

GL H 294.538
BAL

121108
LBSNAA

स्त्री राष्ट्रीय प्रशासन अकादमी
d Academy of Administration

मसूरी
MUSSOORIE

पुस्तकालय
LIBRARY

अवाप्ति संख्या
Accession No.

वर्ग संख्या
Class No.

पुस्तक संख्या
Book No.

— 121108

~~J.D 2599~~

GLH 294.538

BAL ~~वेल्थ 21~~

गो० श्री १०८ चि. श्री पुरुषोत्तमलालजी संस्थापित
शुद्धाद्वैत भक्ति प्रवर्तक सस्ती ग्रन्थमाला.

(मणको १ लेा)

श्रीवल्लभवंश पद्यवचनानृत.

(भाग १ लेा)

सम्पादक,

कवि नरसिंगदास भाणजीभाइ ब्रह्मभट्ट.

कुतिआणा—(काठीआवाड)

प्रकाशक,

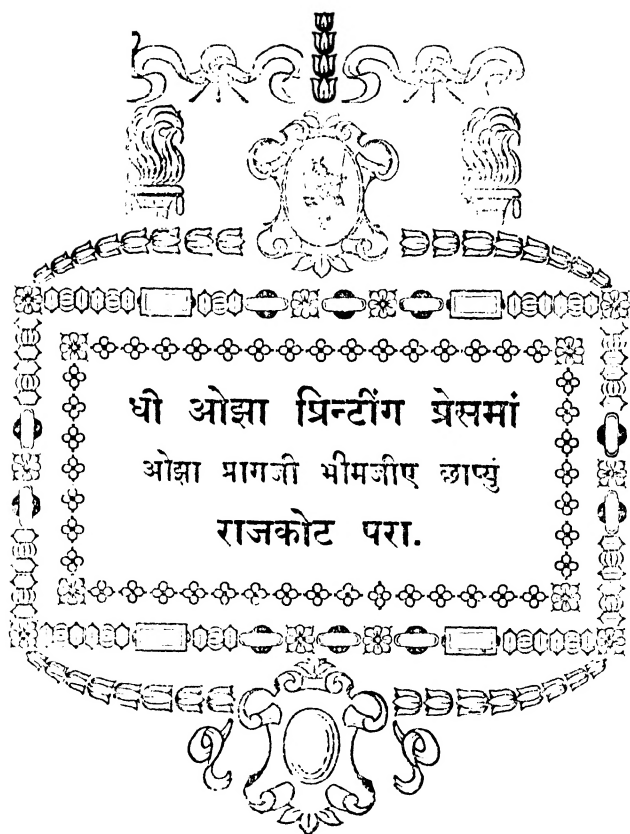
सनातन भक्ति मार्गीय सा. सेवा सदन

श्री मथुरां (यू. पी.)

प्रत १०००

मंवत् १९८६

વિજ્ઞાપિ.

પ્રિય પાઠકો !

પ્રસ્તુત પુસ્તકમાં મારા નામની-પ્રથમ “ કવિ ” શબ્દનો ઉલ્લેખ થયેલો જોઈ મારા કેટલાક સ્નેહીઓ મારા ઉપર “ હું સ્વયમ્ કવિ બની બેઠો છું ” એમ કહી આત્મશ્લાઘા-દોષારોપણ કરશે એવો ભય હોવાથી મારે અહીં ખુલાસો કરી લેવાની આવશ્યકતા છે કે—

મારા તરફથી છપાયેલ, આજ પર્યંતનાં કોઈ પણ પુસ્તકો કે લેખોમાં મેં કોઈપણ સ્થળે “કવિ” શબ્દનો પ્રયોગ કર્યોજ નથી અને કરવાની ઇચ્છા પણ નથી.

પરંતુ પરમ પૂજ્ય ચરણ શ્રીમદ્ ગો. શ્રી ૧૦૮ ચિ. શ્રી પુરુષોત્તમલાલજી મહારાજશ્રીએ સ્વયમ્ કૃપા દ્રષ્ટિ કરી કવિ પદવી આપી. આપ તેમજ આપના સેવક વર્ગ અને આપના સંસર્ગમાં આવનાર તમામ કવિ નામથી સંબોધન કરવા લાગ્યા, આપશ્રી તો પત્રવહેવારમાં પણ કવિ શબ્દનોજ પ્રયોગ કરે છે. જેથી મેં કવિ શબ્દ મારે માટે આશિર્વાદરૂપ-પ્રસાદી માનીને તેનો ઉપયોગ કરવાનું સાહસ કર્યું છે.

પ્રથમ પણ માનકવિ, ગ્વાલકવિ, નરસી મહેતા, કાર્લાદાસ, પ્રભૃતિ કવિઓ મહાન્ પુરુષોના આશિર્વાદ-થીજ મહા સૂર્યમાંથી મહાકવિ બન્યા છે એ સર્વ વિદિત-

वार्ता होवाथी मारे पण मळेल आशिर्वादने शिरोधार्य करी
लेवोज उचित छे, एम समजीने हवेथी हुं पण मारा
नामनी अगाड कवि शब्दने उपयोग करुं तो तेने
अनुचित न गणवानी उदारता दाखववा कृपा करशो
एवी भावना राखुं छुं. ते प्रभु पूर्ण करो. अस्तु.

वि. नरसिंगदास भाणजीभाइ ब्रह्मभट्ट.

आ संस्थामांथी मळतां पुस्तकोः—

- १ श्री मूरदासजीनुं जीवन चरित्र ०-६-०
- २ संपूर्ण रास पंचाध्यायी (नंददासजी कृत) ०-४-०
- ३ श्रीव्रजगंडळ अने श्रीवल्लभ अष्टोत्तर शतनाम ०-१-०
- ४ सैराष्ट्री साध्वी—पाकां सोनेरी पुठां.... १-०-०
- ” ” सादां पुठां.... ०-८-०
- ५ श्रीवल्लभवंश पद्य वचनामृत.... १-४-०
- ६ प्रेम-शृंगार दोहावली ०-४-०
- ७ श्रीमद् भागवत अने बोपदेत तथा
सर्वोत्तम धर्म कोने कहेवो ?.... ०-१-६
- ८ श्री पुष्टिमार्गनो साचो सिद्धांत १-६-०

आ सिवाय अन्य प्रकाशकोनां एतन् मार्गीय पुस्तको
पण मगावी आपवानी सगवड करवामां आवेल छे,

सम्पादक०

प्रस्तुत संस्थानो उद्देश तथा नियमो

- १ आ ग्रंथमाला द्वारा संप्रदायने अनुसरता वृजभाषा तथा गुजराती प्राचिन काव्य ग्रन्थानुं शोधन करी प्रसिद्ध करवामां आवशे
- २ शुद्धाद्वैत सिद्धांतने बाधक न थतां भक्ति मार्गने द्रढिभुत ग्रन्थे पण अनुकूलताए प्रगट थशे.
- ३ प्राचिन श्रीमद् गोस्वामी बालकोनां चित्रो, जीवन-चरित्रो इत्यादि पण प्रगट थशे.
- ४ अप्रसिद्ध भाषा ग्रंथे, वचनामृतो इत्यादि प्रगट थशे.
- ५ श्री वृज चोरासी कोषनी परिक्रमानो सविस्तर परिचय तथा तत् संबंधी अल्प अन्य हकीकतो पण अवारनवार प्रगट थया करशे.
- ६ सहायक सेवा तरीके आठ आना भरी अगाउथी नाम नोंधावनार स्थायी ग्राहक गणाशे.
- ७ स्थायी ग्राहकने दरेक पुस्तक पोणी कोंमते मळशे.
- ८ दरेक पुस्तक बाळबोध अने गुजराती एम बन्ने प्रकारना अक्षरोमां छपाशे.
- ९ पुठां शुद्ध खादीनां अथवा बाइन्डींग क्लोथनां पाकां बंधाशे. तथापि सेवामां राखवा माटे मागणी मुजब कंताननां बंधाववानी पण सगवड रहेशे
- १० पत्र वहेवार करनारे जबाब माटे रीफ्लाई कार्ड के पोष्ट स्टॉप बीडवो.

सम्पादक.

પુષ્ટિમાર્ગીય શિક્ષામૃત.

આ સંસ્થાના બીજા મળકા રુપે “ પુષ્ટિમાર્ગીય શિક્ષામૃત ” નામનું એક પુસ્તક પ્રસિદ્ધ થઈ ચુક્યું છે જેની અંદર

- ૧ વૈષ્ણવોનુ પ્રાતઃસ્મરણ.
- ૨ નિત્ય સ્મરણ.
- ૩ બ્રહ્મસંબંધીઓને પાલવાના નિયમો.

ઇત્યાદિ લેખો છે, તે દરેકે દરેક વૈષ્ણવોએ અવગ્ય મનન કરવા યોગ્ય છે જેથી દરેક વૈષ્ણવોને તુરત-માંજ મગાવી લેવા મલામળ છે.

નોંધાવર ૦-૨-૦ પોષ્ટેજ ૦-૦-૬

છુટક મગાવનારે પોષ્ટના સ્ટાંપ બીડવા.

આ સંસ્થાનાં પુસ્તકો કોઈપણ પ્રકારના લાભની આશા રાખ્યા સિવાય ફક્ત સ્વર્ચ પ્રમાણે નોંધાવરથી અપાય છે. જેથી ગ્રહસ્થ વૈષ્ણવોએ સામટા મગાવી વૈષ્ણવોમાં લહાણી કરી પોતાના દૈવી દ્રવ્યનો વિનિયોગ કરવાના મઢેલા સુઅવસરનો અવશ્ય લાભ લેવો એવી સુચના કરવામાં આવે છે.

અસ્તુ,

સમ્પાદક,

શુદ્ધાદ્વૈત ભક્તિ પ્રવર્તક સસ્તી ગ્રન્થમાળા.

શ્રીમદ્ આચાર્યચરણકમલેભ્યોનમઃ

બે-બોલ.

—...—

નાહં વસામિ વૈકુણ્ઠે, યોગિનાં હૃદયે ન ચ ।
મદ્ભક્તા યત્ર ગાયન્તિ, તત્ર તિષ્ઠામિ નારદ ? ॥

અલંકાર ભૂમંડલાચાર્ય ચક્ર ચૂડામણી આચાર્યવર્ય
શ્રીમદ્ વલ્લભાધીશ વંશાવતંશ શ્રીમદ્ ગોસ્વામી બાલકોણ
ભાષા સાહિત્યનો ઉદ્ધાર કરવામાં મન, ધન અને વાણી
દ્વારા જે શ્રમ સેવ્યો છે તેવો શ્રમ અન્ય સંપ્રદાયમાં
સમષ્ટી રૂપે ભાગ્યેજ લેવાયો છે.

વિશ્વને હસ્તામલક સમ જોનારા તત્ત્વવેત્તા પુરુષો
કહી ગયા છે કે,—

સંસાર વિષ વૃક્ષસ્ય દ્વૈફલ અમૃતોપમે ।

કાવ્યામૃત રસાસ્વાદઃ સંગતિઃ સજ્જનૈઃસહા ॥

આ વિશ્વમાંથી બે વસ્તુઓ વાદ કરવામાં આવે
અર્થાત્ શ્રીભગવદ્ગુણાનુવાદનું ગાન અને શ્રીભગવદ્ ભક્ત-
ભગવદીય પુરુષોનો સત્સંગ. તો બાકીમાં સંસાર કેવલ
વિષમય રહી જાય છે. એટલે મનુષ્ય જન્મમાં, શ્રીભગ-
વાનના ગુણનું ગાન અને ભગવદીઓનો સત્સંગ એજ
કર્તવ્ય અને સાર્થક છે.

ઉપરોક્ત કથન જે શાસ્ત્રોનું સિદ્ધાંત વાક્ય છે તેને સત્ય કરી બતાવવાનો અમારા શ્રીમદ્ ગોસ્વામી બાલ-કોનો મહાન સ્તુત્ય ઉદ્દેશ હતો અને છે. તેથી તેઓ-શ્રીષ્ઠ મહાન્ મહાન્ પ્રતિભાશાળી અને સર્વ શ્રેષ્ઠ ભગવદ્ ભક્ત કવિઓને આશ્રય આપી કાવ્ય શાસ્ત્રને ઉચ્ચ કક્ષાએ પહોંચાડ્યું છે એટલું જ નહીં પરંતુ સ્વયમ્ પણ પ્રભુ-સેવાના અવકાશમાં પ્રભુ ગુણ-ગાન સંબંધી પદ રચનામાં જ સમય વ્યતિત કરતા, જેને પરિણામે સંસ્કૃત અને (ગુજરાતી તથા વ્રજ) ભાષા સાહિત્યનો સમૃદ્ધ મંડાર ભરાયો છે.

પદ-કીર્તન રૂપ સંગીત પણ સાહિત્યનું એક અતિ ઉત્તમ અંગ છે. પ્રભુ ગુણગાન સંબંધી સંગીતથી મનુષ્યને જેવો અલૌકિક આનંદ પ્રાપ્ત થાય છે તેવો આનંદ અન્ય કોઈપણ પ્રકારે થતો નથી. સંગીતનું એક નાનામાં નાનું પદ પણ, સાંભળનારાઓમાં જે પ્રભાવ ઉત્પન્ન કરી શકે છે તેનો અલ્પાંશ પણ સારામાં સારો વક્તા, લાંબા ભાષણથી નથી કરી શક્તો. સંગીતથી આનંદ અને ઉપદેશ બન્ને મળે છે. સંગીત દ્વારા નીતિ વચ્ચનો જેટલી અસર કરે છે એટલી તત્ત્વજ્ઞાનથી પણ થઈ શક્તિ નથી. શ્લોકબદ્ધ કે પદબદ્ધ શ્રીમદ્ ભાગવત, ગીતા કે રામાયણના શ્રવણથી નીતિ અને ધર્મની છાપ પડે છે, તે છાપ પંચદશી કે ઉપનિષદનાં વચ્ચનોથી પડતી નથી. માટે જ કહ્યું છે કે,—

તંત્રીનાદ કવિત્ત રસ, સરસ રાગ-રતિ રંગ ।

અનબૂડે, બૂડે; તરે, જે બૂડે સવ અંગ ॥

એક તો સંગીતનો અલૌકિક રસ, તેમાં ચ્લી મગવદ્ના ગુણનુ વર્ણન અને સર્વથી શ્રેષ્ઠ તો સાક્ષાત શ્રી આચાર્ય વંશની અમૃતવાણી ઇટલે પછી કહેવાનું રહુંજ શું? જદપિ કહ્યો બહુ વિધિ કવિન, વરનિ અનેક પ્રકાર તદપિ સદા નિત નિત નવલ, કૃષ્ણ ચરિત્ર ઉદાર

અને તે પળ વિશ્વ-વ્યાપી સાહિત્ય ઉદાનનું કેન્દ્ર વ્રજભાષામાં કે જે ભાષા સ્વરેસ્વર રસ રત્નાકર ! આ રસ રત્નાકરમાં જે ઢૂંધે છે તેને ફરીથી પ્રાકૃત પાણીમાં નહાવાનો પ્રસંગ આવતો નથી. આ રસ રત્નાકરનાં દર્શન માત્ર પળ પ્રથમ શ્રીમદ્વલ્લભાચાર્યજી-મહાપ્રભુજી ઇ કરાવ્યાં છે. કે જેને પરિણામે સાહિત્ય સરોવરમાં સૂરદાસ, નંદદાસ, વ્યાસજી, રસલાન, ચતુર્ભૂજદાસ, કૃષ્ણદાસ, પરમાનંદદાસ, કુમનદાસ, છીતસ્વામી, ગોવિંદસ્વામી આદિ કમલ સ્વીલી ઉઠયાં. ભક્તિ-ભાગિ-રથીની ધવલ ધારા વહેવા લાગી. અને તે કાવ્ય સરિ-તાની તરંગોમાં શ્રી ગોસ્વામી બાલકો પળ અવગાહન કરવા અને કાવ્ય-વારીની છોલો ઉછાલવા લાગ્યા. આ ઉછલતી છોલોનાં સીકર આસપાસમાં ઉડતાં હતાં તેને ફીલી લઈ ઇકાદ પાત્રમાં ભરી તેનો રસાસ્વાદ

ભગવદીઓને લેવરાવવો એવી ઇચ્છા શ્રીમદ્ ગો. ચિ.શ્રી પુરુષોત્તમલાલજી વાવાશ્રીને થઈ તેથી આ કાર્ય કરવાનું આ સેવકને કૃપા કરી સોંપવામાં આવ્યું

મારી રુચીને અનુસરતું કાર્ય મને સુપ્રત થતાં વસ્તુ સંગ્રહ કરવાનો પ્રયાસ આદર્યો. શરૂઆતમાં મેં આ કાર્યને શાધારણ માનેલ, મારી ધારણા દત્તી કે આવા પ્રકારનો સંગ્રહ ઘણોજ ઓછો હશે ! પરંતુ જેમ જેમ હું વધુ વધુ શોધ કરતો ગયો તેમ તેમ મને મારી ખુલનું ખાન થવા લાગ્યું અને જેમ શ્રાદ્ધદેવ મહર્ષી અથવા તે સમયમાં પાછળથી નિમાયેલા મનુ મહારાજના કમંડલના નાના મત્સ્યમાંથી મત્સ્ય ભગવાને પ્રકટ થઈ સમુદ્ર શુદ્ધાને ઢાંકી દઈ સંયોગોનું પરિવર્તન કરી નાખ્યું તેમ શ્રીમદ્ ગોસ્વામી બાલકો અને વહુજી-વેટીજીની કૃતિના અસ્ખૂટ મંડારે મારી ધારણાનું પણ પરિવર્તન કરી નાખ્યું.

પ્રથમ મને એમ જણાયું કે પ્રસ્તુત માળાનો આ પ્રથમ મળકો લગભગ દશેક ફોર્મનો થશે. પરંતુ સંગ્રહ એકત્ર કરતી વખતે એટલું વધું સાહિત્ય મળી આવ્યું કે પ્રસ્તુત ભાગમાં ૨૦ ફોર્મથી પણ વધારે સમાસ કરવા છતાં, આના જેવા વીજા પાંચ-સાત ભાગ કરવામાં આવે તો પણ વધી પડે તેમ છે. એટલે અમે આ પુસ્તકને પ્રથમ ભાગ તરીકે જણાવેલ છે અને જો શ્રીઠાકોરજીની

તેમજ શ્રીઆચાર્યચરણની કૃપા હશે તો આ સંસ્થા દ્વારા બીજા ભાગ પળ શ્રી આચાર્યવંશ તથા ભગવદીઓની સેવામાં વનતે પ્રયાસે રજુ કરીશ પરંતુ મુખ્ય આધાર તો વૈષ્ણવો આ પુસ્તકને અપનાવી લેશે તો કાર્ય સિદ્ધી શિઘ્ર થવા સંભવ છે

કેટલીક અગવડો.

આ પ્રથમ ભાગમાં અમારે શ્રીમદ્ ગોસ્વામી વાલ-કોનાં આઠ-દશ ચિત્રજી દાસલ કરવાનાં હતાં પરંતુ ચાલુ ગાંધી ચલવલને પરિણામે પૈસા અને સમયનો ભોગ આપવા છતાં અમો અમારી ધારણામાં નિષ્ફળ ગયા છઈ.

બ્લોક માટે અમે મુંબઈ, અમદાવાદ ઇત્યાદિ સ્થ-લોએ પત્રો લખ્યા પરંતુ પ્રત્યુત્તર નિરાશા મર્યો મળ્યો. છેવટ રાજકોટમાં ઇક બ્લોક બનાવનારને છ બ્લોક વનાવવા આપ્યા તેમણે પળ આજકાલ કરતાં ટ્રાસ્ટા ચાર માસ જેટલો સમય ગાળ્યો છતાં છમાંથી વે બીલકુલ રહો અને વાકીના ૪ પળ વરાવર નહો. જેથી મુંઝવણ વધી પરંતુ પ્રમુદ્ધ બલીયશો માનો સંતોષ માન્યો અને પ્રથમ આવૃત્તિનું કાર્ય જેમ તેમ આટોપી લીધું સિવાય પુસ્તકનું કદપળ ધાર્યા કરતાં વધી જવાથી શ્રીમદ્ ગોસ્વામી શ્રીમદુલ્લાલજી, શ્રીમદ્ ગો. શ્રીગોકુલે-શજી, (જુનાગઢવાળા) શ્રીમદ્ ગો. શ્રીહરિરાયજી, શ્રી શોભામાજી, શ્રી જીવનજી મહારાજ, (મુંબઈના મોટા

મંદિરવાળા) શ્રીજસોદા બેટીજી, શ્રીચન્દ્રપ્રિયા બેટીજી,
શ્રી દેવકાં બેટીજી, શ્રીકન્હૈયાલાલજી પ્રભૃતિ બાલકોનાં
પદ-કીર્તનનો મોટો ભાગ અપૂર્ણ રાખવો પડ્યો છે.
અને પાંચ-સાત બાલકોની કૃતિ તો બીલકુલ મુકી દેવી
પડી છે. તેને આ પુસ્તકના બીજા ભાગમાં લેવાનો મનો-
રથ છે. પરંતુ શ્રી-ની ઇચ્છા ઉપર અવલંબે છે તે કરુણાલુ
કરુણા કરી કૃપાદાન કરશે તો આ સેવક શિવ્રજ
સેવામાં હાજર થશે   અસ્તુ.

આ પુસ્તક તૈયાર થતાં સુધીમાં મને નિવે જણાવેલ
ભગવદીય વૈષ્ણવોએ અવારનવાર સલાહ આપી જે સા-
લ્લતા કરી છે તે માટે તેઓનું સ્મરણ પણ અહીં કરવાનું
યોગ્ય જણાય છે.

શ્રીશાસ્ત્રીજી ચીમનલાલભાઈ હરિશંકર

સાહિત્ય ભૂષણ, શુદ્ધાદ્વૈત રત્ન, મોટા મંદિર-સુરત.

પ મ.શેઠ બાલાભાઈ દામોદરદાસ-   અમદાવાદ.

શેઠ રમણલાલ કેશવલાલ (દાતાર), સૂર્ય ભવન-પેટલાદ.

„ કીર્તિનીયાજી પુરુષોત્તમદાસજી,   જામનગર.

„ પ્રેમી ભાઈ મળીલાલ છગનલાલ, શ્રીગિરિરાજ-
કંટક નિવારણ કાર્યના સ્વયં સેવક-દેવગઢબારીયા

„ મીસ્ત્રી વેલજીભાઈ નથુભાઈ-   રાજકોટ.

„ ગોકુલદાસભાઈ ઓધવજી કમ્પાઉન્ડર-કુતિઆળા

મનુષ્ય માત્ર ખુલ્લને પાત્ર છે એ સર્વ વિદિત હોવાથી
 દંસવૃત્તિધારક સુજ્ઞ વૈષ્ણવ વંધુઓ નીર-ક્ષીર ન્યાયે મારા
 દોષો તરફ લક્ષ ન આપતાં શ્રીવલ્લભવંશનાં અલૌકિક
 પદ્ય વચનામૃતને હૃદયમાં ધારણ કરી કૃતાર્થ થશે એવી
 યાચના છે

છેવટમાં જણાવવાનું કે, શ્રી શુદ્ધાદ્વૈત સંપ્રદાયમાં,
 ઇતન્ માર્ગીય સાહિત્ય-પ્રચારક સંસ્થા કેવલ બે-ત્રણ છે
 અને તે પળ સંસ્કૃત સાહિત્યનેજ પ્રચાર કરે છે. પરંતુ
 તમામ વૈષ્ણવ સમાજ, એક સરસો લાભ લઈ શકે તેવી
 ભાષા સાહિત્ય-પ્રચારક સંસ્થાનો અભાવ હતો તેની
 પુરતી કરવા માટે જેનીકૃપા કટાક્ષથી પ્રસ્તુત ગ્રન્થમા-
 લાનો પ્રાદુર્ભાવ થયો છે. તે પરમ પુજ્ય શ્રીમદ્ ગોસ્વામી
 ચિ. શ્રી પુરુષોત્તમલાલજી બાવાશ્રીનો આભાર માનીને
 વિરમું છું.

રાજકોટ,
 તા. ૨૩-૭-૩૦ }
 મગલવાર.

વિ० ત્વદીય,
 નરસિંગદાસ ભાળજીભાઈ.
 કુતિઆણા-(કાઠીઆવાડ)

श्रीमद् गो. चि. पुरुषोत्तमलालजी महाराज
(मथुरांजीवाळा)नी वंशावळी.

॥ दोहो ॥

जयजय लछमन सुवन शुभ, जय निजजन प्रतिपाल,
बल्लभ पदरज दुःख हरत, दरशत करत निहाल.

॥ छप्पय ॥

जिन द्वापरके अंत, संत धरणि द्विजकाजा,
नरतनु धर्यो अनंत, हण्यो सब असुर समाजा;
सप्त दिवस नगराज, करजके, अग्र उठायो,
कदन कियो मुरताज, घोषपति घोष बचायो.
श्रुतिमुख सरमुख सहसमुख, धरत ध्यान सुर अग्रणी,
सोहि अब कलिमल हरनकों, जगवल्लभ द्विजकुलमणी॥१॥
द्वैताद्वैत विचार, नष्टभयो जब सघरो,
आमनाय आधार, छांडि करतहें झगरो.
मिथ्यावाद अनेक, नीरगुन निरस बखाने.
भक्ति डगर विवेक, कतहू न परत लखाने.
मायातिमीर बाढयो अती, मति गत भइ मतिमानकी,
प्रगटकिन्ह बल्लभ तवें, श्रुति शुद्धाद्वैत भानकी ॥२॥
ताके युगल कुमार, मारमद मार हटावें,
नंदसुवन अवतार, प्राक् पुन्य प्रकटावें.

गोपीनाथ अहीश, सहस्रवदन महिधारी,
 विठ्ठलनाथ सनाथ, आसुतोष असुरारी.
 तमनीकाय भवअब्धिमें, तरणितरणि चरणनद्वये.
 पुष्टिपथ द्रढकरनकों, व्योम अरी प्रगटत भये ॥३॥
 ताके सूत सपूत, पूत अति बेदन गाये,
 श्रीपति सब श्रीयूत, मनोभुत देख लजाये ॥

मात तात हरखात, सात ए बाल निहारी,
 मानो सुखमा अवध, सृष्टिकि आन पधारी.
 श्री गिरिधर गोविंद पुनि, बालकृष्ण गोकुलधणी,
 रघुनायक यदुनाथ ये, सुश्यामघन गावत फणी ॥४॥
 सातो जान सुजान, ज्ञान भक्तिके दाता,
 विद्या बिनय विवेक, सकल श्रुतिन के ज्ञाता,
 षष्ठम् श्री यदूनाथ, ज्ञान गुन प्रकट कहावे,
 षष्ठी शुक्ल बुधवार, मास मधु हर्ष बढ़ावे.
 ताग्रह मधुसूदन भये, ते हि सुत प्रद्युमन जानिये,
 तासुत विठ्ठलनाथजी, सुख करन सुजस बखानीये. ॥५॥
 ताहि प्रद्युमनलाल, पुनि विठ्ठल सुखदायक,
 श्री पुरुषोत्तमलाल, प्रकटे सब गुन लायक.
 ब्रजपालक ब्रजपाल, आत्मज ताके कहिये,
 निजजन करत निहाळ, चरन शरन गहि रहिये.
 द्वय सुत ताके जानिये, ज्येष्ठ श्री विठ्ठलनाथजी,
 पुनि पुरुषोत्तमजी भये, श्री रमणलालके तातजी. ॥६॥

रमणलाल सुखदान, तनय त्रयताके जानो,
 श्री व्रजपाल दयाल, दीनता भेष प्रमानो.
 जयति कनैयालाल, करत लीला गोकुलघर,
 लघुम्राता घनश्याम, विद्यमान आनंदकर.
 अलंकृत भूतल करत, तनुज द्वय श्री घनश्याम के,
 श्री दामोदरलाल पुनि, श्रोद्धारिकेश सुख धामके ॥७॥

॥ दोहा ॥

श्री दामोदर लालके, तनुज सदा सुख धाम;
 विद्या विनय विषेकनिधि. श्री पुरुषोत्तम नाम. १
 श्री पुरुषोत्तमलालजी, गुन गाहक गुनवंत;
 धीर मधुर शीतल वचन, नरसिंह किरत भनंत. २

॥ सवैया ॥

सरिता शरनांगत सागरके, शरनांगत कामिनी कंथ के नेरे
 पृथिव शरनांगति पावसके, पावस है सुरनायक चेरे.
 भक्त सदा शरने भगवंतके, ओर न आश धरे नहींनेरे;
 में शरनांगत श्रीपुरुषोत्तम-लाल सदा बसहुमन मेरे.

॥ दोहा ॥

सम्मत रस नग नाग भुव, सित रवी सावन मास.
 द्विजदिन कह वंशावली, ब्रह्मभट्ट नरसिंगदास,
 ले० आपनो,

कवि नरसिंगदास ब्रह्मभट्ट.

अनुक्रमणिका.

श्रीमद् वल्लभाचार्यजी—श्री महाप्रभुजी.

	पृष्ठ.
परिचय.....	१
श्री नंदकुमाराष्टक—	३

श्री विठ्ठल प्रभु (श्री गुसांइजी) (२)

चरित्र.....	७
मंगलार्त्तिकार्या— मंगल मंगलं व्रजभुवि मंगलं	१३
चंदननुं पद— पायन चंदन लगाउं.	१४
रथयात्रानुं पद—लालमाइ खरेइ विराजत आज	१४
घटानुं पद— आज में देखे कुंवर कन्हाइ.	१५
मुकुटनुं पद—कदंब तरे ठाढे हैं पिय प्यारी.	१६
पागनां पद—लालमाइ बांधे कसुंभी पाग.	१७
” ” —धरे शिर प्यारो पीयरी पाग.	१७
पोढबाजुं पद—सखियन रुचि रुचि सेज बनाइ.	१८
जन्माष्टमीनी वधाइ—तुमारे भाग्य मुनो मेरी गोपी	१८
दाननुं पद—ठाढेछाल सांकरी खोर.	१९
रासनं पद—वनमें रासरच्यो वनवारी,	२०

रूपचतुर्दर्शानुं पद-न्हात बलकुंवर कुंवर गिरिधारी	२१
हटरीनां पद-दीपदान दे हटरी बेठे नवल्लाल	२२
होरीनुं पद-होरी के रंगीले लाल गिरिधर	२३
श्रीमहाप्रभुजीना उत्सवनी बधाइ-सुनेारी०	२४
श्रीयमुनांजीनां पद-रास रस सागर श्री यमुने	२५
„ -भक्त प्रतिपाल जंजाल टारे	२५
„ -श्री यमुनांजीको नाम ले सो	२६
„ -कोन पैं जात श्री यमुनेजु	२६
-खुलासो.	२७

श्री गोकुलनाथजी. (३)

चरित्र	.....	२९
पुष्टि मार्गना दश मर्म-पुष्टि मार्ग तणा मर्म दश		३७
कुंजनुं पद-बेठे हरि राधा संग कुंज भवन अपने		४०

श्री रघुनाथलालजी. (४)

चरित्र.	.....	४१
श्री गोकुलेशाष्टक-नंद गोप भूप वंश भूषण.		४५

श्री द्वारकेशजी (भावनावाळा). (५)

चरित्र	.....	४७
स्वरूप भावनानां पद—		४९

१ श्रीनाथजीनुं पद-४९ २ श्रीनवनित प्रियाजी ५०

३ श्री मथुरेशजी-५१ (४) श्री विठ्ठलनाथजी	५१
५ श्री द्वारकांनाथजी (६) श्री गोकुलनाथजी	५२
६ श्री गोकुलचंद्रमाजी (८) श्री मदन मोहनजी	५३
मूल पुरुष	५४
श्री महामधुजीनां प्रकटयन् धोळ-तत्त्व गुण	६७
श्री गुसांइजीना ,, -चक्षु मुनि तत्त्व	६७
आश्रयनां पद-आसरो एक श्रीवल्लभाधीशको	६८
,, -प्रात समे समरं श्री वल्लभ	६९
श्री जमुनांजीनुं पद-जयश्री यमुने प्रकट कल्प	६९
चोरीनुं पद-शाम सखी सबे अंगको चोर	७०
चरण चिह्ननुं पद-जुगलमें जुगल जुगलके नाम	७१
हीडोरानां पद-लचक लचक झुले चमक चमक	७२
,, ,, -हेरि सखी शरद चांदनी रात	७३
गाय खेलाववानुं पद-गाय खेलावन चले	७४
प्रबोधिनीनुं पद-आज प्रबोधिनी देव दिवारी	७५
सेवा प्रकरणनी भावनानुं संक्षिप्त गूढ वर्णन	७६

श्री हरिरायजी (रसिक) (६)

चरित्र	७७
श्री महामधुजीनी वधाइ-भूतल महामहोत्सव	८४
श्रीगुसांइजीनी वधाइ-श्री लक्ष्मण सुत के सुत	८५
,, ,, २ जी-नाथ प्रकट भये	८८

॥ ॥ ३ जी-पौष कृष्ण धन्य	८९
श्रीजमुनांजीनु धोळ-श्रीमहाराणीजीनां पान	१०१
श्रीमहाप्रभुजीनुं प्रातःस्मरण—भोर भये	१०२
हरियह कोन रीति कटी—	१०३
हों वारी इन बलभीयन पर— (८)	१०४
नवविलासनां पद—प्रथम विलास	१०५
॥ ॥ —द्वितीय विलास	१०६
॥ ॥ —तृतीय ॥	१०७
॥ ॥ —चतुर्थ ॥	१०८
॥ ॥ —पांचमो ॥	११०
॥ ॥ —छठो ॥	१११
॥ ॥ —सातमो ॥	११२
॥ ॥ —आठमो ॥	११३
॥ ॥ —नवमो ॥	११४
दश उल्लास—प्रथम उल्लास	११६
॥ २ जो	११७
॥ ३ जो	११८
॥ ४ यो	११९
॥ ५ मो	१२०
॥ ६ ठो	१२१
॥ ७ मो	१२२

”	८ मे	१२२
”	९ मे	१२३
”	१० मे	१२३
ठाकोरजी श्री जसोदाजी प्रत्ये, श्री		
वल्लभ कुळनी सेवा भावना वर्णवे छे.		१२४
नित्य लीला भावना —		१२९
दानळीला—		१४७
श्री कृष्ण जन्मनी वधाइ—		१५१
पळनानुं पद—		१५२

श्रीचन्दावेटीजी (७)

रास पंचाध्यायी—शरद निशा सुखकारी, चहुंदिश १५३

श्रीभामिनी बहुजी (८)

श्रीवल्लभ श्रीविठ्ठल श्रीजीरे रमवाने आवो १५५

श्री शोभामाजी (९)

चरित्र	....	....	....	....	१५७
खुलासो	....	....	....	....	१५८
श्रीमहाप्रभुजीनी वधाइ—श्रीलक्ष्मण भटजीने घेर					१५९
श्रीगुसांजजीनी वधाइ—पोषनोमे श्रीविठ्ठलनाथजी					१६१
श्री जमुनांजीनं पद—धन्य धन्य श्री यमुनां कृपा					१६२
”					
श्री यमुनांजी निरखे सुख उपजत					१६४

„	केळि कलोलन देखी जमुने	१६५
„	आज आनंदमें सूर तनया सुभग	१६५
„	निरखो श्री यमुना सुखदायक	१६६
„	जमुनां मोहन को मन मोहे	१६७
	सिद्धांत रहस्यनुं धोळ—	१६७
	गुष्टि मार्गना पांच तत्वनुं पद—	१६८
	शरद पुनमनो रास—	१७०
	श्रीवल्लभप्रभुजी परणमुं	१७७
	गुष्टि दृढावनुं धोळ—	१७९
	जन्माष्टमीनुं धोळ—आनंद सागर उलटयो रे	१८२
	श्रीद्वारकेशजी उपनाम गनुजीमहाराज (१०)	

चरित्र	१८६
श्री सर्वोत्तमजीना दोहा—	२०३

श्री मटुलालजी (११)

चरित्र	२१७
श्रीबालकृष्णजीनां पद—श्रीबालकृष्णकुं गोद छे	२३६
वंदो श्रीबालकृष्ण नव बाल	२३६
श्रीनटवरलालजीनुं कीर्त्तन—वंदो नटवर नवलकन्हाइ	२३७
आश्रयनां पद—यह तुमसों मांगो गिरिराय	२३८
„ यह तुमसों मांगो डंडोती	२३८
„ करौ श्री सर्वोत्तम रसपान	२३९

श्री गोकुलाधीशजी (१२)

श्री रास लीलाऽमृत- २४०

श्री जीवनजी महाराज (१३)

श्री नाथजीनुं पद-ओरा आवोने श्री नाथजी २४१

श्री द्वारकाधीशनुं धोळ-बेनी चालो जोइये २४५

मुंबइना श्रीबालकृष्णजीनुं धोळ-आवो श्रीबालकृष्ण २४८

श्री दानलीलानुं धोळ-श्री राधाजी मणिमय २५३

श्री जसोदा बेटीजी (निजजन) (१४)

चरित्र २६७

मंगला चरणनुं धोळ-दास जाणी आश पुरण करजो २७१

कवित-१-२-३ .... २७४

श्री जमुनांजीनी गरबी-श्री गोकुलचंद्र रमन मन २७६

रासनुं पद-देखो नागरी निरतत नटवर संग २७९

श्री ब्रजोत्सवजी (ब्रजजन) (१५)

चरित्र २८०

श्री यमुनांजीनां पद-यमुनां यमुनां नाम भजो २८१

.. निरखतहि मन अति आनंद भयो २८१

यमुनासी नहीं कोइ दुःख हरनी २८२

जयति भानु तनया २८२

॥ जगतमें यमुनाजी परम	२८३
॥ पिय संग रंगभर कर विलासे	२८३
पवित्रानुं पद-पवित्रां पहेरावत श्री विठ्ठलनाथ	२८४
श्री ललिताजीनी वधाइ-आज सखी शारदा	२८४

श्री चन्द्रप्रिया बेटीजी (१६)

नागर नट नन्दलाल	२८६
श्री मुकुन्दराय पालने झूले	२८६
मुनोरी सखी श्याम नहीं घर आये	२८७

श्री ब्रजभुषणजी (१७)

चरित्र	२८८
श्री बल्लभ शरण तिहारे आये	२९१
श्री महाप्रभुजीनी वधाइ-हुं बलिहारी तैलंग कुल	२९३
मुरलीनुं पद-मुरली वारे सामरे	२९५
॥ अहो प्रिय मुरली	२९६

श्री देवकां बेटीजी (१८)

चरित्र	२९७
छप्पन भोगनी सामग्रीनुं वर्णन	२९७

श्री गोवर्द्धननाथजी (१९)

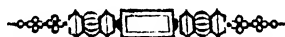
पलनानुं पद-श्रीलाडिलेश मदनमोहन	३०१
नित्य पाठ-भक्ति थकी वश थाय	३०२

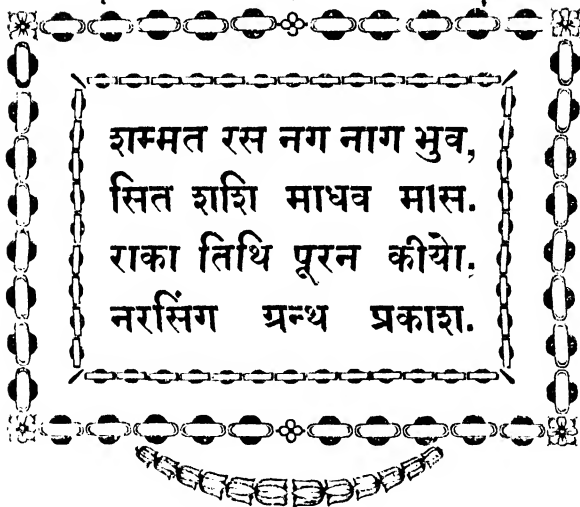
श्री कन्हैयालालजी (२०)

तुम तो अखिल लोकके स्वामी	....	३०४
अब वश नाहिन नाथ रह्यो	....	३०४
श्री गोकुलेश अलबेलो....	....	३०४
अबतो बहुत भइ हे नाथ	....	३०५
श्री गोकुलनाथ भक्त पोखे	....	३०५
हमारे श्री गोकुलेश निज ठोर	....	३०५
निशदिन बल्लभ बल्लभ करीए ...	....	३०५
हमारे श्री गोकुलेश वर रुढो	...	३०६
मनमें निश्च भइ श्री गोकुलपति . ..	....	३०६
तुम बीन ओर न कोई श्री बल्लभ	....	३०६
बल्लभ सुनो हमारी विनति	....	३०६

श्री गोकुलेशजी (जुनागढवाळा) [२१]

निज मंदिरमां बिराजता स्वरूपोनी वधाइ	३०७
--	-----

जय जय जय छलमन सुवन, जय निजजन प्रतिपाल;
(श्री) बल्लभ पदराज दुख हरत, दरशन करत निहाल.

શ્રીમહાપ્રભુજી—શ્રીમદ્વલ્લભાચાર્યજી.

મદ્ આચાર્યજી—મહાપ્રભુજી.
શ્રી વલ્લભાચાર્યજીનું ચરિત્ર, અનેક
ગ્રંથો, માસિકો, ચોપાન્યા, ભાષણો.
વિવેચનો ઇત્યાદિ દ્વારા સુપ્રસિદ્ધ છે. તેમજ નિજવાર્તા,
ઘરુવાર્તા, બેઠક ચરિત્ર આદિ ગ્રંથો, શ્રીભગવદ્ મંડલી-
ઓમાં નિત્ય નિયમસર વંચાતા હોવાથી પણ આપનું
સંપુર્ણ વૃત્તાંત વૈષ્ણવ સમાજમાં તો બાલકોથી વૃદ્ધ પર્યંત
સર્વેના અનુભવમાં છે. ઇટલે અમોઍ અહીં લખવાનું
યોગ્ય ધાર્યું નથી. વલ્લી આ ગ્રંથ ભાષા પદ્ય—રચનાંનો છે
અને આપતો મહાન ધુરન્ધર આચાર્ય હતા ઇટલે આપના
ગ્રંથો તો સંસ્કૃતમાંજ ઉચ્ચ કોટીના પ્રતિભાશાળી ભાષામાં
રચાયેલા છે. આપના સમયમાં આપને સર્વ શ્રેષ્ઠ શુદ્ધાદ્વૈત
ભક્તિ સામ્રાજ્યનું સ્થાપન કરવાનું હોવાથી તે કારણે
અન્ય સંપ્રદાયના અનેક ધુરન્ધર વિદ્વાન પંડિતો સાથે
આપને સંસ્કૃતમાંજ શાસ્ત્રાર્થ કરવા જરૂર પડતી. તેમજ
તે સમયના વિદ્વાનોની સાર્વજનિક ભાષા પણ સંસ્કૃતજ

હતી અને આપનેતો સમગ્ર ભારતમાં વિચરીને માયાવાદી-
ઓનો પરાજય કરી ભક્તિ રૂપ ધ્વજા ફરકાવવી હતી
તદ્દલે પણ આપને સંસ્કૃત ભાષાથી વિશેષ પ્રયોજન હતું
આપે સંસ્કૃત ભાષામાં સ્તોત્ર ઉપદેશ જ્ઞાન ભક્તિ-સિદ્ધાંત
ઇત્યાદિ વિષય પર પચ્ચિશેક ગ્રંથો લખ્યા છે. સિવાય
શ્રીમદ્ભાગવતપર શ્રીમુખોદિનીજી નામે સપ્રમાણ
વિસ્તૃત સ્વતંત્ર ટીકા કરી છે અને વ્યાસસુત્ર ઉપર પૂર્વ-
મોમાંસા ભાષ્ય તથા ઉત્તરમીમાંસા ભાષ્ય, કે જેને બ્રહ્મ-
મૂત્રાણુ ભાષ્ય, કહેછે તે, ગદ્યમાં લખ્યાં છે આ તમામમાં
તત્ત્વાર્થદીપ ઉપરની પ્રકાશ નામની ટીકા તથા સેવાફલ
વિવરણ ધ્રુવતિ મેલ્લવતાં લગભગ ૩૧-૩૨ સ્વતંત્ર ગ્રંથો
ગણી શકાય આપનો કોઇપણ ગ્રંથ પ્રાકૃત ભાષામાં
લખાવેલો જણાતો નથી આપ સંસ્કૃતના મહાન્ ધુરન્ધર
વિદ્વાન હોવા છતાં વૃજ ભાષાને અપનાવવામાં કે તેની
ઉન્નતિમાં કાંઈપણ ક્ષામ રાખા નથી. અન્ય સંપ્રદાયોની
અપેક્ષાએ આપનો તથા આપના વંશજોનો ફાળો વિશેષ
છે. આપે કવિ સમ્રાટ મૂરદાસજી જેવા સારામાં સારા
પ્રતિભાવાન વૃજ ભાષાના કવિઓને આશ્રય આપી વૃજ-
ભાષા-કાવ્યને સર્વોત્તમ શ્રેષ્ઠ બનાવવાનો સ્તુત્ય પરિશ્રમ
વેઢયો છે જેને પરિણામે મૂરસાગર જેવા ઉત્કૃષ્ટ કાવ્ય-
ગ્રંથો મેલ્લવવાનું મૌભાગ્ય પ્રાપ્ત કરવા સાક્ષરો શક્તિવાન
થયા છે.

आवां कारणौथीज आ ग्रन्थ भाषा काव्यनो होवा
छतां, प्रथमज आपनुं स्मरण करवानुं योग्य जणायाथी
आपना संस्कृत ग्रन्थो पैकी केटलाक स्तोत्रग्रन्थो रोचक
तथा सरळताथी समजी शकाय तेवा छे. तेमांथी एक
अष्टक अत्र आपवानुं उचित धार्युं छे. अस्तु

श्री नंदकुमाराष्टकः—

सुंदर गोपालं उरवनमालं

नयनविशालं दुःख हरं ।

वृंदावन चंद्रमानंदकंदं परमानंदं धरणिधरं ॥

वल्लभ घनश्यामं पूरणकामं

अत्यभिरामं प्रीतिकरं ।

भज नंदकुमारं सर्व सुखसारं

तत्त्व विचारं ब्रह्मपरम् । १

सुंदर वारिजवदनं निर्जितमदनं

आनन्दसदनं मुकुटधरं ।

गुंजाकृतिहारं विपिनविहारं

परमोदारं चीरहरम् ॥

बल्लभपटपीतं कृतउपवीतं

करनवनीतं विबुधवरं ।

भज नन्दकुमारं सर्वसुखसारं

तत्त्वविचारं ब्रह्मपरम् ॥ २ ॥

शोभितसुखमूलं यमनाकूलं

निपटअतूलं सुखदवरं ।

मुखमण्डितरेणुं चारितधेनुं

वादितवेणुं मधुरसुरम् ॥

बल्लभमतिविमलं शुभपदकमलं

नखरुचिविमलं तिमिरहरं ।

भज नन्दकुमारं सर्वसुखसारं

तत्त्वविचारं ब्रह्मपरम् ॥ ३ ॥

शिरमुकुटसुदेशं कुञ्चितकेशं

नटवरवेशं कामवरं ।

मायाकृतमनुजं हलधरअनुजं

प्रतिहतदनुजं भाववरं ॥

बल्लभव्रजपालं सुभगसुचालं

हितमनुकालं भाववरं ।

भज नन्दकुमारं सर्वसुखसारं

तत्त्वविचारं ब्रह्मपरम् ॥ ४ ॥

इन्दीवरभासं प्रकटसुरासं

कुसुमविकासं वंशिधरं ।

हितमन्मथमानं रूपनिधानं

कृतकलिगानं चित्तहरम् ॥

वल्लभमृदुहासं कुंजनिवासं

विविधविलासं केलिकरं ।

भज नन्दकुमारं सर्वसुखसारं

तत्त्वविचारं ब्रह्मपरम् ॥ ५ ॥

अतिपरमप्रवीणं पालितदीनं

भक्ताधीनं कर्मकरं ।

मोहनमतिधीरं कलिबलिवीरं

हतपरवीरं तरलतरम् ॥

वल्लभव्रजरमणं वारिजवदनं

जलधरशमनं शैलधरं ।

भज नन्दकुमारं सर्वसुखसारं

तत्त्वविचारं ब्रह्मपरम् ॥ ६ ॥

जलधरद्युतिअंगं ललितत्रिभंगं

बहुकृतिरंगं रसिकवरं ।

गोकुलपरिवारं मदनाकारं

कुंजविहारं गूढनरम् ॥

वल्लभव्रजचंदं सुभगसुच्छन्दं

परमानंदं भ्रांतिहरं ।

भज नंदकुमारं सर्व सुखसारं

तत्त्वविचारं ब्रह्मपरम् ॥ ७ ॥

वंदितयुगचरणं पावनकरणं

जगदुद्धरणं विमलवरं ।

कालियशिरगमनं कृतफणिनमनं

घातितयवनं मृदुलतरम् ॥

वल्लभदुःखहरणं निर्मलचरणं

अशरणशरणं मुक्तिकरं ।

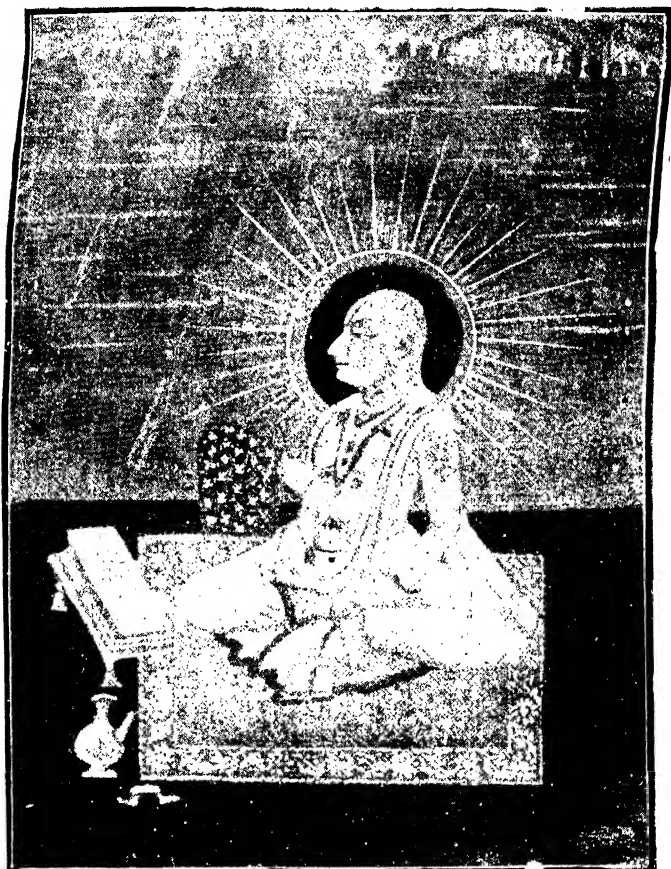
भज नन्दकुमारं सर्व सुखसारं

तत्त्वविचारं ब्रह्मपरम् ॥ ८ ॥

श्रीशुद्धाद्वैत भक्ति प्रवर्त्तक सस्ती ग्रंथमाळा.

श्रीमद् श्रीवीठ्ठलप्रभु, जग तारण अभिराम;
दैवी जीव उद्धारवा, प्रगळ्या सुंदर श्याम.

શ્રીગુસાંડજી-શ્રીવિઠ્ઠલનાથજી

શ્રી ગુસાંડજીનું પ્રાકટ્ય સંવત્ ૧૫૭૨ના (ગુજરાતિ) ાગસર વદિ ૯ ના માંગલીક દીવસે શુભ સ્થલ શ્રી ચરણાટમાં થયું હતું. આપ પૂર્વ કાલનાં વચનોને પ્રમાણ કરવા માટે સાક્ષાત્ પુરુષોત્તમ ભગવાન, શ્રીગુસાંડજી શ્રી વિઠ્ઠલનાથ સ્વરૂપે પ્રગટ થયા છે.

(૧) ચરણાટ આજે ચુનારગઢ નામથી પ્રસિધ્ધ છે. પ્રયાગ (અલ્હાબાદ) થી કલકત્તા તરફ જતી ઇ. આઈ. રેલવે તથા જવલપુરથી કલકત્તા તરફ જતી જો. આઈ. પી. રેલવેનું આ ચુનાર નામનું સ્ટેશન છે. તે પ્રયાગથી આગલ જતાં અને મુગલ સરાય જંકશનની વચ્ચેનું સ્ટેશન છે. હાલમાં ચરણાટમાં આપની બેઠક છે, સ્થાન પરમ રમણિય છે સ્ટેશનથી એક બાજુ થોડે દૂર અરણ્યમાં આ બેઠક છે તે સ્થલ આચારજકૂપ ના નામથી ત્યાં પ્રસિધ્ધ છે. બેઠકથી એક માઈલ દૂર શ્રી ગંગાજીના તટ પર ચરણાદ્રિની તલેટીમાં ગામ વસેલું છે. ચરણાદ્રિ (પર્વત) ચરણની આક્રિતિના જેવો જણાય છે. ઉપર ઘઢ છે. અને હાલગઢની નીચે ગામની એક બાજુ શ્રી ગંગાજીના તટ આગલ યવનોનો એક મસ્જીદના સ્થાનની સાથેજ (યવન ફકીરની સ્ત્રીના કબજામાં) ઓરડીમાં શ્રીનો ચરણારવિંદ

તેનું પ્રમાણ:—

ધનુર્માસસ્ય કૃષ્ણે તુ, નવમ્યાં મુનિ સત્તમ ।
ગોપ્યાવતારઃ કૃષ્ણસ્ય દ્વિજ રૂપેણ ભૂતલે ॥

(અગ્નિ સંહિતા અ. ૧૪)

પૌષ કૃષ્ણ નવમ્યાંચ વિઠ્ઠલેશેતિ સંજ્ઞકઃ ।
દ્વિજાલયે મહાદેવી કાશ્યા સનિહિતો હરિઃ ॥
(ગૌરી તંત્રે કાલ મહાદેવોક્તમ્) *

આપે પ્રાગટ્યથી ઉપવિત સંસ્કાર થયો ત્યાં સુગ્રી
ચાલ્લીલા દર્શાવી વાદ સંવત ૧૫૮૦માં ઉપવિત સંસ્કાર
કરાવીને શ્રી કાશીજીમાં મધુસુદન સરસ્વતી નામના
વિદ્વાન સન્યાસી પાસે શાસ્ત્રાધ્યયન કરવા બેસાડયા
ત્યાં હુંક સમયમાંજ વેદ, વેદાંગ ન્યાય, વ્યાકરણ

વિરાજે છે કે જે પહેલાં ચરણાદિ (પર્વત) ઉપર
ગદમાં વિરાજતો હતો આજે પણ આ સ્થાને ઘણી વચ્ચે
ભાવીક શ્રદ્ધાલુ હિંદુઓ અને યાત્રાલુઓ દર્શનાર્થે જાય
છે. તેમજ અમુક પ્રસંગે મેલો પણ ભરાય છે.

* શ્રી ગુસાંડીજીના પ્રાગટ્ય સંબંધના અન્ય ઘણા
શ્લોકો છે પણ સ્થલ સંકોચને લઈને તમામ અહીં લખી
શકાયા નથી.

સાહિત્ય ઇત્યાદિ શાસ્ત્રોનું સારી રીતે અધ્યયન કર્યું. બાદ
 િશ્વનાથ મઠની શ્રી રુકમણીજી નામની કન્યાથી આપ
 નાં લગ્ન મહોત્સવ મોટી ધામધુમથી કરવામાં આવ્યાં.

શ્રી ગુસાંઈજીની ૧૭ વર્ષની અવસ્થાએ શ્રી મહા-
 પ્રભુજીએ આસુર વ્યામોહ લીલાકરી તે વચ્ચે આપના
 શ્રીકંઠની માલા શ્રીગુસાંઈજીના કંઠમાં પધરાવી સ્વ
 સંપ્રદાયનું સિધ્ધાંત ટુંકમાં સમજાવ્યું અને વિશેષ જરૂર
 જણાયતો. દામોદરદાસ આદિ ભગવદ્દોષો દ્વારા જાણી
 છેવા મહામણ કરી એતન માર્ગીય સન્યાસ ગૃહણ કરી
 સંવત્ ૧૫૮૭ ના આશાઢ શુદ્ધી ૩ ના દિવસે મધ્યાન્હે
 શ્રીગંગાજી દ્વારા લીલામાં પ્રવેશ કર્યો.

શ્રી મહાપ્રભુજીના આસુરવ્યામોહ પછી આપની
 આજ્ઞા મુજબ શ્રીગુસાંઈજી અઢેલમાં વિરાજતા અને ત્યાંથી
 શ્રી ગિરિરાજજી પધારતા. આ સમય સુધી શ્રીનાથજીની
 સેવા બંગાલીઓ કરતા પરંતુ તેથી શ્રીનાથજીને ઘણો
 શ્રમ પડતો તેથી આપને શ્રીજીએ આજ્ઞા કરી કે, બંગા-
 લીઓ મારી સેવા ભાવ પુર્વક કરતા નથી. માટે તેને
 સેવામાંથી દૂર કરો. જેથી આપે બંગાલીઓને સેવામાંથી
 રજા આપી, પોતે સહ કુટુંબ અઢેલથી વ્રજમાં પધાર્યા
 અને સ્થાયી નિવાસ કર્યો. તેમજ સાંચેાર ગ્રામ નિવાસી
 ગુર્જર બ્રાહ્મણોને બોલાવી તેમને સેવાનો ક્રમ બતાવ્યો

અને રામદાસ ગોવીંદજી નામના એક બ્રાહ્મણને શ્રી-ના ચરણસ્પર્શ કરાવી મુસ્વીઆ સ્થાપ્યા.

આપે શ્રીનાથજી ને અનેક પ્રકારના વિવિધ શૃંગાર વસ્ત્રાભૂષણ તૈયાર કરાવી સમર્પ્યા. (જે પૈકીનાં કેટલાંક અગ્રાપિ પ્રભુ ધારણ કરે છે) અને તમામ સેવાનો પ્રકાર ચાલુ કરાવ્યો આ વચ્ચે આપની પાસે કેટલાક વિદ્વાનો શાસ્ત્રાર્થ કરવા આવતા તેમને શાસ્ત્ર દ્વારા તત્ત્વ સમજાવી તેમનું સમાધાન કરી સંતોષ પમાડતા. શ્રીમહાપ્રભુજીના અપૂર્ણ રહેલ ગ્રંથો આપે પુર્ણ કર્યા અને રહસ્યનુ અવલોકન કર્યું.

આપના અનેક મહાનુભાવી શિષ્યો હતા તેમાં પળ વસો વાવનતો મહાન તાદ્રશો થઈ ગયા છે, કે જે ૨૫૨) વૈષ્ણવોની વાર્તાથી સુપ્રસિદ્ધ છે. આપનો પ્રતાપ અતુલ-નિય છે. આપે શ્રી ગોકુલમાં પધાર્યા પછી પ્રતાપવલ્લુ ખુબ જળાવ્યો, આપના પ્રભાવથી મુગ્ધ થઈ જઈ તે સમયના દિલ્હીના બાદશાહ મહમ્મદશાહે શ્રી ગોકુલ અને જતી પુરાં ઇત્યાદી ગામો ભેટ કરી ચમર, મોરછલો, છઢી વિગેરે

(૧) શ્રી ગુસાંઈજીના સમયમાં દિલ્હીની ગાદીએ મદમ્મદશાહ નામના બે બાદશાહો થયા છે, એકતો હુમાયુ ને દરારી “શેરશાહમૂર” નામ ધારણ કરી ગાદીએ બેઠો હતો તે, અને ત્યારબાદ સલીમશાહમૂર પછી તેના કાકા

અર્પણ કર્યો (જે અગ્રાપી વર્તમાન છે) જેથી આપે શ્રી
ગોકુલમાં મંદિર સિદ્ધ કરાવ્યું. અને કુલ ધર્મ વિચારીને
સોમયાગ કર્યો,

આપે બ્રહ્મવાદનું સારી રીતે સ્થાપન કર્યું અર્થાત
શ્રી મહાપ્રભુજીના સિદ્ધાંતના પ્રતિપાદનને ટીકા ટીપ્પણી
અને પુસ્તકો લખીને સારી રીતે પુષ્ટ કર્યો બાદ પૃથ્વી
પરિક્રમા પળ કરો અને સેવા રીતી વિસ્તારથી વતાવો,
આપે લગ ભગ નાના મોટા ૫૦) ગ્રંથોની સ્વતંત્ર
રચના કરી છે, ઉપરાંત શ્રીમદ્ ભાગવતના શ્લોકો, અને
શ્રી સુબોધિનીજી આદિ ઉપર પ્રકીર્ણ લેખો ઘણા છે.
આપને ત્યાં ૭ લાલજી અને ૪ વેટીજીનું પ્રાકટય થયું.
જેનું વર્ણન શ્રીવલ્લભાચાર્યના આદિ ઇતન્ માર્ગીય ગ્રંથોમાં
વિસ્તાર પુર્વક હોવાથી તેમજ ઘણાક વૈષ્ણવો નિત્ય સાયં
પ્રાતઃકાળે નિયમસર સ્મરણ કરતા હોવાથી આપનું વૃત્તાંત

નો દીકરો મહમદશાહ અર્દલી સંવત્ ૧૬૦૯માં દિલ્હીના
તખ્તપર બેઠો. તેના રાજ અમલ દરમિયાન રાજની કુલ
સત્તા “ હેમુ ” નામક એક ગણિકના હાથમાં હતી.

સદરહુ મહમદ પાસેથી હુમાયુન ફરીથી તખ્ત હસ્ત
ગત કર્યું. હુમાયુ પછી મહાન બાગલ સમ્રાટ અકબર
ગાદીપર આવ્યો તેનું પુરું નામ અબુલમુજિબુલ જલાલુ-
દીન મુહમ્મદ અકબરશાહ હતું. લેખક.

દરેકે દરેકથી પરિચીતછે એટલે તે તમામનો અહીં ઉલ્લેખ કરતા નથી. આપની માથે શ્રીઠાકુરજીનાં જે સેવા-સ્વરૂપ વિરાજતાં હતાં તેમાંથી ૭ લાલજી ઉપર સાત સ્વરૂપ પધરાવી દીધાં અને શ્રીનાથજી તથા શ્રી નવનિત મિયાજી પોતાની નિજ સેવામાં રાખ્યાં, એક વચ્ચે સાત સ્વરૂપ સહવર્તમાન અન્નકુટ અરોગાવ્યો. કેટલેક સ્થળે શ્રીમદ્ભાગવતની પારાયણ કરી બેઠકો સ્થાપન કરી અને પુષ્ટી માર્ગને સંપૂર્ણ સ્થિતીએ પહોંચાડી ૭૦) વર્ષ અને ૨૮ દિવસ ભૂતલને અલંકૃત કરી શ્રોગિરિરાજજી નીકંદરામાં પ્રવેશ કરી ગયા આપનું સંપૂર્ણ ચરિત્ર એતન્ માર્ગીય ગ્રંથોમાં વિસ્તારથી વર્ણવેલું હોવાથી અહીંતો દિગ્ દર્શન માત્ર કરવામાં આવ્યુંછે તે ઉપર કહેવાઈ ગયું છે કારણ અહીં સંપૂર્ણ ચરિત્રો લખવાનો અવકાશ નથી.

આપનાં કિર્તન-પદમાં શ્રી વિઠ્ઠલ ગિરિધરન એ છેવટની છાપ છે, અર્થાત્ શ્રી વિઠ્ઠલનાથજીએ. શ્રી ગિરિધર (શ્રીનાથજી) શ્રીકૃષ્ણને ઉદ્દેશીનેતમામ કિર્તન કર્યાં છે. એટલે જે જે પદ, ધોલ, કિર્તન, આદિમાં પ્રસ્તુત છાપ આવે તે આપની કૃતિ સમજવી.

આપે સંસ્કૃત તથા વૃજ અને ગુજરાતી ભાષામાં કિર્તન, ધોલ, પદ, વિ. વળા વનાવ્યાં છે, જેમાંથી અહીં માત્ર

थोडां भाषानां पद आपवा प्रयत्न कर्यो छे. संस्कृत पद मंदीरोमां प्रसंगोपात गवाय छे तेमांथी मंगलार्त्तिनी ४ आर्या जे हमेशां नियमसर दरेक मंदीरमां प्रांतः गवाय छे ते अति परिचीत होवाथी अहीं मंगल रूप प्रथम आपवामां आवे छे.

मंगल मंगलं ब्रज भुवि मंगलं ।

मंगलमिह श्रीनंदयशोदा नाम सुकीर्त्तन
मेतद्बुचिरोत्संग सुलालित पालितरूपम् ॥१॥
श्री श्रीकृष्ण इति श्रुतिसारं नाम स्वार्त
जनाशय तापापह मिति मंगलरावं ।
ब्रजसुंदरी वयस्य सुरभीद्वंद्वं मृगिगण निरुपम
भावामंगल सिंधुचया ॥२॥ मंगलमीषत्स्मित-
युत मीक्षण भाषण मुन्नत नासापुट गति
मुक्ताफल चलनं । कोमल चलदंगुलिदल संगत
वेणुनिनाद विमोहित वृन्दावनभुवि जाता ॥३॥
मंगल मखिलं गोपी शितुरति मंथरगति
विभ्रम मोहित रासस्थितगानं । त्वं जय सततं
श्रीगोवर्धनधर पालय निजदासान् ॥४॥

चंदननुं पद— राग नायकी
 पायन चंदन लगाउं;
 बहोत भांत के बीजना दुराउ,
 छीरक सुगंधजल नेन सीराउं. ॥१॥

अगरकपुर घसी अंग लगाउं.
 मृगमद तिलक बनाउं;
 श्री विट्ठल गिरिधरन लालको
 ललीत लाड लडाउं. ॥२॥

रथयात्रानुं पद— राग मल्हार.
 लालमाइ खरेइ बिराजत आज;
 रत्न खचित रथ उपर बेठे,
 नवल नवल सब साज. ॥१॥
 सुधनलाल काछनी शोभित,
 उर वैजयंति माल;
 माथे मुकुट ओढे पीतांबर,
 अबुज नयन विशाल, ॥२॥
 श्यामअंग आभूषण पहेरे,
 झलकत लोल कपोल;

वारवार चितवत सबहीतन,
बोलत मीठे बोल; ॥३॥

यहल्लबि निरख निरख ब्रज सुंदरि,
लोचन भरभर लेहो;

फिरफिर झांक झांक मुख देखे,
रोम रोम सुख पेंहो. ॥४॥

उतरलाल मंदिरमें आये,
मुरली मधुर बजाय;

निरख निरख फूलत नंदरानी
मुख चुंबत ढिग आय. ॥५॥

अति शोभित करलीये,
करत सिहाय सिहाय;

श्रीविठ्ठल गिरिधरनलाल पर,
वारत नांहि अघाय. ॥६॥

राग-मल्हार.

आज में देखे कुंवर कन्हाइ,
प्रात समे निकसे गायन संग,
श्याम घटा जुरी आइ. ॥१॥

पीत वसन पहेरे तन सुंदर,
 कसुंभी पाघ सुहाइ;
 मुकतामाल सोहत उर उपर,
 मुरली मधुर बजाइ; ॥२॥
 कहा कहुं अंग अंगकी शोभा,
 मेंपे वरणी न जाइ,
 श्री विठ्ठल गिरिधर देखेतें,
 क्योंहुं कल न पराइ. ॥३॥

मुकुटनु पद—

राग मल्हार

कदंबतरे ठाडे हैं पिय प्यारी,
 मोहन के शीर मुकुट बीराजत,
 इत लेहेरिया की सारी. ॥१॥
 मंदमंद बरषत चहुं दिशते,
 चमकत बीज छटारी;
 मुरली बजावत श्री नंदनंदन,
 गावत राग मल्हारी. ॥१॥
 लेत तान हरिके संग राधा,
 रंग होत अति भारी;

श्री विठ्ठल गिरिधरको रिझवत,

श्री वृषभान दुलारी, ॥३॥

पागनां-पद

राग-मल्हार

लाल माइ बांधे कसुंभी पाघ
 कसुंभि छडी हाथमें लीये,
 भीज रहे अनुराग १
 कसुंभोइ कटि बन्यो हे पिछोरा,
 कसुंभा उपरना.
 कसुंभा बात कहत राधासों,
 कसुंभे बने दोउ नेना,
 हरित भूमी यमुना तट ठाडे,
 गावत राग मल्हार;
 श्री विठ्ठल गिरिधरन छबीलो,
 श्याम घटा अनुहार; ३
 धरे शिर प्यारो पीयरी पाग
 पीतांबर पहेरे अति झीनो,
 नीरखी सखी छबीबाग १

ते सोइ चीर बन्यो प्यारी के,
 चाली रही उर लाग.
 श्री विठ्ठल गिरिधर प्यारी पीय,
 निरखत चित अनु राग, २

—:०:—

पोढवानुं पद— राग--बिहागरो
 सखियन रुचि रुचि सेज बनाइ
 रंग महलमें पर गयेपरदा,
 धरी अंगीठी सुखदाइ १
 सितसमे ग्रीष्म रतु कीनी,
 अति सुंदर वर राइ,
 श्री विठ्ठल गिरिधारी कृपानिधि,
 पोढे ओढ रजाइ. २

—(०)—

राग आशावरी
 तुमारे भाग्य सुनो मेरी गोपी,
 भयो एसो लाल हमारे.
 अब चिरंजीवो भाग्य सबनके.
 खेलो मेरे तुमारे १

हों सुख देखो तुम सुख देखो.

ख्यावो दुध मलावो,
मेरे लालकी तुम सब भाभी

उवटी नवाय बेठावो, २

तुम लेहु गोद लगावो छाती,

मुख चुंबो ओर खिलावो,
श्री विठ्ठल गिरिधरन लालको,

गंगा करन शिखावो ३

—;(०):—

दाननुं पद—राग—बिलासक.

ठाडे लाल सांकरी खोर
निकसि आय सकळ ब्रज सुंदरी.

आगे नवल वृषभान किशोर १

गहि गहि बांह रोकी सब राखी,

नागर नंद किशोर.

हसि हसि कहत दान सब लेहु,

मनहि हरत नयनकी केर २

आवत जात सदा यही सारग.

अब लालन राखी तुम घेर,

श्री विट्ठल गिरिधर मुसक्याने,

फिर फिर चंद बदन तन हेर, ३

रासनुं-पद— राग बिहाग.

बनमें रास रच्यो बनवारी,

यमुना पुलिन मल्लिका फूली,

शरद रेन उजीयारी. ॥१॥

मंडल बीच श्यामघन सुंदर,

राजत गोप कुमारी,

प्रगटत कला अनेक रुप तिहीं,

अवसर लाल विहारी. ॥२॥

शीश मुकुट कुंडलकी झलकन.

अलक बनी घुघरारी;

कंबुकंठ धीवाकी डोलन.

छीन लंक लेहेकारी. ॥३॥

धायधाय झपटत उर लपटत,
 उरप तिरप गतिन्यारी;
 नृत्यत हँसत मयूर मंडली,
 गावत शोभा भारी; ॥४॥

वेणुनाद ध्वनी सुन सुरनर मुनि,
 तनकी दशा विसारी;
 श्री विठ्ठल गिरिधरलालकी,
 बानिक पर बलिहारी ॥५॥

—०)-(०—

रूप चतुर्दशीनुं पद राग-देवगंधार
 न्हात बलकुंवर कुंवर गिरिधारी,
 जसुमति तिलक करत मुख चुंबत,
 आरती नवल उतारी ॥६॥

आ नंदराय सहित गोपसब,
 नंदरानी ब्रजनारी;
 जलसोंघोर केशर कस्तूरी,
 सुभग शिश तें ढारी ॥७॥

बहोरिकरत सुंगार सबें मिलि,
 सबमिल रहत निहारी;
 चंद्रावलि ब्रजमंगल रसभर,
 श्री वृषभान दुलारी. ॥३॥
 मनभाये पकवान जीमावत,
 जात सबे बलिहारी;
 श्री विठ्ठल गिरिधरन सकल ब्रज,
 सुख मानत छोटी दिवारी. ॥४॥

हटरीनां पद— राग कान्हरो.
 दीप दानदे हटरी बेठे;
 नवललाल गोवर्द्धन धारी;
 दोहरी पांति बनी दीपनकी;
 ब्रजशोभा लागत अतिभारी. १
 तेसे ही बने नंदके नंदन;
 तेसी बनी राधिका रानी;
 ग्रह ग्रहतें आइ ब्रज सुंदरी;
 मात जसोदा देख सिंहानी. २

भांत भांत पकवान मिठाइ;
 ले ले गोद सबनकी नावत;
 आरति करत देत नोछावर;
 फिरफिर मंगल गीत गवावत. २
 उठकर लाल खिरकमें आये;
 टेर टेर सब सखा बुलाये;
 श्री विठ्ठल गिरिधरन लालने;
 सब गायन के कान जगाये. ३

•--०—०--०

होरीनुं पद.— राग-धनाश्री.
 होरिके रंगिले लाल गिरिधर रंग मचायो;
 केशर सुरंग गुलाल अरगजा;
 मदन वसंत जगायो. ॥१॥
 ताल मृदंग झांझ डफ वीना,
 होरी राग जमायो;
 सुनी निकसी ग्रह ग्रहतें सुंदरी;
 भाव भक्ति फल पायो. ३

आवत भावत गारिन गावत,
 रसभरि लाल खिलायो;
 श्री विठ्ठल गिरिधरन जुवतिनसंग,
 होरि त्योहार मनायो. ३

—(०)—

श्री महाप्रभुजीना उत्सवनी वधाइ—राग रामकली.
 सुनोरी आज नवल वधायो हे,
 श्री लक्ष्मणग्रह प्रगट भये हैं,
 श्री वल्लभ मन भायो हे १
 वाजत आवज ढोलक महुवर,
 धनज्यों ढोल बजायो हे;
 कोकिल कंठ नवल वनिता मिल,
 मंगल गायो हे. २
 हरदि तेल सुगंध सुवासित,
 लालन उवट नवायो हे;
 नख शिखलो आभूषण भूषित,
 पितांबर पहरायो हे; ६

असन वसन कंचन मणि माणिक,
 घर घर याचक पायो हे;
 श्री विठ्ठल गिरिधरन कृपानिधि,
 पलनामांझ झुलायो हे;

—:०:—
 श्रीयमुनांजीनां पद.

रास रस सागर श्री यमुनेजु जानी;
 बहत धारा तन प्रतिछिनुं नैतन,
 राखत अपने उरमां जु ठानी ?
 भक्तको सहिभार देतजु प्रान आधार;
 अतिही बोलत मधुर मधुरी बानी;
 श्री विठ्ठल गिरिधरनवर वसकीयो.
केनपे जात महिमा बखानी. २

भक्त प्रतिपाल जंजाल टारे.
 अपने रस संगमे संग राखत सदा;
 सर्वदा जोड़ श्री यमुने नाम उच्चारै. ?
 इनकी कृपा अब कहां लग बरनिये;
 जैसे राखत जननी पुत्र बारे.

श्री विठ्ठल गिरिधरन संग विहरत.

भक्तको एक छिनना बिसारे. २

श्री यमुनाजीको नाम ले सो बडभागी.

इनके स्वरूपको सदा चिंतन करत,

कलन परत जाय लेह लागी. १

पुष्टी मारग मरम अतिही दुर्लभ करम,

छांडी सगरे परम प्रेम पागी;

श्री विठ्ठल गिरिधरन एसी निध,

भक्तकों देत हे बीना मागी. २

कोनपें जात श्री यमुने जुवरनी,

सबहीको मन मोहत मोहन,

सो पीयाको मन हे जु हरनी. १

इन बिना एक छिन रहेत नहि जीवन,

धन्य ब्रजचंद मन आनंद करनी;

श्री विठ्ठल गिरिधरन सहित आये,

भक्तके हेत अवतार धरनी २

(કાંકરોલી વાઝા શ્રી ગીરધરલાલજી મહારાજ પોતાના ૧૨૦) વચના મૃત પૈકી ૩૧ મા વચના મૃતમાં આજ્ઞા કરે છે કે શ્રી ગુસાંડજીએ કીર્તન કર્યાં છે તેમાં કોઈ સ્થળે લલિતાદિકની છાપ રાખી છે, કોઈ સ્થળે સહજ પ્રીત છાપ રાખી છે, એક (સંસ્કૃતમાં) પેલ્લ પર્યંક શયન આ પલનામાં પોતાની છાપ રાખી છે. અન્યત્ર શ્રી વિઠ્ઠલ છાપ છે. શ્રી ગિરિધરજીએ પણ કીર્તન કર્યાં છે તેમાં અનેક તરેહની છાપ રાખી છે.) અસ્તુ૦

આ પદ--કીર્તન, શ્રી ગુસાંડજીનાં હોવાનું કહેવાય છે, છતાં પણ તે નિશ્ચયાત્મક કહી શકાય નહીં, તથાપી શ્રી ગિરિધરજી મહારાજ પોતાના વચનામૃતમાં આજ્ઞા કરે છે. કે શ્રી ગુસાંડજીએ કીર્તન કર્યાં છે, છટલે આપે અવશ્ય કીર્તન. પદ કર્યાં તો છેજ.

એમ પણ સાંભળવામાં છે કે શ્રી ગુસાંડજીનાં સેવક પરમ ભગવદીય ગંગાબાઈએ (કે જે શ્રી નાથજી મેવાડમાં પધાર્યા ત્યારે સાથે હતાં તેમણે) “ શ્રી વિઠ્ઠલ ગિરિધરન ની છાપથી ગુજરાતી, મેવાડી અને વૃજ ભાષામાં સેંકડો પદ--કીર્તન બનાવ્યાં છે.

ઉપરની બંને વાતો ઉપર વિચાર કરતાં જણાય છે કે, શ્રી ગુસાંડજી અને ધ. ગંગાબાઈનાં પદ સેલ મેલ

થઈ ગયાં છે તેનું પ્રથક્કરણ થવું મુસ્કેલ છે એટલે
કોઈપણ પ્રકારનો ખાસ મત બાંધી શકાય નહીં જેથી
દરેકે પોતાની ભાવના પ્રમાણે વિચારી લેવા વિનતી છે,

અમારા વિચાર પ્રમાણે તો આ પદ મ. ગંગાબાઈનાં
હોય તો પણ અહીં દાખલ કરવા અનુચિત નથી. કાર-
ણકે મ. ગંગાબાઈ ભગવદ્ લીલાનાં સચ્ચી અને મહાન્
અલૌકીક વસ્તુ હોવાથી તે વૈષ્ણવો માટે તો પરમ વંદ-
નિય છે. જેની સાથે શ્રીનાથજી સાક્ષાત વાર્તાલાપ કરે
તેને માટે લૌકીક વાણીથી કહેવાનું હોયજ થુ ? અને
એવા મહાનુંભાવીની વાણીપ્રસાદ પણ સાક્ષાત્ રસાત્મક
શ્રી કૃષ્ણ સ્વરૂપ હોય એટલે તે અલૌકીક વસ્તુને જરૂર
આવે ઉચ્ચસ્થાનેજ પધરાવી શકાય !

શ્રીમદ્ ગોકુલનાથજી

વિઠ્ઠલાધીશ્વરના ચતુર્થ કુમાર શ્રી ગોકુ-
લનાથ પ્રભુચરણનું પ્રાકટય, વિક્રમ
સંવત્ ૧૬૦૮ ના માર્ગશીર્ષ શુકલ

૭ શુક્રવાર ભાદ્રપદ નક્ષત્રમાં ત્રિવેળી તટપર શ્રી
પ્રયાગમાં થયું હતું. આપશ્રીના પ્રાકટય સમયના વર્ણનની
વધાઈઓ વ્રજભાષામાં અનેક ભગવદીઓ વનાવી છે.
તેમજ ગુજરાતી ભાષામાં પણ અનેક ધોલ પદ રચાયાં છે.

આપશ્રીનો પ્રાકટય ઉત્સવ પુષ્ટી સંપ્રદાયી દરેક
ઘરમાં મનાય છે તેમાં પણ શ્રીગોકુલ નાથજીના ઘરના
વૈષ્ણવોમાં તો પ્રસ્તુત દીવસને એક મહા મહોત્સવ તરીકે
માનવામાં આવે છે. માગસર શુદી ૧ થી મંડપ બનાવીને
ભિન્ન ભિન્ન ભાવનાત્મક કીર્તન, ધોલ, ગાઈ-ગવરાવીને
ઉત્સવનું યથા, સ્વરૂપ પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

શ્રી ગોકુલેશ પ્રભુના પ્રાકટયના સમયમાં થયેલ
આનંદોત્સવના વર્ણનનું એક ભગવદીય નિવે મુજબ વર્ણન
કરે છે.

આજતો અડેલ ગામ, પ્રયાગ નગર ત્રિવેળી
સુખધામ મહારાજાધિરાજ બિરાજે શ્રીવિઠ્ઠ-
લેશરી । તિન ત્રિલોકીનાય પ્રકટ પુરુષોત્તમ

તહાં અદ્ભુત સ્વરૂપ પ્રગટે શ્રીગોકુલેશરી ॥૧॥
 શ્રી ગિરિવરધારી સાથ શ્રી વિઠ્ઠલેશ મદન
 મોહન પાછે તેં પધારે મથુરેશ દ્વારકેશરી.
 દિનદિન અધિક પ્રતાપ તેજ આનંદ અધિક
 વલ્લભપ્રિય નિજદાસ મિલો જગ બલેશરી ॥૨॥

આથી સમજાય છે કે શ્રીમદ્ અગ્નિકુમાર શ્રીવિઠ્ઠ-
 લેશ પ્રભુ ચરણે શ્રી ગોકુલેશજીના પ્રાકટ્ય સમયે શ્રી
 ગિરિરાજધરણ આદિ સ્વરૂપોને પધરાવી મહોત્સવ
 કર્યો હતો.

યજ્ઞોપવીત અને અધ્યયન.

સંવત્ ૧૬૧૫ ના ચૈત્ર શુદ્ધ ૬ શુક્રવારે શ્રીગુસાંઈ-
 જીએ શ્રીગોકુલનાથજીને યજ્ઞોપવિત દાન કરી સંપ્રદાયિક
 પ્રણાલી અનુસાર વ્રત્તસંબંધ કરાવ્યું, ત્યારબાદ શ્રીવિઠ્ઠલેશ
 પ્રભુ અઢેલથી દ્વારકાં પધાર્યા અને ત્યાંની યાત્રા સંપૂર્ણ
 કરી ફરીથી અઢેલ પધાર્યા, બાદ કર્નાકટ વાસી
 ઉપાધ્યાય નારાયણ મટ્ટની યોજના બાલકોને વેદાધ્યયન
 કરાવવા માટે કરી અધ્યયન શરૂ કરાવ્યું. તેમાં વેદાધ્ય-
 યન બાદ વ્યાકરણ આદિ વેદાંગોનો અભ્યાસ સંપૂર્ણ
 કર્યા પછી દર્શન શાસ્ત્ર અને સાંપ્રદાયિક ગ્રંથોનો અભ્યાસ
 પિતૃચરણ પાસે કર્યો.

વિવાહ અને દૈવીજીવોદ્ધાર.

યોગ્યવય પ્રાપ્ત થતાં શ્રી ગોકુલનાથજીના વિધિવત્
વિવાહ થયા આપશ્રીનાં બહુજીનું નામ શ્રી પાર્વતી બહુજી
હતું. આપના સ્વરૂપનું વર્ણન કરતાં ભગવદીય ગોપાલ-
દાસજી ગાય છે કે:-

શ્રી ગોકુલપતિ અતિ ગુણનિધિ,
તાત તળો પ્રતિબિંબરે રસના ।
શ્રી પાર્વતી પતી પ્રેમશું શોભા,
સકલ કુટુંબરે રસના ॥

આપશ્રી આર્યાવર્તના તમામ પ્રદેશમાં વિચર્યા હતા.
આપના અનેક સેવકો હતા તેમાં ૭૮ મહાનુભાવ અનન્ય
ભગવદીય થયા છે. જેની નામાવલી વ્યારાવાળા ગોપા-
લદાસજીએ રચી છે. આ ૭૮ મુખ્ય ભગવદીઓમાં પળ
કલ્યાણ ભટ્ટ અને ખરુચ નિવાસી ભગવદીય મોહનભાઈ
મુખ્ય મનાય છે. ભગવદ્ સેવાપરાયણ મોહનભાઈજી
ગુરુભક્તિના મૂર્તિમંત સ્વરૂપ શ્રીગોકુલેશ પ્રભુના અનન્ય
સેવક હતા. ગુરુદેવમાં તેમની અસાધારણ પ્રેમ ભક્તિ
હતી. એમના સત્સંગથી બીજા પળ ઘણાંક વૈષ્ણવોની
શ્રી ગોકુલેશ પ્રભુમાં આશક્તિ થઈ હતી કે જે “ખરુચી
વૈષ્ણવ”ના નામથી પ્રસિદ્ધ થયા છે. પાછલથી તેમાં

પળ મેદ પડયા છે. જેવા કે મરુચી અને લિમડીયા.

મરુચી વૈષ્ણવોની શુરુભક્તિ આદરણિય અને પ્રશંસનીય છે તેઓ અનાશ્રયની ગંધ પણ સહન કરી શકતા નથી. કદાચ પ્રસંગ આવે તો મસ્તક શુદ્ધાં આપવા તત્પર થઈ જાય છે. જેના પુરાવામાં ઉજ્જન નિવાસી ભગવદીય દેવાભાઈ, ત્રિકમમ્ભટ આદિના દાખલા જગજાહેર છે.

મહાનુભાવ કલ્યાણ મટ્ટજી.

શ્રી ગોકુલનાથજીના અન્તરંગ ભગવદીયોમાં મટ્ટાધિપતિ શ્રીકલ્યાણમટ્ટજી પણ છે. તે ગિરિનારા બ્રાહ્મણ હતા. સંસ્કૃત ભાષાના સારા જ્ઞાતા હોવા ઉપરાંત કવિ હતા. વાર્તા પ્રસંગોપરથી જણાય છે કે, શ્રી ગોકુલનાથજીના ઘરમાં ગિરનારા બ્રાહ્મણોનો વિશેષ આદર હતો. જ્યાંસુધી સેવા કાર્ય માટે ગિરનારા બ્રાહ્મણો મળે ત્યાં સુધી અન્ય બ્રાહ્મણોનો સ્વિકાર થતો નહીં. કલ્યાણ મટ્ટજીએ સંસ્કૃત ભાષામાં “કલ્હોલ” નામક ગ્રન્થ બનાવ્યા છે જેમાં પુરા ચાલીસ હજાર શ્લોક હોવાનું કહેવાય છે. જેમાં શ્રી ગોકુલનાથજીના લીલામૃતોદધિનું વર્ણન છે. સિવાય શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા પર એક ટીકા લખી છે. જેની હસ્ત લિપિ “ગુજરાતી” પ્રેસના માલીકના પુસ્તકાલયમાં છે કે જે ૧૫૦૦૦ (પંદર હજાર) શ્લોકની છે

एक अद्भुत प्रसंग.

श्री गोकुलेण प्रभुना जीवन चरित्रमां एक प्रसंग दरेक मनुष્યોનું लक्ष खेचे छे. तेमांपण माहात्म्य द्रष्टिथी जोनाराओना हृदयमांनो प्रस्तुत प्रसंग आपश्रीने माटे उंडी छाप बेसाडे छे, अने साम्प्रदायिक इतिहासमां सुवर्णाक्षरे अंकित थइ गयेल छे. जेनु प्रभुंज सुक्ष्म वर्णन अहीं आपवामां आवे छे.

चिद्रूप नामना एक भक्ति मार्गीय विरोधि सन्यासी ए गुजरात आदि प्रदेशमां पोताना अवैदिक मतनो प्रचार करी जनताने धर्म विमुख बनाववानो प्रयत्न करी रखो हतो. धर्म निष्ठा वाला सज्जनोने आ त्रासदायक आफत रूप थइ पडयो हतो, अने ज्यां ज्यां जतो त्यां त्यां धर्म द्रोहनो दावानल सळगावी मुक्तो अने अनेक निर्दोष प्राणीओनी हत्यानु कारण बनता.

एक समय फरतो फरतो उज्जेन नजीक जइ पहेंच्यो अने त्यां भर्तुहरीनी गुफामां निवास करी रखो आ बखते महम्मदतकी नामे उजयनमां मुसलमान पदाधिकारी हतो तेने चिद्रुपे पोताना बाणी वीलासमां मुग्ध करी धर्मनो नास करवामां प्रवृत्त कर्यो भक्ति मार्गनी चारो संप्रदायने जइ मुळथी उखेडी नाखवामां

साधन भुत बनाव्यो. महमदना अत्याचारथी डरी जइ
 वणाक भीरु माणसेए बाह्य चिन्हनो त्याग कर्यो आ
 वखते उज्जयनमां श्री गोकुलेश प्रभुना अनन्य सेवको
 पैकी वे भगवदीओ द्रढ मनना हता. तेमां १ त्रिकमभट
 अने २ जा देवाभाइ, आ वन्ने धर्माग्रही वैष्णवोए तिलक
 माळा आदि धर्म चिन्हो नो बीलकुल त्याग कर्यो नहिं.
 एक समय तेओ चिद्रूपनी गुफा पासेथी निकळ्या त्वारे
 ते पाखंडी सन्यासीने नमन कर्युं नहीं आथी चिद्रूपे
 पोतासुं अपमान मान्युं. अने ते वन्नेने पासे बोलावो
 जणाव्युं के, तमो तिलक आदियो वैष्णव जणाओ छो
 अने अहींना हाकैमना हुकूम मुजब हजु तमोए आ
 चिन्होनो त्याग कर्यो नथी जेथी तमो गुन्हेगार छो.
 परंतु जो अत्तारेज अने अक्षणेज अहींज जो आ चिन्हनो
 त्याग करशो तो तमने हाकैमना कोपमांथी बचावी
 लइश. सन्यासीना आवां अधार्मिक वाक्योपर लक्ष न
 आपनां वन्ने पोताना घर तरफ चालया गया. जेथी
 सन्यासीनो क्रोध बधी गयो अने एकदम महमद पासे
 जइ बोलयो,

अहांगीर बादशाह पोतानो हुकुमतमां फर्मान जारी
 कर्युं छे के, जे लोका धार्मिक चिन्ह धारण करता होय
 तेओने ते छोडाववां अने तेनो पुरेपुरो अमल करवा

મને ખત્તા આપી છે. જેથી હું તમને જળાશુ ઘું કે જો આ હુકમનો અમલ તમારા રાજ્યમાં નહીં થાય તો વાદ-શાહ તમારાપર નારાજ થશે. એ લક્ષમાં રાખો અને જે પ્રમાદ ચાલી રહ્યો છે તેનો વંદોવસ્ત કરો કારણ વાદ-શાહી હુકમનો અનાદર કરનારા મેં તમારા રાજ્યમાં જોયા છે.

મહમદે તુર્તજ સન્યાસી પાસેથી હુકમનો અનાદર કરનારા માણસોની યાદી માગી અને તે યાદી મુજબ તેઓને પોતા પાસે વોલાવી તિલક-માલા ત્યાગ કરવા ફરમાવ્યું. જવાબમાં દેવાભાઈ ત્રિગેરેએ કહ્યું કે “ માલા તો ગુરુદેવે શિર સાટે બાંધેલી છે. એટલે તેને તોડવાની સત્તા ત્રિભુવનમાં કોઈને નથી એતો શીર જુદું થાય તોજ માલા પણ જુદી થવાની ” આથી હાકેમે ગુસ્સે થઈ હાથીના પગ તલે લૂંટાવી નાખવાના શિક્ષા ફરમાવી, હુકમનો અમલ થયો. હાથી લાવવામાં આવ્યો. પરંતુ વૈષ્ણવોને જોઈને દૂર નાઠો. તુર્તજ બીજો મદોન્મત હાથી લાવવામાં આવ્યો તેને માવતે અંકુશના પ્રહાર કરી વૈષ્ણવો તરફ હંકાર્યો પરંતુ તે પણ ફર્યો અને જોવા આવનારને ચગદી નાખવા લાગ્યો. મહમદને આ અજાયબીની કાંઈ સમજ પડી નહીં. ક્ષણભરમાં તો તેને પણ આ ધાર્મિક પુરુષો તરફ પુજ્ય બુદ્ધિ થઈ અને સન્યાસી

તરફ ધિક્કાર છુટયો, જેથી સન્યાસીને પોતાની હદ છોડી દઈ ચાલ્યા જવા કહ્યું. વૈષ્ણવોને માનભર વેર જવા રજા આપી પોતે પોતાના કાર્યમાં લાગો ગયો.

આ અપમાન થયા પછી સન્યાસી જહાંગીર બાદશાહ પાસે ગયો. ત્યારબાદ બાદશાહે શ્રીગોકુલનાથજીને પોતા પાસે બોલાવી તિલક-માઝા દુર કરવા કહ્યું, આપે તેમ કરવા ના કહી વિરોધ બધ્યો. હેવટ શાસ્ત્રાર્થમાં આપની જીત થઈ. સન્યાસીને દેશનિકાલની શિક્ષા થઈ. इत्यादि પ્રસંગ અને થયેલો શાસ્ત્રાર્થ શ્રી ગોકુલનાથજીના માઝા પ્રસંગ નામક ગ્રંથમાં બહુ વિસ્તારથી વર્ણવેલ છે એટલે તેને અહીં ફરીથી વર્ણવવા જરૂર નથી.

કહેવાય છે કે શ્રીગોકુલનાથજી દરરોજ રાત્રિના સેવકોમાં ભગવદ્ ચર્ચા કરતા તેમાં શ્રી મહાપ્રયુજી તથા શ્રી ગુસાંડીજીના અનન્ય સેવકોનાં અલૌકિક ચરિત્રોનું નિરૂપણ કરતા. તે પ્રસંગ દરરોજ વેર જઈ એક વૈષ્ણવ લઘ્વી રાખતા. એક પ્રસંગે શ્રી ગોકુલનાથજીએ કહેલી વાર્તા ફરી કહેવાનો આદર કર્યો ત્યારે તે વૈષ્ણવે પ્રસ્તુત વાર્તા એક વચ્ચે કહેલી છે. એમ જણાવ્યું અને પોતાના કથનના પુરાવાનાં પોતા પાસેનો લેખ બતાવ્યો. આ અલૌકિક રહસ્ય લખાય એ આપને યોગ્ય ન જણાવાથી વાર્તા કહેવી બંધ કરી.

આપે લગભગ પચીસેક નાના મોટા સ્વતંત્ર ગ્રન્થો રચ્યા છે. ઉપરાંત વ્રજ ભાષામાં એક લાખ વચનામૃતો છે એમ પણ કહેવાય છે. અને તે અત્યંત મનનીય છે.

આપશ્રીની કુલ ૧૩ બેઠકો છે. આપને ૩ લાલજી હતા. તેમાં દ્વિતિયલાલજી શ્રી ગોવર્દનજી ને ચાર લાલજી હતા. પરંતુ અમુક કારણસર આપે શ્રી મુખથીજ નિજવંશ લેખ થવા આજ્ઞા કરેલી છે. અને તે મુજબ અત્યારે આપનો વંશ સુતલપરથી અદ્રશ્ય છે આપશ્રીનું ચરિત્ર અન્યત્ર વિસ્તાર પૂર્વક હોવાથી અહીં માત્ર દિગ્-દર્શન કરાવું છે. આપે ભાષામાં ઘોઢ, પદ પણ ઘણાં કર્યા છે તેમાંથી જુજ આ નિચે આપવામાં આવ્યાં છે.

પુટ્ટીમાર્ગના દશ મર્મનું પદ.

પુટ્ટી માર્ગતણા મર્મ દશ જાણીને;

નિત્ય આચરણ કરીને રુદે વિચારે;

તો તેને વશ થાયરે શ્રીહરિ,

પ્રેમની વેલડી ત્યાં હાં વિસ્તારે. ?

પ્રથમ એક મર્મ શ્રી મહાપ્રભુ જાણીને,

વિશ્વાસ દૃઢ કરી વચન પાઠે;

अवर साधन सर्व लौकिक कामनां,
 एहूनी कृपा विना फलना भाळे. २
 वीजो मर्म ते केवळ श्रीगुरु वाक्,
 विश्वास आचरणे करवुं;
 जे जे वाणी श्री वल्लभ उच्चरे,
 ते ते मन विचारीने मन धरवुं. ३
 वीजो मर्म ते श्री कृष्णना नामनो,
 महात्म्य हृदे थाय सफल सारे;
 अनेक प्रकारना धर्मको उच्चरे,
 कोटी अंसे नहीरे भारे. ४
 चोथे ते मर्म विश्वास आणी करी,
 प्रभुजी करशे ते अति रुडुं;
 राधिका रमण श्री ब्रज बिहारी,
 हरि भजन करवुं अन्य जाणी कुडुं. ५
 पांचमो मर्म श्री कृष्ण शरणागत,
 लोकवाद सर्व परित्याग भावे;
 निरपेक्ष भाव ते सर्वत्र परी पीए,
 त्यारे श्री कृष्णने दया आवे. ६

छट्टो मर्म ते केवळ नाथनो,
सर्व परित्याग गुण गान करीए;
गान द्वारा करी सर्व लीला खरी,
श्री ब्रजनाथने रुदे धरीये. ७
सातमो मर्म ते अंतर सेवा,
वरणात्मक ब्रजमांहे फरीये,
भावनात्मक त्यांहां वपुरे पोता तणुं,
सखी भावे थड सहु वरीये. ८
आठमो मर्म ते क्रीडा रस भावना,
अंतरमां ते अनुभव करवो;
जेम जेम सखी संग कोडेरे क्रीडतां,
तेम तेम ते आचरवो. ९
नवमो मर्म ते द्वैत सभावना,
ताप कलेश रुदेमां लावे;
जे फळ सदा ब्रजसुंदरी भोगवे,
तेम तेम एउने अनुभव करावे. १०
दशमो मर्म ते दीनता भावना,
सर्व प्रकारे करी रुदे दुःख आणे;

अवर साधन नाहांना विध छे घणां,
 कृष्ण कृपा विना कांइ ए न माने. १२
 ग. मर्म दश जे कोइ गायने अनुभवे,
 तेहने श्री कृष्ण आधीन थाय;
 श्रीमद् बल्लभ निपट करुणा करे,
 पोताना दासनी बांछ साछ. १३

—:०:—

बैठे हरिराधा संग कुंज भवन अपने रंग ।
 कर मुरली अधर धरे सारंग मुख गाइ ॥
 मोहन अतिही सुजान परम चतुर गुणनिधान ।
 जान बुझ एक तान चुकके बजाइ ॥
 प्यारी जब गद्यो बीन शकलकला गुणप्रवीन ॥
 अति नविन रूप सहित वही तान सुनाइ ।
 बल्लभ गिरिधरनलाल रीझ दइ अंक माल ।
 कहत भये भलें लाल सुंदर सुखदाइ ॥

श्री रघुनाथलालजी.

गुसांइजी ना पंचमलालजी. श्रीरघुनाथ-
लालजीनुं प्राकटय संवत् १६११ ना
कार्तिक शुदी १२ ना मंगल मुहूर्तमां
थयुं छे. आपना प्राकटयना संबंधमां भगवदीय गोपाल-
दासजीए श्री बल्लभारुयानमां गार्युं छे के:—

श्री रघुपति अति गज गति,
रति पति करुं बलिहार ।

जानकी जीवन ए सदा,
मधमणि रत्नमय हार. ॥

आ सिवाय वधाइनुं बीजुं एक पद निचे मुजब गवाय छे.
राग सारंग,

जयति रघुनाथ गुणगाथ विख्यात,
जीत पंडितनको शरन लीने ।

शास्त्र सब जान अभिमान कर ब्रजभुवन,
आयो मद गर्व सब खंडकीने. ॥

કપટ પટ દૂરકર પ્રકટ લીલાધરી,
 ભક્તિ નવ ભાવયુત દશમિ દીને; ।
 જાનકી રમણ ગુણ કોન કવિ કહિ શકે,
 સરસ સંગી સબે ચિત્તછીને ॥

આપને દાયભાગમાં શ્રી ગોકુલચંદ્રમાંજી પ્રાપ્ત થયા છે જે અત્યારે શ્રીકામવનમાં બિરાજે છે. અને તે શ્રી પંચમપીઠ અથવા પાંચમું ઘર કહેવાય છે. આપના સમ-
 યના આપ એક અદ્વિતિય વિદ્વાન હતા. આપે અનેક વિદ્વાનોને વાદમાં પરાસ્ત કર્યા છે શ્રી વિદ્વનમંડન ગ્રંથ માં શ્રી ગુસાંડજીએ આપનેજ મધ્યસ્થ નિમ્ન્યા હતા એજ આપની મહાન વિદ્વતાની કસોટી હતી, જેમાં આપ સર્વાંગે સંપૂર્ણ ફઝીભુત થયાં છે,

આપે સંસ્કૃતમાં ઘણા ગ્રંથો રચ્યા છે. જે મુલ ગ્રંથો અને તેના ઉપર ટીકા ટિપ્પણ વિવરણ इत्यादि થઈને કેટલાક છપાઈ પ્રસિદ્ધ પળ થઈ ગયા છે. કેટલાક ઉપર તેા ચાર ચાર પાંચ પાંચ ટીકાઓ પળ થયેલ છે. છતાં પળ હજુ વિષેશ વિવેચન થવાનો અવકાશ રહે છે.

આપને ત્યાં (૧) શ્રીદેવકીનંદનજી સાં. ૧૬૩૪મા. મુ. ૭ (૨) શ્રી ગોપાલલાલજી સાં. ૧૬૩૭ શ્રા. વ. ૬ (૩) શ્રી જયદેવજી સં. ૧૬૪૫ મા. મુ. ૧૨ (૪) શ્રી

યશોદાનંદજી સં. ૧૬૪૮ ચૈ. સુ. ૩ (૫) શ્રી દ્વારકા-
નાથજી સં ૧૬૫૦ भा. सु. १२ एम पांच बालकोनुं
प्राकटय थयुं हतुं.

આપના દ્વિતિય કુમાર શ્રી ગોપાલલાલજી એક
વચ્ચત શ્રીગોકુલનાથજીના ઘોડા પર સ્વાર થઈ ગુજરાત
માં પધારેલ તે વચ્ચતે શ્રી ગોકુલેશના મરુચી સેવકોએ
શ્રી ગોપાલલાલજીના સત્કારને બદલે ઘોડાની માવજત
કરવા લાગી ગયા, તે ઇટલી હૃદ સુધી કે ઘોડાની છાદ
પેશાબ અધર શ્રીલવામાં આવે, ઘોડાને સારાં સારાં પક
વાન સ્વચ્છરાવવામાં આવે ચમર થાય, મચ્છમલના બીછાના
થાય અને છેવટ ઘોડાની આરતી કરવાનું પણ ચુક્યા નહીં
અને શ્રીગોપાલલાલજી માટે કાંઈ પણ સગવડ કરવામાં
ન આવે. આથી આપ ઘણાજ અગ્રસન્ન થયા પરંતુ આ
બનાવથી આપે પણ તેવા પ્રકારના પોતાના પણ ચુસ્ત
અનન્ય સેવકો બનાવવાનું મનપર લોધું અને ત્યાંથી કાઠી-
આવાડમાં પધાર્યા. અહીં લેહાણા, દરજી, સોની, લુહાર,
અને કેટલીક જાતિના વાણીઆ વિગેરે જે વૃણવો હતા
તે બધા શ્રીવલ્લભ વંશમાં સમાનતા માનનારા હતા ઇટલે
આપે કંપારા, વાંશા (વણકર) અબોટી રૂપાદી જ્ઞાતિ-
ઓને શરણે લઈ પોતાનો જુદો પંથ સ્થાપ્યો, તિલકતો,
શ્રી ગોકુલનાથજીની શ્રષ્ટિ જેવું (બેડમીલકિર) રાખ્યું

પરંતુ કંઠી ઘાંસની (શુદ્ધા) બંધાવી, તેલ કંકુ ઇ યાદિ કેટલીક ક્રિયા પળ ભરૂચીઓના જેવીજ રાખી અને જુદી સૃષ્ટિ સ્થાપી. ભરૂચીઓ જય શ્રી કૃષ્ણને વદછે જે જે શ્રી ગોકુલેશ બોલે છે, તેમ આ નવીન સૃષ્ટિ અરસ પરસમાં “ જે ગોપાલ ” કહીને બોલાવવા લાગી.

કીર્તનમાં પળ પ્રથમનાં અષ્ટસલાહાં ઇત્યાદિનાં બનાવેલાં કીર્તનેમાં અમુક ફેરફાર કરી જુદાં પુસ્તકો લખી કાઢ્યાં. ઉદાહરણ તરીકે:—

શ્રી ગોવર્દનલીલાનાં પદમાંથી “ગોદ બૈઠે ગોપાલ કહત વૃજરાજ સૌ” એ પદ મંદિરોમાં ગવાય છે તેમાં આ પ્રમાણે ફેરફાર કર્યો કે “ ગોદ બૈઠે ગોપેન્દ્ર કહત ગોપાલ સૌ ” ઇત્યાદિ પ્રકારે જુદી શાખા અત્યારે પ્રવર્તે છે અને તે જેગોપાર્લાયાના નામથી ઓલખાય છે, તેઓ પળ શરણ મંત્ર અરસપરસ વૈષ્ણવો દ્વારા હેવદેવ કરે છે. અને ભરૂચીઓ કરતાં પળ કાંઈક વિશેષ મહાપ્રભુજીનાં ચાલકો અને વૈષ્ણવોથી તટસ્થ રહે છે આ શાખામાં પળ હવે કાંઈક પેટા ભેદ થવા લાગ્યાનું જણાય છે.

॥ अथ श्रीगोकुलेशाष्टकम् ॥

नंदगोपभूपवंशभूषणं विदूषणं,
 भूमिभूतिभूरि भाग्य भाजनं भयापहम् ॥
 धेनुधर्म रक्षणावतीर्णं पूर्णविग्रहं,
 नीलवारिवाहकांति गोकुलेशमाश्रये १
 गोपबाल सुंदरीगणावृतं कलानिधिं,
 रासमंडली विहारकारिकाम सुंदरम्
 पद्मयोनिशंकरादि देवबृंद वंदितं,
 नीलवारिवाह कांति गोकुलेशमाश्रये २
 गोपराज रत्नराजि मंदिरानुरिंगणं,
 गोपबालबालिका कलानुरुद्ध गायनम्,
 सुंदरी मनोजभाव भाजनांबुजाननं,
 नीलवारिवाहकांति गोकुलेशमाश्रये ३
 कंसकेशि कुंजराज दुष्ट दैत्यदारणं,
 चंद्रसृष्टवृष्टिवारि वारणोद्धृताल्ललम्;
 कामधेनु कारिताभिधानगान शोभितं,
 नीलवारिवाहकांति गोकुलेशमाश्रये. ४

गोपिकागृहांत गुप्तगव्य चैर्यचंचलं,

दुग्ध भांडभेदभीतलजितास्य पंकजम्;

धेनुधूलिधूसरांगशोभि हारनूपरं,

नीलवारिवाहकांति गोकुलेशमाश्रये ५

वत्सधेनु गोपबालभीषणास्य वन्हिपं,

केकिपिच्छकल्पितावतंस शोभिताननम्;

वेणुवाद्यमत्तघोष सुंदरीमनोहरं,

निलवारि वाहकांति गोकुलेशमाश्रये ६

गर्वितामरेन्द्र कल्पकल्पितान्न भोजनं,

शारदारविंदबृंदशोभि हंसजारतम्;

दिव्यगंधलुब्ध भृंगपारिजात मालिनं,

नीलवारिवाहकांति गोकुलेशमाश्रये ७

वासरावसान गोष्ठगामिगोगणानुगं,

धेनुदोहदेहगेहमोहविस्मय क्रियम्;

स्वीयगोकुलेश दानदत्त भक्त रक्षणं,

नीलवारिवाहकांति गोकुलेशमाश्रये ८

શ્રી દ્વારકેશજી (ભાવનાવાઝા)

શ્રીગુસાંઝીના ૩ જા લાલજી શ્રી
બાલકૃષ્ણલાલજી ના પ્રથમ પુત્ર અને શ્રી
દ્વારકાંધોશ (શ્રીઠાકોરજી) ના ટીકાયત
શ્રીદ્વારકેશ પ્રધુનું પ્રાકટ્ય શ્રોમતિમાતુશ્રી
શ્રીકમલા વહુજીની કુચે સંવત્ ૧૬૨૯ ના વૈશાખ સુદી
૧૪ (શ્રી નૃસિંહજયંતિ)ના શુભ દિવસે શ્રી ગોકુલમાં થયું
છે. આપને વીજા પાંચભાઈઓ અને એક બેનીજી હતાં.
આપે સંવત્ ૧૬૩૭ માં યજ્ઞોપવિત ગ્રહણ કર્યા પછી
વિદ્યાધ્યયન કરી શ્રીશુદ્ધાદ્વૈતનું પરિપુર્ણ પાલન કર્યું છે,
તેમજ શ્રી દ્વારકાનાથજીની સેવાના અવકાશમાં એતન્
માર્ગીય ગ્રંથો વિચારવા અને લખવામાં કાઠ ક્ષેપ કરતા.

આપની સોઠ વર્ષની નાની વયમાંજ પિતૃચરણ
લીલામાં પધારવાથી આપ શ્રીદારકાંધીશની ગાદીપર
વિરાજ્યા અને સંવત્ ૧૬૪૭માં શ્રી ગોકુલમાં, શય્યા-
મંદીરની બેઠકમાં નવું મંદિર બંધાવી શ્રી-ને શ્રી ગિરિ-
રાજજીથી પથરાવી આવ્યા અને નવા મંદિરમાં ધામ
ધુમથી પાટોત્સવ કર્યો, પરંતુ આ મંદિર નિષે ગુફા

बनावी प्रथम एक योगी धुणी लगावी पंचाग्नि तापी तप करतो हतो. आ योगी श्रीनाथजीनो एकांतिक भक्त हतो. तेने त्यांथी खसेडी पायो नाखयो जेथी आ कृत्य श्रीनाथजीने रुच्यु नहीं, जेथी ज्यारे श्रीद्वारकां-धीशजीने राजभोग धरावे त्यारे तेमां कृमी पडी जाय. आ उपद्रव त्रण दिवस चाल्यो एटले आ खबर काकाजी श्री गोकुलनाथजीने पडोंचाडया जेथी श्री गोकुलनाथजी त्यां पधार्या अने उपद्रव प्रत्यक्ष जोयो एटले श्रीनाथ जीने प्रार्थना करी त्यारे श्रीनाथजीए आज्ञा करी के मारा भक्तनो अपराध हुं केम सहन करी शकु? परंतु हवे उपद्रव न थतां शान्ति थइ जशे.

आषने श्री गोपालजीनुं संपुर्ण इष्ट हतुं जेथी आप अष्ट प्रहर केशरी वस्त्र धारण करता तेथी श्री गुसांइजी आपने श्रीकेशरीयालालजी कहेता तेमज आपनुं प्राकटय श्री नृसिंह जयंतिना दिवस होवाथी षोडशं नाम श्री बागधोशजी हतुं.

आपने १ श्री अनिरुधलालजी तथा २ जा श्री गिरिधरजी एम बे पुत्र तथा एक गंगाबेटीजी नामे बेटीजी हतां. आप पुत्र प्राकटय समये कुलरीती अनुसार मंगल स्नान-नंदमहोत्सव खुब आनंदथी करावता.

संवत १६६० मां श्री गिरिधरजीने यज्ञोपवित

करीने आप सिंध प्रदेशमां पधार्या अने सेवामां जे कांड द्रव्यादिक प्राप्त थयुं ते सर्वे श्रीनाथजीने भेट करी दीधुं. एक वखत मेवाडाधिपती महाराणा जगत्सिंहजी व्रज यात्रा करवा आव्हा हता, त्यारे तेओश्री द्वारका-धीशना दर्शने! श्री गोकुलमां आव्या. दर्शन करीने बहु प्रसन थया एटले आपने जीज्ञासु तरीके ५-७ प्रश्न पुछ्या. जेना आपे यथोचित्त जवाब आपवा साथे केटलीक बाबतोमां धर्म संबंधे राणाजीना मननुं घणुंज समाधान कर्युं, जेथो राणाजी प्रसन्न थइने आपने शरणे आव्या.

आपे श्रीगोकुलमां ७२ वर्ष विराजी श्रीनी अत्यंत भावपुर्वक सेवा करी तथा सेवा प्रकरण आदि भावना ना ग्रंथो लख्या, जे आजे पण “ श्री द्वारकेशजीनी भावना” ना नामथी सुप्रसिद्ध छे तेमज व्रज भाषा तथा गुजराती भाषामां घणाज धोळ, पद, वनाव्यां छे जेमांथी थोडां अहीं आपवामां आवे छे.

---

१ श्रीनाथजीनुं पद.

देख्योरीमें श्याम स्वरूप ।

वाम भुजा उंचेकर गिरिधर,

दक्षिण करकटि धरत अनूप;

मुष्टिका बांध अंगुष्ठ दिखावत,
 सन्मुख दृष्टि सुहाइ.
 चरण कमल युगल सम धरके,
 कुंज द्वार मन लाइ.
 अति रहस्य निकुंजको लीला,
 हृदय स्मरण कीजे;
 द्वारकेश मन वचन अगोचर,
 चरण कमल चित्त दीजे ?

—————(०)—————

२ श्री नवनीत प्रियाजीनुं पद.
 नंद आंगन क्रीडत सुखद स्वरूप,
 गौर वर्ण दक्षिण कर माखण,
 घुटरुन चलत अनूप,
 व्रजयुवति प्रतिबन्ध नेक नहिं,
 सब देखत उर लावे;
 द्वारकेश प्रभुकुं ले गोपी,
 तनको ताप न सावे. ?

३ श्री मथुरेशजीनुं पद.

सब ब्रजको रस स्वरूप ।

चार भुजां चारोंकर आयुध,

कमल स्वामिनी रूप ॥

चक्र तेज चन्द्रावली जूको,

शंख श्री जमुना जाणो ।

गदा कुमारी श्याम वरण,

द्वारकेश मन आणो ॥३॥

—————(०)—————

४ श्री विठलनाथजीनुं पद.

देख्यो अद्भुत रूप सखीरी, सूर सुताके साथ ।

विवश भये देखकर सुन्दर,

कटि पर रहि गये होउ हाथ ॥

ताते गौर चित्र श्यामल तन,

कहत न आवे गाथ ।

द्वारकेश प्रभु यहविध देखी,

मैं तो करलियो जन्म सनाथ ॥४॥

—————:~:—————

५ श्री द्वारिकाधीशजीनुं पद.

आज हरि बिहरत कुंज निकेत ।

दुरि मुरि आय युगलद्वग भीचे,

प्यारी जि उपज्यो अति हेत ॥

हस्त कमल तारीदे मोहन,

दोउ भुज रस उर लेत ।

द्वारकेश प्रभु श्याम वरण वपु,

अद्भुत भलो बनो संकेत ॥५॥

०-०—०-०

६ श्री गोकुलनाथजीनुं पद.

व्रजपति तुम विन कैान करे ।

उत मधवाको मान भंग कर,

इत व्रज गोपिन गोप भरे ॥

वेणु वजावत करपर गिरिवर,

वाम भुजा ले शंख धरे ।

द्वारकेश प्रभु गौरवर्ण वपु,

निगम प्रशंसित विपद हरे ॥६॥

—:(०):—

७ श्री गोकुलचंद्रमाजीनुं पद.

अंग छवि निरखत लजत अनंगे ।
 चरण कटि श्रीव कूं नमितकर,
 नन्दसुत देतरस दीन ललित त्रिभंगे ॥
 पुष्टिपथ स्थाप मर्याद उलंघकर,
 चिन्ह प्रकटित विविध अंग अंगे ।
 प्रेम आसक्ति स्नेह मूर्छा विवश.
 विविध परिवेशजीये वेणु संगे ॥
 श्याम सुकुमार तन चितवन ललित,
 अवनिपर लटक जब चलत तब मान भंगे ।
 परम मोहन द्वारकेश प्रभु मधुर अति,
 गोकुलाधिश उछलित तरंगे ॥७॥

—:०:—

८ श्री मदनमोहनजीनुं पद.

वेणु बजावत सुंदर बदन ।
 सुनत ही ते दौर आई,
 पूछत है कयों छांडे सदन ॥

धर्म छांड निज धर्म कियो हम,
 तुमक्यों गौर भये नंद नंदन ।
 द्वारकेश हम सब जानत न्याय,
 कहत हो मन्मथ कंदन ॥८॥

—:०:—

मूल पुरुष प्रारंभ,
 राग बिजावल.

मूल पुरुष नारायण यज्ञ,
 श्रुति अवतार भये सरवज्ञ;
 शाखा तैत्तरीय गोत्र भारद्वाज,
 तैलंगकुल उदित द्विजराज
 (छंद) द्विजराज तें हरि आय प्रकटे,
 सोमयज्ञ कीयों जबें;
 कुंडतें हरि कही बानी, जन्मकुल तुम्हारे अबें.
 चक्ति ततक्षण भये सबजन,
 एसी अबलों भइ कबे;
 सुनतही मन हरख कीनो,
 धन्य धन्य कह्यो सबे ?

तिनके पुत्र भये गंगाधर,

तिनके गणपति सुत वल्लभवर.

श्री लक्ष्मण भट्ट अनुभव टेव,

शुद्ध सत्त्व ज्यों श्रीवसुदेव;

(छंद) सत्त्वगुण विद्या पयोनिधि,

विशद कीर्ति प्रकटइ;

गाम कांकरवारमें रही,

जाति सब हरखित भइ.

पर्व पर सकुटुंब लेकें, चले प्रागकुं साथ ले;

स्नान दान दिवाय द्विजकुं, चले काशी पातले.

कलुक दोन रहीके चले सब दक्षण,

आनंदीत तनु सकुन सुलक्षण;

चंपारण्य महीं जब आयें,

एलमागारु गर्भ, श्रवित जताये.

(छंद) श्राव जानि तहां तें,

नगर चौड़ा में बसे;

जगतमें आनंद फेल्यो, दश दिशा मानो हसे.

चेन हे सुनिचले काशी, फेर वहि बन आवहि;

अग्नि चौधा मध्य बालक,

देखी सनमुख धावहि. ६

मारग दियो ज्ञानी जीय माता,

लिये उच्छंग मोहे दियोहे विधाता;

तात सुनत दौरी कंठ लगाये,

तिहि छिन मंगल होत बधाये.

(छंद) मंगल बधायो होत तिहुंपर,

देव दुहुंभी बाजहि;

जोतसाको लग्न पूछत, प्रथम समयो साधही.

धन्य संवत् पंद्रहा, पैंतीस माधव मासहैं;

कृष्ण एकादशी श्रीवल्लभ,

प्रकट वदन विलासहे. ४

श्रीवल्लभकुं ले आये काशी,

सुंदर रूप नयन सुखराशी;

सात वरस उपवित्त धराये,

तबते विद्या पढन पढाये.

(छंद) पढे चारु वेद अरु,

खटशास्त्र महिना चारमें;

तातकुं अचरज भयो, यह कोन रुप विचारमें.
नींद आइ कह्यो प्रभु, संदेह क्यों तुम करतहों.
प्रथम बानी भइहे सो,

प्रकट जानो अब भयो. ५

जागपरी कह्यो पतिन आगें,
ये हैं पूरण ब्रह्म अनुरागे;
श्रीमुख बचन कहे श्रीवल्लभ,
माया मत खंडन भये सुल्लभ.

(छंद) सुलभमें दक्षिण पधारे,
ग्यारे वरसको वपु धरें;
देख मामा हरखकें, आदर कीयो आवो घरें.
विद्यानगर कृष्ण देवराजा,

बहुत मतही जहां मीले;
जीतकें कनकाभिषेकसुं,
पढे आवत इहां पहिले. ६

रामानुज अरु मध्वाचार्य,
विष्णुस्वामी निमादित्य हरिभज;
शंकरमें अनुसरत ओरमत.

युक्ति बळतें आज सबळ अति.

(छंद) सबळ सुन आपुही पधारे,

द्वारपें पहुंचे जवे;

भ्रत्य दौरी प्रतापवरन्यो, राय आवो इहां अवे,

राय आय प्रणाम किनो, सभामें जु पधारियें;

सुनहो विनती कृपासागर, दुष्ट मतहि विडारीण.

गज गति चाल चले श्रीवल्लभ,

इनकी कृपा भये सब सुलभ;

रविके उदय किरण ज्यों बाढी,

तैसी सभा पांत उठी ठाडी.

(छंद) ठाडे सब स्तुति करे जब,

कियो मायामत खंडन;

शब्द जे जे होत सब मुख, भक्ति पंथ भुव मंडन

स्तुति करें द्विज हाथ जोरें

राय मस्तक नावही;

परम मंगल होतहें, कनकाभिषेक करावहीं ८

पाछे जलसों न्हाय विराजे,

विनति करी रायें मन साजे;

द्रव्य सबे अंगीकृत करिये,
प्रभु बोले यह नांहि ग्रहिये.

(छंद) ग्रहिये न हिन स्नान.

जलवत् बांट सबको दीजीये;
बांट दिनो करी बीनती,
मोहि शरण जु लीजीए.

कृपा करके शरण लीनो,
थार भरी महोरे धर्यो;
सप्त लेकें कह्यो दैवी, द्रव्य अंगीकृत कर्यो.
तहांते पंढरपुरजु सिधारे,

श्रीविठ्ठलनाथ मिलनकों पधारे;
भीमरथीके पार मिले जब,
देउ तनमें आनंद बढ्यो तब.

(छंद) बढ्यो आनंद करी बीनती,
आपकों यह श्रम भर्यो;

कही श्री विठ्ठलनाथजीने मित्रता पथ प्रगटियो.
फेरी श्री गोकुल पधारे, निरख यमुना हरखहीं;
संग दमलादिक हते. तिनपे कृपारस बरखहीं.

एक समे चिंता चित्त आइ.

दैवी किहिंविध जानी जाइ.

आसुरीसों सब मिलित सदाइ.

भिन्न होय सो कोन उपाई.

(छंद) भिन्नको जब चित्त धर्यो.

तब प्रभु पधारे तिहिं समे.

मधुर रूप अनंग मोहित. कहत सुध कीने हमे

करो अबतें ब्रह्मको संबंध दैवो सृष्टिसों.

पांच दोष न रहे ताके. निवेदन करो वृष्टिसों.

वचन सुनी हरखे श्रोवह्म,

यह आज्ञा ते परम अति सुलभ;

कंठ पवित्रा ले पहेराये,

मिसरी भोग धरी मन भाये.

(छंद) भयो भायो चित्तको तब,

पुष्टि पथकुं अनुसरे;

शरण जे आवत निरंतर, काल भयतें ना डरे.

प्रकट सब लीला दिखावत,

नंद नंदन जे करी,

अवनिपर पद पद्म राखी,
परिक्रमा मिष उर धरी.

फेर पंढरपुर जब आये,
श्री विठ्ठलनाथ कही मन भाये;
करि विवाह बहु रूप दिखावो,
मेरो नाम सुवनको धरावो.

(छंद) धरो चित्तमें बात यह,
काशी विवाह जु होयगो;
में कह्यो द्विज आय बीनती,
करे चरण समोयगो;
आय वहांते विवाह कीयो,
अधिक मंगल तब भयो;

नाम धर्यो श्री महालक्ष्मी,
देखी जेरि दुःख गयो. १३

परिक्रमा त्रीजी चित्त आइ,
निकस चले श्री वल्लभराइ;
झाडखंडमें प्रभुने जताइ,
अबके मोहि मिलो मनभाइ.

(छंद) मिलेंगे हरिदासपैं,

जहां तीन दमन कहावहीं;
इंद्र नाग जु देव दमन,

सौ मेरो नाम जतावहीं.
फेरके जब वृज पधारे, पांच सेवक संगहे,
सदु हे आन्योरमें, तहां द्वारपैं ठाडे रहें.
सदू कहे स्वामि कलु खेंहे,

मेघन कहि सेवकको लेहें,
इतने प्रभु गिरि उपर बोले,
लाइ नरो दूध अनबोले.

(छंद) बोली नरो यह पाहुने,
आये तीनहीकें बेठारिये.

प्रभु कहत मोहे बेर लागत,

भली चित्त बिचारीये.
ले गइ पय प्याय आइ, देख श्रीवल्लभ कह्यो;
बच्यो हैं कलु हमें दीजे, बोल पेहेलोंहि गह्यो.
देख नरो बोली हो वारी,

नाम दीजीये गर्व प्रहारी.

नाम दीनो पूछी वे कहां हे,

कहि पर्वतपर जाओ तहांहे.

(छंद) तहां देखे प्राणपति तब,

हुलसि दोउ तन फुलही,

वही समें सुख कहि न आवे,

पंगु गति मति भुलही.

हसि कह्यो सकुटुंब आवो, निकटरही सेवा करो;

मानी वचन प्रमाण कीनो,

सासुरे दिश पग धर्यो.

कलुक दिन रही संगले आये,

बसे अडेलमें निज हरखाये;

संवत्पंद्रहा सडसठ आयो,

आसो वदी द्वादशी शुभ गांयो.

(छंद) गायो श्री गोपीनाथजी,

जब जन्म लीनो आयकें,

जानि बलको रुप हरखित, देतदान बढायके.

फेरकें चरणाट आये, कलुक दिन रहें जानके,

धन्य संवत् पंद्रहा, धन बहोतरा शुभ मान कें.

पौष कृष्ण नौमी जब आइ,
 घर घर मंगल होत बधाइ;
 श्री विठ्ठलनाथ जन्म भयो सुनिके,
 कहत फिरत आनंद गुणगनिके,
 (छंद) आनंद बाढ्यो चहुं दिशा,
 छबि देख श्रीवल्लभ हसे;
 वेउ कलु मुसकाय चितये,
 दाउ हसन मेरे मन वसे.
 तिलक मृगमद छिप्यो हरखित,
 कहाँलें गुण गाइए.
 कृपातें उछलित निजरस, छिपत नांहि छिपाइए.
 श्री गोकुलमें वास सुहायो,
 रुक्मिणी पद्मावती पति गायो;
 श्रीगिरिवरधर जिनहीं छबीलो,
 श्रीनवनीतप्रिय अरवीलो.
 (छंद) प्रिय श्री मथुरेश श्री विठ्ठलेश
 श्री द्वारकेशजु;
 श्री गोवर्द्धनधर श्रीगोकुलचंद्रमा श्रीमथुरेशजु.

श्री मदन मोहन अष्ट इहि विधी,
 रमण श्री विठ्ठलनाथके,
 तातको चित्त जानी सेवा, विस्तरी सब साथके.
 पंद्रहसैं सत्ताणुं कार्तिक,
 विमळ द्वादशी मंगळ नित ढिग;
 प्रथम पुत्र प्रगटे श्रो गिरिधर,
 षट्गुण धर्मी धर्म धुरंधर.
 धुरंधर ऐश्वर्य गोवींद पंचदश नन्यानवे;
 उर्ज शामल अष्टमि शुभ,
 गुरु सुदीन प्रकटे जबे;
 रूतु वियत शंगार आश्विन,
 असित तेरस भ्राजही
 श्री बालकृष्णजी महा पराक्रमी,
 वेसुख सोले राजही.
 कविसह सुदि सातैं श्रीगोकुलपति,
 यश स्वरूप माळास्थापित रती
 सोरहसैं अग्यारह कार्तिक सित
 अर्क बुध रघुनाथ श्रीसहित.

(छंद) हेतु निज अभिधान प्रकटे,

तात आज्ञा मान के
तिथी कला बुध मधु छठ विमल ज्ञान बखानके
श्री यदुनाथ प्रकटे रह्यो

विरह श्री घनश्याम स्वरूपके
सह कृष्ण तेरस रविज रिश्व

सत कळा श्रीविठ्ठलभुपके ॥ २१
भामिनी रानी कमळा बखानी

पारवती जानकी महारानी
कृष्णावति मिलि सातो कहाये

यह अलौकिक रूप महा ये
महा अलौकिक अग्निकुल

सब अलौकिक अष्ट छापहे
अलौकिक सब भक्तजन जो शरण लीने आपहे
यथामति कलु वरनिआइ जानियो यह दास हैं
श्री द्वारकेश निरोध मागे यही फलकी आस हैं

श्री महाप्रभुजीना प्राकटयनुं धोल

तत्त्व गुण बाण भुवि माधवासित तरणी
प्रथम भागवत दिवस प्रकट लक्ष्मण सुवन
धन्य चंचारण्य बन त्रिलोक जन

अन्य अवतार होय न एसो भुवन
लग्न वसु कुंभ गति केतु कवि इन्दु

सुख भान बुध उच्च रवि बेर नासे
मंद वृष कर्क गुरु भौम युत तम सिंधे

योग ध्रुव करण बव यश प्रकाशे
रिष्ट धनिष्ठा प्रतिष्ठा अधिष्ठान

बदनानलाकार हरिको.

एहि निश्चे द्वारकेश इनकी शरण

और श्रीवल्लभाधिश शरको.

—०)—(०—

श्री गुसांइजीना प्राकटय समयनुं पद.
राग सारंग.

षष्ठु मुनितत्त्व विधु सहस भृगु असित
निधि जाँम गुण समय भुवि प्रगट बल्लभ तनुज

धन्य चरणाद्रि धन्यधन्य दैवी भाग्य
सकल सौभाग्य गोपीश भ्राजत अनुज १
लग्न वृष मिथुन गुरु सहज गत राहु

शुभ चंद्र पंचम सुत स्थान राजे,
भौम कविमंद बुध भौन युत

वसूधर्म ग्रहकेतु संकेत साजे. २
हस्त शौभन योग करण तैतिल,

धरत वर्ण नीरद अंग रूप सोहें;
द्वारकेशाधिपति श्रीविट्ठलेशाधीश

प्रभुनन्द सुत प्रीतिकों ओरको हैं. ३

—(०)—

आश्रयनां पद.

आसरो एक श्रीवल्लभाधीशको

मानसी रीतकी मुख्य सेवा व्यसन;
लोक वैदिक त्याग शरण गोपीसको. आसरो.

दीनता भाव उद्बोध अरु ज्ञानरस,

घोषतिय भावना उभय जाने;
श्रीकृष्ण नाम स्फुरे पलन आज्ञा टरे,

कृत वचन विश्वास मन चित्त आणे.
 भगवदी जानि सत्संग कों अनुसरे,
 न देखे दोष अरु सत्य भाखे.
 पुष्टीपथ मर्म दसधर्मयह विधि कहे,
 सदा चितमें श्रीद्वारकेश राखे.

—:०:—

प्रात समे स्मरुं श्रीवल्लभ
 श्रीविठ्ठलनाथ परम सुखकारी.
 भव दुख हरण भंजन फल पावन
 कलिमल हरण प्रताप महारी.
 शरण आये छांडत नहीं कबहुं
 बांह गहेकी लाज विचारी.
 त्यजो अन्य आश्रय भजो पद पंकज
 द्वारकेश प्रभुकी बलीहारी.

—:०:—

श्री जमुनाजीनुं पद.
 राग रामकली.
 जयति श्रीयमुने प्रकट कल्प लतिके.
 अष्टविघ सिद्धि अद्भुत वैभव सकल

स्वजन विख्यात स्वाधिन पतिको.
 केलिश्रम सुरत पयरुप ब्रजभूपको
 पुत्र पयपान दे विश्व माता.
 अंग नूतन करत पुष्टी तब अनुसरत
 त्रिदल रस केलिकी अमित दाता.
 रहत यम द्वारतें मुक्त सुख चारतें
 नाम त्रय अक्षर उच्चार कीने.
 उभय लीला विष्ट ब्रज प्रिय कुमारिका
 तुर्या प्रिया वदत रस रंग भीने.
 अनावृत ब्रह्मते सदावृत व्है रही
 कनक छाया विटप शामवल्ली.
 सदा प्रफूलित द्वारकेश अवलोकके,
 नित्य आनंद आभीर पल्ली.

—:०:—

श्री ठाकुरजीनी चैरी.
 शाम सखी सबें अंगको चोर.
 नेन चोर चोरत मन सबको,
 अवर अधर रस ओर ओर. ?

चोरत चपल परायो गोरस,
 छीपत रहत ब्रज ठार ठार;
 चीतवनी चोर चोर सब संगी,
 हसत फीरत मन पोर पोर. २
 आलीरी मेरो सबे चोर लीनो,
 यापें कलु ना जोर जोर;
 श्रीद्वारकेश कलु ना लुए ते,
 करत नंदपें शोर शोर. ३

—(८)—

श्री ठाकोरजी तथा श्री स्वामिनीजीना चरण कमलना
 चिन्हना भावनुं पद.

जुगलमें जुगल जुगलके नाम.
 चाप त्रिकोण मीन गोपद नभ
 अर्द्ध इंदु घट बाम. १
 जंवू ध्वज रेखा अंकुश यव
 स्वस्तिक वज्र सरोज;
 अष्टकोण ये दक्षिण राजत
 देखत लजे मनोज. २

इत हे अंकुश छत्र चक्र ध्वज

इंदिवर यव रेख;

गदा अंबुज रथ कुंडल बेंदी

शैल शक्ति झख देख. ३

ब्रह्मादिक सनकादिक शंकर

ध्यान न आवत जेव;

ते ई श्रीबल्लभ प्रतापतें द्वारकेश नित्य सेव. ४

—:(०):—

हींदोरानां पद.

राग सोरठ.

लचक लचक झुले चमक चमक जात,

खचीत रचीत सोहे चटुली थहेरीया;

लरज लरज अवे दामोनी सोहाइ लागे,

गरज गरज घटा आइहैं छेहेरीया. १

हरख हरख गावे परख परख रीझे भीजे,

द्वारकेश सांधे महेर महेरीया;

फहरे फहरे करे प्यारेको पीतांबर,

लहेर लहेर करे प्यारीको लहेरीया. २

सफेद घटानुं—पद राग काफी
हेरि सखी शरद चांदनी रात,
घटा छिटक रही लटकसों.

रंग सावन मास हिंडोरे;
हेरी सखी श्वेत हिंडोरो शोभा देत,
नटवर झुलत उमंगसो—रंग १

हेरी सखी काछनी परम रसाल,
पहेरे सबगुन आगरे. रंग २.

हेरी सखी देखन सब मीलजाय,
चला जूथ जूरी आगरी. रंग ३

हेरी सखी देखो सुंदर श्याम,
सीस मुकुट हीरा सोहही. रंग ४.

हेरी सखी कुंडल मकराकार,
कोटी कीरण रवी गुंगरी. रंग ५

हेरी सखी श्वेत हिंडोरो देख,
श्वेत खंभ दोउ राजही. रंग ६

हेरी सखी श्वेतहि मरवा मयार,
डांडी कलसा राजही. रंग ७

हेरी सखी आइसबे ब्रजनार,
नँद नंदनके दरशको. रंग ८

हेरी सखी सावन घटा शोहाय,
तामध्य वीजूरी चमकही. रंग ९.

हंगी सखी द्वारकेश झुलाय,
गिरिधर पीय मुख नीरखही, रंग १०

—————(०)—————

गाय खिलाववानुं—पद राग—सारंग

गाय खिलावन चले गोपाल

वागो सेत तासको पहेरे,
गोकर्णकृति छोगालाल ॥ १

करहरात पीतांबर करमें,
दुरिमुरि देखत सब वृजवाल ।

धोरी धुमरी काजर पीरी
गाय बुलाई टेरत ग्वाल ॥ २

जाको बछरा ताहि दिखावत.
अरवराय दोरी तिहिकाल ।

हसत परस्पर द्वारकेश प्रभु
अति आनंदित गोप गुवाल ॥ ३

————(०)————

प्रबोधिनि—राग बिलावल

आज प्रबोधिनी देव दिवारी ।
वागो अतलश पीरो सोहे,
आभूषन कुलहि सिरधारी ॥ १
बाबानंद जगाय देवके,
कीनी तुलसीकी पूजारी ।
करि विवाह निरांजन करके,
सब द्विजकेंदीनी दछनारी ॥ २
तबही जसुमति कह्योबधुनसों,
आज रात जागरनकी तैयारी ।
यह सुनि बोले द्वारकेश प्रभु,
हमहू रात जगे भैयारी ॥ ३

————:०:————

सेवा प्रकरणमां भावनान. मक्षिप्त गुढ वणेन,

——(०)——

राग—रान्हरो

एक अनुपम अद्भुतनार ।

ते नवन (?) चोवीस चोगुने

सोरह चरन बदन हे चार ॥ १

चतुराननसो प्रतीति नियति

ताको इक रस दूने नेन ।

श्याम श्वेत आरक्त हरित,

पद चलत तबे बोलतहीवेन ॥ २

राजस सात्त्विक तामस निर्गुण,

एक युग्म दर्शनको आवत ॥

मग्न भये सायुज्य मुक्तिफल.

त्रिविध रूप देखे सचुपावत ॥ ३

इह विध खेल रच्यो ब्रज मंडल,

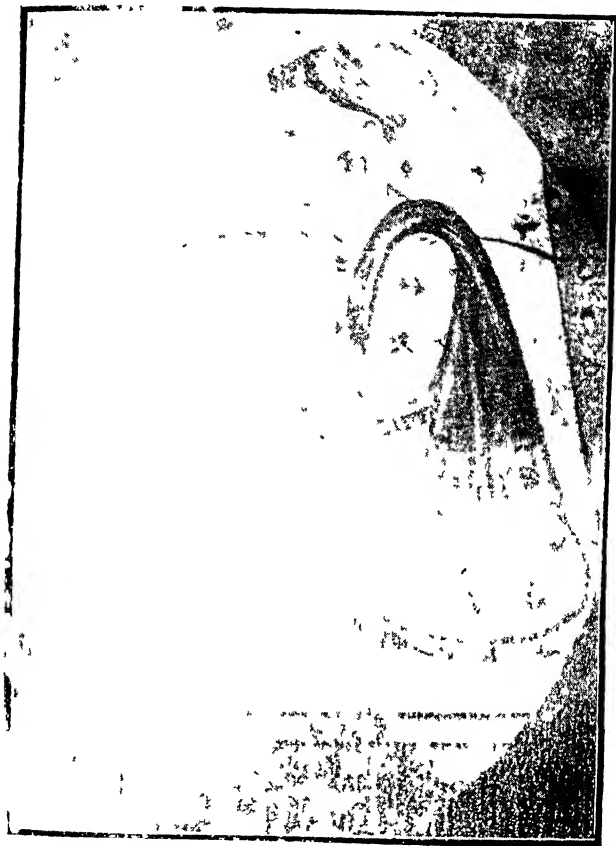
दीप दिवारो प्रगट दीखाई ।

तूर्य रूपके यूथ विराजत;

छवीपर द्वारकेश बलजाई ॥ ४

श्रीशुद्धाद्वैत भक्ति प्रवर्त्तक सस्ती ग्रंथमाळा.

श्री हरिरायजी

मा. सं १६४७ ना भादरवा वद ५

श्री हरिरायजी (रसीक)

श्री गुसांजी-श्री विठ्ठलनाथजीना द्वितिय कुमार श्री गोविंदरायजीना पुत्र श्री कल्याणरायजीने शुभग्रहे संवत् १६४७ ना भादरवा बद् ५ ना मंगल मुहूर्तमां श्री हरिरायजीनुं प्राकटय थयुं छे.

आप बाल्यावस्थायीज अति कोमळ अने दयाळ स्वभावना हता. उपवीत ग्रहण कर्या पछोनुं प्राथमिक शिक्षण पितृ चरण श्री कल्याणरायजी पासेथी मेळव्युं हतुं. अने ब्रह्मसंबंधनुं दान श्री गोकुलेश प्रभु पासेथी लीधुं. तेमज विशेष भागे श्री गुरुदेव-श्रीगोकुलेशजीना सहवासमां रही एतन मार्गीय ग्रन्थोनुं अध्ययन करता.

वास्तविक भगवद् वार्तानुं स्वरूप !

आपने श्री भगवद् वार्ता करवानुं अनहद व्यसन हतुं. जेथी आपना अंतरंग स्नेहकोने लइने हपेशां श्री भगवद् वार्ता करवा विराजता अने एकांतिक भक्ता साथे प्रभु लीलाना गुप्त रहस्यनी चर्चा करता जेमां केटलीक बखत रसावेशमां मस्त थइ जता अने गादीपर ढळी पडता एटले भगवदीयो उठीने चाल्या जता.

કોઈકોઈ વચ્ચે આપ વિરહાકુલ થઈ ચક્રુથી અશ્રુ વર્ષાવતા અને વે, વે-ત્રણ, ત્રણ દિવસ મુઠી ઇકાંતમાં ગાઝતા. આવો પ્રકાર જોઈ એક વૈષ્ણવે શ્રી કલ્યાણ-રાયજી પાસે જઈ નિવેદન કર્યું. જેથી શ્રીકલ્યાણરાયજીને ફીકર થઈ એટલે પાસે ચોલાવી કાનું કે “ એવા પ્રકારની ભગવદ્ વાર્તા ન કરવી જોઈએ કે જેમાં દેહાનું સંધાન પણ ન રહે. વૈષ્ણવો સાથે તો પ્રમાણસર વાર્તા કરવી જોઈએ. ” આ સાંભળી આપ ચુપ થઈ રહ્યા, પરંતુ ભગવદ્ વાર્તાનો સમય થતાં પ્રથમની માફકજ પ્રભુ-લીલા-રસ-સાગરમાં નિમગ્ન થઈ ગયા—રસાવેશમાં મત્ત થઈ ગયા. આ સ્વર શ્રીકલ્યાણરાયજીને થવાથી જે બેઠકમાં આપ વિરાજતા હતા. ત્યાં પધાર્યા અને વૈષ્ણવોને રજા આપી બેઠક બંધ કરી પાછો પોતાની બેઠકમાં પધારી ગયા.

આ વચ્ચે શ્રી હરિરાયપ્રભુને ભારે વિરહ થયો. પ્રભુ સંબંધી વિરહ એટલે અલૌકિક અગ્નિ. આપની અલૌકિક વિરહાગ્નિએ એકદમ દેદિપ્યમાન રૂપ ગ્રહણ કર્યું. તેના પ્રકાશમાં બેઠક શુદ્ધાં પ્રકાશિત થઈ ગઈ. આ અચાનક એકદમ તેજ પૂંજથી શ્રી કલ્યાણરાયજીએ આપની બેઠક સ્વોલી નાચી કે અંદર એક તેજનો ગોઝો જાવામાં આવ્યો. તુર્તજ શ્રી કલ્યાણરાયજીના નેત્રમાંથી દર્શનાં અશ્રુ-વિંદુ સરી પડ્યાં ગદ્ગદ્ થઈ વિનતિ કરી

क्षमा मागी. आप श्रीपितृ चरणना चरणमां लोटी पड्या श्रीकल्याणरायजीए आज्ञा करी के हवेथी आपने योग्य लागे ते प्रमाणे वर्ती हूं कांडपण कहीश नहीं

प्रिय भगवदोओ ! आ प्रसंगथी कोइए एम सम-जवानुं नथी के श्री हरिरायजी श्रेष्ठ ! अने श्रीकल्याण-रायजी न्युन हता. नहीज ! (आत्माना जायते पुत्रः) पिता पुत्र एकज रूप छे, परंतु आ प्रसंग वैष्णवोने बोध छेवा माटे आपे उपस्थित कर्यो हतो, आथी आपे बताव्युं हतुं के आनुं नाम ते प्रभु विरह ! अने आवा प्रकारनो विरह ताप थवो तेज पुष्टी मार्गमां प्रभु मेळववानो मुख्य मार्ग ! श्री हरिरायजीए करुणा करी जीवने आ प्रसंगथी स्व-मार्गनुं सिद्धांत समजाववा प्रयत्न कर्यो छे. तेनुं गुढ तात्पर्य तो जे आपना महानुभावि अंतरंग सेवको हता ते समजी गया दरेकने एक सरखो अधिकार होतो नथी.

वैष्णवो आपना श्रीमुखथी श्री भगवद् वार्ता सांभ-ळ्या पल्ली बहार जइने एक चातरापर बेसी तेनी चर्चा करता आ चर्चा प्रसंगे एवो आवेश आवी जतो के वैष्णवो देहानुसंधान भुली जइ कोइ हसवा, कोइ रोवा, कोइ नाचवा, अने कोइ मुकवत् बनी जता. आ चातरा नजीक कोइ एक अन्य मार्गी रहेतो हतो ते मोडी राते आ बनतो बनाव जोइ भुतावळ थवानुं मानी

હરતો. આથી તેના એક મિત્રે વધી વીના જાણી લઈ તમામ વર્તમાન શ્રી હરિરાયજીને નિવેદન કર્યા. જેથી આપ એક વચ્ચત રાતના ગુપ્તચુપ તે ચોતરા નજીક જઈ જુએ છે તો સમગ્ર મંડલી રસ સિંધુમાં ગરકાવ થઈ ગઈ છે, અને વચમાંથી ગોવર્દ્ધનનાથજી ચિરાજમાન થઈ બંસી વજાવી રહ્યા છે. આ દ્રશ્ય જોઈને આપનું હૃદય ભરાઈ આવ્યું અને નિચેનું પદ ગાયું. “ હૈં વારી ઇન વલ્લભીયન પર ” જુઓ પદ આઠમું. પછી આપે પહેલા અન્યમાર્ગીને રહેવા માટે અન્ય સગવડ કરી આપી. અને મુલ્લ જગ્યાને પ્રભુ વિનિયોગમાં લીધી.

નિષ્કંચન સેવા કેને કહેવી ?

એકવાર આપ સિંધમાં પધાર્યા ત્યાં એક શહેરમાં આપ પધાર્યા ત્યારે ત્યાં એક નિષ્કંચન વૈષ્ણવ મજુરી કરી નિર્વાહ ચલાવતો હતો તેણે કાંઈક શુભ આશાથી એટલે પ્રભુને કોઈ વચ્ચતે વિનિયોગ થઈશકે તેવા હેતુથી પાઈ-પૈસો કરીને રૂપીઆ બે એકઠા કર્યા હતા. જ્યારે આપ પધાર્યા ત્યારે અન્ય વૈષ્ણવોને ત્યાં પધરામણીઓ થતી તે જોઈને તેમની ઇચ્છા પણ આપને પધરાવવાની થઈ, પરંતુ અન્ય વૈષ્ણવો તરફથી થતો ભેટની રકમો જોઈને તેમના વિચારો શાન્ત થઈ જતા,

परंतु मनमां ताप-क्लेश बहु थाय. रात-दिवस एकज शोच के जो प्रभुए मने पुष्कळ द्रव्य आप्युं होत तो हुं पण आजे आ अमुखो ल्हाव छेत. वैष्णवोना खरा दिलथी थतो आर्तनाद प्रभुना लक्ष बहार जतो नथी. एठले आ साचाः भगवदीनी इच्छा प्रभुए जाणी अने पुरी पण करी. एक दिवस आप ते वैष्णवने घेर पधार्या अने बे रुपिआ सेवामां मागी लीधा. आ बनावथा पहेलो वैष्णव तो प्रेम वेलो थइ गयो अने नाचवा लाग्यो. देहनुं भान पण रहुं नहीं. आप एक कंतानना थेला उपर विराजी गया परंतु आ निष्कंचन वैष्णवनो प्रेम जोइ आनंद मग्न थइ गया अने ते वैष्णवना भाग्यनी सराहना करता करता स्वस्थानके पधार्या अने ते बे रुपिआनी सामग्री सिद्ध करावी प्रभुने आरोगावी. महाप्रसाद रात्रे भगवद् मंडलीमां वांटी दीधो. जे जे भगवदीओए आ महाप्रसाद लीधो हतो ते तमामने रात्रे स्वप्नमां महा अलौकिक अनुभव थयो.

प्रेम ए एक न्यारीज वस्तु छे. लक्षाधीपति हजारो रुपिआ धरे छतां तेने श्री-मद होवाथी ते प्रभुना साक्षात् विनियोगमां न आवे. परंतु जो कोइ गरीब छतां शुद्ध प्रेमथी रंचक सेवा करे ते पण प्रभु प्रेमथी स्विकारे छे. माटेज सूरदासजीए कहुं छे के:—

“ राइ जितनी सेवाको फल मानत मेरु समान ”

આપની, શ્રીમહાપ્રભુજીના સ્વરૂપમાં અ.યંત આસક્તિ
 હતી. અહર્નિશ એમના સ્વરૂપનો વિચાર કર્યા કરતાં.
 અને જે સમયે જેવું સ્વરૂપ જણાય તે વચ્ચે તેવું પદ
 બનાવીને બોલતા. આવા પ્રકારના દીનતા-આશ્રયનાં
 આપનાં બનાવેલ ઘણા પદો છે. આપ સંસ્કૃતના પ્રગાઢ
 પંડિત હતા આપના અનેક ગ્રંથો વિદ્યમાન છે. તેમાંથી
 લગભગ દોઢસો ઉપરાંત મુદ્રિત થઈ ગયા છે. હજુ અપ્રસિદ્ધ
 પણ ઘણાં છે. આપે ષોડશ ગ્રંથ ઉપર ટીકા પણ કરી છે.
 અને સંસ્કૃતમાં પદ રચના પણ કરતા જેમાં પોતાની
 જ્ઞાનતા દર્શાવવા “ હરિદાસ ” છાપ લેવતા. આપનું
 શિક્ષાપત્ર તો નિત્ય નિયમસર ગામે ગામ દરેક ભગવદ
 મંડલોઓમાં વંચાય છે. ભાષામાં પણ દશ-બાર ગ્રંથ ગદ્ય
 લેખાણના હશે. સિવાય વ્રજભાષા કાવ્યમાં આપનું સાહિત્ય
 ઘટ્ટનું વધું છે. કે જેનો એકત્ર સંગ્રહ કરવાથી એક દહ-
 દાર પુસ્તક બને. અમો એ આ પુસ્તકમાં પણ લગભગ ૮૦
 પાનાં પ્રથમ ભાગમાં જ રોક્યાં છે. શાકીનો અમારી
 પાસે થોડો સંગ્રહ છે તે આ પુસ્તકના ત્રીજા ભાગમાં
 આપવામાં આવશે જેની અંદર આપની બનાવેલ-ધમાર
 કીર્તન કૃત્યાદીનો પણ સમાવેશ થશે.

આપે મૃત્યુલપર ૧૨૦ વર્ષ જેટલા લાંબા સમય પર્યંત
 વિદ્યાજી વૈષ્ણવોને એતન્ માર્ગના રહસ્યનું ઘણું જ ગુઢ તત્ત્વ

સમજાવ્યું છે. આપના સેવકો પળ મહા સમર્થ હતા એવું કેટલાક પ્રસંગો પરથી જણાઈ ચુક્યું છે. આપ ભાષામાં રસિક છાપ રાખતા. આપની સાત બેઠકો અત્યારે પ્રસિદ્ધ છે. આપનું ચરિત્ર યથા સ્વરૂપમાં લેખકોમાં આવે તો એક સ્વતઃ ગ્રંથ લેખાય પરંતુ અત્ર સ્થાનાભાવથી માત્ર પરિચય આપીનેજ સંતોષ માન્યો છે.

આ પુસ્તકના સમ્પાદકની

અનુભવી ભગવદીયો પ્રત્યે વિનતિ.

સંવત્ ૧૯૬૧ થી સંવત્ ૧૯૬૪ દરમિયાન એક સમય શ્રી ગિરિરાજજીમાં મને શ્રી મટુલાલજીના વયો-વૃદ્ધ મુખિઆજીએ વાર્તા પ્રસંગમાં કહેલ છે કે, ધોલ, પદ ઇત્યાદિમાં, ગોસ્વામી બાલકો તથા વહુ બેટીજીઓજુદાં જુદાં ઉપનામ ધારણ કર્યા છે. તેમાં શ્રીહરિરાયજી રસિક, શ્રીશોભામાજી- હરિદાસ (તેમને શ્રીહરિરાયજીનું બ્રહ્મ સંબંધ હતું.) શ્રી ગિરિરાજવાળા શ્રી દ્વારકેશજી રસિકદાસ તેમના પુત્ર શ્રી મટુલાલજી-રસિકદાસજન ઇત્યાદિ છાપથી પ્રસિદ્ધ છે. (આ સિવાયના બીજા બાલકોની પણ જુદી જુદી છાપ છે.)

પરંતુ અત્યારે વૈષ્ણવોમાં મોટે ભાગે એવી માન્યતા છે કે, “ રસિકદાસજન ” છાપ આવે છે. તે શ્રી મટુલાલજીનાં પદ છે, અને બાકીનાં રસિક કે રસિકદાસ ઇત્યાદિ છાપનાં તમામ પદ શ્રી હરિરાયજીનાં બનાવેલાં

छे. एटलुंज नहीं पण रसिक प्रितमनी छाप पण श्री
हरिरायजीनीज छे. जेथी अमोए अहीं विशेष विवादमां
न उतरतां. रसिक-रसिकदास-रसिक प्रितम-रस सिंधु
इत्यादि छापवाळां पदनो श्री हरिरायजीनी कृतिमांज
समावेश कर्यो छे. ज्यांसुधी अमने बीजां प्रबळ प्रमाणो
न मळे त्यांसुधी एम करवुं उचित जगायुं छे परंतु कोड
पण अनुभवी भगवदीय अमारा उपर अनुग्रह करी
आ संबंधमां विशेष खुलासो करशे तो तेनो महान
आधार मानवा साथे बीजा भागमां ते अनुभव प्रसिद्ध
करवामां आवशे. के जेथी खुलासो करनार वैष्णवोनो
तमाम वैष्णव समाजपर महान अनुग्रह थयो मनाशे.

सम्पादक.

श्री महाप्रभुजीनी वधाइ—राग देव गंधार.

भूतल महा महोत्सव आज ।

श्री लक्ष्मण ग्रह प्रकट भये है,

श्री बल्लभ महाराज ॥ ?

आज्ञा दर्ई दयाकर श्रीहरि,

पुष्टि प्रकट वे काज ।

कलिमें जन्म उबार्यो तन छिन,
बूडत वेद जहाज ॥ २

आनन्द मूरति निरखत नयनन,
फूले भक्त समाज ।

नाचत गावत विवश भये सब,
छांड लोक कुल लाज ॥ ३

घरघर मंगल वजत बधाई,
सजत नये नये साज ।

मगन भये तन गिनत न काहू,
तीन लोक पर गाज ॥ ४

लीला सिंधु महारस अबते,
बांधी प्रेमकी पाज ।

रसिक शिरोमणि सदा बिराजो,
श्री वल्लभ शिरताज ॥ ५

—(०)—

श्री गुसांइजीनी बधाइ—राग सारंग,
श्री लक्ष्मण सुतके सुत,
प्रकटे श्री विठ्ठलनाथ अनूप ।

परम दयाल कृपाकर केशव,

धयो अद्भुत स्वरूप ॥ १

धन्य संवत् पंद्रहसे बहोतेर,

सुभग है पौष मास ।

कृष्णपक्ष तिथि नवमी के दिन,

भृगुवार है खास ॥ २

हस्त नक्षत्र शोभन योग हैं,

परम सुखद हे काल ।

दैवी जीव उद्धारण कारण,

प्रकटे दीन दयाल ॥ ३

माया मतको खंडन करके,

भक्ति मार्ग प्रकाश ।

ज्ञान दीपक प्रकटायो जगमें,

अज्ञान तिमिर कियो नाश ॥ ४

आनंदित है सब ब्रजवासी,

आनंदित सब लोक ।

परम आनंदित भये दैवीजन,

मिटयो हृदय को शोक ॥ ५

परम उदार श्री लक्ष्मण नंदन,
 देत दान अतुल ।
 कंचन पट मणि मानिक भूषण.
 हीरा मोती अमूल्य ॥ ६
 जो जाके मन होती कामना,
 सो सबहीनने पाये ।
 नंद नंदन श्री विठ्ठल प्रकटे,
 भये सबके मन भाये ॥ ७
 कहा कहुं में एक रसना,
 कहेते पार न आवे ।
 गिरिवरधरकी लीला गावत,
 हृदय तृप्त न थावे. ॥ ८
 रसिक सदाए श्री वल्लभ प्रभु,
 रसिक श्री विठ्ठलनाथ ।
 धरत नानाविध रूप अनुपम,
 विहरत रसिकन साथ ९.
 रसिक सदा ब्रजभूमि कहियत,
 रसिक है भक्त समाज ।

श्री वल्लभ वंशज है जगमें,
रसिकन के शिरताज ॥ १०

शुक सनकादिक शारद नारद,
व्यास रटत है जाको ।

शेष सहस्र मुख जपत निरंतर,
पार न पावे ताको ॥ ११

आनंद सिंधु बढयो अति जगमें,
शोभा कही न जाय ।

रसिक दासके स्वामी प्रकट,
श्री गोवर्द्धनधर राय ॥ १२

—(०)—

श्री गुसांइजीनी बघाइ २ जी—राग कान्हरो.

नाथ प्रकट भये आज हमारे,
मोहन नंद कुमार ललारे ।

श्री वल्लभ ग्रह प्रकट होय के,
अनेक दैवी जीवनको तारे ॥ १

कलियुग जीव उद्धारण कारण,
द्विज कुलमें वपु धारे ।

कृपा सिन्धु श्री बल्लभ नंदन,
मेरे प्राणजीवन धन प्यारे ॥ २

पुष्टि भक्तिको प्रकट करके
मायावाद निवारे ।

सेवा रोति प्रीत ब्रज जनकी,
जनहित सदा विस्तारे ॥ ३

परम दयाल महा करुणानिधि,
शरण आये सोई तारे ।

रसिकदासके स्वामी श्री विठ्ठल,
श्री बल्लभराज ललारे ॥ ४

श्री गुसांइजीनी बधाइ—३ जी.

पौस कृष्ण धन्य नवमी आन के, आनंद अति धरो रे सोल;
श्रीवल्लभ धेर वधाने के, श्री विठ्ठल प्रकटने रे सोल.
धन्य श्री अक्रांणी कुप के, अवे प्रभु प्रकटिया रे सोल;
सोहे भृगभट तिलक सु भास के, नभभन नेतिया रे सोल.
थुं कछुं वदन कमलनी कांति के, काटि रवि वारखे रे सोल;
ने पर स्याम केश लधु अमर के, आव्या भधु कारखे रे सोल.
सुंदर गंगातट यरखाट के, न्यहां प्रभु प्रकटिया रे सोल;
श्री वल्लभराज महाछिदार के, बखुं मन हरनिया रे सोल.

આગ્યાં વ્રજસુંદરી સહુ ત્યહાં કે, ટોળેટોળે મળી રે લોલ;
 અંગે સાન્યા નવસત શૃંગાર કે, રત્ન મણિ ઝલમલે રે લોલ.
 પહેર્યા ચોલી ચરણને ચીર કે, સહુ એકે જાતના રે લોલ;
 પગ નૂપુર કટિ કિંકણી નાદ કે, થાય બહુ ભાંતના રે લોલ.
 કરમાં લીધી કંચન થાળ કે, ગંધાક્ષત તણી રે લોલ;
 ગાયે મંગળ ઘોળ ને ગીત કે, મળી સર્વે જણી રે લોલ.
 આગ્યાં શ્રીઅક્ષાજીની પાસ કે, કુંવરને દીઠડા રે લોલ;
 સુંદર નખસિખ પરમ સ્વરૂપ કે લાગ્યા અતિ મીઠડા રે લોલ.
 અગર ચંદન લીધ્યાં સહુ ધામ કે, કેસર છાંટણા રે લોલ;
 બાંધ્યા મંડપ વિવિધ વિતંગ કે, પુલ્લ ચોસર ચણાં રે લોલ.
 ધ્વજ પતાકા તોરણ દ્વાર કે, એ પણ સાથીયા રે લોલ;
 પૂર્વા મોતી ફેરા ચોક કે, કુંકુમ ચાપીયા રે લોલ.
 બાંધ્યાં ઝુમર રત્ન જડાવ કે, મોતીનાં ઝૂમખાં રે લોલ.
 ઉપર મેલ્યાં દક્ષિણ ચીર કે, 'લુમકે લૂમકાં રે લોલ;
 ઉપર કલા કરંતા મેર કે, પ્રકાર બહુ ભાંતના રે લોલ;
 પચરંગ રેશમની ડોરી જોઇ કે, પુલ્યાં મન ભાવતાં રે લોલ.
 શામલ ગાદી વસ્ત્ર ખીછાવી કે, પોઢાડયા લાલને રે લોલ;
 ફેરાં બાંધ્યા સુંદર ગાત્ર કે, કુલેહ લસે ભાલને રે લોલ.
 કસ્તુરીનું તિલક લલાટ કે, સોહે બલકાવલી રે લોલ;
 મોતી લર સિરપેચ જડાવ કે, મયૂર ચંદ્રાવલી રે લોલ.
 તટકન સીસપુલ ને પાન કે, વેણી કટિપર છુટી રે લોલ;
 દંડલ મોતી કાને જોઇ કે, મન્મથ ફોજ લુટી રે લોલ.
 નાકે નકવેસર મણિ લાલ કે, મોતી ચરહરે રે લોલ;
 હાડપચીયે જગમગતી જ્યોત કે, જોતાં મન હરે રે લોલ.
 પાણુ બેરખાં સોહે બાંહે કે, પુમકે લટકતાં રે લોલ;
 પાંદાચે પહોચી સુંદર કડાં કે, સાંકળાં લટકતાં રે લોલ.

શ્રીહસ્ત માંહે ફૂલ જડાવ કે, અનુપમ જોષ્ઠ્યે રે લોલ;
 દશ આંગળીએ વેઢ ને વીંટી કે, સુંદર સોહીએ રે લોલ.
 નૂપુર આંઝર પાયલ કોમલ કે, ચરણે વાજતા રે લોલ;
 અનવટ ખીછુવાને પગપાન કે, સુંદર વાજતા રે લોલ.
 કટિ કેહરિ કિંકણી રવ નાદ કે, યાય સોહામણાં રે લોલ;
 સાંભળીને સર્વે નિજજનનાં કે, મન હરખ્યાં ધણાં રે લોલ.
 સુંદર કંઠે કંઠાભરણ કે, લટકે મોતી તણી રે લોલ;
 સોહે કંઠમાલ ને કુમતાં કે, ઉર કૌસ્તુભ મણિ રે લોલ.
 સોહે હાંસડી હાર હમેલ કે, મણિમાલા ધણી રે લોલ;
 પદક પાન ને વાધ નખ કે, ઉર હીરા મણિ રે લોલ.
 ચંદ્રહાર વૈજયંતી માલ કે, ગુંજ સોહીએ રે લોલ;
 થાક વિચિત્ર કુંદની માલા કે, જોષ મન મોહીએ રે લોલ.
 લોચન આંજણ આંખ્યા બુકુટિ કે, ખિંદુક સોહીએ રે લોલ;
 કેસર કમલપત્ર જે પલકે કે, જોતાં મન હરે રે લોલ.
 નહાની નહાની દંતુડી ચાર દુધની કે, સોહે હસે કિલકિલ કરે રે લોલ;
 અધર પ્રવાલ તણી લાલના કે, શોભાને હરે રે લોલ.
 કરપદના નખ કોટિક ચંદ્ર કે, તેની જ્યોતને હરે રે લોલ.
 રાજે નવસત ચિન્હ સમસ્ત કે પરસતાં અધ દૂર કરે રે લોલ;
 સોહે નખસિખ પરમ સુદેશ કે, શોભા અતિ ધણી રે લોલ.
 નિરખી શ્રીવલ્લભરાજ ઉદાર કે, વારે મણિ મણિ રે લોલ;
 ચટાવે માખન મીશ્રી વાટે કે, મેવા બહુ ભાંતના રે લોલ;
 મીઠાઈ દૂધ ફલ ને પકવાન કે કર્યાં બહુ ભાતના રે લોલ.
 ઝારી શ્રીજમુના જલ ભરી શીતલ કે, રતન જડાવે જડી રે લોલ.
 ખીડાં ખાંખ્યાં વિવિધ સુગંધ કે ધર્યાં લઘ તખકડી રે લોલ.
 રમકડાં સુંદર અનેક પ્રકાર કે, રતન જડાવના રે લોલ;
 સોનાં રૂપાં ને વળી કાચનાં કે, હાથી દાંતનાં ધણા રે લોલ.

રમત રમાડો શ્રીઅઘ્રાજી માત કે, હાલરડે હુલરાવીને રે લોલ;
 સુંદર ચૂસની દર્ષ કરમાંહે કે, બહુ મુખ ચુમીને રે લોલ.
 ક્યારેક લેઈ ઉછંગે કરાવે કે, ધણાં સ્તનપાનને રે લોલ;
 પદ અંગુષ્ઠ લેઈ મુખ મેલે કે, હરે મન માનને રે લોલ.
 મંગલ સ્વસ્તિવાચન કરાવે કે, ધ્રાલણ સહુ આવીયા રે લોલ;
 લોક વેદની રીત સર્વ કે, વાંચી સંભળાવીઆં રે લોલ.
 દેવ પિતૃ શ્રીવલ્લભ પ્રભુજીને કે અતિ ધણું હરખીઆં રે લોલ;
 આખ્યાં દ્વિજજનને બહુ દાન કે, મેઘ પેરે વરખીઆ રે લોલ.
 દીધી ગાય અનેક સુશીલ કે, રૂપ બહુ ગુણે ભરી રે લોલ;
 વાછડા વાછડી સહુને સાથ કે, વસ્ત્ર ઉપર ધરી રે લોલ.
 ખુર રૂપાંની તાળાંની પીઠ કે, સોને શીંગડી રે લોલ;
 ગળે ઘંટાને ધુધર માલ કે, મોતીની પુંછડી રે લોલ.
 કુંકુમ ફેરો ચાપા અંગે કે બહુ દૂધે ચડી રે લોલ;
 આપે શ્રીવલ્લભરાજ ઉદાર કે, વેદ મંત્ર પઠી પઠી રે લોલ.
 આશીર્વાદ સહુ મળી આપે કે, વેદ મંત્રો ભણી રે લોલ;
 અમને મનવાંછિત સહુ આપી કે, વધામણી અતિ ધણી રે લોલ.
 જ્યોતિષ નિપુણ જ્યોતિષી ગર્જ કે, મહામણિ આવીઆ રે લોલ;
 જન્મપત્રિકાને લખી લાવી કે, તે સંભળાવીઆ રે લોલ.
 સંવત્ પંદરસો બહોતેર નામ કે, છે શુભ અતિ ધણાં રે લોલ;
 શકિ ઔદશેને સડત્રીશ કે, રવિ ગતિ દક્ષિણના રે લોલ.
 ધન્ય સંક્રાંતિ પોષ વદિ નવમી કે, વાર ભૂચુ જાણીએ રે લોલ;
 હરત નક્ષત્ર યોગ શુભ જાણી કે, કરણુ શુભ માનીએ રે લોલ.
 દિવસમાં ખીજા પ્રહર જાણી કે, વૃષ લગ્ને સહી રે લોલ;
 શ્રી લક્ષ્મણસુત શ્રીવલ્લભ ઘેર કે, સુત પ્રકટયા સહી રે લોલ.
 નામ શ્રી વિકૃલનાથ અનાથ કે, જીવને તારશે રે લોલ;
 ખડયા છે ભવસાગર માંહે કે ઝાલીને કાઢશે રે લોલ.

જન્મકુંડલીમાં ગ્રહ સારા કે, અતિ ધણું આવીઆ રે લોલ;
 ખીજે અમર ગુરૂ વળી રાહુ કે, ત્રીજે જોષ્યે રે લોલ.
 પાંચમે ચંદ્ર કે સાતમે ભૌમ કે, શુક્ર શનિ સોહીએ રે લોલ;
 આઠમે રવી બુધ ને બલિ નૌમ કે, કેતુ જોષ્યે રે લોલ.
 સર્વે ગ્રહ છે બહુ બલવાન કે, માયા મત ખંડશે રે લોલ;
 કલ્પિત કરે બહુ પાખંડ કે, તેને દંડશે રે લોલ.
 કરશે વેદમાર્ગ વિસ્તાર કે, પુષ્ટિ પ્રકાશશે રે લોલ;
 રાજ્ય મહારાજ્ય મળી સર્વ કે, ચરણને સેવશે રે લોલ.
 થાશે ધણા સુંદર વિવાહ કે, સુખ સોહામણાં રે લોલ;
 સાત પુત્ર ને કન્યા ચાર કે તેને સુત થશે ધણારે રે લોલ.
 સાંભળી શ્રીવલ્લભરાજ હિદાર કે, પત્ર કરમાં લઈ રે લોલ;
 મનવાંછિત દીધાં બહુ દાન કે, લીધાં આશીશ દધ રે લોલ.
 વાગે ઝાંઝ પખાવજ આવજ કે, કીન્નર સોહીએ રે લોલ;
 ખંજરી વીણા વેણુ રસાલ કે, સારંગી મન મોહીએ રે લોલ.
 મંજીરા સરણાઈ મુરજ કે, ડીમ ડીમ ઝાલરી રે લોલ;
 તંજૂરા સુરસોટા સીતાર કે, વાગે કરતાલરી રે લોલ.
 ઘંટા શંખનાદ શ્રી મંડલ કે, સહુ સોહામણાં રે લોલ;
 વાગે ઢોલક ઢોલ નિશાન કે, ભેર ખેરખા ધણાં રે લોલ.
 નગારાં નોખત ઘૂમે દ્વાર કે પુરમાદલ વાગે ધણાં રે લોલ;
 દમામા ઘોંસાં અવર અપાર શબ્દ કે, ગહેરા ગાળે ધણાં રે લોલ.
 આન્યા ગ્વાલ ગોપ સહુ ત્યહાં કે, કાવડ ખાંધે ધરી રે લોલ;
 હળદર તેલ ભેળવીને ગાગર કે, દધિ દૂધે ભરી રે લોલ.
 દોળે શ્રીવલ્લભરાજને શીસ કે, ઢોલે ગાદો દહીં રે લોલ;
 ચોપડે માખણુ સર્વે અંગ કે પ્રેમવિવશ થઇ રે લોલ.
 ગોપી ગ્વાલ મળી સહુ નાચે કે, મુખ જે જે કહી રે લોલ;
 દેહદશા ગઇ સહુને વીસરી કે, આનંદ અતિ સહી રે લોલ.

આંગણે વાધ્યો છે બહુ કીચ કે, દધી કાદવ તણો રે લોલ;
 ઘેરીએ સરિતા ગોરસ તણી કે, વાધી અતિ ઘણી રે લોલ.
 મીઠાઈ લૂંટી જૂંટીને ખાય કે પરસ્પર સહુ મળી રે લોલ;
 નાચે ફૂદે ગાયે ગીત કે, લાગી ગલી ગલી રે લોલ
 એવા ઉત્સવ અનંત અપાર કે, શ્રીવલ્લભ વારણે રે લોલ;
 અમર વિમાન ચઢીને આવ્યા કે, જોવા કારણે રે લોલ.
 શ્રીવિઠ્ઠલનાથજી તણાં મુખ જોઈ કે, અતિ મન હરખીયાં રે લોલ;
 વગાડે દુંદુભિ દેવનિશાન કે, કુસુમ ધણું વરખીયાં રે લોલ.
 ગંધર્વ ઉચ્ચરે સંગીત મુગાન કે, તાનરસ ભીંજ્યા રે લોલ;
 આપસરા નૃત્ય કરે બહુ ભાંત કે શ્રીવલ્લભ રીઝ્યા રે લોલ.
 અલ્પા શિવસનકાદિક નારદ કે, શુક્રમુનિ આવીયા રે લોલ;
 સ્તુતિ કરે કરને જોડી કે, બહુ મન લાવીયા રે લોલ.
 માગધ ભાટ જયકને જાંદી કે, બહુ જશ વિસ્તારશે રે લોલ;
 કલિમાં વિના સાધનના જીવ કે, તેને નિસ્તારશે રે લોલ.
 સાંભળી ગોવર્ધનથી ઢાઢી કે, આવ્યો હરખતે રે લોલ;
 આવ્યો શ્રીવલ્લભરાજની પાસે કે, કુંવર મુખ નિરખતો રે લોલ.
 જોતા આનંદ થાય અપાર કે, જસ વરણુન કીધું રે લોલ;
 એ છે પૂરણુ ક્ષત્ર અખંડ કે, રૂપ દ્વિજતનું લીધું રે લોલ.
 ધર્મની રક્ષા કરવા કારણે કે, ચહુ જીમ અવતરે રે લોલ;
 દશવિધ રૂપ ધરીને આવ્યા કે, ભકિત નિર્ભય કરે રે લોલ.
 સત્યયુગ શ્વેતવારાહનું રૂપ કે, ધરી પ્રભુ આવીયા રે લોલ;
 હિરણ્યાક્ષને મારી પૃથ્વી કે, દંતે ધરી લાવીયા રે લોલ.
 ત્રેતાયુગ દશરથ ઘેરે પ્રકટી કે, રામ કહાવીયા રે લોલ;
 રાવણ મારીને સીતા વિમાને કે, ખેસાડીને લાવીયા રે લોલ.
 દ્વાપરયુગ મથુરા પ્રભુ પ્રકટી કે, ગોકુલ આવીયા રે લોલ;
 પૂતના માસીના પ્રાણુ શોષીને કે, શકટ તણુ મારીયા રે લોલ.

ચૌદે ભુવન ખગાસાં લેતાં કે, દેખાડ્યાં માતને રે લોલ;
 કાષાં ખાલચરિત્ર અપાર કે, દીધાં સુખ માતને રે લોલ.
 સાત દિવસ ધરિયો ગિરિરાજ કે, વામ હસ્તે કરી રે લોલ;
 બેઘા ઇંદ્રતણા અભિમાન કે, હસ્ત સિરપર ધરી રે લોલ.
 માર્યા કંસાદિક સહુ દાનવ કે, ભાર ઉતારિયા રે લોલ;
 ફરી આવી વસીયા વ્રજમાંહે કે, સદા રસ રાસીયા રે લોલ.
 શ્રીવૃંદાવન શ્રીયમુના તીર કે, જહાં નિતપ્રતિ વસે રે લોલ;
 શ્રી ગોવર્દનની ઉપર કે, રસલીલા રસે રે લોલ.
 લટકે વ્રજ ભક્તજનોની સાથ કે, ફરે વ્રજમાં ખડુ રે લોલ.
 નૃત્ય દાન ને માન અનેક કે, કરે લીલા સહુ રે લોલ;
 કલિયુગમાં શ્રીવલ્લભ ઘેર કે, એ પ્રભુ પ્રકટિયા રે લોલ.
 સેવકજનના સર્વ કાલના કે, તાપ ત્રય મેટિયા રે લોલ;
 વ્રજમાંડલથી યમુના તીર કે, શ્રી ગોકુલગામ છે રે લોલ.
 ત્યાં જાહે એ કરશે વાસ કે, પૂરણ કામ છે રે લોલ;
 શ્રીગોવર્દનધરની સંગ કે, ગોવર્દનપર વિહરશે રે લોલ.
 કરશે નિત્ય નૂતન શૃંગાર કે, ભોગ ખડુ અર્પશે રે લોલ;
 ઋતુ સમય સમયની સેવા કે, વિવિધ પ્રકાશશે રે લોલ.
 તે ટાણે મંગલ ભોગ સાજ કે, પ્રભુને જગાવશે રે લોલ;
 ગારી શ્રી યમુનાજલ ભરીને કે, આપ પધરાવશે રે લોલ.
 પછી શય્યાજીને સમારી કે, સુગંધજલ અચવાવશે રે લોલ;
 કોમલ વસ્ત્રથી શ્રીમુખ પોંછી કે, ખીડાં આરોગાવશે રે લોલ.
 મંગલા આરતી કરતાં સહુને કે, દર્શન આપશે રે લોલ.
 હસ્ત પખાલીને વળી લુછને કે, ટેરા ખેંચશે રે લોલ.
 રાત્રિનો શૃંગાર પ્રભુનો કે, સહુ ઉતારશે રે લોલ;
 વિવિધ સુગંધ ઘણો લઈ તેજ કે, પ્રભુને લગાડશે રે લોલ.
 કરશે સુગંધ તણો ઉવટનો કે, ઉજળજલ નહવડાવશે રે લોલ;

અંગવસ્ત્રશું અંગ પોંછીને સોંધા કે, કપોલ લગાડશે રે લોલ.
 સુંદર કુંકુમ કેરાં તિલક કે, લાલ લગાડશે રે લોલ;
 કરશે મુકુટતણે શૃંગાર કે કાછની સોહીયે રે લોલ.
 સ્થન પીતાંગર રંગ જોઈ કે, મનમાં મોહીયે રે લોલ;
 સોહે નખશિખ સહુ આભૂષણ કે રત્ન જડાવનાં રે લોલ.
 ખંટા ઝારી નેં વળી બીડાં કે, ભોગ શૃંગારના રે લોલ;
 ગુંજ માલ પુષ્પની માલ કે, ધરાવે વાંસળી રે લોલ.
 દર્શન ખોલીને કાચ દેખાડે કે, પરસ્પર હળી મળી રે લોલ;
 ચરણ છુદને હસ્ત પખાળી કે, વાંસળી વડી કરી રે લોલ.
 ટેરા ખેંચી માલા ઉતારી કે, ગાદી પર ધરી રે લોલ;
 કરી દર્શન ખોલાવી આપ કે, ઝારી ભરી આવશે રે લોલ.
 ટેરા ખેંચીને વળી ભોગ કે, ગોપીવલ્લભ લાવશે રે લોલ;
 આચમન મુખવસ્ત્ર બીડાં ધરી કે, ભોગ સરાવશે રે લોલ.
 મંદિર ઘોષને વળી પોંછી કે, ગ્વાલ આરોગાવશે રે લોલ;
 ઝારી ભરી આચમન મુખ પોંછી કે, બીડાં ધરાવશે રે લોલ.
 દર્શન ખોલી ચરણસ્પર્શ કે, તુલસી સમર્પશે રે લોલ;
 ભોગ ધરાવીને ચોકી બીજાવીને કે, ધૂપ દીપ અર્પશે રે લોલ.
 પછી ટેરા ખેંચી રાજભોગ કે, આપ પધરાવશે રે લોલ;
 ચમચા સહુ ડળરામાં તુલસી કે, શંખજલ છાંટશે રે લોલ.
 પ્રેમે ઘણી મનુહાર કરીને કે, પ્રભુને જમાડશે રે લોલ.
 પછી પાઠ કરીને માલાનો કે, હેલો પકાવશે રે લોલ.
 આચમનની ઝારી ભરી માલા કે, બીડાં લાવશે રે લોલ;
 કમાડ ખોલી બીતર જઈ કે, આચમન કરાવશે રે લોલ.
 શ્રીમુખ પોંછી સુંદર બીડી કે, કરી આરોગાવશે રે લોલ;
 ખંટા બીડાનો ધરીને પાસ કે, ભોગ સરાવશે રે લોલ.
 મંદિર ઘોષ પોંછીને પુલની કે, માલા ધરાવશે રે લોલ;
 વેણુવેત્ર કરકમલનાં પુલ કે, ખડુ ધરાવશે રે લોલ.

ખે પાસે તકીયા ગાદીની ચોક્કી કે, આગળ પધરાવશે રે લોલ;
 ઝારી બંટા પડઘીએ મૂકી કે, ત્રસ્ટી ધરાવશે રે લોલ.
 દર્પણ દર્શન ખોલી દેખાડી કે હૃદયે લગાડશે રે લોલ,
 રાજભોગ આરતી કરતાં રૂપ કે, હૃદયમાં પધરાવશે રે લોલ.
 વારણાં લઘ દંડવત્ કરી હસ્ત કે, પખાળી આવશે રે લોલ;
 ફરી દર્પણ પ્રભુને દેખાડી કે, મહાસુખ પામશે રે લોલ.
 શૈયા મંદિરમાં જઈ ભોગ કે, બંટા ધરાવશે રે લોલ;
 ઝારી બીડાં ને માળાની થાળ કે, આપ પધરાવશે રે લોલ.
 ત્રસ્ટી ચોક્કીએ ચોખટ સાજી કે, પેંડા બીછાવશે રે લોલ;
 બહાર આવીને જમણી પાસ કે રમકડાં મુકાવશે રે લોલ.
 ગેંદ ચોગાન ગાયોના તખ્તતા કે, આગળ મુકાવશે રે લોલ;
 અનોસર દંડવત્ કરીને બહાર કે, આપ પધરાવશે રે લોલ.
 માળા, પહેરી બીડાં લઘને કે કમલ કર ઝાલશે રે લોલ;
 બહુ સુખ નિજજનને આપી કે, ત્યાંથી આવશે રે લોલ.
 લટકે શ્રીગોવર્દનથી ઉતરી કે, શિલા શિસ નામશે રે લોલ;
 પાછે આપ બીરાજે ચોતરાપર, જઈ પરણામશે રે લોલ.
 ત્યાંથી ભોજન કરવા માટે ખેડકે પધરાવશે રે લોલ;
 ભોજન કરી બીતરથી બહાર કે, આપ પધરાવશે રે લોલ.
 આચમન કરી મુખ હસ્ત પોંછી કે, બીરી આરોગશે રે લોલ;
 નિજ જનને અધરામૃત આપી કે, લગારેક પોઢશે રે લોલ.
 તીજે પહોરે જાગીને કે નહાય કે, અંગેઅંગે પોંછશે રે લોલ;
 ઘોતી કોમલ કટિ પર ધરી કે, ઉપરના ઓઢશે રે લોલ.
 કુંકુમ, દ્વાદશ અંગે તિલક કરી કે, આપ પધારશે રે લોલ;
 ગોપીચંદનથી ખટ મુદ્રા રે, ચોસઠ છાપ છાપશે રે લોલ.
 કેસર ખોર કરીને કે, વાંકો, અંખોડો વાળશે રે લોલ;
 સુદર આબૂષણ પહેરીને કે, સુગંધ લગાડશે રે લોલ.

બીડી કરમાં લખ મુખમાં મેલી કે, ત્યાંથી પાઉં ધારશે રે લોલ;
 દંડવત શિક્ષાને આપ કરીને કે, ઉપર પધારશે રે લોલ.
 સુંદર શંખનાદ કરાવીને કે, તાળાં ખોલશે રે લોલ;
 આતુરતાથી હસ્ત પખાળી કે, કપોળે પરસશે રે લોલ.
 દંડવત કરી જમુના જળ સીતલ કે, ઝારી ભરાવશે રે લોલ;
 માળા બીડા ત્રસ્ટી અનોસર કે, ભોગ સરાવશે રે લોલ.
 દર્શન કરાવીને ભોગ કે, ઉત્થાપન લાવશે રે લોલ;
 ઘડી એક રહી ઝારી ભરીને કે, આચમન કરાવશે રે લોલ.
 સુંદર મુખ મુખવસ્ત્રે પોંછી કે, બીડા બંટો ધરાવશે રે લોલ;
 ભોગ સરાવીને ને પુષ્પની માલ કે, આપ પધરાવશે રે લોલ.
 વેણુવેત્ર ઉભા કરી ચોક્કી આગળ કે, આપ પધારશે રે લોલ;
 દર્શન ખોલાવીને કે, સુંદર સેજ સંવારશે રે લોલ.
 તાલ તંબૂરા રાગ પખાવજ કે, થાળી વગાડશે રે લોલ;
 ઝારી ભરવા પધારે ત્યારે કે, વીણા વગાડશે રે લોલ.
 ઝારી ભરિ બાવીને મુરલી કે, છડી વધાવશે રે લોલ;
 ટેરા ખેંચી સંધ્યા ભોગ કે, આપ પધરાવશે રે લોલ.
 પછી ઝારી ભરી જલ આચમન કે, પ્રભુને કરાવશે રે લોલ;
 ટેરા બહાર આવોને કે, પાત્ર સંવારશે રે લોલ.
 મુખવસ્ત્ર કરી બીડાં ધરીને કે, ભોગ સરાવશે રે લોલ;
 દર્શન ખોલાવીને મુરલી કે, છડી ધરાવશે રે લોલ.
 ચોક્કી પધરાવી સંધ્યા આરતી કે, લઇને વારશે રે લોલ;
 વારણે જઇ દંડવત કરી હસ્ત કે, પખાળી આવશે રે લોલ.
 મુરલી છડી વધાવીને ચોક્કી કે, તકીયા ઉઠાવશે રે લોલ;
 ટેરા ખેંચીને શૃંગાર કે, સહુ વધાવશે રે લોલ.
 શિર પર પાગ બાંધીને વાધો કે, કટિએ પહેરાવશે રે લોલ;
 પદ્મી સૂક્ષ્મ કરીને શૃંગાર કે, ગ્વાલ ખોલાવશે રે લોલ.

ઉપરા ગ્વાલ ભોગ ધરીને ઝારીં કે, ભરવા પધારશે રે લોલ;
 ઝારી ભરી આવીને જલ કે, આચમન કરાવશે રે લોલ.
 મુખવસ્ત્રથી મુખ પોંછીને કે, બીડાં લઇ પધારશે રે લોલ;
 અગર સુગંધનો ધૂપ ઉતારી દીપ ઉતારશે રે લોલ.
 હસ્ત પખાલી ચોડી માંડી કે, શયનભોગ લાવશે રે લોલ.
 પ્રેમવિવશ થઇ વિનતિ કરીને કે, આપ આરોગાવશે રે લોલ;
 વડી એક રહીને બીજો ભોગ કે, આપ પધરાવશે રે લોલ;
 હસ્ત પખાલી માલા સંવારી કે, રસોદયો ખોલાવશે રે લોલ.
 આચમન ઝારી બીડા માલ કે, લઈ પધારશે રે લોલ;
 કમાડ ખોલી બીતર જઈને કે, આચમન કરાવશે રે લોલ.
 મુખવસ્ત્ર કરી સુંદર બીરી કે, કરી આરોગાવશે રે લોલ;
 પુષ્પમાલા ધરીને ચોડી કે, આગળ પધરાવશે રે લોલ.
 દર્શન ખોલાવીને સુગંધ કે, બીરી લઇ આરોગાવશે રે લોલ;
 વેણુ ધરાવી શયન આરતી કે, પ્રભુ પર વારશે રે લોલ.
 વારણાં લઈ દંડવત કરી હસ્ત કે, પખાલી આવશે રે લોલ.
 મુરલી વડી કરી ગાદીની કે, ઉપર પધરાવશે રે લોલ.
 ટેરા ખેંચીને વસ્ત્રમાલા કે, ઉપર પધરાવશે રે લોલ;
 ચોડી પેંડો બીજાવી પ્રભુને કે, સેજ પોઢાડશે રે લોલ.
 અનુસર ભોગ ને ઝારી બીડાં કે, માલા પધરાવશે રે લોલ;
 તાલા મંગળ કરીને બહાર કે, આપ પધારશે રે લોલ.
 માળા ધરી બીડાં લઇ હાથ કે, લટકે ચાલશે રે લોલ;
 શ્રીગોવર્દન પર્વતથી ઉતરી કે શિલા શિસ નામશે રે લોલ.
 ત્યાંથી સંખ્યાવંદન કરવા કે, એડકે પાઉં ધારશે રે લોલ;
 સંખ્યાવંદન કરીને ભોજનપ્રહમાં કે, આપ પધારશે રે લોલ.
 ત્યાં વાળુ કરીને ફરી બહાર કે આપ પધારશે રે લોલ;
 બહાર આચમન કરી બીરી લઇને કે, ગાદી પર બિરાજશે રે લોલ.

પુસ્તક ચોડી પર પધરાવી કે, કથા મુખે વાંચશે રે લોલ;
 અમૃત શ્રી ભાગવત રસરૂપ કે, સહુ પ્યાવશે રે લોલ.
 એ વિધિ સેવા ગિરિધરની કે, જગત પ્રકાશશે રે લોલ;
 આપની સેવા આપ કરીને કે, સહુને શિખાવશે રે લોલ.
 સાત સ્વરૂપ પ્રભુના આપ કે, ગોકુલ પધરાવશે રે લોલ;
 સેવા બહુ પ્રકારે કરીને કે, ઘણું કરી રીઝાવશે રે લોલ.
 શ્રી નવનીત પ્રીયા શ્રી મથુરેશ કે, શ્રી વિઠ્ઠલનાથજી રે લોલ.
 શ્રી દારિકાધીશ શ્રી ગોકુલનાથ કે, શ્રી ગોકુલચંદ્રજી રે લોલ.
 શ્રી બાલકૃષ્ણજી શ્રી મદનમોહનજી કે, શ્રી નટવરલાલજી રે લોલ;
 બીજાં છોટાં મોટાં સ્વરૂપ કે, બાલગોપાળજી રે લોલ.
 એવાં ચરિત્ર અનેક અપાર કે કહો કેમ વરણીએ રે લોલ;
 શંખ સહસ્ત્રમુખ ગણી નવ શકે કે, એવો કોઇ ધરણિપરે રે લોલ.
 શ્રીવલ્લભલાલ તણાં જસ સાંભળી કે, અતિ ઘણું હરખીયાં રે લોલ.
 કાંઈકે મંદમંદ મુસકાઇ કે, કુંવર મુખ નિરખીયાં રે લોલ.
 વસ્ત્ર આભૂષણ મણિ માણેક હીરા કે હય ગજ ધન ઘણાં રે લોલ;
 આપે શ્રીવલ્લભરાજ ઉદાર કે, તેને શી મણા રે લોલ.
 દીન વચન મુખ ઢાઢી ખોલ્યા કે, માયું એટલું રે લોલ;
 હરખીને ખોલ્યા શ્રી વલ્લભરાજ કે, જોઇએ લો જોટલું રે લોલ.
 મોક્ષ ચાર પ્રકારના અરૂપ કે, તે તો નવ જોઇએ રે લોલ;
 ન જોઇએ સ્વર્ગ લોકનું રાજ કે, તેથી નવ મોહીએ રે લોલ.
 ન જોઇએ જ્ઞાનયોગ વિષય મુખ કે, તે બહુ અરૂપ છે રે લોલ;
 ન જોઇએ દુઃખડાં ફેરી લાક કે, જીવવું શત કલ્પ છે રે લોલ.
 લવા આપ તણી ઉચ્છિન્ન કે, પીવા જલ ચરણનું રે લોલ;
 ચરણ કમળ ફેરી રજ શિખ કે, દર્શન મુખ કમલનું રે લોલ.
 ટહેલ આપના ધરની સદા કે, સર્વદા દીજીએ રે લોલ;
 મુગનો દાસ દાસની દાસી કે કૃપા કરી કીજીએ રે લોલ.

સાંભળી શ્રીવલ્લભરાંજ ઉદારકે, ઘણું મન હરખીયા રે લોલ;
 મનવાંછિત ફલ સહુ આપીને કે, મહારસ વરધીયા રે લોલ.
 મુવસ વસો શ્રીવલ્લભરાય કે બહુ આશિય દષ્ટ રે લોલ;
 શ્રીવિકૃલનાથ સદા ચિર જીવો કે, શ્રીગોકુળમાં રહી રે લોલ.
 રોમ રોમ પ્રતિ રસના અનંત કે, કોઇ નવ કહી શકે રે લોલ;
 હું છું અલ્પ બુદ્ધિ બહુ હીન કે, અતિ વિષયી ધણો રે લોલ.
 રોમ રોમ પ્રતિદોષ અનંત કે, તે તો નવ ગણો રે લોલ;
 જંવો છું તેવોજ સદા કે, કહાવું આપનો રે લોલ.
 મુજને દર્શન આપે આપ કે, દીન બાણી આપનો રે લોલ;
 આ ઘોળ દઢ વિશ્વાસ કરીને કે, નિત પ્રતિ ગાવશે રે લોલ.
 અવણુ કરી શીખ્મ શીખાવીને કે, અવર સભળાવશે રે લોલ;
 મનવાંછિત ફલ ધહલોક પરલોક કે, તેમાં સહુ પાંમશે રે લોલ;
 શ્રીવિકૃલનાથના ચરણની રેણ કે, પૂરણ કામ છે રે લોલ.
 શ્રી વલ્લભ શ્રી વિકૃલ શ્રી ગુરચરણ પ્રતાપથી રે લોલ;
 ગાયે રસિક દાસનો દાસ કે, કરી નિત પ્રેમથી રે લોલ

શ્રી જમુનાંજીનું ઘોઠ

શ્રીમહારાણીજીનાં પાન કરને તું પ્રાણીરે. ટેક
 એ છે અધમ ઉદ્ધારણ જાણી— મહા. ૧

એમનું મહાત્મ્ય છે પદ્મપુરાણે રે,

પૃથ્વીપર શ્રી વારાહજી વચાણેરે;

એ તો વ્રજવાસી સુખ માણે

મહા. ૨

सुंदर मथुरांजी निकट बिराजे रे,
मंदमंद महाधुनि गाजेरे;

एमनां दर्शनथी दुःख भाजे— महा. ३

विश्राम घाटे ते आरति थायरे,

सामा प्रभुजीना मुगट धरायरे;

चोबा हाथीनी गर्जना थाय— महा. ४

त्यांतो वैष्णवनी भीड भरायरे,

त्यां कंड आरति धोळ गवायरे,

त्यांतो जयजय शब्द उच्चारायरे— महा. ५

जे कोइ पयपोन श्री यमुनानां करशेरे,

तेनो जम किंकर भय टळशेरे,

कहे छे रसिक राधेवरने वरसेरे— महा. ६

—(०)—

राग भैरव.

भोर भये भावसां ले श्री वल्लभ नाम ।

हे रसनां तुं ओर वृथा बके क्यो निकाम ॥

सेवारस स्वाद पावें निशदिन गुण गावे,

ओरसब विसरावे यहमन आठोंयाम ॥ १

रसिकन कल्लु ओरकरें इनहीन भाव धरे,
 अतिरस अनुपान करें ओर कपट वाम ।
 हरिवश छिनहीमें होत सगरो भक्ति मारग,
 रुप हृदय वसें अरुरस समूह धाम ॥ २

—(०)—

राग केदारो.

हरियह कोन रीति कटी ॥
 दास दुःखी सुख होत विमुखन,
 बडी लाज घटी ॥
 वेदपंथ श्री भागवतकी बांधी मेंड कटी ।
 देखयहविधि सबनकी, मति भजन तें उचटी ॥
 कर कुसंग सुसंग जाके, विषय जाय घटी ।
 कुमति पाव सकूप जलतें, आवतें उबटी ॥
 करण वारे कहा भूमि, जात गति न हटी ।
 कहा फलकी चीठी सबकीये, कहीबेर फटी ॥
 चरणपर जे रहत तिनकी, होत मति उलटी ।
 कहा गीता भागवतमें कही बात नटी ॥

हमारी यहवेर मनसा, दान हुं तैं हटी ।
 रसिक कहि कहि जीभ तुमसो,
 छुलत छुलत छटी ॥

—:०:—

हों वारी इन वल्लभीयन पर ।
 मेरे तनको करों बिछोना,
 शीश धरौं इनके चरणन तर ॥ १
 नेह भरी देखौं मेरी अखीयन,
 मंडल मध्य बिराजत गिरिधर ।
 यहतो मेरे प्राणजीवन धन,
 दान दीयो हे श्री वल्लभवर ॥ २
 पुष्टि प्रकार प्रगट करवेकों,
 फिर प्रगटे श्री विठ्ठल वपुधर ।
 रसिक सदा आश इनकी कर,
 वल्लभीयनकी चरण अनुसर ॥ ३

—(०)—

न व विलासनां पद.

प्रथम विलास-राग मालव.

प्रथम विलास कीयो श्यामोजू,
कीनो बीपीन बोहारी जूं ।
उनके विधकी शोभा वरनो,
कहत न आवे पार जूं ॥ १

वाके युथकी गणना नाहिं,
निर्गुण भक्त कहावे ।
ताकी संख्या कहत न आवे,
शेषहू पार न पावे ॥ २

घोष घोष प्रति गलिन गलिन प्रति,
रंग रंग अंबर साजें ।
कीयो शृंगार नख शिख अंग,
युवति ज्यों करनी मध्य राजें ॥ ३

बहु पुजा ले चली वृंदावन,
पान फुल पकवाने ।

ताके युथ मुख्य चंद्रावलि,
 चंद्रकला वासी वाने ॥ ४
 पोहोंची जाय निकुंज भवनमें,
 दरसी वृंदा देवी ।

ताके पद वंदन करी माग्यो,
 श्याम सुंदर वर एवी ॥ ५
 तिहीं छीन प्रभुजी आप पधारे,
 कोटीक मन्मथ मोहे ।

अंग अंग प्रति रूपरूप प्रति,
 उपमा रवि शशि कोहैं ॥ ६
 द्वेजुग जाम श्याम श्यामा संग,
 केली विविध रंग कीने ।

उठत तरंग रंग रस उछलित,
 दास रसिक रस पीने ॥ ७

—०—(०—

द्वितीय विलास—राग मालव,
 द्वितीय विलास कीयो श्यामाजु,
 ज्वेल शमस्या कीनी ।

ताकी मुख्य सखी ललिताजु,
 आनंद महा रस भीनी ॥ १
 चलि संकेत विहार करन,
 बलि पुजा साजी संपुरन ।
 बहु उपहार भोग पायस,
 बांह हलावत मूरन ॥ २
 मंदिर देवी गान करत यश,
 आय मिले गिरिधारी ।
 मनको भायो भयो सबनको,
 काम वेदना टारी ॥ ३
 श्यामाको शृंगार श्यामको,
 ललिता निवी खोली ।
 लीला निरखत दास रसिकजन,
 श्रीमुख श्यामा बेली ॥ ४

—(०)—

तृतीय विलास—राग मालव.

तृतीय विलास कीयो श्यामा जू प्रवीन ।
 खेलनको उच्छाह सखी एकत्र कीन ॥ १

तिनमे मुख्य सखी विशाखा जू एन ।
 चलि निकुंज महेलमें कोकिला ज्यों बेन ॥ २
 भोग धरी सँवार बासोंधी सनी,
 कुसुंष रंग अनेक गृही कामनी. ॥ ३
 गान स्वर कीयो वन देवी विहार,
 नवत्रियाको कोटि काम वार ॥ ४
 ढिंग आसन कराय प्यारीको बेठाय,
 दोउ एकत्र कीने निरखत लेत बलाय ॥ ५
 यह लीलाको ध्यान मम हृदय ठहराय,
 देखत सुरनर मुनि भुले रसिक बल
 बल जाय ॥ ६

—:०:—

चाथो विलास—राग मालव.

चाथो विलास कीयो श्यामाजू,
 परासेली बन मांही ।
 ताकें द्रुम वृक्ष लता वेली,
 तन पुलकित, आनंद न समाइ ॥ १

चंद्रभागा मुख्य यूथावली,
 अपनी सखी सब न्याति बुलाइ ।
 खंडा मंडा जलेबी लड्डुवा,
 प्रत्येक अंगको भाव जनाइ ॥ २
 साज कीयो पुजन देवीको,
 बहु उपहार भेट ले आइ ।
 खेलन चली बनी तिहीं शोभा,
 ज्यां घनमें चपला चपलाइ ॥ ३
 पोहोंची जाय दरस देवी तब,
 वहे गये श्याम कीशोर कन्हाइ ।
 मनको चित्यो भयो लालन को,
 हास विलास करत कीलकाइ ॥ ४
 श्यामा श्याम भुज भर भेटे,
 त्रण तोरत ओर लेत बलाइ ।
 कही न जाय शोभा ता सुखकी,
 कुंजन दुरे रसिक निधि पाइ ॥ ५

पांचमो विलास-राग माछव.

पांचमो विलास कियो श्यामा जू,
 कदली वन संकेत ।
 ताकी सखी मुख्य संजावली,
 प्रिया मिलनके हेत ॥ १
 चली रती उमगी युवती सब,
 पुजन देवी नीकसी ।
 धूप दीप भोग संजावली,
 कमल कलीसी विकंसी ॥ २
 आनंद भर नाचत गावत,
 बधू रसमें रस उपजाती ।
 मंडलमें हरि ततछीन आये,
 हिलमिल भये एक पाति ॥ ३
 द्वेयुग जाम श्याम श्यामा संग;
 भामीनी यह रस पीनो ।
 उनकी कृपा द्रष्टि अवलोकत,
 रसिकदास रस भीनो ॥ ४

छट्टो विलास—राग मालव.

छट्टो विलास कियो श्यामाजु,
 गोधन वनको चली भामाजु ।
 पहेरे रंग रंग सारी,
 हाथन पुजा थारी ।
 ताकी मुख्य सहचरी राइ,
 खेलनको बहुत सुधरोइ ॥ १
 (छंद) चली वन वन विहंसि सुंदरी,
 हार कंकण जग मगे ।
 आय मंदिर पुजी देवी,
 भोग शिखरन सगमगे ॥ २
 ता समय प्रभु ओप पधारे,
 कोटिक मन्मथ मोहहीं ।
 निरख सखियन कमल मुख,
 मानो निधन धनजो सोहही ॥ ३
 खेलको आरंभ कीनो,
 राधा माघो बिच कीये ।

वाकी परछांइ परी तब,
रसिक चरनन चित्त दिये ॥ ४

—(०)—

सातमो विलास-राग माळव.

सातो विलास कियो श्यामाजू,
गहवर बनमें मतोजु कीन ।
ताकी मुख्य कृष्णावती सहचरी,
लघु लाघव अतिही प्रवीन ॥ १
वनदेवी हे गुंजा कुंजा,
पोहोपन गुही सुमाल ।
चंद्रावली प्रमुदित विहसत मुख,
ज्यों मुनिया लाल ॥ २
रच्यो खेल देवी ढिंग युवति,
कोक कला मनोज ।
अति आवेश भये अवलोकत,
प्रकटे मदन सरोज ॥ ३

कोउ भुजधर कर चरन उर,
 कोउ अंगो अंग मिलाय ।
 कुंवर किशोर किशोरी रसिक मणि,
 दास रसिक दुलराय ॥ ४

————(०)————

आठमो विलास-राग मालव.
 आठमो विलास कियो श्यामाजु,
 शांतन कुंड प्रवेश ।
 उनकी मुख्य भामा सारंगी,
 लेखत जनति आवेश ॥ १
 सूरज मंदिर पुजन कर मेवा,
 सामग्री भोग धरी ।
 आनंद भरी चली वृज ललना,
 क्रीडन वनको उमंग भरी ॥ २
 भद्रवन गमन कियो वन देवी,
 पुजन चंदन वंदन लीने ।
 भोग स्वच्छ फेनी एनी सब,
 अंबर अभरन चीने ॥ ३

गावत आवत भावत चितवत,
 नंदलालके रसमाती ।
 कृष्णकला सुंदर मंदिरमें,
 युवति भइ सुहाती ॥ ४
 देखि स्वरूप ठगी ललना ते,
 चकचोंधींसी लाइ ।

अचवन द्रग न अघात दास;
 रसिक विहोरन राइ ॥ ५

-----:०:-----

नवमो विलास-राग मालव.
 नवमो विलास कियोजु लडेती,
 नवधा भक्त बुलाये ।
 अपने अपने सिंगार सबे सज,
 बहु उपहार लिवाये ॥ १
 सब श्यामा जुर चली रंग भीनी,
 ज्यों करिणी घन घोरें ।
 ज्यों सरिता जल कुल छोडिकें,
 उठत प्रवाह हिलारे ॥ २

वंसीवट संकेत सघन वन,
 काम कला दरसाये ।
 मोहन मूरति वेण मुकुट मणि,
 कुंडल तिमिर नसाये ॥ ३
 काछनी कटि तट पीत पिछोरी,
 पग नूपुर झनकार करे ।
 कंकण वलय हार मणि मुक्ता,
 तीन ग्राम स्वर भेद भरें ॥ ४
 सब सखियन अवलोक श्याम छवि,
 अपना सर्वस्व वारें ।
 कूँज द्वार बेठे प्रिय प्यारी;
 अदभुत रूप निहारे ॥ ५
 पूवा खोवा मिठाई मेवा;
 नवधा भोजन आने ।
 तहां सतकार कियो पुरुषोत्तम;
 अपना जन्म फल माने ॥ ३
 भोग सराय अचवाय बिराधर;
 निरांजन उतारे ।

जय जय शब्द होत तिहुं पुरमें,
 गुरुजन लाज निवारे ॥ ७
 सघन कुंज रस पुंज अलि गुंजत;
 कुसुमन सेज सँवारे ।
 गतिरण सुभट जुरे प्रिय प्यारी,
 काम वेदना टारे ॥ ८
 नव रस रास विलास हुलास;
 वृज युवतिन मिल किने ।
 श्री वल्लभ चरण कमल कृपा ते,
 रसिक दास रस पीने ॥ ९

दश उल्लास-राग-मूळ पुरुष प्रमाणे.

(१)

श्री पुरुषोत्तम करूं प्रनाउ,
 इनको उल्लास परमरूचि गाउं ।
 श्री वल्लभ कृपा अनुग्रह करही,
 मो मतिहीन शारद शुद्ध धरही; ॥

एक समे प्रभु अतिही उल्लासा,
 देख स्वरूप नख चंद प्रकाशा ।
 सौरभ सुगंध तुलसी दल आयो,
 इच्छा रमण द्वै रूप मन भायो ॥ १

(बलण.)

इच्छा भइ द्वै रूपकी । तब कोटि मन्मथ मोहही;
 अकल कला सौन्दर्य सीमा । वाम भागजु प्रकटही,
 देख प्रभु उन रूप अद्भुत । रमण चित्त विचारीयो;
 दक्षिन भागजु ओर ललना । रसमें रस निर्धारीयो.
 जुगल रसको रस बढ़ावन । मध्य रूप प्रकाशही;
 अधिक बढ़तो घाट आवे । घाट बढ़तो जासही.
 साम दाम जो भेद उनके । मध्यको अधिकार हे;
 यह उल्लासनि रास रसमय । रसिक मन निर्धार हे.

(२)

स्वइच्छा के महेल बनाये ॥
 उनकी शोभा बरनी न जाये ॥ १
 वाके गुन नही होत हे न्यारे ।
 एक एक महेल छ रतु अनुसारे ॥
 रत्न जटीत के छाजे तिवारी ।
 हाटिक स्फाटिक की फुलवारी ॥ २

(वलण).

फुले वृक्षलता वेलीद्रुम । निविड कुंजन रच पची;
 हंस कोकिल कीर कलरव । पांती वगदल अतिमची,
 वहत मंद सुगंध शीतल मोर । कुंहुंकनी अति बनी;
 रटत पिय पिय मुखद चातक । चकोर चंदा चक्षनी,
 चकवाक चकइ तीर सरिता । नीर जहां झरनां झरे;
 श्रीपतिको कहा सदन शोभा । स्वइच्छा कोन सरभरकरे,
 निज धामको गोलोक कहीयत । गाय बछरा अतिघने;
 शब्द होत हे मथनको यहा । उल्लास रसिकन मन गमे.

(३)

सखी यूथको है बिस्तारा ।
 वाकी गीनती न आवे पारा ॥
 मेघ बुंद ओर रविकी कीरनी ।
 श्रीपुरुषोत्तम लीला को न बरनी ॥ १
 शेष महेश न ध्यान समाधा ।
 कविजन रंक कहा करे सांधा ? ॥
 यूथ मुखीकी संख्या कर ही ।
 तुच्छ बुद्धि कैसें चित्त धरही ? ॥ २

(वल्लभ),

धरुं कैसे चित्तमें जु । बानी हू थकी जात है,
 अप्राकृत लीला प्राकृत चातक । सवघन कैसे समातहे;
 कोटि साडे तीन पुखीया । पुरुषोत्तम निज दास है,
 ओरकीको गीने संख्या । यह चरन रजकी आस है,
 चरनको झंकार सखीयन । घोष शब्द जु गाजही;
 चलत अति उत्साह सखीयन । रसिक सरिता भ्राजही,
 श्री पुरुषोत्तम उल्लासको । कहुं बेद पार न पावही,
 मूढ कैसे चित्त लावे ? । रसिक मन न समावही.

(४)

वाम भाग सिंगार बखानो ।
 एक रसना मुख कहत न अनो ॥
 उनके बसन नीलांबर सारी ।
 श्याम कंचुकी लहेंघा लाल कीनारी ॥

(वल्लभ),

श्याम कंचुकी लाल लहेंघा । कुंदनां मखतूले हे;
 नीवी कटिपर फबी रही । किंकिनी नग बहु मूल हे,
 देख रूप स्वरूप सुंदर । रमा कोटिक वारने;
 श्री पुरुषोत्तम उल्लासको । रसरसिक चित्त विचारने.

केसर आड सुभाल मनोहर ।
 बीच मुक्ता बिंदुमानो शशीहर ॥
 नेन विशाल भ्रकुटी मिसबिंद ।
 वदन कमलके ढींग अलीफंद ॥
 श्रवन तरु कली मनिकी ज्योति ।
 बेनी जटित झंघालो पोती ॥
 द्वेलरी तीलरी पंचलरी मनि मुक्ता ।
 रत्न जटित नग हार उर युक्ता ॥

(वल्लण) .

रत्न पदकरु हरिचोकी । भीर भूखन फबी रही;
 केशके बीच मनि मुक्ता । जबी सुंमख सू गुही,
 वाजु बंध जराव फुंदना । चुरीयनकी पंक्ति बनी;
 नाक वेसर बलय कंकण । मुद्रिका बर्पन अनी.
 जेहर तेहर पायल अनवट । बीलुवन महावर चित्तकीये;
 हस्त मेंदी मुकुर दीने । चंद्र नख लख शशी जीये,
 नख सिखलों सिंगार कहांलो । बानी हू थकी जात हे;
 श्री पुरुषोत्तम उल्लासको । रस रसिक मन ललचात हे.

नीत्य लीलामें प्रभु बिराजे ।
 ज्यों जलधार तुटत न समाजे ॥
 ज्यों सरिता प्रवाह नही थांमे ।
 अविच्छिन्न धार चलत तट आवे ॥
 कबहुक नृत्य कर कलगाने ।
 कबहुक भक्त करत सन्माने ॥
 कबहुक रास क्रीडा उद्योती ।
 कबहुक जल क्रीडा कर पोती ॥

(वलण).

पोतमें हरि यूथ बेठे । खेवट आपु कहावही;
 चलत इतउत विहंसी मुख । भीतम प्यारीकों रीझावही,
 प्यारीको मुख देख बिन मझु । ओर कछु न सुहावही,
 चकोर चंदा निरखके ज्यों । पलक नैन समाप्तही.
 कबहुक रतुको शरदको जस । गान छलना स्वर भरे;
 पूरन ब्रह्म स्वरूप सुंदर । सकल कारज अनुसरे,
 कबहुक तांबूल आप श्रीमुख । भक्त मुखमें मेळही.
 श्री पुरुषोत्तम उल्लासको । रस रसिक रसमें शेळही,

(७)

योग शक्ति को आवरन करही ।
 उन भीतर लीला सब धरही ॥
 गोलाकृत ज्यों रविकी ज्योति ।
 त्यों मायाको तेज उद्योती ।

(वल्लण) .

तेज पुंजको जानके । निराकार मतकों अनुसरें;
 मायासंगी जीव दुष्टी । भरम भूले पचमरे;
 न जाने जो ईश ब्रह्मा । वेद हू नित गावही,
 श्रीपुरुषोत्तम उल्लास रस तज । गणितानंदको ध्यावही,

(८)

परमानंद उल्लास बढ्यो जब ।
 सुजस बंदीजन गान करे सब ॥
 रुचि उपजी हरि जुको भायो ।
 नीकसी ऋचा स्वरूप मुख आयो ॥

(वल्लण) .

नीकसीरुचा स्वरूप भीमुख । सुषसगान सुनावही;
 आप सुनीयत मग्न बहेकें । वर मांगो जु दीवावही,
 तब रुचा रूप कहे वरजु देहु । यह लीलाकों अनुभवे;
 श्री पुरुषोत्तम उल्लासको रस । रसिकको चाहन कहें.

(९)

वाको प्रभु जु वरदीनो ।
मेरो ही व्रज मोही रस भीनो ॥
प्रगट होय तुम द्वारा रसमानो ।
पाछे ते मोही आया जानों ॥

(वलण) .

जानो जे आयो मोहीको । अबयह लीळा सुख तुम देहहू,
श्री गोवर्द्धन यमुना वृंदावन । रसमें यस हों नित रहं;
ओर सखी खट दश हजारे । वाको वर दीनों जवें;
बेहु प्रगट जु होयगी तब । तुम इनको सुख देहो सबे.
कल्प सारस्वत व्रजकी लीळा । पंछी जन लख आसहे,
ताही दैवी सृष्टि रसिकन । श्री पुरुषोत्तम उल्लास हे.

(१०)

दैवी सृष्टि उद्धारन कारन ।
श्रीवल्लभ प्रिया मुखी सुधारन ॥
बतीस लक्ष जीवकी गीनतो ।
लीला रस ते भक्त प्रतीती ॥
वहे चिंताकरि तपत बुझावन ।
आज्ञा भइ वल्लभ मन भावन ॥

(वलण)

आज्ञा भइ निज वल्लभकों । ब्रह्मसंबंध तुमजु करावहुं,
 सकल दुष्कृत दूर करि । सेवा प्रयत्न जतावहुं.
 श्री गोवर्द्धन गिरिकंदरामें । देव दमन कहावही.
 आपु सेवा करो करावो । प्रगट लीला दीखावही.
 पवित्रा माल उरधार वशकर । जीय बत्तीश लक्षवरे,
 गिरिराजधरको रूप सुधारस । पीवत नेंना दुःख हरे.
 श्री गोवर्द्धनधर जुकी लीला । मेरे हृदय में रमी रहो,
 श्रीगुरुपोत्तम उल्लासको । रस रसिक जन मिलनित कहो.

श्री ठाकोरजी श्री जसोदाजी प्रत्ये,
 श्री वल्लभकुळनी सेवा-भावना वर्णवे छे.

(राग नट).

रखो मोही श्री वल्लभ गृह भावे,
 मुन मैया तुं मो डर, माखन दूध दखो छीपावे, १
 तू अती कुर क्रपन हुं कहा कहूं, नीत प्रती मोही खोजावे,
 मेरे प्रान जीवन धन गोरस, नीत प्रती मोकुं भावे. २
 खीर खांड पकवान बीबीधछे, प्रातही मोही जगावे,
 नेळ सुगंध लगाय प्रीतसों, ताते नीर न्हवावे. ३
 भूषण वसन बीबीध मन भाए, पछटी पछटी पहेरावे,
 नैन आंजी तीलक मृगमद करी, दर्पन मोही दीखावे.

खटरस व्यंजन मोही जीमावत, हीतसें बीरी खावे,
 भोरां चकइ वीवीध खीलोना, लेकर मोही खीछावे. ५
 वीवीध कुसुम अपनेकर गुहीकें, ले माळा पहेरावे,
 मुखद पर्यंक सवारी मृदुल अती, तापर मोही सुवावे. ६
 उत्थापन भयो प्रहर पाछले, वृजजन दरस दोखावे,
 संध्या भोग धरत अती रुचीसें, सेन भोग धरी लावे. ७
 गोदोहन ग्वालन संग करकें, मुरली करही गहावे,
 गैयन मीलवत वच्छ बुलावत, वृजजन मोद बढावे. ८
 जन्म दीवस जब आवतमेरो, आंगन मोतीन चौक पुरावे,
 बाजन बाजत बहु वीध द्वारे, बंदन बार बंधावे. ९
 मेरे गुन गुनीयन पर मोकों, सुरन सुशब्द सुनावे,
 हरद दूब अक्षत दधी कुम्कुम्, मंगल कलश भरावे. १०
 धेनु दीवाय द्वीजनकुं मोपे, आशीर्वचन पढावे,
 केतीक बात कहुं में हीतकी मोपे कहत न आवे. ११
 पलनां झुलावे वीवीध खीलोना, रंग रंग के लावे,
 दधो कादो अती करत प्रीतसें, फूले अंग न मावे. १२
 रावलमें राधा जब मगटी, मनमें मोद बढावे,
 श्री राधा मंगल कीरती जस, सुर सुवधाइ गावे. १३
 वामन रूप धर्यो भूव उपर, बलीके द्वारे आवे,
 तीन पैड पृथ्वी मागी, सो हरी कबहु न समावे. १४
 लीलादान महा रजनीमें, करी सीर मुकुट धरावे,
 दानीराय नामधर मेरो, करमें लकुट धरावे. १५

नव दीन नये भोगधरी मोकुं, वीधीसों भोग धरावे,
 सांझी चीत रतन थारीमें, वारत सांझी गावे. १६
 वीजय करनकुं दीन दशमीको, राम लंक पर धावे,
 यव अंकुर शीर उपर धरकें, वीजय मुहुरत सजावे. १७
 पून्यो शरद रासदीन मेरो, नटवर भेख बनावे,
 मोर मुकुट पीतांबर काछनी, रास वीलासही गावे. १८
 धन तेरस दीन धन धोवनमीस, धन एक मोही जनावे,
 वीवीध सींगार भोग रस अर्पत, वृज भक्तन मन भावे.
 रूप चतुर्दश दीस मंगल छखी, अंग अंग उलटावे,
 वीवीध भांत पकवान मीठाइ, छे छे भोग धरावे. २०
 मुरभी वृंदन ज्योति कुहुंजीश, मुरभी कान जगावे,
 दीप दान दे नीस हटरीमें, चोपर मोही खीलावे. २१
 प्रात समय गोधन पूजन करी, मल्हरा हाथ गहावे,
 वीधि सों अन्नकूट रची मोक्कां, गोधन लीळा भावे. २२
 भाइदुज भाव यमुना सों, वीधी सों न्योती जीमावे,
 ब्हेन सहोद्रा तीळक करतहे, आर्शवचन सुनावे. २३
 गोप अष्टमी गाय चराइ, ग्वाजन के संग धावे,
 धोरी धुमर गांग बुछाइ, मुरली मधुर बजावे. २४
 कारतीक शुद एकादशी के दीन, इक्षु कुंज बनावे,
 पाट सुरंग वसन पहेराए, परम प्रबोध मनावे. २५
 धनुर्मासको भोगवीवीध रची, चार महर जस गावे,
 वृतचर्या लीळा रस अनुभव, गुप्तसो प्रगट दिखावे. २६

पूषमास नैमीको शुभदीन, उत्सव मो मन भावे,
 दैवीजन उद्धारे मेरे; द्वितीय स्वरूप धरावे. २७
 रतु बसंत जान जीय अपने, रची सुगंध छीरकावे;
 बसंत बनाइ लीए ब्रजललना बहु वीध खेल मचावे. २८
 डांडो रोपन करी पूनो दीन, सरस धमारही गावे,
 बहुवोषी हीलमोल चांचर खेले, छीरके ओर छीरकावे.
 सुरंग गुलाल अबीर कुमकुमा, बुका बंदन लावे,
 सातम पाट उत्सव दीन, मेरो, केसर रंग छीरकावे. ३०
 अग्यारस कुंज बनाइ प्रीतसेां, माथे मुकुट बनावे;
 चोवा चंदन छीरकत कुंजन, लीला अद्भुत गावे. ३१
 पुन्यो होरी जहां तहां प्रगटी, झुमक चेतव गावे,
 रात दीवस रस होहोहो कही, गारी भांड भंडावे. ३२
 परीबा डोल झुलाय प्रीतसेां, भारी खेल खीलावे,
 भोग राग बहु रचत डोलपर, झोटा देत दीवावे. ३३
 द्वितीया पाट सींघासन रचीके. तापर मोही बेठावे,
 मर्यादा चीत लाइ श्री वल्लभ, दान देत हरखावे. ३४
 वीवीध फूल रची करत मंडली, अद्भुत महल बनावे,
 कोमल गादी करी ता पर, तहां मोकुं पधरावे. ३५
 चैत्र शुद्ध नैमी को शुभ दीन, रामचंद्र गृह आवे,
 मात कौशल्या कूख पधारे, जन्म जयंति गावे. ३६
 बदी वैशाख एकादशी प्रगटे, श्री वल्लभ मन भावे.
 मात एलंमा करत वधाइ, वल्लभ नाम धरावे. ३७

भुदी वैशाख नृवीह दीनचर्तुदशी भक्तन पक्ष द्रढावे.
 जन पहलाद राखी संकट ते, वेदधीमल जस गावे. ३८
 भुदी वैशाख अक्षय त्रतीया दीन, सीतल भोग धरावे.
 चंदन भोग करत अंग अंग प्रीति, पंखन वायु दुरावे; ३९
 जेष्ठा पुन्यो स्नान यात्रा, जलस्नान करावे
 सीतल भोग धरत मन भाए, मोमन ताप नसावे. ४०
 भुदी अषाढ द्वितीया पुण्य नक्षत्र रथ ही मोही वेठावे,
 तुरंग चलत अक्कीपर चंचल, राग मल्हारही गावे. ४१
 वृज भक्तन के घरघर दे सुख, भोग अनूपम लावे
 गोपीजन मन मान्यो करके, सजी आरती उतरावे. ४२
 वरखा पुष्टी परम अनूपम, कमंडीसाज सजावे;
 वरखत मेह घोर चहुंदीसते, लीला सरस जनावे. ४३
 हींडोरा सावनमें गृह गृह रची, ललीतादीकन झुलावे.
 पचरंग वागे वस्त्र रंगरंग, आभरन बहुत धरावे; ४४
 ठकुरानी तिज हींडोरे झुले, वरसाने मन भावे.
 कुंजन कुंजन झुल झुलावत, सरस मधुर सुर गावे. ४५
 पवीत्रा एकादशी नीश, आज्ञा मन भावे;
 ब्रह्म संबंध कीए श्री बल्लभ, मीश्री भोग धरावे. ४६
 दैवी जन उद्धार कीए सब, पवीत्रा ले पहेरावे;
 भयो प्रगट मारग बल्लभको, ब्रजजन मोद बढ़ावे. ४७
 राखी बांधत बेन सहोद्रा, मोतीन चौक पुरावे;
 तीलक करत रोरी अक्षत ले, आरती वारत भावे. ४८

यह विध नीत्य नौतन सुख भोक्तुं, बल्लभ लाड लडावें;
 मे जाणुं के बल्लभ जाणे, के नीज जन मन भावें. ४९
 अती मतीमंद करम जड कलीके, जे मीथ्या करी गावे;
 रसीक कहे श्रीवल्लभ कृपावीन, यह फल कबहु न पावे. ५०

नि त्य ली ला भा व ना .

राग विछावळ.

प्रात समय उठिकै बृजबाला,
 गावत मंगल गीत रसाला १
 करि श्रृंगार मथनियां धोवें,
 अपनो अपनो दह्यौ विलोवें. २
 मथन करें मोहन यस गावें,
 सुमिर मुमिर हरिगुन सुचुपावें ३
 माखन मिश्री दही मलाई,
 ओटयो दूध कपूर मिलाई. ४
 कल्लुक मनोरथके पकवान,
 थार सजावति सुन्दर वान ५

नये वसन भूषण हरिलायक,
 लै जु चली सुन्दर सुखदायक, ६
 अतिही सुरँग खिलौना लीने,
 विविध मनोरथ मनके कीने. ७
 उठे ग्वाल खिरकन को चले,
 अति आतुर गायन सों मिले ८
 ढेर करत सुरभी समुदाई,
 कारी पिरी धोरी आई ९.
 काजरि धूमरि और मजीठी,
 सब गुण पूरण सबै अनूठी १०
 घंटानाद करत सब डोलैं,
 अपने अपने बछरन खोलैं. ११
 श्रृंगनाद खिरकनमें सोहे,
 श्रवण सुनत सबको मन मोहे, १२
 मंगल शब्द कानन जब पर्यो,
 सकल साज करमें लै धन्यौ १३
 इहि विधि सब घर घरते चली,
 नँदनंदन को देखन अली १४

सुखशय्या पौढे हरिराय,

वारम्बार यशोदा माय. १५

फिर झांके फिर फिर के आवैं,

कमल नैन कौ नाहिं जगावैं. १६

ताही समय आई ब्रज बाला,

मनो मत्त गयन्दकी चाला. १७

भूषण की धुनि सुनि नंदराई,

चौकि उठे तब कुमार कन्हारै. १८

निकट आय यशुमति माय,

वदन देखिकै लेत बलाय. १९

विथुरी अलक लटपटी पाग,

पीक कपोल मुख अंजन लाग. २०

चंदन ऊपर बिन गुणमाल,

भूषण इत उत परम रसाल २१

यह शोभा निरखत बृजबाल,

रसमसे नैन देखे नंदलाल २२

यशुमति धाय उछंगहि लीनो,

चूमि बदन उर शीतल कीनो. २३

मंगल भोग आनि कै राख्यो,
 श्रीगिरिधरलाल स्वाद सूं चाख्यो. २४
 माखन मिश्री मात खवावै,
 धोरी को पय अतिसो भावै २५
 दधिकीछींट लगी तन शोभित,
 मानो उड़गण अंवर ओपित. २६
 लपटानों मुख यशुमति देखै,
 अपनो जन्म सुफलकर लेखे. २७
 पोंछि वदन अंचलसों जोवै,
 रंचक यमुना जलसों धोवै. २८
 पुनि अचवाय खवावै वीरी,
 शकल साज सज लिये अहीरी २९
 मंगलकी आरती उतारी,
 शोभा देख रहीं ब्रजनारी ३०
 कनक पीठा बैठे मन मोहन,
 लागि रही यशुमति अति गोहन. ३१
 कोऊ हरिकों तेल लगावे,
 परसत अंग परम सुख पावै. ३२

कोऊ हरिकों उवटनों करें,
 विविध मनोरथ मनमें धरें, ३३
 कोऊ बेनी ले करमें गहैं,
 ताऊपर पुनि कंगड़ करें. ३४
 कोऊ कनक घटजल लैरहे,
 कोऊ पदअंबुज करगहे. ३५
 कोऊ जलसें स्नान करावैं,
 अंगवसन करि अति सचुपावैं. ३६
 कोऊ तनिया अंग पहिरावैं,
 कोऊ सूथेन सरस बनावैं ३७
 कोऊ वागा पदुका करें,
 कोऊ विधिसों भूषण धरै. ३८
 कोऊ कुलह सुरंग धरै शीश,
 पाग बंधावहु गोकुल ईश. ३९
 तुमतो हो ब्रजराज लड़ेते,
 सब लरिकन में गुणन बड़ेते. ४०
 मोर चन्द्रिका गुञ्जाहार,
 ब्रजभक्तन के प्राण आधार. ४१

- कोऊ नैन अंजन अंजवावै,
कोऊ मृग मद तिलक लगावै. ४२
- पुहुपमाललै कंठ लगावै,
संकेत सदनकी ठौर बतावै. ४३
- रतन जटित मुरली कर दई,
मोहन परम प्रीत सों लई. ४४
- तब आई बृषभान दुलारी,
छवि पर बारों कोटि कुमारी ४५
- अंजन दृग केशर की आड़,
सब जुवतिन में लाड़ली लाल. ४६
- हठकरी हरि श्रृंगार करावैं,
बहु विधि भूषण बसन बनावैं. ४७
- नखशिखलों श्रृंगार करावै,
देख गुपाल परम सुखपावै. ४८
- मधुमेवा अरु बहुत मीठाई,
मुदित यशोमति गोद भराई. ४९
- सन्मुख आय रही ब्रजनारी,
दर्पण देखहु कुंज बिहारी. ५०

वेतौ हरिमुख कमल निहारें,
 हरि राधे बिधु बदन निहारें, ५१
 सोभा देखिरही बृज नारी,
 हंसि हंसि देत परस्पर तारी. ५२
 श्रीगोपीवल्लभ भोग धर्यो,
 सोतो भुवन भुवन प्रतिकर्यो. ५३
 बरी दही सधानो शाक,
 माखन बूरो बहु विधि पाक. ५४
 सबहीं के मन रंजन कारन,
 प्रेम सहित लीनों मन भावन. ५५
 भोग सराय बीरा जब दीनों,
 विविध भांति मनोरथ कीनों. ५६
 मनसा पुरण नंद कुमार,
 ठाडैहैं यशुमति के द्वार. ५७
 मैया मथिमथि घैयाप्यावे,
 बारबार उर अंतर लावे. ५८
 बेनी बड़ें लाल पय पीजे,
 इतनो कह्यौ हमारो कीजैं. ५९

धौरी को पय परमरसाल,
 सातघूट जो पीजै लाल ६०
 बदनधोय बीरा जब लीनों,
 मैया तवहि खिलौना दीनों. ६१
 ठाडी रही रोहिणी रानी,
 मीठी बात कही मनमानी. ६२
 खीर सिरात स्वाद नहिं आवै
 घास द्वैक मुख अंतर लावै. ६३
 अतिहित सेां तब भोजन कीनों,
 तबही मात खिलौना दीनों. ६४
 खेलत फिरत सखा संगलीने,
 खिरक खेांरि गिर गहवर भीने. ६५
 अति प्रवीन यशुमतिकौ पूत,
 सबहिन को मन लीनों धूत. ६६
 चोरी करी सबहिन सुख देत,
 गोपिनको सरवस हरि लेत. ६७
 करि संकेत बुलाइ गोपी,
 इनतो सब मरजादा लोपी. ६८

सबहिनको कीयो मन भायो.

ता कारण यह वृजमें आयो. ६३

यसुमति सखीयनसों जु बुलावे,

कमल नैनकू कहूं नपावै. ७०

देखौरी गुगल कहां खेलत,

कहौ जाय यशुमति तोय बोलत. ७१

तब माताकी जानी प्रीत,

आय गये गिरधारी मीत ७२

बैठे आय कनक आसन पर,

नंदराय पकरे करसों कर. ७३

भोजन को बैठे नंदराय,

तुम संग भोजन करहुं आय. ७४

कनक वरन झारी जमुनां जल,

भरलीनी यशुमति मन उज्जवल. ७५

पनवारो जेयो विस्तार,

तापर धर्यो कनक कौ थार. ७६

वैला छोटे मोटे धरे,

चमचा रत्न जटित तणं खरे. ७७

अगर धूप कीनौ ता ठोर,
 हितसों प्रभुजी लीनों कैर. ७८
 मिरचन के कीने बहु शाक,
 हितसों रोहिणी कीने पाक. ७९
 ठाड़े मूंग और दार बनाई,
 ताके पास कढ़ी लै आई. ८०
 अति सुगंधि चामर को भात,
 प्रीति धर्यो है यशुमति मात. ८१
 शिखरन भात दही को भात,
 खाटो ओर बड़ी को भात. ८२
 तीन भांतकी तुरई करी,
 पापर भूँजे और तिलवारी करी. ८३
 भरता बेंगन चकता करे,
 अरवी सूरन समे लै धरे. ८४
 करेला सुरेला ककोका करे,
 खडवा खडवी गलकाधरे. ८५
 बहुतभांति की भाजी धरी,
 बहुतभांति की कचरी तरी. ८६

शकरकंद को मीठा शाक,

पेठामें मिश्री को पाक. ८७

रायता कीने इक्कीस भांति,

सधाना की केतिक पांति. ८८

विलसारू कीनो जौ बनाय,

जेमत हरिको मन न अघाय. ८९

व्यञ्जन बहुविधि गिनेन जाय,

बारम्बार यशोदा माय. ९०

पूरी रोटी लीटी करी,

मीसीरोटी घीसूं भरी. ९१

माखन बूरो पास धरायौ,

लुचई लै सिखरन सेां खायौ. ९२

सेंव बहुत बूरासेां करी,

सेतो लाय निकट लै धरी. ९३

वडामठाके सुंदर कीने,

तीनकूंडा अतिही रसझीने. ९४

मैया मोकूं शिखरन भावै,

बेला भरि भरि रोहिणी लावै. ९५

सुरभी घृतसों बेला भर्यो,

सोतो भात शिखरन पर धर्यो. ९३

ओट्यो दूध दही कौ बेला,

मीठे आम अरु सुंदर केला ९७

आंब को सीरा जु कीनों,

सोतो प्रभु नें रुचि सों लीनों. ९८

खरबूजा और आलो मेवा,

बहु विधि यशुमति कीनी सेवा. ९९

छोंक्यो मग परम रुचिदायक,

सोतौ केवल हरि जु लायक. १००

इह विधि लालन भोजन कीनों,

मात यशोमतिकुं सुख दीनों. १०१

करि आचमन ठाढ़े आंगन में,

अति सुगंध बीरा आनन में. २

श्री कर में बीडा बहु लिने,

सोतो वांट सखन कों दिने. ३

थाक विचित्र कुंदकी माला,

लै आइ पहरे नंदलाला ४

कर मुरली और बैत गहाई,
 ब्रज वनिता देखे सुख पाई. ५
 नीरांजन बहु विधिसों कीनों,
 शोभा निरख वारनों लीनों. ६
 जब लगि हरि भोजन करि आवें,
 तब लगि सहचरी कुंज बनावें ७
 झोली भर भर पुहुप लै आवैं,
 परम प्रीति सों सेज बिछावैं. ८
 फूलन की शय्या लै रचे,
 तकिया गेंदुआ फूलन के सचे. ९
 सेजबन्द फूलन के करें,
 रंग रंग फूलन सों भरें. १०
 फूलन के महल खंभ चौवारे,
 फूलन कलशधरे अति भारे. ११
 अंग राग के बेला भरे,
 अति सुगंध बीरा वहां धरे. १२
 पुहुपमाल लै सुन्दर करी,
 सो तो प्यारी उरपर धरी. १३

फुलनके पंखा लै आवैं,

सोतौ कमल नैन को भावैं. १४

पौढे पिया प्यारी के संग,

विविध भांति वरषत रस रंग. १५

सकल पदारथ लै आगे धरे,

विविध मनोरथ मन में करे. १६

विविध भांति पियके संग खेली.

रस मरजादा सब लै पेली. १७

श्रमकन सुभग अंगपर आई,

रस भरि पौढे कुमार कन्हआई. १८

जालरन्ध्र हु सहचरी देखें,

अपनों जन्म सुफलकर लेखे. १९

घंटानाद भई सबठार,

संखन की धूनि भई चहुँ ओर. २०

धूनि सुनि श्री गोवर्द्धनधर जागे,

मानों प्रेम शिंधुमें पागे. २१

काकरी बीज खोवा अरु पना,

केला आम खरबूजाघना. २२

फल फलेरी सों भोजन भरे,

सो ले कुंज भवन में धरे. २३

ग्वाल आपनी सुरभी देखी,

फिर कलु मन में मनसा लेखी. २४

वेणुवेंत ले चले कन्हवाई,

देख सहचरि अति सचुपाई. २५

आगे गौधन पाछें ग्वाल,

मध्य बिराजत गिरधरलाल. २६

गौरज मंडित करवर कैसा,

शोभित है अति सुन्दर वैसा. २७

मणि माला गुंजफलगरें,

गौरीराग वेणुमें करें. २८

संज्ञा भोग है वाही को नाऊं,

सोतो लीनों तहांइ ठाऊं. २९

ब्रजवनिता आइ चहुं ओर,

श्री मुख निरखत भयौ प्रमोद. ३०

अति विरहन जे ब्रज की बाला,

घेरलिये तब मदन गुपाला. ३१

कल्लुक मनोरथ उनको कीनों,
 गोविन्द गोपिन कों सुख दीनों, ३२
 करि सतकार चले आगें ते,
 करि संकेत रहे पाछेते. ३३
 नन्द भवन में ठाडे आय,
 प्रमुदित भई यशोमति माय. ३४
 विविध भांति आरती उतारी,
 करमें लिये कंचन की थारी. ३५
 भीतर भवन पधारे लाल,
 जुर आई सब ब्रजकी बाल. ३६
 कोऊ तो श्रृंगार बढ़ावे,
 कोऊ तेल फुलेल लै आवै. ३७
 कोऊ मर्दन मंजन करे,
 अंग बसन ले आगे धरे. ३८
 बेणुवेत सेली कर लीये,
 हरि जू तवहि खिरक में गये. ३९
 सहज श्रृंगार किये अति शोभित,
 निरखत तन मन अतिसे लोभित. ४०

धारी धूमर गंग बुलाई,

काजर पियरी दौड़ी आई. ४१

विविध भांति हरि देहान करें,

भोजन ले रसशों भरें. ४२

वंतो ब्रजवनितन संकेत,

वे सब हिनको बोले लेत. ४३

ब्रज वनिता की जानी प्रीति,

ग्वाल भोग लीयो रसरीत. ४४

सबहिनको कीयो मन भायौ,

ता कारणें यह ब्रजमें आयौ. ४५

यशुमति भोजन कीनों साजि,

बेग आइयौ मोहन आज. ४६

यमुना जलशों झारी भरी,

ले उठाय हरि पासें धरी. ४७

दोऊ भैया भोजन कूं आये,

यशुमति कनक थार लैधाये. ४८

दारभात मिरचन कौ शाक,

हितसों रोहिणी कीनो पाक. ४९

दूध ओदन अति मोकुं भावै,

बेला भरि भरि यशुमति लावे. ५०

इहि विधि लालन भोजन कीनों,

मात यशोमति कुं सुख दीनों. ५१

व्यारू करी उठे मन मोहन,

लागि रही यशुमति अति गोहन. ५२

औट्यो दूध कपूर मिलाई,

डवरा भरि के रोहिणी लाई. ५३

इच्छा भोजन कर सुख पायौ,

तब रानी आचमन करवायौ ५४

अति सुगंध बीरा मुख करी,

पुहुपमाल श्रीकंठ लै धरी ५५

करि आरती श्रीमुख जब देख्यो,

अपनों जन्म सुफल कर लेख्यो. ५६

रुनझुन करत अंगुरियां गहें,

मात यशोमति सब सुख लहे. ५७

सुखशय्या पौढे हरिराय,

चांपत चरण यशोमति माय. ५८

भांति भांति की कहानी कहैं,
 हरि हुंकारी फिर फिर दहै. ५९
 नित्य लीला कहो कैसे कहै,
 सोतो ब्रजजन मनमें लहैं, ६०
 नन्द भवन की लीला कहैं,
 मानुष देह धरि सब सुख लहैं. ६१
 श्री गिरिधर की लीला गावैं,
 रसिक चरण कमल रज पावे. १६२

श्री दान लीला प्रारम्भ.

राग बिनावल.

तुम नंद महर के लाल मोहन जानदे ।
 रानी जसुमति प्रान आधार मोहन जानदे ॥
 श्री गोवर्द्धन की शिखरते मोहन दीनी टेर ।
 अंतरंग सेां कहतहैं ग्वालिन राखो घेर ॥ नागरि,
 ग्वालिन रोकी ना रहे ग्वाल रहे पचिहार ।
 अहो गिरधारी दोरियो कखो न मानत ग्वार ॥ नागरी,

चली जात गोरस मदमाती मानो सुनत नहीं कान ।
 दोरि आये मन भामते सो रोकी अंचल तान ॥ नागरी.
 एक भुजा कंकन गहे एक भुजा मढ़ि चीर ।
 दान लेन ठाढ़े भये गहवर कुंज कुटीर ॥ मोहन.
 बहुत दिना तुम बचि गई हो दान हमारो मार ।
 आजहां लेहां आपनो दिनदिनको दान संभार ॥ नागरि.
 रस निधान नवनागरी निरख वचन मृदु बोल ।
 क्यों मुरि ठाढ़ी होत हे घुंवट पट मुख खोल ॥ नागरि.
 हरख द्विये हरि करखि के मुखते नील निचोल ।
 पूरन प्रगट्यो देखिये मानो चंद घटाकी ओल ॥ मोहन.
 ललित वचन समुदित भये नेति नेति यह बेन ।
 उर आनन्द अतिही बढ़यो सो सुफल भये मिलि नेन । ना.
 यह मारग हम लित गई कवहू सुन्यो नहि कान ।
 आज नइ यह होत हे सो मांगत गोरस दान ॥ मोहन.
 तुम नयिन नवनागरि नूतन भूषण अंग ।
 नयो दान हम मांगनो सो नयो बन्यो यह रंग ॥ नागरि.
 चंचल नयन निहारिये अति चंचल मृदु बेन ।
 कर नहीं चंचल कीजीये तजि अंचल चञ्चल नेन ॥ मोहन.
 सुन्दरता सब अंग की वसनन राखी गोय ।
 निरख निरख छबि लाइली मेरो मन आकर्षित होय ॥
 ले लकुटि ठाढ़े रहे जानी सांकरि खोर ॥
 मुसकी ठगोरी लायके सकत छई रति जोर ॥ मोहन.

नेक दूरि ठाडे रहो कलु ओर सकुचाय ।
 कहा कियो मन भावते मेरे अंचल पीक ढगाय ॥ मोहन.
 कहा भयो अंचल लगी पीक हमारी जाय ।
 याके बदले ग्वालिनी मेरे नयनन पीक लगाय ॥ नागरि.
 मूथे बचनन मांगिये लालन गोरस दान ।
 भ्रोंहन भेद जनाइके सो कहेत आनकी आन ॥ मोहन.
 जैसे हम कलु कहतहे ऐसी तुम कहि लेहु ।
 मन माने सो कीजीये ये दान हमारो देहु ॥ नागरि.
 कहा भरे हम जात है दान जो मांगत लाल ।
 भइ अवार घर जानदे सो छांडो अटपटी चाल ॥ मोहन.
 भरे जात हो श्रीफल कंचन कमल बसन सो ढांक ।
 दान जो लागत ताही को तुम देकर जाहु निसांक ॥ ना.
 इतनी विनति मानिये मांगत ओली जोड ।
 गोरस को रस चाखिये लालन अचल छोड ॥ मोहन.
 संग की सखी सब फिर गइ सुनिहे कीरति माय ।
 मीत हीये में राखिये सो प्रगट किसे रस जाय ॥ मोहन,
 काल्ह बहोरि हम आइ हैं गोरस ले सब ग्वारि ।
 नीकी भांति चखाइ हे मेरे जीवन हो बलिहार ॥ मोहन.
 सुनि राधे नवनागरी हम न करे बिश्वास ।
 कर को अमृत छांडि केको करे काल्ह की आश ॥ नागरि.
 तेरो गोरस चाखवे मेरो मन ललचाय ।
 पूरन शशि कर पायके चकोर न धीर धराय ॥ नागरि.

मोहन कठचन कलसिका लीनी शीश उतार ।
 श्रमकन बदन निहारिकें सो ग्वालिन अति सुकुमार ॥ मो.
 नव विंजन गहि लाख जू श्री कर देत दुराय ॥
 श्रमित भई चलो कुंज में नैंक पलोहुं पाय ॥ नागरि.
 जानत हो यह कौन हे जैसी दीख्यो देत ।
 श्री वृषभान कुमार हे तोहि बीचको लेत ॥ मोहन.
 गोरे श्री नंदराय जू गोरी जसुमति माय ।
 तुम याही ते सामरे अैसे लछिन पाय ॥ मोहन.
 मन मेरो तारन बसे और अऊन की रेख ।
 चोखी प्रित हिये बसे याते सावल भेख ॥ नागरि.
 आप चाख सो चालिये यह बडेन की रीति ।
 ऐसो कबहुं न कीजिये हैसे लोग विपरीति ॥ मोहन.
 ठाछे ठूछे फिरत हो और कछु नहिं काम ।
 बाट घाट रोकत फिरे आन न मानत श्याम ॥ मोहन.
 यही हमारे राज हे ब्रजमण्डल सब ठौर ।
 तुम हमारी कुमुदिनी हम कमल बदन के भौर ॥ नागरि.
 ऐसे में कोउ आइ हैं देखे अदभुत रीति ।
 आज सबे नंदलाल जू प्रगट होयगी प्रीति ॥ मोहन.
 ब्रज वृन्दावन गिरिनदी पथु पंछी सब संग ।
 इनसों कहा दुराइए प्यारी राधा मेरो अंग ॥ नागरि.
 अंस भुजा धरि ले चले प्यारी चरन निहोर ।
 निरखत छीला रसिक जू जहां दान की ठौर ॥ मोहन.

श्री ब्रजराजके धाम बधाइ बाजही ।
 धुनि सुनि उठी अकुलाय मेघन ज्यों गाजही ॥
 जहां तहां ते चली धाय अटकि नंद पोरपें ।
 बे गावत मंगल गीत उंचे स्वर घोरपे ॥
 नौतम सहज सिंगार किये अंग अंगमे ।
 बसन लेहेरीया भांत बहु रंग रंगमें ॥
 धूम मची सिंघद्वार हेरी देदे गावही ।
 प्रेम उमगि ब्रजनार गिने नहीं कावही ॥
 कोऊ नाचे कोऊ गाय कोऊ कर तारी दे ।
 कोऊ सिरतें दधि माट फेरकर डारी दे ॥
 बाबा नंद नचावत ग्वाल नाचे बड भूपही ।
 सब तनयों रसबेस भये एक रूपही ॥
 जाचक गुनी अनेक जुरे नंद धाममें ।
 मनो वांछित फल देत हीरामनि दानमें ॥
 देत असीस जीयो ब्रजराजको लाडिलो ।
 चंद सूरजको तेज तपे सुख बाढिलो ॥

श्री वल्लभके चरन शरन सुख पावहीं ।
तोपें रसना रसिक रसाल सदा गुन गावहीं ॥

राग देवगंधार.

झूलो पालने नंदनंदा ।
खं खं खं खं चूरा बाजे मनमें अति आनंदा ॥
टुं टुं टुं टुं घूघरु बाजे तनन तनन सी बंसी ।
नेन कटाक्ष चलावत गिरिधर मंदमंद मुखहंसी ॥
खटखट खटखट लकुटी वाजे चटक चटक
वाजे चुटकी । नंदमहर घर शोभा निरखत
मोहन मनमें अटकी ॥ कुहु कुहु कुहु कुहु
कोकिल बोले भनन भनन बोला भोंरा ।
पी पी पी पी पपैया बोले संगीते सुर दोरा ॥
झु झु झु झु झुनझुन वाजे फिरक फिरक फिरे
फिरकी । गुड गुड गुड गुडकी बाजेप्रेम मगन
मन निरखी ॥ ढों ढों ढों ढों ढोलक वाजे
गुनन गुनन गुन गावे । राधा गिरिधरकी
बानिकपर रसिक सदा बलि जावे ॥

क्रमशः

श्री चन्दावेटीजी कृत.

रासपंचाध्यायी.

शरद निशा सुखकारी ।

चहुंदिश फूल रही फुलवारी ॥

छबी देख रसिक रस भीनो ।

रास रमनको हरि मन कीनो ॥ १

मन कियो हरि जब रास रमनको, सुंदर रसनिधि वषु धरे,
तिही छिन उडुराज उदयो । चर्षणी कारज सरे.
अपने करसों प्राची दिस । मुख अखन रंग लेपन करे,
जैसे प्रियतम प्रिया बदनकों । मंडित कर आनंद भरे.

अखंड मंडल छबि छाई ।

चहुं दिस कुमुदिनी विकसाई ॥

नव कुमकुम की अरुनाई ।

रमा मुखकी मानो द्युति दमकाई ॥

दमकाइ द्युति मानो रमा मुखकी । कोमल रश्मि बन रग्यो.
देख नवल निकुंज नायक । रसिक रंगमें रग मग्यो.
मदनमोहन कोमल करसों । छे मुरली अधरन धरी,
सुने तिनके मन हरनको । मधुर गान कियो हरि.

सुन्यो गीत अनंग रंग कारी ।
 तव वे विवस भई ब्रजनारी ॥
 अति आतुर पिय पें धाड़ ।
 कुंडल लोल कपोल छबि छाड़ ॥

काहू दोहत तजी दोहनी । काहू ओटत पय तज्योः
 कोइ पियही परोसत भाजी । सेवा तज प्रियतम भज्यो.
 काहू प्यावत शिथु छोडे । काहू भोजन तजी दियो,
 उबटनो कोउ करत भाजी । मंजन हू नाहीं कियो.

एक एक लोचन अंजन सारे ।
 वस्त्र भूषण कहूं के कहूं धारे ॥
 सब आयी पियके पासा ।
 देखतही मन भयो हे हुलासा ॥

देखत ही मन भयो हुलासा । मुकुट छबि मनमें बसी.
 कान कुंडल अलक अलकें । कपोलन उपर बसी,
 वंक भोंह विशाख लोचन । अनियारे रंगरस भरे,
 नासिका गज मोती शोभित । डुलन अधरन मन हरे.

हीरनहार मणि मोतीन माला ।
 बाजु पहाँची सुंदर रसाला ॥

कटि काछनी किंकिनी राजे ।

चरनन नूपर विछूवा बाजे ॥

नूपर विछूवा बाजे चरनन । पीताम्बर घन दामिनी;
सुंदर पियको निरखी शोभा । मत्त रसमें कामिनी,
अति प्रमुदित मन चरन परसत । निकट देखी सुंदरी,
तब ब्रजचंद प्रवीन प्यारे । मोहक वचन कहे हरि.

क्रमशः

श्री भा मि नी व हु जी.

श्री वल्लभ श्री विठ्ठल श्री जीरे रमवाने आवो,
श्रीनवनित प्रियाजी न्हानारे संगे तेडीने लावो.

श्री बालकृष्णजी बालुडारे बेलडीए आवो,
श्रीनटवरलालजी प्राण प्यारारे,

एमने तेडी लावो.

रमवुं जमवुं रंगेरे, बहालाना संगे,
कह्यां अमारा मानोरे, शुं थाओ छे ढंगे.

श्री गोसांइजी महाराज,

तमने कहुं छुं रे गुजरात पधारो,

त्यां सरवेने दर्शन देइनेरे, पुष्टि मार्ग वधारो.
 सहुने समर्पण आपोरे, तेवां अमने आपो,
 सहु वैष्णवने तार्यारे, एवां अमने तारो.

मध्यराते मंदिरमांहेरे, वांसलडी वागी,
 भरनिंद्रामां सुतीरे, झवकीने जागी.
 ओर्चिंती अजाणीरे, बारणे आवी,
 पाडोशणने पुछयुंरे, मोरली क्यां वागी.
 जो तहारा मंदिरमांरे, वांसलडी वागी,
 श्रीयमुनांजीने तीरेरे, मोरली त्यां वागी.
 श्री पुरुषोत्तमजी महाराज,

तमने कहु लुंरे, श्रीजी द्वार पधारो.
 भामिनो बहुजी दासीरे, जमुनापान करवा पधारो.
 चर्ण शर्ण अमने राखोरे, एटलुं छे कामजी,
 अहोनिश दर्शन देजोरे, देउ तमारुं नामजी.

॥ श्री शोभा माजी. ॥

પ્ર સ્તુત્ત માજી મહારાજ વિશે અમને નીચે મુજબ
બે જુદાં જુદાં પ્રમાણો મળ્યાં છે. જેથી આ
બે પૈકી કયાં શોભામાજીની આકૃતિ છે, તે
અનુભવીઓ જણાવશે તો અમો કૃતાર્થ થશું અને પુનરા-
વૃત્તિમાં સુધારો કરીશું.

૧ સદાચાર ચંદ્રોદય નામક એક નાના ગ્રન્થમાં જણાવ્યું છે
કે, શ્રીમથુરેશજીના ટીકાયતની શાખામાં શ્રીવૃજરત્નજી
મહારાજ થયા છે કે જેમનાં વહુજીનું નામ શોભાવહુજી
હતું. તેનું મંદીરશ્રી ગોકુલમાં શ્રીમદન મોહનજીનું છે.
આપ લૌકિકમાં કશું દેખતાં નહીં (મજ્ઞા ચક્ષુ હતાં)
છતાં સંગાર અને સેવાનું બધું કાર્ય કરી શક્તાં. આ
વહુજીએ શ્રીમદ્ ભાગવતના ગુજરાતી ભાષામાં સુંદર
ધોલ બનાવ્યા છે જે આજે આપણા બૈરાંઓમાં
ગવાય છે.

૨ શ્રી કાંકરોલીવાળા શ્રી ગિરિધરજી મહારાજના
૧૨૦ વચનામૃતમાં જણાવ્યું છે કે શ્રી શોભાવહુજી
પોરબંદરવાળાં એ ભાષામાં ધોલ બનાવ્યાં છે અને શ્રી
સુશોધિનીજી અનુસાર ભાગવતના દ્વાદશસ્કંધ પર્વ-

તનાં ધોલ ૧૬ બનાવ્યાં છે. ઉપરાંત ઘણાં ધોલ, પદ કર્યાં છે અને “ હરિદાસ ” છાપ રાખી છે. આપને શ્રી હરિરાયજીનું બ્રહ્મસંબંધ હતું. તેથી ગુરુ ભાવ દઢ કરવા હરિદાસ નામ રાખ્યું છે. અસ્તુ.

ખુ લા સો.

હરિદાસની છાપનાં ઘણાંજ ધોલ, પદ इत्यादि છે અને હરિદાસ નામના ઘણા વૈષ્ણવ કવિઓની તે રચના છે. પૃથ્લે જે જે ધોલમાં હરિદાસ છાપ આવે તે તમામ પ્રસ્તુત માજી મહારાજનાં નથી. આપે પોતાની કૃતિ અન્ય હરિદાસોમાંથી જુદી પડી જાય એવી ચતુરાઈ વાપરી છે. પૃથ્લે આપના ધોલ-પદને છેલ્લે શોભા અને હરિદાસ એમ બન્ને નામનો હલેખ છે. એક પળ પદ એવું નથી કે જેમાં ઉપરોક્ત બન્ને નામ ન આવતાં હોય—માટે દરેક ભગવદીયોને વિનંતિ છે કે જે પદમાં શોભા અને હરિદાસ બન્ને શબ્દો હોય તે તમામ શોભા માજીનાં સમજવાં સિવાયનાં નહીં.

શોભામાજીનાં ધોલ-પદના અંતમાં “શોભા” અને “ હરિદાસ ” એમ બે શબ્દોનો યોગ અવશ્ય આવે છે, હરિદાસના નામથી અન્યન્ય પદ, ધોલ પણ રચાયલાં છે. પરંતુ તેમાં ઉપર જણાવ્યા મુજબ બે શબ્દોનો યોગ થતો નથી તે સ્વાસ લક્ષમાં લેવા સર્વેને વિનંતી છે.

॥ श्री महाप्रभुजीनां धोळ. ॥

राग आशावरी.

श्री लक्ष्मण भट्टने घेर ए कूळ दीवोरे ।
भले प्रकट्या श्रीवल्लभराय ए घणुं जीवोरे ॥१॥
एउना सुत छे बेउ अतिसे रुडारे ।
नहिं नामे एमने शीष ते जन कुडारे ॥ २ ॥
श्री अंकाजी कुखे अवतर्या सुखकारीरे ।
गोपीनाथ श्री विठ्ठलनाथ ए पर वारीरे ॥ ३ ॥
वळदेव श्री गोपीनाजीने जाणोरे,
श्री कृष्ण श्री विठ्ठलनाथ ए ब्रजराणोरे ॥ ४ ॥
श्री पुरुषोत्तमजीने प्रेम धरीने गायरे ।
तेना जन्मो जन्मना प्रायश्चित्त सर्वे जायरे ॥५॥
श्रीविठ्ठलनाथजीना सात कुंवर सुखदातारे ।
कलियुगमां पुष्टि प्रकाश करे विख्यातारे ॥६॥
श्री मथुरानाथ मनोरथ पुरे मननारे ।
समरी श्रीनटवरलाल जाय दुःख तननारे ॥७॥

શ્રી ગિરિધરજી ગુણવંત સહુને ગમતારે ।
 જઈ જુવો શ્રીજી નવનીત પ્રિયાજી શું રમતારે ॥
 શ્રી ગોવિંદરાય રસ મગ્ન રસ ભરી નિરખારે ।
 એમને મંદિર શ્રીવિઠ્ઠલેશરાય જોઈજોઈ હરખારે
 શ્રી બાલકૃષ્ણજી કૃપા કરીને સુખ આપોરે ।
 શ્રી દ્વારકાનાથજીનાં રૂપ હૃદેમાં સ્થાપોરે ॥
 શ્રી વલ્લભ ગોકુલનાથ સેવ્યા ગિરિધારીરે ।
 જેણે રાખ્યો માલા પ્રસંગ તે પર વારીરે ॥
 શ્રી રઘુપતિ રુડલા જોઈને મનહું મોહેરે ।
 એમને મંદિર શ્રી ગોકુલ ચંદ્રમાજી સોહેરે ॥
 શ્રી જદુપતિજી છે જુગતે જોવા જેવારે ।
 એમને મંદિરે શ્રીબાલકૃષ્ણજીની સુંદિર સેવારે ॥
 શ્રી ઘનશ્યામ પૂરણ કામ હ ઘણું રસીયારે ।
 શ્રીમદનમોહનજી મહારાજ મહારે મન વસીયારે
 એ શોભા જોઈ હરિદાસ જાય બલિહારીરે ।
 એ લીલા ગાજો નિત્ય નર ને નારીરે ॥

पोष नोमे श्री विट्ठलनाथजी,
 हांरे व्हालो प्रगटया श्री वल्लभ द्वारजो ।
 एमने जोवाने थइ व्याकुली,
 हांरे वहाले कीधी सेवकनी सारजो ॥
 प्रथम श्री नंद घेर प्रकटीयो,
 हांरे वहाले पुर्या श्रीजसोदाजीना कोडजो ।
 रमतां सखा बहु साथमां,
 हांरे वहालो हरि हळधरजीनी जोडजो ॥
 हवे वल्लभ सुत ए थया,
 हांरे वहालो श्री गोपीनाथजीना भ्रातजो ।
 गोदमां लेइने हुलरावता,
 हांरे धन्य धन्य श्री अंकाजी मातजो ॥
 एहनां सुख कोइ कही नव शके,
 हांरे धन्य धन्य श्री यमुनाजी नी वातजो ॥
 ज्यां वहालो धेनु चरावता,
 हांरे वहाले कीधो छे रास विलासजो ।
 वेणु वगाडी वृंदावनमां,
 हरि वहाले पुरी ब्रज सुंदरीनी आसजो ॥

रास बिहारी ब्रजवल्लभो,
 हारे मने आपो श्री ब्रजमां वासजो ।
 करजोडीने करुं विनति,
 हारे वहाला शोभा जुवे छे हरिदासजो ॥

—————(०).—————

श्री जमुनांजीनां पद.

धन्य धन्य श्री यमुना कृपा करी ।
 श्री गोकुल ब्रज सुख आपजो ।
 ब्रजनी रजमां अहरनिश अमने,
 थिर करीने थापजो ॥ १
 तमे महोटां छे श्री महाराणी,
 तमे जीव तणी करुणा जाणी ।
 हमने शरणे लीधा ताणी,
 धन्य धन्य श्री यमुना ॥ २
 श्री वनरावननी वाटमां,
 नहाये श्री यमुना घाटमां ।
 वाले रास रमाड्या रातमां, धन्य० ॥ ३

चालो तो थैये ब्रजवासी,

परिक्रमा करीए चोरासी ।

वाले जन्म मरणनी टाळी फांसी, धन्य० ॥ ४

पधरावो सात स्वरूप सेवा,

वैष्णवने लाभ घणो लेवा ।

आरोगावो मीठा मेवा, धन्य० ॥ ५

नंदजु नो वालो बनमाळी,

कालिंदी कांठे धेनु चारी ।

वालो हसि हसि अमने दे ताली धन्य० ॥ ६

वाले श्री गोकुलनी गलीयोमां,

महाराज मुने तो त्यां मलीया ।

मारा सकल मनोरथ सफल थया, ध० ॥ ७

चालो तो श्री यमुनाजी नाइए,

त्यां अखंड ब्रजवासी थाइए ।

एवी उत्तम लीला नित्य गाइए, धन्य० ॥ ८

सखी समरोने सारंगपाणी,

वैष्णवने वाली ए वाणी ।

ए शोभा हरिदासे जाणी धन्य० ॥ ९

श्री यमुनाजी निरखे सुख उपजत,
 सन्मुख वृंदा विपिन सुहाये ।
 श्री विश्रान्त वल्लभ जु की बेठक,
 निर्मल जल यमुनांजीके नहाये ॥ १
 भुज तरंग सोहत अतिनीके,
 भँवर कंकन सिराये ।
 ब्रजपति केलि कहा कविवरने ?
 शेष सहस मुख पार न पाये ॥ २
 श्रमजल सहित अगाध महारस,
 लीला सिंधू तरंगन छाये ।
 सकल सिद्ध अलौकिक दाता,
 जे जन ताके चरन चित्त लाये ॥ ३
 रवि मंडल द्वारा प्रकटी,
 गिरिकलिंद सिरतें भज आये ।
 हरिदास प्रभु शोभा निरखत,
 मन क्रम बचन इनके गुन गाये ॥ ४

केलि कलोलन देखी जमुने ।
 नंदनंदन कुंवरकेलि रस मतही,
 सुंदरी संग ले सुभग भवने ।
 अधर मधुपानकर, सुरत रसदानकर,
 पिय प्यारी निरंतर रवने ।
 ताही समे रसभरी भानु तनया खरी,
 प्रेम आनंदमें करत गवने ॥ २
 पुन्य पूरन फल सकल जनके,
 जबें ताहि हित भूतल जमुने अवने ।
 जुगल जेरी हरिदास शोभा निरख,
 दुहूकर जेरिके करत नमने ॥ ३

----- (०) -----

आज आनंदमे सूर तनया सुभग,
 श्याम सुन्दर संग केलि ठानी ।
 मधुर मुसक्यान अरसान रसमग्न,
 करत कोकिल शब्द मधुरबानी ॥ १
 बहत गोकुल पास करत पूरन आस,

सकल सामर्थ जन अभयदानी ।
 नंदनंदन कुंवर नवल जेरी,
 हरिदास निरख शोभा बखानो ॥ २

•—•—•(८)•—•—•

निरखो श्री यमुना सुखदायक ।
 सबतज आस ग्रहो इनकी,
 मन क्रम बचन भजवे लायक ॥ १
 लहरी तरंग बढत ज्यों इनकी,
 त्यों हरि सनेह बढायक ।
 अमित उदार कलिंद नंदनी,
 निजजन रस सर सायक ॥ २
 शेष सहस्र मुख पार न पावत,
 को कवि बरनन लायक ? ।
 हरिदास प्रभु शोखा निरखत,
 प्रिय पद प्रीत सहायक ॥ ३

रामकली.

जमुना मोहन कोमन मोहे ।

ज्यों प्रभु धर्यो स्वरूप मोहिनी,

त्यों श्रम सलिल सोहे ॥ १

होत सहाय सबनको निसदिन,

केल करत प्रभु जोहे ।

हरिदास प्रभु शोभा निरखत,

बरनी सकत कवि को हे ? ॥ २

—————: (०) :—————

सिद्धांत रहस्यनुं धोळ.

पुष्टिमार्ग सिद्धांतनी, सांभळो कहुं एक वात;

श्रावण सुद एकादशी, वचन कहां मध्यरात.

श्रीमद् बल्लभने मन, इच्छा उपनी एह;

आज्ञा ब्रह्मसंबंधनी, प्रभुजीए कीधी तेह.

पोताना जन जाणीने, चिंता धरी मनमांह;

आतुरता दीठी घणी, श्रीजी पधार्या त्यांह.

तमो छो पूर्ण पुरुषोत्तम, जीव छे दोष सहित;

ते उद्धारण कारणे, प्रभुजी धरजो चित्त.

त्यारे श्रीजी एम बोलीया, सांभळो वल्लभराय;
 नाम समर्पण जे करे, तेनां प्रायश्चित्त जाय.
 जीव जात होय जे कोइ, आवे तमारे शर्ण,
 ते उपर करुणा करी, राखीश मारे चर्ण.
 पवित्रुं कीधुं सूत्रनुं, पहेराव्युं श्री जुगदीश;
 केसरी रंगे रंगीयुं, तार त्रणसे त्रणवीस.
 मोश्री भोग धरावीने, वस्त्र पहेराव्यां तेणीवार;
 कोरे छेडा कर्या केशरी, धोती उपरणा सार.
 सेवक जन सुख कारणे, श्रीजीए कीधो श्रम;
 नाम समर्पण आपीने, राख्यो वैष्णव धर्म.
 गिरिधारी मंदिरे पधारीया, सुख कहां न जाय;
 हरिदास शोमा जोइ जोइ; आनंद मंगल गाय.

— — — ० : (०) : — ० — —

पुष्टिमार्गना पांच तत्त्वनुं पद.

पुष्टि मार्गना पांच तत्त्व नित्य गायेजी;
 तेना जन्म जन्मना पाप सरवे जायेजी.
 श्रीजी श्री नवनीतप्रिया सुखकारीजी;
 समरो श्री मथुरांनाथ कुंज बिहारीजी.

श्री विठ्ठलनाथ श्रीद्वारकेशराय गिरिधारीजी;
 श्रीगोकुलचंद्रमाजी श्रीमदनमोहनपर वारीजी.
 प्रथम तत्त्व श्री वल्लभकुलने भजीयेजी;
 कूडां लोकलाजनी कान सरवे तजीयेजी.
 आ बीजुं तत्त्व श्रीगोवर्द्धनधर नित्य गायेजी,
 श्री नटवरलालनुं गमतुं सरवे थायेजी.
 आ त्रीजुं तत्त्व श्री यमुनाजीने जाणोजी;
 करो स्नान जळने पान ए सुख माणोजी.
 आ चोथुं तत्त्व श्री ब्रजभूमीने गाइयेजी;
 नित्य उठी वैष्णवजन पदरज पाइयेजी.
 आ पांचमुं तत्त्व श्रीजीनुं ध्यान निरंतर कीजेजी
 तो मनवांछित फळ सरवे लीजेजी.
 ए पांच तत्त्व श्री ब्रह्मादिकने दुर्लभजी;
 वल्लभ प्रभु प्रगट प्रमाण कर्या सर्वे सुलभजी.
 ए शोभा जोइ हरिदास जाय बलिहारीजी;
 ए लीला गाजो नित्य नरने नारीजी.

—:—:—:—:—:—:—

शरद पुनमनो रास.

सांभल्यने सजनीरे व्रजनि वातलडी,
 ओतम अजवालीरे सरदनी रातलडो. १
 आकासे उदीयोरे ससीयल सोल कळा,
 मध्यराते महावनरे आनंद ओघ ढल्या. २
 जगजीवन उभलारे जई जमुनां तीरे,
 वालो वेंण वजाडेरे मुख मधुरी धीरे. ३
 मोरलीमां मोहनरे मीठडा वेद भणी,
 त्रीलेके मोह्यांरे त्यां एक नादसूणी. ४
 पाताळे पलंगरे मोही सरवे नागणीयुं,
 छत्रीसे रागेरे मोही सरवे रागणीयुं. ५
 ईंद्रादिक मोह्यांरे ईंद्रने ईंद्राणी,
 ब्रह्मादिक मोह्यांरे ब्रह्मा ने ब्रह्मांणी, ६
 शंकर ने मोह्यांरे उमीयाजी राणी,
 वेहेतां जलमोह्यांरे श्रीजमुनां महाराणी. ७
 तपसी तप चुक्यारे मुनीवर ध्यान थकी
 फल फुलें फुल्यारे वन वन वनस्पति. ८

बोले मोर बपैयारे मधुकर गुंज करे.
 गउधेन लोभांणीरे मुख थकी त्रण न चरे. ९
 हुंगरीया डाल्यारे अष्टकुळ तेज करी,
 सुख सजा आपीरे, मोती वेल्य फरी. १०
 जे जेम ते तेम त्यांरे, चित्रामण लखीयां;
 थिर थावर थंभीयांरे दुखीयां थ्यां सुखीयां. ११
 समुद्रनि लेहेरुरे, वारीवारी वेहे वेती,
 घरोघेर ठरीयारे, शुद्धबुद्ध नव रहेती. १२
 त्यां चिर ले लागीरे, पवन रीया मोहीने;
 आकासे उडगणरे चंद रीया जोईने. १३
 चांदोने सूरजरे, थंभीया रथ झाली;
 घेरघेरथी गोपीयुंरे, सरवे त्यां चाली. १४
 तनमां ब्रहे वाध्येारे, विनता थई घेली;
 चतुरां वनचालीरे, एक एक पें पेहेली. १५
 घरबारज तजीयांरे; पीयुने परहरीया,
 माबाप सजन सूतरे, तज्यां सरवे सासरीया.
 मंदिरीये मेल्यांरे, बालकने रोतां,
 पंथे परवरीयांरे, जई वनमां जोतां, १७

शरीरे शुद्धबुद्ध भूल्यांरे, नेणें सींदुर भर्या,
 काजल सीर सेंथेरे, नेपुर चरण धर्या. १८
 पाये घुघरा वांध्यांरे, कंकण हाथे छे;
 नथ नाकें रे अंगोठी आंगळीयें छे. १९
 कोय चंचल नारीरे, कोय अबला नारी.
 अवळां चीर ओढ्यांरे, अवळां सणगारी. २०
 चोली ने साटेरे, चुंदडी बांधी छे;
 कोईनी कस त्रुटीरे, कोयनी छुटीछे. २१
 ए व्याकुळ वनितारे, जई वनमां पोती;
 एक एकनी वांसेरे, जाए पगलां जोती. २२
 परणांमज करीयांरे, जइ प्रभुजी पाये,
 त्यां मुखथी बोल्यारे, चौदभूवन राये. २३
 अधराते आव्यांरे, सुंदरी शा माटे,
 फेरो सीद खांधोरे, महावननी वाटे. २४
 आचरणनां पगरणरे, स्यांतमे आदरीयां;
 श्रुतीनां वार्यारे, ते तमे नव करीयां. २५
 पीयुने तजीयारे, ए स्यो अन्याय कर्यो;
 तमे जुवो विचारीरे, हुं तम पास रीयो, २७

पतीनुं मुख जोतारें, पतीवंता थाये.
 स्वामीने सेवोरे, परघेर नव जाये. २७
 तेमां लंछन लागेरे, कहुं तमनें साचुं;
 तेने पूछ्या विनारे, काम कर्थु काचुं. २८
 लंपटना लक्षणरे, आवडां नव करीये;
 शुं करवा आव्यारें, जावने मंदिरीये. २९
 जाव जावनी जावनेरे, जाव पाछां वली;
 पतीवृत तमारुंरें, जासे सरवे टली. ३०
 एवां वचन सुणीनेरे, विनता नीरास थयां;
 धरणी पर ढलीयारें, गद गद कंठ थयां. ३१
 आंसुनी धारारे, नेणांमांथी नीर झरे,
 त्यां कांई सास उसासेरे, उत्तर कांइ न करे. ३२
 पछे थीरता थइनेरे, विनता वाणी वदे;
 पछे मुखथी बेल्यारे, विचार करीने रुदे. ३३
 अधराते आव्यारें, तमने मलवाने.
 जाणों श्याम नथी आव्यारें पाछां वलवाने. ३४
 वालाजी चितडुं मारुंरें, तम साथे जोडयुं;
 सहु सगां कुटुंबनुरे, सगपणयुं त्रोडयुं. ३५

अमारा पती तमेंरे, वालमजी छो साचा;
 एम सीदने कोछोरे, नही वलीये पाछां. ३६
 पाछां नहीं वलीयेरे, नहीं नहीं नहींवलीये;
 अलौकिक सुख आपोरे, भावे भेलांभलीये. ३७
 एवां वचन सुणीनेरे, वालोजी हसीया;
 मानुनीने मलवारे, त्रीभोवन धसीया. ३८
 अधर वेंणु धरीनेरे, लीला प्रगट करी;
 नितनो तन लीलारे, व्रजमां विस्तारी. ३९
 रसमां रस जाम्योरे, लीला लहेर थइ;
 मांनुनी मनमांरे, गरव धरीने रही. ४०
 साभळयने सजनीरे कहुं एक वातडली;
 धन्य धन्य दिवसरे, आजनी रातलडी. ४१
 तिहां शेष महेश्वररे, ब्रह्माजीने जोता फरे;
 एवा वालमजीरे, अमश्रूं क्रीडा करे ४२
 एवुं मान जारेरे, मानुनी ये मन आप्यु;
 पूरण पुरुषोत्तमरे प्रभुजीये मन जाण्यु. ४६
 ते समे ततक्षणरे, अंतर ध्यान थीया;
 विलखे व्रजनारीरे, वनवन प्रते गीयां. ४४

वेलीने पूछेरे, वृक्षने पूछे छे;
 मालतीने पूछेरे, मलीकाने पूछे छे. ४५
 केलीने पूछेरे केतकीने पूछे छे,
 कणेरने पूछेरे, कदमने पूछे छे. ४६
 तमरांने पूछेरे भमराने छे पूछे छे.
 वायुने पूछे रे धरणीने पूछेछे; ४७
 तुलसीने पूछेरे, गोविंद पद प्यारी.
 तमे जुवो वीचारीरे, देखी दीसा अमारी; ४८
 अमने देखाडोरे, प्रीतम प्राण पीया.
 अमथी अंतर ध्यानरे, वालोजी थीया, ४९
 अमने मुकीनेरे, वन वन प्रत्ये गीया.
 एवी क्रीडा करतारे, वन वन डोलीयां; ५०
 झाड झाडनी साथेरे, प्रत्यक्ष थई बोले.
 बोलतां डोलतारे, कोई तेडी चाले; ५१
 कोय तेडी चालेरे, कोय कृश्र थईने माले.
 कोय वेणुं धारेरे, कोई पूतनांने मारे; ५२
 कोय तो वेंणी ओलेरे कोय गिरिने तोले.
 कोय दावा नल पीयेरे, कोय काली नाथे; ५३

एवी क्रीडा करतांरे, आव्यां जमुनांजी नायां.
 ओगणीस सलोकेरे, गोपीका गीत गायां; ५४
 गाइ गाईने वलीयारे, अतीसे निरास थीयां.
 धरणीं पर ढलीयांरे, वालाने मलायां; ५५
 एवां निरास जाणीरे, अंतरमां दया आणी.
 ज्यारे गर्व गलीयोरे, तारे वालो बोल्या वाणी;
 मध्य मंडलमांथीरे, प्रभुजी प्रगट थीया.
 श्री गोकुलचंद्र माजीरे, रुप धरीने रीहा; ५७
 पोतानां कीधारे, लीलामां लीधा.
 अलौकिक सुख आप्यांरे, थिर करीने थाप्यां; ५८
 रसमां रस जाम्योरे, लीला लेर कीधां;
 पाहीलीये ठमकेरे, घुघरीयुं घमके. ५९
 किंकणीमां खलकेरे, झुमणां झलके छे;
 सोभे वनमाळीरे, त्रीकम ले ताली. ६०
 वेणुना शब्दरे, सूर लोकमां गाजे;
 ते समे ततक्षणेरे, निसांन तो त्यां वाजे. ६१
 दुंदभी दडेडे रे, नोबत गडेडे छे;
 पुष्पनी वृष्टिरे, अती घणी वरसे छे. ६२

एवो लीला जोईनेरे, ब्रजजन हरखे छे.
 आनंदनी अवधोरे, अती घणी वरखे छे. ६३
 लीला रस सींधुरे, वालमने ब्रजनारी;
 एमां सुं जाणेरे, जड बुद्धि संसारि. ६४
 लीला रस अमृतरे, परीक्षत नव चाख्यो;
 शुकजी महासागररे, रस लुपावी राख्यो. ६५
 ते प्रश्नथी मननो संसेरे, राजानो रुदे धरीयो;
 पछे ज्ञान वैरागरे, ग्रंथ पूरो करीयो. ६६
 लीलारस अमृतरे, ज्यां त्यां नव गाजो,
 ए रसना भोगीरे, तेने ए रस पाजो. ६७
 ए लीला जोईनेरे, हरीदास बलीहारी;
 ए लीलानित गाजोरे, सहु नर ने नारी. ६८
 सांभल्यने सजनीरे०

० ———०(०)०———०

श्री वल्लभ प्रभुजी परणमुं,
 श्री माहालक्ष्मीजी गुण वरणबुं. १
 एमनी कुख उपर जाउं बलीहारी,

- सुत गोपीनाथजी परवारी. २
 श्री वीठलनाथजी सुत छोटा,
 गुण वर्णवी शके नहीं कवी मोटा. ३
 श्री रुक्मणी बहुजीना प्राणपति,
 छोटां बहु ते पद्मावती. ४
 खट पुत्र प्रगट श्री रुक्मणी,
 तैलंग तीलक त्रीभोवन धणी. ५
 श्री पद्मावतीने एक पुत्र हुवा,
 तेमना वेद पूराणे जश हुवा. ६
 गीरीधरजी संग भामिनि,
 शोभा जोइ चकित थइ दामनी. ७
 श्री गोवींदरायजीने बहु राणी,
 एमने जोवाने आव्यां इंद्राणी. ८
 श्री बालकृष्णजीने कमळा बहु,
 एमने जोवाने आव्यां सहु. ९
 श्री गोकुलनाथजी ने पारवती
 ए तुल्य न आवे पद्मावती. १०

શ્રી રઘુનાથજીને જાનકી સોહીએ,
 એમને નિરખી નીજજન મોહીએ. ૧૧
 શ્રી જદુનાથજી ને શ્રી મહારાણી,
 ગુણ ચતુર મધુરી અમૃત વાણી. ૧૨
 શ્રી ઘનશ્યામજીને કૃષ્ણાવતી,
 એમનું સ્મરણ કરીયે નિત્યપ્રતી. ૧૩
 એ સકલ સ્વરૂપ સોહામણાં,
 શોભા જોઈ હરિદાસ લે વારણાં. ૧૪

— [૦] —

॥ અથ ધોલ પુષ્ટિ દ્રઢાવનું ॥

શ્રીવલ્લભજી કરું વિનતિ મારા પ્રાણ આધાર,
 દીન જાણી કરુણા કરો, ગ્રંથ થાયે વીસ્તાર, ૧
 પુષ્ટિ દ્રઢાવ જ ગ્રંથ છે, તેનો કૈયે સાર;
 સરણ મંત્ર ઉપદેસનો, કરવો છે ઉચાર. ૨
 નિવેદન શ્રીજી કરાવે છે, કરે છે સરવે કોય;
 તેનું તે શિ પેરે જાણીયે, દિશા તે જુદી જુદી હોય. ૩
 નિવેદન પાંચ પ્રકારનાં, તે તા કૈયે સોઈ;
 જેવા મનથી સમર્પણ કરે, તેને તેવાં ફલ હોય. ૪
 આત્મને આત્મ નિવેદન કૈલે, ત્રિજું મરજાદા નિવેદન;
 ચોથું સાધન નિવેદન છે, પાંચમું સ્હેજ નિવેદન. ૫

आत्म निवेदननां लक्षण कैये, प्रतीष्टा बढावेतई; ६
 बीजे ते पशुवत् थइ रहे, आज्ञा पाळे ते सही. ६
 पुत्र परीवार ग्रहादिक ते, प्रभुनां करीने जाण्य;
 प्रतीष्टा अरथे धन खरचे नहीं, सेवा आज्ञा प्रमाण. ७
 प्रगट स्वरूपनी सेवा करे, सेवे सेव्य स्वरूप;
 ए वेने एक करी जाणे छे, ए छे एकज रूप ८
 तनमन धन आदि जे वस्तु, प्रभुनी करिने जाण्य;
 लाभ हांणी जे होय ते. ईच्छा करी मांन. ९
 महात्म्य निवेदननां लक्षण कैये, तेनी कहूं एक वात;
 महात्म्य बढाववा कारणे, धन खरचे वीष्यात. १०
 कपट करी धन भेळुं करे ते तो प्रतीष्ठाने अर्थ;
 ते धन काम आवे नहीं, न थाये परमारथ. ११
 सेव्य स्वरूपश्री ठाकोरजी तेनां करावे दरसन;
 हुं ते केवी सेवा करूं, एम हरखे छे मन. १२
 श्री ठाकुरजी बिराजे छे, तेना जुवो तमे साज;
 भली भांती आरोगाबुं छुं, सरसे मारां ते काज. १६
 पंताजी वस्तु पासे राखी, बिजानी लीये सही;
 तेनी ते वस्तु राखीने, पाळी दिये नही. १४
 मरजादा निवेदननां लक्षण कैये, ते तो शि पेरे जाण्य;
 श्रीठाकोरजीनी सेवा करे, मरजादारीती प्रमाण. १५
 श्री ठाकुरजी बीराजे छे, त्यां करे छे कीर्तन;
 वैष्णव साथे वातु करे, प्रभु थाय छे प्रसन्न. १६

मरजादा मारगमां चीत रहे, तेनुं एछे एंधाण;
 विषयमांही लीन थइ रहे, ते तो निष्फल जाय. १७
 साधन निवेदननां लक्षण कैयें निवेदन करे ते सही.
 सेव्य स्वरूपनी सेवा करे, दरशन करावे ते नही. १८
 भछो बुरो उपदेश करे नही, अपराधथी डरे सही;
 रखे मुने अपराध पड़े, एम कहेछे जई. १९
 निज गुरुनी आज्ञा पळे नही तेथी दूर फरे;
 तेनु ते एमज जाणजो, कारज नव सरे. २०
 स्हेज निवेदनना लक्षण कैयें, नाम निवेदन करे;
 हृदयमां ते नव उतरे, लौकिकमां चित्त फरे. २१
 लौकिकने सरवस करी जाणे, एछे ते मारुं धन,
 कंचन ने वली कामनी, ते उपर तेनुं मन. २२
 ए बे वस्तु हृदयमांथी उतरे, तेनुं काम सिद्ध थाय;
 मायामांथी मन काढीने, प्रभु अरपण कराय. २३
 माहावाक्य जे मंत्र छे, तेनुं एज प्रमाण;
 पुत्र परिवार गृहादिक छे, ते प्रभुना करी जाण. २४
 तनमन धन आदि जे, वस्तु, प्रभुने अर्पण थाय;
 माहा मंत्रनो ए अर्थ छे, टीकामां जे लेवाय. २५
 निवेदन पांच प्रकारना, तेने जो कोइ गाये;
 निज गुरुना प्रतापथी, श्री जमुना पांन थाये. २६
 हरिदास प्रभु शोभा निरखीने, गुण गाउं बारंवार;
 पुष्टि पदारथ ए फल छे, जाणजो निरधार. २७

श्री जन्माष्टमीनुं धोळ.

आनंद सागर उछट्यो रे लोल,

श्रीवसुदेव देवकीने द्वारजो;

आठम भादरवा वदीरे लोल; रोहणी नक्षत्र बुधवारजो,

प्रकटया श्रीकृष्ण मन भावता रे लोल. टेक. १

पीळां पीतांबर पहेरीआंरे छोल, ओढ्यां उपरणा सारजो;

मस्तके मुकुट वीराजतारे लोल, कुंडळ झलकेछे कानजो.

भाल तिळक मृगमद तणांरे लोल, खीटलीआळा केशजो;

चारे भुजाए आयुध धर्यारे लोल, शंख चक्र गदा पद्मजो.

नाके नकवेसर शोभीतांरे लोल, चुनी छे लाल गुलाबजो,

अधर उपर मोती ढळकतां रे लोल,

हडपचीए हीरलानी कांतिजो. प्रकटया० ४

बांहे बाजुबंध बेरखा रे लोल,

पोहेांची छे रत्न जडावजो,

हाथे लकुटी सोहे मुद्रिकारे लोल,

उर गज मोतीना हारजो. प्रकटया. ५

केडें सोहे कटी मेळखा रे लोल,

चरणे झांझरनो झमकार जो;

एवा प्रभुजीने नीरखता रे लोल,

दुःख गयां सरवे दूर जो. प्रकटया, ६

वसुदेव देवकीजी हरखीयां रे लोल,

निरख्यां श्रीमुख स्वरूप जो;

एवां प्रभुने क्यां राखशुं रे लोल,
 कोप्यो छे कंसराय भूपजो प्रगटया. ७
 त्यारे बाळक एम बोलीया रे लोल,
 सांभळो अमारी वात जो;
 नंदतणा दरबारमां रे लोल,
 मेळी आवो मुजने तात जो. प्रगटया. ८
 कन्या लइने वहेलां आवजो रे लोल,
 सरशे तमारां काज जो,
 ते तमे कंसने देखाडजो रे लोल,
 मटशे एना मान जो, प्रकटया. ९
 एम कहीने माया फेरवी रे लोल,
 धर्युं छे बाळ स्वरूप जो,
 विस्मय थया वसुदेव देवकी रे लोल,
 स्वप्नुं थयुं के सत्य जो. प्रकटया. १०
 भांगी भोगळ खुल्यां बारणा रे लोल,
 सुतां छे सहु दरबान जो,
 मस्तक धरी हरिने निसर्या रे लोल,
 लीधी श्री गोकुल वाट जो. प्रगटया. ११
 झरमर वरसे छे मेहुला रे लोल,
 चहुदिश चमके छे वीज जो;
 आगळ सिंघ धडुकतां रे लोल,
 शेषनागे कीघी छे छांय जो. प्रगटया. १२

શ્રી જમુનાજી વહે છે भरपूरમાં રે લોલ,
 उठे છે लहेर तरंग जो,
 चरण कमल हरिनां परसशं રે લોલ,
 नीचां थयां છે नीरजो. પ્રગટયા. ૧૩
 दीधो मार्ग चालया उतरी રે લોલ,
 पहांच्या श्रीनंद दरबार जो,
 मुता दीठा सहु साथने રે લોલ,
 मनમાં કીધા છે વિચારજો. પ્રગટયા. ૧૪
 श्री जसोदाजीनी गोदमां રે લોલ,
 पोढाड्या श्री गिरिधरलाल जो,
 कन्यां लइ पाळा वळया રે લોલ,
 जो जो प्रभुजीना ख्याल जो. પ્રગટયા ૧૫
 जाग्यां जसोदाजी ते समे રે લોલ,
 निरख्या श्री सुंदर श्याम जो,
 नंद अति घणुं हरखीआं રે લોલ.
 आप्यां છે રત્ન કેરાં દાનજો. પ્રગટયા. ૧૬
 बेर बेर तोरण बांधिआं રે લોલ.
 मानिनी मंगल गाय जो,
 बहु ब्रज उमंग्यो प्रेमशुं રે લોલ,
 आनंद उत्सव थाय जो. પ્રગટયા. ૧૭
 हलदर दही घृत दूधनी રે લોલ,
 मची છે તહાં કાંઈ કીચ જો,

તાઢી પઢે ને ફરે ફુદડીરે લોલ,
 નાચે છે સડ નર નાર જો. પ્રગટયા, ૧૮
 બ્રહ્મા મહાદેવ મુની દેવતા રે લોલ,
 બોલે છે જય જય કાર જો.
 દેવના તે ઢુંદભી વાગીઆં રે છોલ,
 વરચે છે કૂસુમ અપાર જો. પ્રગટયા. ૧૯
 એ સુખ શોભા શી કહું રે છોલ,
 કહેતાં ન આવે પાર જો,
 શ્રી વલ્લભ ચરણ પ્રતાપસું રે લોલ,
 હરિદાસ જાય બલિહાર જો. પ્રગટયા. ૨૦

પ્રસ્તુત-શોભામાજી (હરિદાસ) અને
 શ્રીહરિરાયજી, (રસિક,) એમનાં બનાવેલ
 કીર્તન, ઘોઢ, પદ, ગરબી આદિનો અમારી
 પાસે એક મહોટો સંગ્રહ તૈયાર છે. પરંતુ
 આ પ્રથમ ભાગમાં, અમારા જણાવ્યા પ્રમાણે
 ત્રણસોથી વધારે પાનાં થઈ ગયાં છે એટલે
 હવે તે સંગ્રહ “શ્રીવલ્લભવંશ પદ્ય વચના-
 મૃત”ના બીજા ભાગમાં આપવામાં આવશે.
 બીજા ભાગ માટે સંસ્થામાં નામ નોંધાવો.

સમ્પાદક.

શ્રી દ્વારકેશજી ઉપનામ શ્રી ગન્નુજી મહારાજ

આ મહાનુભાવ ગોસ્વામી બાલકના પ્રસંગો ઘણા જાણવા જેવા છે. પરંતુ અમને તેમનું વૃત્તાંત, સાલ-સંવત, કે તિથીના ક્રમવાર મળ્યું નહીં. જેથી અમે અહીં છુટા છવાયા પ્રસંગો લખ્યા છે. વિશેષ તપાસ શરૂ છે, જો મળશે તો બીજા ભાગમાં પ્રગટ કરશું.

શ્રીદ્વારકેશજી મહારાજશ્રીનું પ્રાકટ્ય સંવત્ ૧૮૫૩ ના જેઠ સુદ ૧૨ ના મંગલમય દિને શ્રી મથુરાનાથજી મહારાજ ગ્રહે થયું હતું. આજથી ૧૨૫ વર્ષ પહેલાં શ્રી નાથદ્વારામાં રહીને આપ શ્રીનાથજીની, પરિચારકની સેવા કરતા. આપ અતિ વિદ્વાન તેમજ વૈરાગ્યવાન હતા, શ્રી-ની સેવા દરમિયાન ત્રણ વચ્ચે આપ કેવલ ધોતિ ઉપરના સહિત અને આપનાં શ્રી વહુજી મહારાજ ચોલી સાડી ભર ઘરથી બહાર નિકળી ગયાં પોતાની તમામ મિલકત શ્રી-ને અર્પણ કરી દીધી. તે સમય સુધી આપને માથે કાંઈ પણ સ્વરૂપ સેવા ચિરાજતી નહોતી. ત્રીજી વચ્ચે જ્યારે પ્રભુને સર્વસ્વ અર્પણ કરી દીધું ત્યારે ટીકા-યત શ્રી દાડજી મહારાજ આપની ઉપર વહુ પ્રસન્ન થયા

અને આપની પાસેથી શ્રી ગોપાલમંત્ર લઈ, તેની ગુરુ દક્ષિણામાં શ્રીનાથજીની ગોદમાંથી સ્વરૂપ સેવા પધરાવી દેવા ઇચ્છા દર્શાવી, અને શ્રીમદનમોહનલાલજીને પધરાવી આપવાનું નકો થયું. પરંતુ શ્રી-ને પધરાવવાના મુહૂર્તને દિવસે ગોદના ઠાકોરજી પધરાવી દેવાની શ્રી ડાડજી મહારાજે ના કહી અને બીજું કોઈપણ સ્વરૂપ પધરાવી લેવા જણાવ્યું. આપ બહુ સમય સેવામાં ઉપસ્થિત હોવાથી પોતાના અનુભવ મુજબ ગ્યાલ મંડલીમાંથી શ્રી ગુસાંડજીના સેવ્યનિધિ શ્રીમદનમોહનલાલજીને જ્ઞાંપીજીમાં પધરાવી લીધા. ત્યારબાદ થોડો સમય ત્યાં રોકાઈ વહુજી મહારાજ સુદ્ધાં વિદાય થઈ વ્રજમાં પધાર્યા.

આપે નેગ-ભોગ ઇત્યાદિનો પ્રબંધ કર્યો નહોતો. પરંતુ વૈષ્ણવો દ્વારા જે દિવસે જેટલી સામગ્રી આવતી તે તમામ શ્રી-ને આરોગાવી વૈષ્ણવોને પ્રસાદ લેવરાવી દેતા. અર્થાત્ આજે પાશેરની સામગ્રી આવતી તો તેટલી આરોગાવતા અને બીજે દિવસે દશ શેરની આવતી તો તે તમામ આરોગાવી દેતા. મંડારમાં બાલાંશ રાખવાનો રીવાજ નહોતો. શ્રી-ને માટે કોઈપણ અમુક સ્થલ મુકરર કર્યું નહોતું, પરંતુ હમેશાં જ્ઞાંપીજીમાંજ પધરાવી રાખતા. અને એક ક્ષણ પણ પોતાથી અલગ કરતા નહિ. આપને શ્રીમદ્ ભાગવત સમગ્ર કંઠાગ્રે હતું, અને અહર્નિશ તેનો

પાઠ સતત ચાલુ રહેતો હોવાથી વ્રજમાં પધાર્યા બાદ વ્રજવાસીઓમાં ચર્ચા ચાલી કે આપતો દિવસ ને રાત ગુનગુનાટ કરે છે. ત્યારથી આપનું નામ શ્રીગન્ગુજી પ્રસિદ્ધ થઈ ગયું અને તે નામથીજ લોલાપર્વત પ્રસિદ્ધ રહ્યા.

આપની વિદ્વતાની કસોટીના પ્રસંગો.

એક સમય વ્રન્દાવનમાં શ્રીરંગનાથજીના મંદિરમાં શ્રી રંગાચાર્યજીના પ્રમુખપદ નીચે ચારે સંપ્રદાયના વિદ્વાનોની એક સભા ભરવાની હતી. જેમાં સંપ્રદાયના સિદ્ધાંતોના સંબંધમાં ચર્ચા થવાની હતી. સ્વાનગો વાવત એ હતી કે શ્રીરંગાચાર્યજીને, શરણગતિ મંત્રના સંબંધમાં પોતાનો સિદ્ધાંત સર્વોપરી સિદ્ધ કરવાનો હતો અને શ્રી ગીતાજીના “સર્વધર્માન્પરિત્યજ્ય” એ શ્લોકની વ્યાખ્યા દ્વારા સાબિત કરી વતાવવાનું હતું. આ વર્તમાન આપના જાણવામાં આવ્યા એટલે ત્યાં જવાનો નિશ્ચય કર્યો. જે દિવસે સભા થવાની હતી તે દિવસે વ્રન્દાવનમાં પધારી તપાસ કરાવતાં જાણવામાં આવ્યું કે સભા ભરાઈ ચુકી છે અને આપને વિરાજવા લાયક કોઈપણ સ્થાન જોવામાં આવતું નથી, તેમજ પ્રમુખને પધારવાની હજુ વાર છે. પ્રમુખના આગમનની સાથેજ વ્યાખ્યાન શરૂ થશે. આ સ્વર સાંભળી આપ ઊઠ્યા અને સભામાં જવા તત્પર થયા પરંતુ યોગ્ય આસન માટે વિચાર થતાં તુર્તજ એક યુક્તિ શોધી કહાડી.

आपनी सेवामां तोता नामनो एक ब्रजवासी झाप-टीओ हतो, जेनो अवाज घणो तिष्ण अने सत्तादर्शक हतो. ते आ समये अति उपयोगी थइ पड्यो. वात ए बनी के सभाद्वारपर जइ झापटीआए पोताना गंभीर अवाजे कहुं के, “ ठाडे होजाओ महाराज पधारते है. ” सभाजनो एकदम उभा थइ गया अने आप प्रमुखने उच्चासने विराजी गया. विद्वानोनी सभा एटले त्यां विद्वताज प्राधान्य भोगवे. बळी त्यां शास्त्रार्थ सिवाय कोइपण प्रकारे बीजुं अपमान थवानो संभव नज होय. श्री रंगाचार्यजी तो आ बनावथी दिग्मुढ बनी गया. आपनी विद्वताथी तेओ अज्ञात नहोता तेथी सभामां पधारवुं मुलतवी राख्युं. सभामां एक कलाकना शास्त्रार्थ बाद “ शुद्धाद्वैत ” ने प्रतीपादन करी आप उठ्या; अने सभा पण विसर्जन थइ गइ. एटले आपे श्री रंगाचार्यजीनी खानगी मुळाकात लीधी. लगभग एक कलाक पर्यंत वार्तालाप थयो. उठती वखते आपनी विद्वताने धन्यवाद आपी संतोष पूर्वक विदाय कर्या.

त्यारवाद केटलेक समये आप बदरीकाश्रम तरफ पधार्या. आ वखते आश्विन मास चालतो हतो एटले अन्नकूटनो उत्सव नजीक हतो. जेथी आपनी इच्छा कोइपण नजीकना शहेरमां जइ सामग्री सिद्ध करावीने

યથા સમયેજ શ્રી-ને અન્નકૂટ આરોગાવવો એવી હતી
 જેથી પ્રવાસ ચાલુ રાખ્યો. દરમિયાન આશ્વિન કૃષ્ણા-
 અષ્ટમીના સુમંગલ પ્રભાતે આપે આજ્ઞા કરી કે, આપણે
 અમુક શહેરમાં જઈ ઉત્સવ કરવો છે. આ આજ્ઞાથી સર્વે
 સેવકો વિચારવા લાગ્યા કે, આપણે હિમાલયના ઉચ્ચ
 પહાડો પ્રદેશમાં છૂંદા અને સમય તો નજીકમાંજ છે,
 તો આવા સમયમાં આપનો મનોરથ સિદ્ધ થવો અસંભ-
 વિત છે. પરંતુ હજુ તો શ્રી-ને શૃંગાર ધરાવી રાજભોગ
 સમર્પવાની તૈયારી હતી, તેવામાં કોઈ રાજ્યના રાજકર્મ-
 ચારીઓ ત્યાં આવ્યા અને વિનતી કરી કે, અમારા
 મહારાજા સાહેબ આપની રાહ જુવે છે અને અમને
 આપની પાસે પધરાવવા માટેજ મોકલ્યા છે. તો સત્ત્વર
 પધારો. આ સાંભળી દરેક સેવકો આશ્ચર્ય પામ્યા, જેથી
 સર્વેનો ભ્રમ નિવારણ કરવા આગંતુકને કુશળ વર્તમાન
 પુછ્યા બાદ આજ્ઞા કરી કે “ તમારા રાજાને અમારા
 આગમનની કોણે સ્વચ્છ કરી ? ” ત્યારે સેવકોએ કહ્યું
 કે; જય કૃપાનાથ ! અમારા મહારાજાને ગત રાત્રિ
 એક સ્વપ્ન થયું, તેમાં શ્રીનાથજીએ આજ્ઞા કરી છે કે
 મારું બીજું પ્રત્યક્ષ સ્વરૂપ આચાર્ય રૂપે આ નગરથી બાર
 કોસ ઉપર બિરાજે છે અને તેઓની ઇચ્છા શ્રી-ને
 અન્નકૂટ આરોગાવવાની છે. જેથી સામગ્રીની તૈયારી
 કરો, અને તુર્ત પધરાવી આવો. જેથી મહારાજા પોતે

સામગ્રી સિદ્ધ કરાવવામાં પ્રવૃત્ત થયા છે, અને આપને પધરાવવા અમને મોકલ્યા છે,

આપ સેવાથી નિવૃત્ત થઈ શ્રી-ને જ્ઞાંપીજીમાં પધરાવી તે રાજાના નગરમાં પધાર્યા અને તમામ વાર્તા નિવેદન કરી. ત્યારબાદ દીપમાલિકા સુધીનો ઉત્સવ મોટા આનંદ પૂર્વક ઉજવવામાં આવ્યો, પરંતુ ગાયનો કાન જગાવવાનો સમય આવતાં સ્વર મળ્યા કે, આ પહાડી પ્રદેશમાં ગાય મળી શકશે નહિં, જેથી આપે “અમુક ક્રિયાનો ત્યાગ કરી વેદોક્ત પરિપાટીનો ભંગ ન થવા દેવો” એવી ઇચ્છાથી અજા (બકરી)થી કાન જગાવવાની ક્રિયા કરી લીધી. આથી સાથે આવેલા પંડિતોએ વાંધો દર્શાવ્યો કે, આપે આ શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ અનુચિત કાર્ય કર્યું છે. પ્રત્યક્ષમાં તો વિદ્વાનો મૈત્રી ભાવ દર્શાવતા પરંતુ અંદરથી આપની ખુલ્લો શોધવા મત્સરતા પૂર્વક-અણુભાષ્યના અભ્યાસ નિમિત્તે સાથે વિચરતા હતા. આપ તો દરેક કાર્ય સનાતન વેદમાર્ગને અનુસરીને જ શાસ્ત્રોક્ત રીતે કરતા. પરંતુ પંડિતો ગળગળવા લાગ્યા કે, આપને ગાયનો ભાગ બકરીને અર્પણ કરવો એ કોઈપણ પ્રકારે ઇષ્ટ નથી. અને જ્યારે આચાર્યો આવી વર્તણૂક ચલાવે ત્યારે અન્યની તો વાત જ ક્યાં રહી? આવી શરતોને ચલાવી છેવાથી સનાતન વેદ ધર્મની મર્યાદાનો છોપ થઈ જશે. આવા

प्रकारनो विवाद उपस्थित थयो. जेथो त्यांज शास्त्रार्थ माटे सभा निर्माण करी. राजाए पोताना पंडितो उपरांत आसपासना प्रदेशमांथी बीजा केटलाक पंडितोने बोलाव्या त्रण दिवसना शास्त्रार्थ वाद आपनु कार्य शास्त्रार्थ सम्मत सिद्ध थयुं अने तमाम पंडितोए प्रमाण पत्र आप्युं. आ शास्त्रार्थमां केटलाक लौकिक प्रमाणो पण आप्यां मुख्य पात्रने अभावे उत्तराधिकारी प्रतिनिधिथी काम लइ शकायछे. जेम राजाने अभावे मंत्रोथी दूधने अभावे छाशथी, शेठने अभावे वाणोतरथी, घोडा गाडीने अभावे बेल गाडीथी इत्यादि प्रकारे कार्य थइ शके छे. तेम गायने अभावे बकरीथी कार्य लइ शकाय. केमके पशुओमां गायथी उतरते नंवरें प्रथमज बकरी गणाय छे. बळी वेदमां बकरी पवित्र मनायेल छे. स्मृतिकारोनुं वचन छे के, गायनां मुखथो अपवित्र थयेलां पात्र. अजा-मुखथो पवित्र थाय छे. अर्थात् गायनुं कार्य बकरी द्वारा थइ शके छे.

उपरनो बनाव बन्धा पछी पंडितोए निश्चय कर्यो के जेनी जोन्हाग्रेज सरस्वतीनो साक्षात निवास हेयें ! एवा वागधीश (वाणी-सरस्वतीना स्वामी) नी साथे बिवाद करवोए मिथ्या ममत छे. आ प्रकारे परस्परमां विचार करी पोत पोताने स्थानके चाल्या गया. तयार थी मत्सरतात्यागी पूज्यबुद्धिथी बर्तवा लाग्या.

આપનું મોઢપણ અને ઉદારતા.

આપ અતિશય ઉદાર તથા મોઢા હૃદયના હતા, કોઈનો પણ દોષ આપના લક્ષમાં આવતો નહીં. એક સમયે એક માણસે આપની પાસે વચ્ચત જોઈ વિનતી કરી કે “કૃપાનાથ ! આપનો કારભારી વ્યવસ્થા જાઝવતો નથી અને સ્વાઈ જાય છે ” તે સાંભળી આપે આજ્ઞા કરી કે “તું સારો કારભાર કરી શકીશ ? તુરત આગન્તુક મનુષ્યે હા કહી, એટલે તેને કારભારીનો ઉપરણો ઓઢાડયો અને સેવકોમાં સામેલ કરી દીધો, પરંતુ પ્રથમનો કારભારી તો કાયમજ રહ્યો. કેટલોક સમય આ પ્રકારે વીતતાં કારભારીઓની સંખ્યા પળવધી ગઈ, કારણ કે જે કોઈ આવીને કારભારી થવાની માગણી કરે તેને ના નહિ, એટલે મહાપ્રસાદના મોગી મેગા થાય તેમાં શુ આશ્ચર્ય ? કહેવત ચાલી કે, શ્રી દ્વારકેશજીના સાઢાબાર કામદાર !!

આપ, ચાર બંધુઓ હતા. (૧ આપ, ૨ શ્રી ગિરધરજી, ૩ શ્રી વિઠ્ઠલેશજી, અને ૪ શ્રીવ્રજરત્નજી) એક દિવસ આપ આપનો માતૃશ્રીની મોદમાં શ્રીમસ્તક રાખી પોઢ્યા, અને માતૃશ્રીના મુખારવિંદ સામે દ્રષ્ટિ કરી કહયું કે, અમો ચારે ભાઈઓ આપની હૈયાતીમાંજ લીલા વિસ્તારીશું; બન્યું પળ એમજ.

आप अत्यंत सरल अने, सादाइमां रहेता, मिथ्या-भिमान के मोटाइनो छेश पण नहोतो. साधारणमां साधारण वर्ग साथे पण भळी जता. क्यारेक क्यारेक ब्रजवासीओना मोटा टोळामां जइ बेशता ते बखते टीपारो, मुकुट इत्यादि पण धारण करी लेता. क्यारेक सादी टोपी पहेरीने जता अने तमामनी बचमां हसता हसता जइ बेसी जता, ब्रजांगनाओ उपालंभ करी ताळीओ बजावी आनंद करती तथा कहेती के, “अरी यह तो गोकुलको कन्हैया आयो ” कही धूम मचावती. ब्रजवासीओनां टोळां आपनी साथे फरतां. आप तेने महाप्रसाद इत्यादिथी संतोषता. ते बखते ब्रजमां परम आनंदनो सागर बहेतो करी श्रीकृष्णनो साक्षात्कार करावता.

आपे दर्शविला केटलाक अलौकिक प्रसंगो.

प्रथम कहेवाइ गयुं छे के, आप सीलीकमां कांइ पण राखता नहि, जेथी नोकरोना पगार बहु चडी जता. ज्यारे पांच सात मासनो पगार चडी जाय त्यारे माणसो पगार माटे ताकीद करे. पटले आप, आपनी गोलख मगावी उपर उपरणो ढांकी नोकरोने आज्ञा करता के, जे नोकरनो जेटलो हीसाव थयो होय ते आज पर्यंतनो कहेो अने चुकावी ल्यो. हुं हिसाबमां कांइ न समजुं.

જે નોકર જેટલા પૈસા કહે તેટલા ગોલઘમાંથી ચુકાવી
આપે. અને ગોલઘ ઘંધ કરી તેને સ્થાનકે મુકવા આપે
ત્યારે ગોલઘમાંથી વજન ઓછું-બધતું થયેલું જણાતું નહિ
જેથી ઘવાસને ઘણું આશ્ચર્ય લાગતું

આપને ૪ લાલજી હતા. (૧) શ્રીગોકુલાલંકારજી
(૨) શ્રી ગોપિકાલંકારજી ઉપનામ શ્રી મટુજી મહારાજ
(૩) શ્રી ત્રિલોકભૂષણજી અને (૪) શ્રી યશોદાનંદજી
(શ્રીચટુજી મહારાજ અને કાંકરોલી ગાદીપર ગયા પછી
શ્રી ગિરિધરજી મહારાજ) આમાંના પ્રથમ લાલજી શ્રી
ગોકુલાલંકારજી પાંચ વર્ષના હતા ત્યારે એક દિવસ
આપના પિતૃચરણ શ્રીનાથજીને રાજભોગ ધરાવતા હતા
ત્યારે खेलता खेलता शय्या मंदिरमां पधार्या અને ત્યાંજ
પોઢી ગયા. રાજભોગ આવ્યા પછી બધા ગો. બાલકો
તથા મુલ્ખિઆ ખીતરીયા તથા પ્રચારકો ઇ. સર્વે, બંદોવસ્ત
કરી બહાર આવ્યા. અંદર શ્રીનાથજી રાજભોગ આરોગી
રહ્યા ત્યાં તો આપ જાગી ઉઠ્યા પરંતુ બહાર જઈ ન શક-
વ થી રોવા લાગ્યા. શ્રીનાથજીથી એ સહન નથયું એટલે
બાલકની પાસે જઈ હસ્ત ગ્રહણ કરી ચોક્કી પાસે લાવ્યા
અને આપ શ્રી હસ્તથીજ આરોગાવવા લાગ્યા. દરમિ-
યાનમાં રાજભોગ સરવાનો સમય થઈ જવાથી ટીકાયતશ્રી
इत्य दि बालको तथा सेवको द्वार खोली अंदर आव्या

अने आपने आरोगता जोइ गुस्से थइगया. पितृचरणे तो एक तमाचो लगावी दीधो. आप रोइने चाल्या गया, राजभोग छोवाइ गयो मानीने फरीथी शयनभोगमां राजभोग सिद्ध करी धराववामां आव्यो.

रात्रे बधा पोढ्या पळी श्री-ए स्वप्नमां टीकायत इत्यादिने स्वप्न द्वारा जणाव्युं के, मने श्रीद्वारकेशजीए तमाचो माये छे. जेथी मारो गाल दुखे छे. एम कही गालपर पांचे आंगळीओना सोळ उठेला बताव्या, आथी बधा बालके कमकमी गया अने सवारे उठी बालक श्री गोकुलालंकारजीने साष्टांग दंडवत् करवा लाग्या अने अपराधनी माफी मागी.

गुजरातमां नर्मदा किनारे चाणोद नामे एक पवित्र प्रसिद्ध तिर्थ क्षेत्र छे. आ चाणोदक्षेत्रमां शेष साइ (पांडानाथ)नुं मंदिर छे. तेनी अंदरनुं स्वरूप घणुज प्राचिन अने अलौकिक छे. आ स्वरूपनाथीअंगमां एक वखत अचानक शितळाना जेवा दाग निकळी पड्या. आथी सेवको घणाज विस्मय पामी गया के आ थु थयुं ? पळी आ उपद्रवनी शान्ति अर्थे अनेक जप-होम-पाठ इत्यादि जे जेणे कहयुं ते मुजब विधिसह कराव्युं. परंतु एकपण उपायथी श्रीअंगमांथी शितळाना दाग मर्या नहिं तेम खबर पण न पडी के आ शो उपद्रव

છે. ઇટલામાં પ્રભુ ઇચ્છાથી શ્રી દ્વારકેશજી મહારાજ
 પૃથ્વી પરિક્રમા કરતા કરતા ત્યાં પધાર્યા. ત્યારે બધા
 સેવકોએ મઠી વિનતિ કરી કે, જે કૃપાનાથ ! શ્રીશેષ-
 સાઈ ભગવાનના શ્રી અંગમાં એવા ઉપદ્રવે પ્રવેશ કર્યો છે
 કે અમોએ અનેક ઉપાય કર્યા છતાં શાન્ત થતો નથી,
 અને શ્રી-ને પરિશ્રમ વધુ થાય છે. માટે હવે આપ આજ્ઞા
 કરો તેમ કરીયે. ત્યારે આપે આજ્ઞા કરી કે, આવતી
 કાલે સવારે જગાવવાથી રાજભોગ પર્વતની સેવા અમો
 અમારા હાથે કરશું. ત્યારપછી જે જણાશે તે કહેશું. માટે
 પંચામૃતની તૈયારી કરાવજો. તથા અમારા તરફથી
 કેસરી વસ્ત્રની જોડ તૈયાર કરાવજો અને આવતી કાલે
 અદક્કીમાં સામગ્રી વિશેષ આરોગાવવાની છે. જેથી
 સેવકો, બ્રાહ્મણો, વૈષ્ણવો ઇત્યાદિને રાજભોગ પછી
 પ્રભુ પ્રસાદ લેવાનો છે. એમ આજ્ઞા કરી આપ સ્વાઈ
 આરોગી પોઢી ગયા.

સ્વારમાં વહેલા જાગ્રત થઈ સ્નાન કરી સંધ્યાવંદ-
 નાદિક નિત્યકર્મથી પરવારી નિજ મંદિરમાં પધાર્યા.
 શ્રી ઠાકોરજીને જગાવી મંગલભોગ ધર્યા. પછી ભોગ
 સરાબી મંગલ-આરતી કરી પંચામૃત સ્નાન કરાવ્યું. પંચા-
 મૃત સ્નાન કરાવતાં જ તમામ ગુમડાં મટી ગયાં. પછી
 શૃંગાર કરી ભોગ ધર્યો. સેવકો ઘણાં જ પ્રસન્ન થયા.

અને આપને વિનતિ કરી કે, પ્રભો ! આ વધી શું ! લીલા હતી ? ત્યારે આપે આજ્ઞા કરી કે, “ કોઈ રજસ્વલા સ્ત્રીનો સ્પર્શ થયો હશે માટે હવેથી સ્ત્રીઓને ચરણસ્પર્શ કરાવવો નહિ.” જેથી હવે ત્યાં સ્ત્રીઓને ચરણસ્પર્શ થતા નથી. અને નિશાની તરીકે હજુ સૂજ સાજ દાગ શ્રી અંગમાં જોવામાં આવે છે. આ પ્રત્યક્ષ પ્રતાપથી અનેક શૈવી બ્રાહ્મણો આપની પાસેથી બ્રહ્મસંબંધ લઈ વૈષ્ણવ થયા.

એક સમય આપ શ્રી વદ્રીનાથજી પધારતા હતા. તે વચ્ચે હરદ્વારથી થોડે આગળ ગયા ત્યાં દ્રવ્યનો સંકોચ પડવા લાગ્યો જેથી કથા વંચાય રહ્યા બાદ સ્વાસે વિનતિ કરી કે, કૃપાનાથ ! મારી પાસે પુરાંતમા દ્રવ્ય નથી માટે આપ આજ્ઞા કરો તો હરદ્વાર જઈ બંદોબસ્ત કરી આવું. ત્યારે આપે આજ્ઞા કરી કે સવારે પ્રયત્ન થઈ રહેશે. એમ કહી પોઢી ગયા. રાત્રિમાં તે પ્રદેશના રાજાને શ્રી વદ્રીનાથે સ્વપ્ન દ્વારા આજ્ઞા કરી કે, અહીં તારા પ્રદેશમાં શ્રી દ્વારકેશજી મહારાજ પધાર્યા છે. તે મારી યાત્રાર્થે પધારે છે, પરંતુ તેને દ્રવ્યનો સંકોચ થઈ રહ્યો છે તો તું જા અને તેમને દ્રવ્ય મેંટ કરી આવ. અહીં આપ પ્રાતઃકાળે જાગી સ્નાન કરી પ્રાતઃસંધ્યાવંદન કરવા બિરાજ્યા ત્યાં ફરીથી સ્વાસે વિનતિ કરી કે, હવે શું ! આજ્ઞા છે ? ત્યારે આપ તો ચુપ રહ્યા. ત્યાં તો

खबर आव्या के, कोइ राजा आपना दर्शन करवा आव-
बानो आज्ञा मागे छे. तुर्तज आज्ञा थइ गइ के राजाए
आवी दंडवत् करी कुशल वर्तमान पुछ्या. थोडीवार
वार्तालाप थया पछी राजाने निश्चय थइ गयो के “स्वरूप
तो, श्री बद्रीनाथे आज्ञा करी तेज छे” पछी आपने
विनति करी के, कृपानाथ ! मारी आ नजीबी भेट
स्विकारी मने कृतार्थ करवा कृपा करशो. एम कही एक
हजार रुपिआनी थेली भेट करी आपनी विदाय लइने
गयो. आ बनावथी बधाने घणु आश्चर्य थयुं.

पछी आप श्री बद्रीनाथजी पधार्या. अने रस्तामां
जे जे तिर्थो आबतां तेनां चित्रो आप श्री हस्तथो
उतारता. पछी श्री बद्रीनाथजीमां व्यासाश्रम प्रासे, श्री
महाप्रभुजीनी बेटक हती परंतु मार्ग अति विकट होवाने
परिणामे त्यां पहांचवामां घणीज विटंबणा थती जेथी
आपे श्रीबद्रीनाथजीनी नजीकमां श्रीमहाप्रभुजीनी बेटक
सिद्ध करावी. ए प्रमाणे महान अलौकिक आनंद करीने
वेर पधार्या. संवत् १९००मां श्रीमथुरांजीमां सतघरामां
श्रीनाथजीनी चरणचोकी आपे प्रगट करी छे. सिवाय
पण श्रीवृजमां आपे केटलांक लीलाप्रसंगना अदृश्य थये
ल स्थलो प्रसिद्ध कर्यो छे,

काठीआवाडमां आवेल साबर कुंडला नामे गामनी
नजीकमां नदीना किनारा उपर आपश्रीनी एक बेटक

प्रसिद्ध छे जे अत्यारे श्रीमहाप्रभुजीनी वेठक तरीके
वैष्णवोमां जाणीती छे

त्यारबाद श्रीगोकुलमां त्रीजा लालजी श्रीयशोदा
नंदजीनो उपवीत संस्कार थयो, ते वखते पण द्रव्य
संकोच तो आवी उभोज रह्यो. अमे उपर जणाव्युंछे तेम
आप रातवासी एक राती पाइ पण राखताज नहिं,
एटले विशेष द्रव्यनी आवश्यकता वखते, लौकिक दृष्टि
संकोच जोवामां आवे एमां कांइ आश्चर्य नज गणाय ए
न्यायानुसार आ वखते पण बाह्य दृष्टि संकोच जाणावा
लाग्यो. परंतु प्रभुनां कार्य प्रभु, भगवदीयो द्वाराज
करावे छे. तेम आ वखते पण अचानक गुजरात प्रदेश
(वसो)थी हरखांबाई नामनां वैष्णवबाइ आवी पहांउयां
अने उपवीतनो तमाम खर्च एक हाथेज चुकावी आप्यो.

मथुरांमल्ल करीने एक लुवाणा वैष्णव श्रीगोकुलमां
रहेता, आ वैष्णव सत्संग लायक भगवदीय हता, परंतु
कांइक हुंपद आवी जवाथी दीनता जती रही एटले
सेवाथी विमुख थइ गया. त्यारबाद काळे करीने तेमनो
देह छुटी गयो परंतु सेवानी विमुखताने लइने कोइक
गाममां बाछडानो योनीने पाभ्या. तेवामां एक समय
आप श्री यमुनाजीना श्री कृष्णगंगाना घाटपर श्री यमु-
नाजीनो छप्पन भोग करीने श्रीजीद्वार पधारता हता.

ત્યાં સ્વપ્નમાં મથુરાંમંદિરે વિનિતિ કરી કે, “જય કૃપાનાથ ! આપ શ્રી-જી દ્વાર પધારો છો તો મને પણ સાથે લઈ જાઓ અને શ્રીનાથજીની સેવામાં નિયુક્ત કરો. હું અમુક ગામમાં અમુક આહીરની ગાયને પેટે વાછડો જનમ્યો છું, ” જેથી આપ તે ગામમાં પધાર્યા અને તે વાછડાને લઈને શ્રી-જી દ્વાર પધાર્યા. ને વાછડાને શ્રીનાથજીના સ્વરાસમાં બાંધી દીધો. આ વર્તમાન શ્રી-જી દ્વારમાં ફેલાઈ જવાથી દરેક વૈષ્ણવો ત્યાં આવી “મથુરાં-મહાજી જયશ્રીકૃષ્ણ ” એમ કહેવા લાગ્યા, તે સાંભળી વાછડો મુંડ હલાવતો.

આવા આપનાં અનેક અલૌકિક ચરિત્રો છે, પરંતુ સ્થલ સંકોચને લઈને અત્ર લખી શક્તા નથી.

આપે શ્રી ગિરિરાજજીના ૩ છપ્પનભોગ, એક શ્રી મથુરાંજીમાં શ્રી કૃષ્ણગંગાના ઘાટ પર શ્રીજમુનાંજીનો. એક છપ્પનભોગ શ્રી ડાકોરજીમાં અને બીજા કેટલાક નાના-નાના ઘણાંક છપ્પનભોગના મનોરથો કર્યાં છે. એક વસ્તુ શ્રી કાશીજીમાં શ્રી મુકુન્દરાયજીને શ્રી ગંગાજીમાં નાવમાં પધરાવીને મોટો મનોરથ કર્યો હતો. આપ જ્યાં પધારતા ત્યાં સુધી મનોરથો કરતા, આપને પરદેશ વિચરવાનો અને દૈવી જીવોનો ઉદ્ધાર કરવાનો ઘણો ચાહ હતો તેથી આપે પગે ચાલીને ૩ પૃથ્વી પરિક્રમા કરી હતી.

આપ અત્યંત વિદ્વાન હતા એ તો ઉપર કહેવાઈ ગયું છે. આપે સંસ્કૃતમાં શ્રી ગોવર્દ્ધનાષ્ટક તથા શ્રી ગિરિ-રાજજીની નામાવલી ઇત્યાદિ ગ્રંથો રચ્યાછે. વ્રજભાષામાં પણ કીર્તન, પદ, ધોલકાદિ ઇત્યાદિ ગ્રંથો રચ્યાછે. તેમાંથી અમો અહીં આપના બનાવેલ શ્રી સર્વોત્તમજીના દોહા (૧૨૧) આપી સંતોષ માનશું. અને વિશેષ કવિતા વીજા ભાગમાં આપશું. અહીં લંબાણ કરવું પાછલે તેમ નથી.

અસ્તુ.

આ શ્રી દ્વારકેશલાલજી મહારાજના અલૌકિક ચરિત્રના પ્રસંગો પ્રથમ અમે લખીને શ્રી વૈષ્ણવ ધર્મ પતાકા (માસિક)માં પ્રગટ કરાવેલ ત્યારબાદ જે જે નવિન પ્રસંગો મળતા ગયા તે તમામને એકત્ર કરી સુધારા વચ્ચારા સાથે અહીં પ્રસિદ્ધ કર્યા છે.

નં. ૫૦ બ્રહ્મભટ્ટ-સમ્પાદક.

श्री सर्वोत्तमजीना दुहा.

श्रीवल्लभश्रीपंचद्युत, स्वबलविशदयहग्रंथ,
 अन्यग्रन्थप्रतिनामबल, सर्वोत्तमयहपंथ. १
 प्राकृतधर्मनिवृतकरि, अपाकृतवपुधर्म,
 निगमकथितअविशुद्धये, श्रुतिसाकृतिनिजमर्म
 तमश्छन्नदृगविदुषके, यहकलिकालप्रकास,
 भागवतरसगोचरनहीं, भुविमेंहोयविकास. ३
 परमदयानिजभक्तपर, निजरसप्रगटनकाज.
 हरिवानीनिजवदनप्रति, निजजनकरीसमाज. ४
 स्वास्यउक्तिदुर्बोधहै, जैसेहोयसुबोध,
 अष्टोत्तरशतनामये, प्रतिबंधकअघशोध. ५
 पुष्टिभक्तिऋषिअग्निसुत, जगतीनामकोछंद,
 श्रीकृष्णास्यसुदेवता, करुणाबीजअमंद, ६
 भक्तिविषेप्रविबंधसब, नाशकरनविनीयोग.
 कृष्णअधरामृतत्रिविध, निश्चयसिद्धिविभोग. ७
 प्रथमनामआन्दहै, पूर्वदलसंयोग,
 इकदलविशकलितानुभव, धर्मद्विदलप्रयोग. ८

- परमानंदवियोगहे, विप्रयोगउद्बुद्ध,
 संवलितअनुभवद्विदलमें, रसशृंगारप्रबुद्ध. ९
- द्विदलश्रीकृष्णास्यहै, जोश्रीकृष्णअनूप,
 आदिमध्य अवसानरस, विहरतएकस्वरूप. १०
- सदाकृपानिधिदैवीपर, प्रतिक्षणउठततरंग,
 निकटदेसकोमग्नकरि, दूरतिअसुरबहिरंग. ११
- दैवीनकेउद्धारप्रति, अंतःकरनप्रयत्न,
 जागरूकइच्छाप्रबल, ज्योंसमुद्रतेरत्न. १२
- स्वस्मृतिमात्रप्रकाशकरि, आरतिप्रगटसमाई
 जेसेवनमेंवेणुकृत नादद्वाराआई. १३
- गूढअर्थश्रीभागवत, शास्त्रआदिदेसत,
 करतबोधरससोध करि, आरतिकरिजेतत. १४
- स्थापकयेसोकारके, ब्रह्मवादहैंएक,
 असद्वादसबशून्यहे, ज्योंपावसकेभेक. १५
- जोपारंगतवेदके, सोजानतयहभेद.
 खंडज्ञानप्रमाननहीं, क्योंसंशयउच्छेद. १६
- गईअविद्याजीवकी, ब्रह्मभयोअविवाद,
 विद्यापर्वतबउररह्यो, दूषितमायावाद. १७

सर्वकुवादनिरासकर; चोप्रमाणतें अस्त,
 वेदसूत्रगीतामिलित, श्रीभागवतप्रशस्त. १८
 भक्तिमार्गभुविकमलहे, मार्तण्डयहएक,
 अब्जप्रकाशकभानुंहे, करतकुमुदव्यतिरेक. १९
 स्त्रीशूद्रादिसमर्थनहीं, तिनहूकोउद्धार,
 ब्रह्मक्षत्रियभक्तिकरि, क्योंनहोयनिस्तार. २०
 अंगीकृतसामर्थ्यतें, प्रियलागतगोपीश
 ज्योंश्रीयमुनासंगतें, गंगाप्रतिव्रजईश. २१
 अंगीकृतदैवीनियम, आसुरीप्रतिमर्याद,
 देहभावबाधकनहीं, आसुरजीवविषाद. २२
 जोमांगेसोदेईतब, लक्षणकरुणायुक्त,
 बहुतदेतमागेबिना, महादयासंयुक्त. २३
 विभुव्यापकनिजभक्तउर, जेसोस्वहृदयभाव,
 सोनिजभावप्रकाशकर. परमकृपालस्वभाव. २४
 देतअदेयविदग्धतें, सुधासुसर्वाभोग,
 वेणुनादविनशरदगुण; वेणुगीतउपयोग. २५
 भगवद्भोग्यसुधाअपर, महाउदारचरित्र
 देवभोग्याकोदानतो; हैकैमुत्यनचित्र. २६

प्राकृतअनुकृतव्याजकरि; आसुरमानवमोह,
 श्रीमद्द्विजअवतारमें; उद्धृतिदैवीजोह. २७
 वैश्वानरचितधर्ममुख; द्विविधअलौकिकवह्नि,
 दावानलपानकरऊष्ण; हिमतापनिवारकअग्नि.
 बलभत्रियआनन्दहै; श्रीवल्लभउपनाम,
 स्वरतिकृष्णश्रीकृष्ण; तबनिजप्रतिसूंदरश्याम२९
 शुद्धसत्त्वसद्रूपहै; चिदानंदसतधर्म,
 सतचितआनन्द कृष्णप्रति व्युत्क्रम संपुट मर्म.
 सतसोसत्त्वविशुद्धहैं, हरिप्राकट्यस्थान,
 निश्चयहितकृतसिद्धहैं, ऐसेकृपानिधान. ३१
 कृष्णप्रेमसेवाकरत, सेवकशिक्षितहोत,
 ज्योंअंगुलिअक्षरलिखें; बालककोउद्योत. ३२
 मूरतिबुद्धिनिवृत्तकर; निखिलदेतजोइष्ट.
 प्रतिबन्धकमायाटरे; सोप्रसादउच्छिष्ट. ३३
 सर्वलक्षणविद्याकला पूरणगुणसम्पन्न,
 जाकेजैसाउचितफल; तैसोदेतप्रसन्न. ३४
 ज्ञानदेतश्रीकृष्णको; भक्तिसहितजोभाव,
 त्रिविधअलौकिकगुणकहै, तमरजसत्त्वसुभाव.

गुरुजबदक्षिणकर्णमें; मंत्रकरतउपदेश,
 बहिरंतरपूरणभयो, सिद्धभगवदावेश. ३६
 दानदेततउपूर्णहैं; तुंदिलकरस्वानन्द,
 ज्योंजलरश्मिग्रहणतें. सागरविसदअमंद. ३७
 पद्मप्रफुल्लितदलसदृश. आयतलोचनकोर,
 अन्तःस्थितिजोगुप्तरस. प्रगटकरतरसजोर. ३८
 कृपाद्रष्टिकीवृष्टिकर. हर्षितदासीदास,
 तिनको पियलागत सकलदृढउपजतविश्वास.
 पतिलक्षणरक्षकनियत, कालादिकभयजात;
 आपसबनतेभयरहित, पतिनिश्चयविख्यात. ४०
 रोषद्रष्टिकेपातकरि, भक्तद्वेषीदाह;
 भगवदीयकामादिसब, स्थापनकरतसराह. ४१
 पुष्टिपुष्टिसेवाकरत, शुद्धभक्तिजबपुष्टि;
 सेवासाधनमानसी, फलरूपासंतुष्टि. ४२
 सुखसेवनतनुवित्तजा; पूर्वदलसंयोग,
 एकादशसंलापसब, इन्द्रियहरिकृतभोग. ४३
 दुःखअधिकआराध्यहैं; फलमानसीउपयोग.
 चक्षूरुचिपंचत्वलों; येदसदसावियोग. ४४

दुर्लभजिनकोलाभहैं; एसेअंगिसरोज;
 अन्यतजोयेहीभजो; छबीलखिथकितमनोज.
 उग्रप्रकृष्टपतापहैं; सबकेलभ्यअशक्य;
 भक्तिवृद्धिजाकोभइ; शीतलसेवनशक्य. ४६
 वाकअमृतपूरितकरत; सेवकरसिकअशेष;
 असमर्पिततजविषयमति, अन्याश्रयणविशेष.
 श्रीभागवतसुधाजलधि, मथनविचारसमर्थ;
 श्रुतिरूपावर्णनकरत, ताकेविवरणअर्थ. ४८
 सुधासिंधुश्रीभागवत, अमृतसारकोसार,
 गशत्रजस्त्रीभावसब, पूरीतवपुनिर्धार. ४९
 सान्निध्यजोजनहोतहै, देतप्रेमश्रीकृष्ण,
 तबनिरोधफलव्यसनलों, पूर्णसबहीतृष्ण. ५०
 तबविशेषगतिदेतहै, चहुंदिशचितएकत्र,
 यहविमुक्तकोरूपहै, कृष्णभावसर्वत्र. ५१
 प्रथमप्रमाणप्रमेयअरु, साधनफलरसरास,
 शुकबरनतालीलासकल, रासप्रकासविलास. ५२
 कृपादृष्टिजाकूंमिलत, कृपापात्रवहदास,
 प्रकरणफलकीनिजकथा, ताप्रतिकहतप्रकास.

विरहएकअनुभवकरन, त्यागकरतउपदेश;
 अंतर्हिततबचंद्रलखि, गोपीगीतसुदेश. ५४
 भजनभेदत्रियप्रश्नकहि, नभजेभजियेध्येय;
 भजनपरस्परगौणहै, दोईमुख्यहैंहेय. ५५
 आराधनसोकर्मपथ, यहउत्तमसत्कर्म;
 केशग्रथनपुष्पावचय, रमणवरणकोमर्म. ५६
 यागादिकनिष्कामविधि, करतसकलभक्तिअंग
 यहउपदेशअशेषजन, स्मृतिश्रुतिभक्तिप्रसंग.
 यागकरतनिष्कामतैं, होतमोक्षअतिस्वच्छ;
 आपुनपूर्णानन्दहै, नहींइच्छायहतुच्छ. ५८
 यागसकामविमानफल, अमृतभोगयहस्वर्ग;
 कामपूर्णजिनकोसबे, कहास्वर्गअपवर्ग. ५९
 निगमवाक्पतिआपहे, उमयस्वर्गफलहाथ;
 जाकोजैसीकामना, पूरतअविकृतनाथ. ६०
 जिनकोबोधविशेषहै, तिनहोकेयेईश;
 करनअकरनअन्यथा, करननियतजगदीश. ६१
 वक्तानामसहस्रके, कृष्णनामसवमूल;
 श्रीभागवतप्रकासकर, स्मरनसरनअनुकूल. ६२

स्मरनसिद्धजिनकोंभयो, शुद्धसत्वउपयुक्त,
 स्वस्थितिनियतनिवासउर, शेषभावसंयुक्त. ६३
 शुद्धभक्तिविस्तारकों, नानावाक्यनिरुक्ति;
 वाणीमात्रप्रमाणहे, मिलतभक्तकीयुक्ति. ६४
 स्वार्थउज्झितप्राणसुख, मनक्रमवचनप्रिय;
 सुदृढअलौकिकभावकरि, सेवतसदास्वकीय.
 तादृशजनवेष्टितसदा, सेवतसदाअनन्य;
 स्वाशयश्रीमुखवचनसुनि, स्मरणहृदयनिजधन्य
 कर्मगौणसेवाअधिक, चित्तशुद्धिकिहींहेत;
 आपकर्मकरिदासको, चित्तशुद्धिफलदेत. ६७
 स्वकृतकर्मफलस्वीयहित, सवशक्तिप्रतिपाल;
 राजरुद्धमगधेशत्यो, तिनप्रतिकृष्णकृपाल. ६८
 आज्ञालोंजगदरसदे, जीवकरतउद्धार;
 आगेभक्तिप्रचारकों बंसकियोविस्तार. ६९
 विद्यादिककृतवंसमें, मुख्यवंसपितृरीत;
 आत्मदृष्टिवैशम्यनहीं, हरिप्रणितनिजप्रीति ७०
 शेषभावविग्रहहृदय, भावुकफलतादात्म्य,
 जनउद्धरणअशेषसुत, वंशस्थापिमाहात्म्य. ७१

समयजोगर्वनिवृत्तकरी, स्वकुलसर्वनिष्कलंक,
 आत्मसातश्रीकृष्णकृत, तातेभावनिःशंक. ७२
 पतिकोब्रतजिनकोनियत, तिनकेपतिनिर्धार,
 चातकअरुब्रह्मास्त्रवत्, यहप्रणनिश्चयधार. ७३
 द्वेसुखपरयहलोकको, दानदेनकोनेम,
 ज्योंअनन्यचिंतनकरे, देतयोगअरुक्षेम. ७४
 महदाशयअनुभवमहत, यातेहृदयनिगूढ,
 एसेप्रभुकेशरणनहीं, तेजगउपजेमूढ. ७५
 जे अनन्यनिजभक्तहे, तिनप्रतिआशयदान,
 ज्ञापितकरतप्रसन्नवहे, भगवदीयसन्मान. ७६
 उपासनादिकपंथमें, सरनकहेअतिमोह;
 सोनिवारिनिजगतिदर्ई, कर्मधर्मसंदोह. ७७
 दानादिकसाधनकिये, ज्योंउपजतहेभक्ति;
 सगुनइक्यासीभेदमें, शरणनिषेधप्रसक्ति. ७८
 पृथक्भावगुणतेपृथक्, पृथक्शरणउपदेश;
 निर्गुणभक्तिनिकेतहे, दुर्लभलाभब्रजेश. ७९
 हारदजोश्रीकृष्णको, सोजानतहेआप,
 पृथक्शरणउपदेशदं, पुष्टिभक्तिदृढछाप. ८०

लीलाकुंजनिकुंजकी, प्रतिक्षणपूरितभाव,
 पूर्वदलसंयोगरस, सन्निधानअनुभाव. ८१
 भोगअनोसरकेविषे, उत्तरदलउपयोग,
 कहतकथारसमग्नवहै, दर्शनश्रवनवियोग. ८२
 बाहिर अनुसंधाननहीं, अंतःप्रेमसमृद्धि,
 भ्रमरगीतआश्रमतुरीय, विप्रयोगरसवृद्धि. ८३
 ब्रजब्रजस्त्रीनकोप्रीयसदा, श्रीवल्लभप्रियनाम,
 लोकव्यापिवैकुण्ठप्रिय, यातेप्रियहेधाम. ८४
 ब्रजकोस्थितिप्रियलगतहैं, त्योंप्रियलगतब्रजीय,
 उभयअलौकिकप्रीतिहै, उभयअलौकिकस्वीय.
 लीलाष्टिप्रकाशकर, परमअनुग्रहपोष,
 सर्वानंदअलभ्यनहीं, कृपानंदसंतोष. ८६
 जेलीलाभावनकरत, सोवपुधरेप्रकाश,
 रहसिपरमप्रियलगतहे, अनुभवजबअवकाश.
 अविकृतइच्छाभक्तकी, पूरतकृपानिधान,
 सर्वेश्वरसर्वात्मज्यों, जनइच्छानिजमान. ८८
 पुष्टिभक्तिउपदेशबिन, यहलीलाअज्ञात,
 ज्योंगायत्रीमंत्रबिनु, द्विजप्रतिवेदछिपात. ८९

अतिमोहनमनकोंहरन, ऐसेनिजजनसाथ,
लीलावेशरसज्ञकर, पुष्टिभक्तकेनाथ. ९०

सर्व असक्तअभवतसों, अनुभवनहींवीवेक;
पंकजमधुकरगृहत, पंकभखतहैभेक. ९१

भक्तमात्रआसक्तते, मुख्य भक्त्यहछाप;
भूसमुद्रकूँभजवियत, हरिपदजनहृदथाप. ९२

पतितदेहपावनकरत, जिनकोगृहप्रतिबंध;
गायत्रीश्रुतिपंथमे, भक्तिब्रह्मसम्बन्ध. ९३

स्वयशगानतेहृदयकमल, प्रफुलितनिजसुस्थन.
ज्योंश्रीजमुनारेणुपर. रसउत्तरीयप्रधान. ९४

अमृतसिंधुरसलहरिते. अन्यतुच्छरसमग्न;
ज्योंामीश्रीकेस्वादते. गुडकीरावविभग्न. ९५

यहरसपरउत्कृष्टहे; अन्यकुरसजगफंद;
मुक्तिब्रह्मानंदतैं; उद्धृतभजनानन्द. ९६

लीलारसपीयूषते; आर्द्रआर्द्रजनकीन;
शुष्कवस्त्रजलसहितसों. संगलगेतल्लीन. ९७

श्रीगोवर्धनवर्यजन; स्थितिकोअतिउत्साह;
निकटपुलिंदीभक्तकरि. सर्वगतादिप्रवाह. ९८

लीलागिरीउद्धरनसुन, भक्ततजतऋणसप्त;
 आत्मयोगअनुभावते, प्रेमपूर्तिगतितप्त, १९
 यज्ञभोगहरिशैलबलि, भोजनमुखकोधर्म;
 इन्द्रियद्वैडकगोलमधिरसचित्तबानीकर्म. १००
 पूजागिरिकीयज्ञकृति, सुखतेआज्ञादेत,
 यज्ञभोगपहिलेकह्यो, इन्द्रवृष्टिप्रतिहेत. १०१
 चतुर्वर्गपुरुषार्थदे, दास्यधर्महरिअर्थ,
 कामदिदृक्षामोक्षसो, चित्तश्रीकृष्णसमर्थ. १०२
 जागरूकइच्छाप्रबल, तातेसत्यप्रतिज्ञ.
 पुष्टिचतुर्विधदेतहे, इंगितकृष्णअभिज्ञ. १०३
 सत्यप्रतिज्ञाकरतयो, निश्चयत्रिगुणातीत,
 प्रकृतिजन्यरजसत्त्वतम. तेप्राकृतकीरीत. १०४
 सुनयविशारदसहजगुण, दैवीजीवकेभाग.
 गोकुलेशलीलासकल, स्थापितनिजअनुराग. ५
 कीर्तिवर्धनशुद्धनिज, कृष्णशुद्धत्योभक्त;
 सबतेमार्गशुद्धयह, शुद्धभगवदासक्ति. १०६
 तत्त्वसूत्रकेभाष्यते, कीर्तिवृद्धिविशुद्ध;
 साकृतिब्रह्मप्रपंचनित, अणुहैजीवप्रबुद्ध. १०७

व्यापकजीवअसत्यजग, ब्रह्मनिराकृतएक;
 मायावादवितल्पप्रति, अग्निरूपपरछेक. १०८
 ब्रह्मवादसाकारहै, शून्यवादशबओर;
 ध्यानशून्यकोकरतहै, जाकेकहुनहींठोर, १०९
 अप्राकृतआभरणसब, प्रतिपदश्रीभागवत;
 षट्गुणमयएश्वर्ययह, उच्चारकउद्योत. ११०
 सहजस्मितसोवीर्यहै, दैवीकोनहींमोह;
 असुरमोहमेंमग्नहैं, प्रकटपराक्रमजोह. १११
 भूषणयशदूषणरहित, स्वजनसमग्रत्रिलोक;
 पुष्पमालकीगंधज्यों, हरियसप्रसरीविलोक. ११२
 भूमिभाग्यश्रीधर्महै, सेवकतादृशरूप;
 गुणवैषम्यस्वभावहै, गुणसमप्रकृतिअनूप. ११६
 सुंदरसहजस्वरूपहै, नहींमायाकृतलेश;
 ज्ञानशुद्धतबजानिये, नित्यभगवदावेश. ११८
 सर्वभक्तसंप्रार्थ्यहै, चरनाब्जरसभाग्य;
 सर्वनिवेदनप्रीतिकर, सेवादृढवैराग्य. ११५
 कहेविशदआनन्दनिधि, अष्टोत्तरशतनाम;
 भ्रष्टाबुद्धिविशुद्धकर, अनुदिनपडिविश्राम. ६

हरतमृत्युशतआयुको, टारतनामकुदोष;
 द्रयानंदषट्गुणसहित, अष्टोत्तरशततोष. ११७
 उक्तसिद्धिनिर्धारयो, वदतअग्निसुतसत्य;
 कृपाद्रष्टिकारणनियत, दाराकहाअपत्य. ११८
 उक्तसिद्धिकीप्राप्तिबिनु, मुक्तिभईतोव्यर्थ;
 उक्तसिद्धिनिश्चयभई, इच्छामुक्तनिरर्थ. ११९
 निजसर्वोत्तमग्रंथमें, सदानंदरसलक्ष,
 आवेतबलोंपाठकर, फिरजपभावुकअक्ष. १२०
 नीलजलदसुस्थिरलखे, स्थिरदामनीमिलिलहेत
 स्थिरतामनकीहोयजब, स्थिरसुभाग्यउद्यौत.
 पुरुषोत्तमलीलाजलधि, सुस्थितविग्रहशेष;
 प्रचुरभावतेदाननिज, द्वारकेशसंदेश. १२२

कवि नरसिंगदास भाणजीभाइ बहामट्ट
 कृतिआणावाळा तरफथी प्रसिद्ध थयेळां पुस्तको
 तथा स्वसंप्रदायनां अन्य अन्य पुस्तको
 पण आ संस्थामांथी मळशे.

श्रीगिरिराजस्थ श्रीमद् गोस्वामी
श्रीगोपिकालंकारजी उपनाम मटुलालजी महाराज

मटुलालजी महाराजनुं प्राकट्य संवत्
१८७८ ना वैशाख वद ११ ना शुभ
दिवसे श्री द्वारकेशलालजी महाराजने
शुभ ग्रहे थयुं हतुं. आप महा उग्रमतापी हता, तेमना
भूतलपर विद्यमान लीलाना थोडा छुटक प्रसंगो अहीं
आपवामां आवे छे.

१. आपने माथे श्रीमदनमोहनलालजी पधार्या,
एटले आपे श्री गिरिराजमां मुखारविंद सामे श्री महा-
प्रभुजीनी बेठकनी बाजुमां एक विशाल मंदिर समराव्युं,
एक मंदिरमां श्री दाउजीबलदेवजी तथा बीजा मंदिरमां
श्रीनंद-यशोदाजी, श्रीकृष्ण, बलदेवजी, तथा श्रीगंगा-
जीनां स्वरूप पधरावी सेवानो प्रबंध कर्यो.

२. नेग, भोग इत्यादिनो बंदोबस्त करी, साते
घरनी रीतमांथी जे जे आपने रुचीकर छागी ते ते
स्वतंत्र रात आपना मंदिरमां प्रचलित करी. नित्य
विधिनी एक मोटी नोंध पोथी तैयार करावी मंदिरमां
पधरावी, के जेथी मुखिआजीने नित्य प्रातःकाले जोइ

लेवाथी सेवामां सहायता थती, विशेष प्रकार श्रीविठ्ठलेशजीनी भावना मुजब चालतो.

३. आप ज्यारे ज्यारे परदेश पधारता त्यारे त्यारे श्री नाथजीना चरण स्पर्श करी, श्रीफल भेट धरीनेज पधारता.

४. आप अत्यंत दयाळू होता, जे एक प्रसंगे प्रत्यक्ष जणाइ आव्युं हतुं. बनाव एवो बन्न्यो के, एक रात्रिना कोइ दुष्टजनेा मंदिरमां चोरी करी, तेमां श्री-ना स्वरूप शुद्धां पधरात्री गया. प्रातःकाळे चार वजे मुखिआजी स्नान करी घंटा शंखनाद करी शयन मंदिरमां श्री-ने जगाववा गया. त्यां शय्या खाली जोवामां आवी. तुरत आपने निवेदन करवामां आव्युं. तपास करतां मंदिरमां ना पाळला भागना एक मार्गमां बळेल दिवासळी मळी आवी. सिवाय कांडपण चिन्ह जोवामां आव्युं नहीं. आपनी धैर्यतानी खरेखरी कसोट्या आ समयेज हती. मुखिआजी-भीतरीआओ तो गभराइ गया, मंदिरना पहेरावाळाओ पण दोडधाम करवा मंडो पडया, तुर्तज त्यांथी वे माइल गोवर्द्धन गामना दारोगा (पोलीस फाजदार) ने खबर आपवामां आवी, दारोगा साहेबनी स्वारी तेमना सहायको (पोलीस) सुद्धां आवी पहांची. आ सर्व बनाव मंदिरना बहारना भागमां अधिकारी

મારફતજ્ઞ બનતો હતો, પરંતુ આપે તો મુખિઆજી અને ખીતરીઆઓને આજ્ઞા કરી દીધી કે, તુર્તમાં સામગ્રી સિદ્ધ કરો. પ્રભુ તો ગિરિરાજની કંદરામાં ક્રીડા કરવા પધાર્યા હશે, તે શિવજ પાછા પધારશે.

એવામાં બહારથી એક સેવકે આવી વધામણી આપી કે, શ્રી ગિરિરાજની એક શિલાને આધારે મુસ્વારવિંદથી થોડેજ દુર પધરાવેલ શ્રી-ના સ્વરૂપનાં દર્શન થયાં છે. આ સાંમઠી મુખિઆજીને તુર્તજ આજ્ઞા થઈ, અને તે જઈ શ્રી-ને પધરાવી લાવ્યા. તુર્તજ મંદિર શુદ્ધ કરી શ્રી-ને પંચામૃત સ્નાન કરાવી, ગંગાર પર્યંતની સેવા પહોંચ્યા. બાદ રાજભોગ ધરીને આપ નિત્ય નિયમ મુજબ શ્રીમુબોધિનીજીના પાઠ કરવા ચોકમાં બિરાજ્યા હતા. ત્યાં સ્વચ્છ મળ્યા કે, ચોર પકડાઈ ગયા છે અને બહારના ભાગમાં ગુંદીના ફાડ સાથે બાંધ્યા છે. તે સાંમઠી આપે આજ્ઞા કરી કે, ચોર કેવા છે તે મારે જોવા છે. એમ કહી આપ બહાર પધાર્યા. ત્યાં બે જળને ફાડ સાથે બાંધેલા જોઈ બોલ્યા કે આતો મનુષ્ય છે ! ચોર નથી તે તો વિચારા મુશ્કેલી હશે. જેથી ચોરી કરવા આવ્યા હશે એમ કહી ચોરો તરફ દૃષ્ટિ કરી બોલ્યા કે, તમેને મુશ્કેલી લાગી હોય એમ જણાય છે. ચોરોને આપની દયાલુતાનો લાભ મળી ગયો. તુરત ગદ્ગદ્ સ્વરે કહેવા

लाग्या के, महाराज ! अमो वे दिवसथी भुर्या छइए. शिघ्रज तेओने छोडावी राजभोग सराव्याबाद खुब महाप्रसाद लेवरावी उपरणा ओढाडी रवाना करी दीधा. दारोगो तो आ बनावथी आश्चर्यज पामी गयो, परंतु आपनी आज्ञानुं उलंघन करी सकयो नहीं अने ते पण महाप्रसाद लइ विदाय थइ गयो.

५ एक समय व्रजमां वृष्टि ओछी थवाथी चोमासानो पाक ओछो उतर्यो जेथी व्रजवासीओ फागण मासमां कुवाओमांथी खेतरोमां पाणी पाइ पाक निपजाववाना कार्यमां गुंथाया हता. तेवा समयमां आपनी इच्छा दिपमालिका अने फूलडोल-बन्ने उत्सव एकज दिवसे उजववानी थइ, जेथी गुलाल कुंडनी नजीकमां आपनी बगीची छे. त्यां तैयारी करावी अने झापटीआने आज्ञा करी के, आसपासना खेडा (गामडां)ओमां जइ लोकेने खबर करो के, तेओ पोत पोतानी चोपाइ (मोटां नगरां)ओ लइने गुलालकुंड उपर हाजर थाय. एटले श्रीठाकौरजीने धामधुमथी पधरावीए. जेथी झापटीओ आसपासनां दरेक गामोमां जइ त्यांना नंबरदारो (मुखि-पटेलो)ने आ वर्तमान कहेवा लाग्यो, जेना जवाबमां तेओए कहूं के:—

यहां तो अकाल के मारे लोग भूखे मरे जातहे, ओर महाराजकों तो अपने मनोरथकी परी हे ॥ ऐसो महाराजहे सो वरषा नाँय बरसाई दे ? हम कहा करे ॥

आ समाचार लइ झापटीए आवी आपने निवेदन कर्या, त्यारे आपे कहेवराव्युं, के वरसाद आवे तो तो तमाम आवशोने ? ते मुजब दरेकने खबर आप्या अने दरेके आववाजुं कबुल कर्युं. त्यारे आपे मुखिआजीने आज्ञा करी के, महाप्रसाद अने जळनी झारी लइ श्री गिरिराजजी उपर जाओ, त्यां महाप्रसाद पधरावी आवो अने इंद्रने कहे के:—

आपने नेवता भेज्योहे सो प्रसाद लेवेकों पधारियो.

मुखिआजी ते मुजब कही आव्या. एटले सेवकोने आज्ञा करी के, चौकनी जाळी उपरथी चंदरवा आदि जे होय ते उतारी नाखो अने परनाळामां जे आडच (कचरो) होय ते कहाळी नाखी पाणी जवानो रस्तेा करो, हमणांज वरसाद थशे. आ सांभळी सेवको विचारवा लाग्या के आपे आजे भांग विशेष लीधी जणाय छे, (महाराज हमेशां नित्य नियम मुजब श्री दाउजीने

માંગ ધરાવી વિશેષ પ્રકારે આરોગતા) નહીં તો ઉષ્ણ-કાલમાં જ્યાં પ્રચંડ તાપ બળે છે તેવા સમયમાં આવી અનુચિત આજ્ઞા કરે નહીં, પરંતુ ઇશ્વરની લીલા ઇશ્વર શિવાય કોણ સમજી શકે ? થોડી વારમાંજ એક વાદળ આકાશમાં ચઢ્યું, અને બે કલાક સુધી ખુબ દૃષ્ટિ થઈ, દરેક સ્થેતરો જલથી તરબોલ થઈ ગયાં. જેથી વરસાદ બંધ થતાંજ વ્રજવાસીઓ ખુશી થઈ પોત પોતાની ચોપા-ડાઓ લઈ સેવામાં હાજર થયા, અને આપે સ્વઇચ્છાનુસાર મનોરથ કર્યો.

૬. આપને મુસાફરીમાં ગામડાઓમાં ગામની વહાર વાડી કે બગીચામાં વિશ્રામ કરવાનો શોખ હતો. ત્યાં જો બાજુમાં શ્રી મહાદેવનું મંદિર હોય તો રાજભોગ બાદ મહાપ્રસાદ અને પ્રસાદી બીઠું લઈ જતા અને મહા-દેવને ધરતા, તે વચ્ચે “ શ્રી કૃષ્ણઅષ્ટોત્તર શતનામ ” નો પાઠ પણ સંભળાવતા.

૭. મુસાફરીમાં જતી વચ્ચે અને પાછા પધારતા ત્યારે, મંદિરની છત ઉપર સેવકોની સભા કરતા, ત્યાં કેટલોક વાર્તાલાપ કર્યા બાદ દરેકને પ્રસાદી બીઠાં આપતા જેની અંદર દરેક સેવકને તેની યોગ્યતાનુસાર બીઠાની અંદર સુવર્ણ કે રોકડ રકમ રાખતા. સેવકોને પ્રથમજ આજ્ઞા થતી કે, દરેકે પોતાને સ્થાનકે જઈનેજ

बीडां खोलवां. जेथी कोने शुं मळ्युं ते बीजाओ जाणी शके नहीं, तेम इर्षा उत्पन्न थवा जेवो संभव होय, ते एक बीजाने जणावे पण नहीं; जेथी स्पर्धा न थती.

८. आप नोकरोने पोताना नोकर न समजतां तमाम श्री-नाज सेवको छे. ए मुजव समजीने व्यवहार चलावता.

९. दरेक सेवक साथे स्नेह अने शान्तिथी काम लेता. कोइना मनमां दुःख थवानो प्रसंग बनतां सुधी आववा देता नहीं; तेमनां जुना माणसो, के पोताना पिताश्रीना समयना सेवको तथा तेमना कुटुंबी जानो कदाच कसुरमां आवे तो तेने स्नेह भर्यो ठपको दइ शरमावता अने पुनः कालजी पूर्वक सेवा करवानुं सुचवता. परंतु कोइने रजा न आपता. मोटा मुखीआजीनो एक बार तेर वरसनो छेकरो प्रचारकी सेवा करतो हतो परंतु कांइक सवारमां मोडो आवतो, जेथी एक दिवस आपे पासे बोलावीने ते छेकराने कहयुं के:—

लाला आयबेमें अबेर क्यों ? मैं जानुहुं के तेरो मामा कानमें मुरकीयु पहनेहें और तोकों नहीं है जासां तेरो मन नाराज होयगो! ले ए सोनों लेजा और तोकों आछी लागे

वैसी मुरकीयु करवाइ लइयो. जा और अब-
तें सेवामें बेगी आइयो.

(आ मामो भाणेज समान वदना अने साथे सेवामां हता)

ए मुजब तेने राजी करीने एक तोला सुवर्णनो
टुकड़ा आपो दीधो अने बीजे दिवसथी लाछो पग
वहेलो आववा लाग्यो.

१०. आप भोजनादिकनी मेंड चुस्तपणे पाळता,
तेमज सेवको पासे पण पळावता. एक समय एक
मुखिओ अने एक भीतरीयो मंदिरनी तिवारीमा बेसी
अनसखडी महाप्रसाद लेता हता. मुखियो, गिरनारो
अने भीतरीओ साचरो ब्राह्मण हता. महाप्रसाद लेतां
लेतां वार्ता चिनोदमां एक बीजानो हाथ अडी गयो,
भीतरीओ तो तुरतज उठी गयो, अने कोगळा करी बीडी
लीधी, परंतु मुखिआजीए तो समजी लीधुं के महाराजश्री
अपवास तो कराववानाज; माटे अत्यारे तो पेट पुरण
प्रसाद लेवो एज ठीक छे. एम विचार करी जमी लीधुं.
त्यारबाद बन्नेए जइ आपने धिनति करी. वनेछ बनाव
जणाव्यो; ते सांभळी आपे आज्ञा करो के भीतरीआए
तो रात्रे भोजन करवुं नहीं, अने मुखिआजीए आवती
काले उपवास करवो.

११. आपे श्री बहुजी अने श्रीबेटीजी ए शुद्धाने पण सरुत आज्ञा करेल के, कोइए पण सेवा कयां शिवाय जळ पर्यंत आरोग्युं नहीं. जेथी दरेके दरेक सेवामां उपस्थित थतां, छतां कोइ पण व्यक्तिने क्यारेय पण वहेलुं नहावानी आळस आवे, त्यारे शरीर अस्वस्थ्य होवानुं निमित्त बतावी सेवामां प्रवृत्त न थाय. त्यारे आप ते दिवसे तेमने खाइ (भोजन पदार्थ) न धरवानी भीतरीआने आज्ञा करता. अने सुचना पण आपी देता के तावमां अन्न बाधा करे (ज्वरे लंघनं कुर्यात्) आम थवाथी एवा प्रसंगो बहु ओछा बनता.

१२. आपना लघुबंधु श्रीचटुलालजी (श्रीगे।कुला-लंकारजीना लीला विस्तारवाद आपे क्यारेय पण रंगीन वस्त्रो धारण कयां नथी, तेम सेवा समय क्यारेय पण चुक्या नथी. नित्य राजभोग अने सेनना अनोसरवाद श्री-ने दंडवत् करो विनती करता के, हे नाथ ! कोइ पण वखते सेवासमये “पहेंचो” ए झब्द मारा मुखथी कहेवरावशो नहीं.

१३. आपना पिताश्रीमां, आपनी अत्यंत भद्धा भक्ति हती. तेमना पादुकाजी, मंदिरनी सामे एक नानी कोटडीमां पधरावी तेमना सेवा, श्री-नी सेवा साथेज करता. (जे प्रथा अद्यापि चालु छे.) तेमना गुणानुवाद

શ્રી (મહાપ્રભુજી) શ્રીવલ્લભની ઐક્યતા રુપે દીનતા—
આશ્રયનાં પદ બનાવી ગાયાં છે અને કૃતાર્થ થયા છે.

૧૪. શ્રી ગિરિરાજમાં સાતે સ્વરુપવાળાઓનાં
કવજા માલીકીનાં મંદિરો છે. તેઓમાંથી કદાચ કોઈ
મંદિરવાળા ઇપાટામાં આવી જાય તો તેને અતિ વિટં-
બના થઈ પડતી. એક સમય શ્રી મથુરેશજીવાળા સાથે
એક ચંદેરની વાવતમાં એવોજ ઇગડો થયેલો, જેનો
કેસ છેક આગરા કોર્ટમાં જોર શોરથી ચાલ્યો. અને
વકીલ વેરીસ્ટરોનાં સ્વીસસાં તર થયાં. આવા બનાવો
જ્યારે મોટે ભાગે બનવા લાગ્યા ત્યારે આપને વિશેષ
ચિંતા થવા લાગી. કારણ વીજા બાલકો ત્યાં સ્થાયી
વિરાજતા ન હોવાથી તેઓને વિશેષ ચિંતા નહોતી. પરંતુ
આપને તો ત્યાંજ વિરાજવાનું હોવાથી બહુ સંભાળવું
પડતું. કેટલીક વખત મંદિરના આગળના ભાગમાં સુલ્લા
ખેદાનમાં ગાયો વંધાતી તેના સ્ત્રીલા શુદ્ધાં ઉપડાવી
નાચતા, આ સ્વર જ્યારે નોકરો આપતા ત્યારે આપ
અંખ કહેતા કે સાંજના ફરીથી સ્ત્રીલા ઘાલી દેજો.
એકાદ વે વખતે તો શ્રી ગિરિરાજજીને દુધ ચઢાવવા
મંદિરના પાછલા દ્વારથી આપશ્રી ગયેલ ત્યાં આપનું
અપમાન કરવામાં આવ્યું તે જોઈ મંદિરના તમામ સેવકો
નારાજ થયા, અને કામદારે તો ફરીઆદ નોંધાવવાની

વિનતી પળ કરી, પરંતુ આપે તો એજ આજ્ઞા કરી કે, તેમ બનેજ નહીં, એ તો મ્હોટા અને સમર્થ છે, આપ-ળાથી તેમના સામું થઈ શકાય નહીં, વળી શ્રી-નું દ્રવ્ય અદાલતોમાં જથ્થુ ન જોડે, પરંતુ એટલા વિશેષ દ્રવ્યથી શ્રી-ને વિશેષ સામગ્રી આરોગાવી મનેારથ કરો, એ વિશેષ ઉત્તમ છે, સહનશિલતા આથી પળ વિશેષ બોજી હશે સ્વરી ?

૧૫. એક દિવસ એક વૈષ્ણવ મંગલા આરતીનાં દર્શન કરી મંડારના ચોકમાં આવ્યો, ત્યારે મંડારીએ કહ્યું કે વૈષ્ણવ ! મંડારમાં સેવા કરવાની ઇચ્છા હોય તો હાથ સ્વાસા કરાડું, ત્યારે તેણે કહ્યું કે, હું તો શ્રી ગિરિરાજજીની પરિક્રમા કરવા જવાનો છું. તે સાંભળી આપશ્રીએ આજ્ઞા કરી કે,

શ્રીમદનમોહનલાલજીના મંડારમાં બેસીને ચોખામાંથી એકજ કાંકરી વિળવાથી એક પરિક્રમાનું ફળ થાય છે, ‘સેવા’ એજ પુષ્ટિ-માર્ગનો સાચો સિદ્ધાન્ત છે. બાકી બધાં સેવા પ્રાપ્ત કરવા માટેનાં સાધન છે.

આ વચનામૃતથી તે વૈષ્ણવ ત્યાંજ બેસી ગયો અને તે દિવસથી અનન્ય ભાવે સેવામાં પ્રવૃત્ત થઈ ગયો.

૧૬ દરેક ઉત્સવમાં વૈષ્ણવોને આપના શ્રીહસ્તથી મહાપ્રસાદ લેવરાવતા અને અતિ આગ્રહ પૂર્વક અનસરવડી ધરતા ત્યારે ગુરુજનોનું શિષ્ય પ્રતિ જે વાત્સલ્ય ફોવું જોઈએ તે સાક્ષાત્ મૂર્તિમંત બની જતું.

આપે જુદે જુદે સમયે છપ્પન ભોગ આદિ ઘણા મનોરથ કર્યા છે, તેમાંથી થોડાકનું વર્ણન આ નીચે આપ્યું છે.

૧. સંવત્ ૧૯૧૬ ના વર્ષમાં, શ્રી ગિરિરાજજીનેા છપ્પન ભોગ કર્યો.

૨. સંવત્ ૧૯૨૯ ના વર્ષમાં, શ્રી ડાકોરજીમાં શ્રી રણછોડરાયજીનેા છપ્પન ભોગ કર્યો. જે પ્રસંગ અઘ્યાપિ પર્યંત સમગ્ર ગુજરાતના વૈષ્ણવોમાં યાદગારછે. આ મનોરથમાં દેશાવરથી ૨૯ મોઝ વાલકો અને વહુ-વેટીજી પધાર્યા હતાં. વૈષ્ણવો પગ લાખેાની સંખ્યામાં આવેલ. આ અલૌકિક પ્રસંગના વર્ણનનું પુસ્તક અમદાવાદવાળા મોઝ શ્રી વ્રજરાયજી મહારાજશ્રીએ રચ્યું છે, એમ ભગવદીઓ દ્વારા સાંભળવામાં આવ્યું છે. પરંતુ અમને તેના દર્શન થયાં નથી.

સંવત્ ૧૯૩૦ માં શ્રી વેટ શંખેાદ્ધારમાં, છપ્પનભોગ નેા મહાન્ મનોરથ થયેા. આ છપ્પન ભોગના ઉત્સવ જેવો ન્યારપછી આજ પર્યંત એક પળ જગપ્રસિદ્ધ છપ્પન

ભોગ થયો નથી. આજે પળ કાઠીઆવાડમાં દ્વારકાં-બેટ
ની યાત્રાનો પ્રસંગ ચાલતો હોય ત્યારે વૃદ્ધોના મ્હોળથી
છપ્પનભોગવાળા શ્રીમદુલ્લાજી મહારાજનું નામ અનાયા-
સેજ બોલાઈ જાય છે. આ મનેરથની શરૂઆત ફાગણ
શુદ્ધ ૫ થી કરીને વર્ષ પર્યંતના તમામ ઉત્સવો તથા
કુંદવાડો વિગેરે કરવામાં આવ્યા. એક માસ પર્યંત નિત્ય
નવિન અલૌકિક આનંદ સાગરની છોલો ઉછળતી રહી.
આ મનેરથમાં જે એક મહાન અલૌકિક પ્રસંગ બન્યો છે.
તેવો પ્રસંગ આ ઘોર કલિકાલમાં બનવો એ કાંઈ સાધા-
રણ વાર્તા ન ગણાય. આ બનાવજ આપનું પ્રભુત્વ સિદ્ધ
કરે છે.

આ સમયમાં શ્રીગોમતીમાં સ્નાન કરવાના રૂ.
૪-૮-૦ અને શ્રી બેટના મંદિરમાં દર્શનના રૂ. ૪-૮-૦
મઠ્ઠી રૂ. ૯-૦-૦ ગાયકવાડ તરફથી કર લેવાતો,
ઉપરાંત નવાનગરના જામસાહેબ તરફથી રક્ષણ નોમીતે
ચીલા વેરો લેવાતો. આ બધા કરો આપે માફ કરાવ્યા
હતા એટલે કાઠીઆવાડી ગરીબ વર્ગ આ સમયનો લાભ
લેવા ચોમાસાની નદીઓના પુરની માફક ઉભરાઈ
ચાલ્યો. મુઝયોજ કાઠીઆવાડી પ્રજા ગરીબ, તેમાં વઠી
દશ-વાર રૂપિઆ તો ફક્ત કર વેરા ભરવાના જોઈએ એટલે
નજીકના રહીશો પણ શ્રી દ્વારકાંજીની યાત્રા કરવાની

તિવ્ર લાગણી હોવા છતાં પણ તેથી વંચિત રહે એ સુખું છે. જેથી તેવા સમયમા જ્યારે ઇચ્છાનુકૂલ પ્રસંગ આજી મળે ત્યારે તેવો લાભ લેવા દરેક માણસ ઉત્સુક હોય !

ઘટલે આ વચ્ચે આસપાસના પ્રદેશોમાંથી અસંખ્ય મનુષ્યો આવ્યાં હતાં. આસરે દોઢ લાખ માણસ હશે. આ વચ્ચે શંખોદ્ધાર બેઠ જાણે કેમ ! માનવ પ્રાણીનો બનેલ સજીવન બેઠ હોય તેવો જણાતો હતો.

આ મનોરથમાં ૧૫ ગોઠ વાલકો તથા ૨૦ વહુ-બેટીજી મળી આસરે ૩૫ જેટલાં સ્વરૂપો પધાર્યાં હતાં.

આવા જવર-જસ્ત સમારંભની કંકોત્રીઓ લઘાઈ તથા વાદ વેટના મુખ્ય અમલદારને જાણ થઈ ઘટલે તેણે, મીઠા પાણીની તંગી પડશે અને લોકો પાણી વિના દુઃખી થઈ જશે એવા વિચારથી સમારંભ અટકાવ્યો.

બેઠને ફરતો ચારા પાણીનો દરિયો અને નદીનો અભાવ ઘટલે મીઠા પાણી માટે ફક્ત કુવાઓનો આધાર. ગામમાં એક તળાવ છે. પરંતુ વરસાદની પાછળની સેંચ અને ઉનાળાની રુતુને લઈને તળાવ પણ તઢીએ પહોંચ્યું હતું ઘટલે પીવાની પાણીની સેંચ પડવાની. એ વિચાર વાયુ વેગે પ્રસરી ગયો અને માણસોના મન ઉદાસ થઈ ગયાં. પરંતુ,

॥ પ્રભુ સર્વ સમર્થોહિ. ॥

અચાનક આકાશ વાદળથી છવાઈ ગયું અને થોડી-વારે ઠંડા પવન સાથે વરસાદ શરૂ થયો. જોતજોતામાં .....તઢાવ પાણીથી ભરાઈને છલ્લી ગયું. લગભગ પાંચ-છ, કલાકના વરસાદના જોસમેર ધસારા બાદ એકદમ વાદળાં વિખરાઈ ગયાં અને આકાશ સ્વચ્છ થઈ ગયું. એટલે આપ.....તઢાવ પર પધાર્યા અને એક સ્ત્રીની અંદર ઉતરતા બીજાં પગથીઆની ફાડમાં સ્ત્રીની દીધી.

આ ચમત્કારથી બેટના ગાયકવાડી અમલદારો મુગ્ધ થઈ ગયા અને તુર્તજ ઇચ્છા મુજબ મનોરથો કરવા વિનંતિ કરાવી.

ઉપરના પ્રસંગથી આપનો પ્રતાપબલ પ્રસિદ્ધિમાં આવ્યો અને કાઠીઆવાડના રાજાઓ અને પ્રજા ઉપર એવી સચોટ અસર કરી કે, આજના કાઠીઆવાડ-માંના તમામ નાનાં-મોટાં રજવાડાઓ જાગીરો આપી તથા સાધારણ પ્રજાજનોએ આપની છાગામેટ શરૂ કરી દીધી જે અઘાપી ચાલુ છે. ઉપરાંત સ્વસ્થાન જુનાગઢના નામદાર નવાબ સાહેબ જેવા ઇસ્લામી રાજાઓ પળ ગામ અને જાગીરો આપી. ચાલુ અર્ધનાસ્તિકતાના જમાનામાં આ કાંઈ સાધારણ વાર્તા ન કહેવાય !

આ છપ્પન ભોગના વર્ણનનાં કવિત, યશોદાનંદન-લાલાજી વિગેરેએ કર્યાં છે. અને અન્ય વૈષ્ણવોએ ઘોઢ-

પદ વનાવ્યાં છે. તે માંહેનું એક પ્રસિદ્ધ થોઝ અહીં ઉચિત જણાવાથી પ્રસ્તુત ચરિત્રના છેવટના ભાગમાં આપ્યું છે,

૧૭. શ્રી દાડજીના હાંડાનો મનોરથો તથા શ્રી યમુનાંજીના મનોરથો પળ આપે ત્રિપુલ પ્રમાણમાં કર્યાછે.

૧૮ આપને ગાવા-વજાવવાનો ઘણો શોખ હતો. સમય સમયનાં કીર્તન શ્રીમુખથી કરતા.

૧૯ આપે આપના પિતા શ્રીદ્વારકેશલાલજી મહારાજનાં અષ્ટોત્તર શતનામ કર્યાં છે, ઉપરાંત આપનાં ૩૨ વચનામૃત છપાઈને પ્રસિદ્ધ થઈ ગયાં છે.

૨૦ આપનાં વનાવેલ દીનતા-આશ્રયનાં ૫૨, પદ કહેવાતાં પરંતુ અમને લગભગ ૧૦૦) ઉપરાંત આપનાં રચેલ પદ મળ્યાં છે. (હજુ પળ વધારે મળવા સંભવ છે) તેમાંથી થોડાં પદ આ પુસ્તકમાં આપવામાં આવ્યાં છે. વાકીનાં બીજાં ભાગમાં આપવામાં આવશે. દરમિઆન અમારી શોધ ચાલુ છે. તેમાં જે પ્રાપ્ત થશે તે તમામનો લાભ તેમાં આપ્યું તે સિવાય શ્રી બેટના છપ્પન ભોગનાં થોઝ પળ આપવામાં આવશે.

૨૧. આપે સાત સ્વરૂપ પૈકી શ્રીબાલકૃષ્ણજી આદિનાં કીર્તન પળ વનાવ્યાં છે.

२२. एक समय संवत् १९३९ नी शरद पुर्णिमाने दिवसे आपने स्हेज ताव आव्या जेवुं जणायुं, जेथी आप मनोगत कहेवा लाग्या के, हजु तो मारे अन्नकूटनी सेवा करवानी छे. माटे पंदर दिवस बाद आवजे, एम बोली आपे श्री अंग उपरधारण करेलेो उपरणो उतारी एक एकान्त स्थानमां भूक्यो. तयारपछी अन्नकूटने दिवसे भोग सरावी दरेक वैष्णवोने बोलावी आग्रह पूर्वक महा प्रसाद लेवराव्यो. रात्रिना समये तमाम सेवकोने पासे बोलावी आज्ञा करी के, अमारे आ बखते मोटो प्रदेश करवानोछे, तो तमाम तैयारी करी राखशो, ते बखते कामबनथी केटलाक वैष्णवो आपनी झांखी करवा आवेला हता. तेने आपे आग्रह पूर्वक रोक्या हता, ते पण आ बखते हाजर हता. वार्तालापमां लग-भग अगीआर वाग्यानो समय थवा आव्यो, तयारे आपे केटलोक सेवा संबंधी उपदेश आप्यो अने प्रसादी बीडां बांटी दइ तमामने स्वस्थानके जइ सुइ जबानी आज्ञा करी अने आप पण पोढी गया. बीजे दिवसे भाइबीजना उत्सवथी पहेंची. तमामने महाप्रसाद लेवरावी काम-बनथी आवेला वैष्णवोने उपरणा ओढाडी विदाय कर्या. बार वाग्ये दरेक कार्यमांथी निवृत्त थइ, पोढवा जबा अगाउ झापटीआने आज्ञा करी राखी के, मने त्रण वागे जगाडजो, एम कही आप पोढवा पधार्या. पछी पोणा

ત્રણે જાગૃત થઈ પુછ્યું કે, કેટલા વાગ્યાછે ?, જ્ઞાપટીએ કહ્યું કે, જે ! ત્રણ વાગવાનો તૈયારી છે, જેથી આપે ઊઠી વહુજી મહારાજને બોલાવી અંતિમ ક્રિયાની વિધિ કરાવી, શરદ પુનમના રોજે જુદા મુકી રાखेल ઉપરળો લઈ આવ્યા, અને ઓઢીને પોઢી ગયા,—લીલા વિસ્તારી ગયા. અર્થાત્ નિજધામ-ગોલોકમાં-નિજ લીલામાં સંવત્ ૧૯૪૦ ની માઈબોજને દિવસે મળી ગયા.

૨૩. આપનાં શ્રી વહુજી મહારાજનું નામ શ્રીશત-વિંદાજી હતું. આપને ત્રણ બેટીજી હતાં તેમાં ૧ કુમારિકા વસ્થામાં લીલામાં પધારેલ. સિવાયનાં મોટાં શ્રી ગંગા-બેટીજી જેમનું પ્રા. અને લીલા માં તથા છોટાં શ્રીગોવર્દનાં બેટીજી તેમનું પ્રા. અને લો. માં થયું છે. વહુજી શતવિંદાજી સંવત્ માં લીલામાં પધાર્યા.

૨૪. આપના શ્રીગિરિરાજર્જ.માં શ્રી મદનમોહન-લાલજીના મંદિરનો વહીવટ શ્રીવહુજી મહારાજના લીલા વિસ્તાર્યા બાદ-શ્રી :ગોવર્દનાં બેટીજી ચલાવતાં, પરંતુ તેઓ જ્યારે લીલામાં પધાર્યા ત્યારે મંદિરનો કબજો બેટીજીના વર મનવાલાલાના હાથમાં આવ્યો. ઇટલે મોટાં બેટીજોના લાલાજોએ પોતાનો હક સ્થાપન કરવા માટે મુકદમો જારી કર્યો. જેથી શ્રીનાથદ્વારાધીશ ટીકાયત

શ્રી ગોવર્દનલાલજી મહારાજને દરમિયાનગીરી કરવા
ઝરૂર પડી એટલે આપે આપના અધિકારીજી મારફત
મનવાલાલાનું સમાધાન કરી સંવત્ ૧૯૬૨ ના શ્રાવણ
શુદ્ધ ૧૦ ને દિવસે મંદિરને કબજામાં લીધું. તે વખતે
આ છેલ્લેક શ્રી ગિરિરાજજીમાં શ્રીમદનમોહનલાલજીની
સેવામાં હાજર હતો.

નોંધ-ગો. શ્રીમદુલાલજી મહારાજશ્રીની છીલાના
આ છુટા છવાયા પ્રસંગો (મારા તરફથી લખાયેલ)
પ્રથમ તેઓ શ્રી કૃત દીનતા આશ્રયનાં પદના પાછલના
ભાગમાં છપાયેલ છે. તે પ્રસંગો છપાયા બાદ જે વિશેષ
જાણવામાં આવેલ છે તેને આધારે સુધારો વધારો કરી
અહીં છલ્લવામાં આવેલ છે.

અમે પોરબંદરમાં, બારાડી પ્રદેશના એક ચારણ
પાસેથી સદરહુ છપ્પનભોગના ચંદ્રાવલા સાંભળ્યા હતા.
પરંતુ તે વખતે લખી લેવાનો અવકાશ ન મળવાથી તે
લાભ ગુમાવવો પડ્યો છે. તથાપિ અમે એ સંબંધનું
સાહિત્ય મેળવવાના પ્રયત્નમાં છઈએ. ભગવદ્ કૃપાથી
તેમાં ફાળીભૂત થશું તો ભગવદીઓને તેનો લાભ બીજા
ભાગમાં આપશું.

ન. ભા. બ્રહ્મભટ્ટ, -સમ્પાદક.

श्री बालकृष्णजीनां कीर्तन-राग बिलावळ.

श्री बालकृष्णकुं गोद ले स्तनपान करावे ।
 चुचुकारतमुखप्रफुल्लित, अति आनंद बढावे॥
 गोपीजन हसि कहेत मेहेरिसां,
 हमें देहुतो हमहि खिलावे ।

तिहारे भाग्य दियो फल मांग्यो,
 ये हे तुमते सुख पावे ॥ २
 जबलीने प्रफुल्लित व्हे पिय कंठ लगावे ।
 रसिकदासके प्रभु रति नायक,
 सबतन ताप बुजावे ॥ ३

(२)

बंदों श्री बालकृष्ण नव बाल ।
 जसुमति ग्रह झूलत हे पलना,
 रसलीलामें अधिक रसाल ॥ १
 कटुला कंठ भ्रुकुटि मिस बिंदूका,
 तिलक विचित्र विराजत भाल ।
 रसिक रायके दासकी बिनती,
 शरण राखिये करि प्रतिपाल ॥ २

श्री नटवरलाळजीनुं कीर्त्तन-

बंदौ नटवर नवल कन्हाइ ।

रत्न जटित आंगनमें नाचत,

कीलकी कीलकी अति हरष बढाइ ॥ १

मांगत माखन माट मातसों,

बोलत बचन सुमुख तुतराइ ।

जननिलाय दियो हित चित करी,

लीनो अति सुखपाइ ॥ २

एक करमें नवनीत बिराजत,

एक कर माट सुहाइ ।

निर्तत सुल्प संच नौतन गति,

हस्तक भेद बताइ ॥ ३

ब्रज बनिता नैनन सुख निरखत,

अंतर भाव जताइ ।

रसिकदासके प्रभु रसदायक,

रस संकेत बताइ ॥ ४

आश्रयनां पद, -राग बिहागरो.

यह तुमसो मांगो गिरिराय ।
 जन्महिजन्म तरहटी बसिवो,
 वृज रज तज चित अनंत न जाय ॥ १
 हरि सेवारस पान करौ नित,
 श्री भागवत रसना मुख गाय ।
 रसिकदास जनकी प्रतिज्ञा,
 श्री बल्लभ कुलनन शिरनाय ॥ १

— — — (०) — — —

यह तुमसों मांगो डंडोती ।
 श्री गिरिराज तरहेंटी बसिबो,
 नित निरखो श्री बल्लभ गोती ॥ १
 नित मुख अनल विमल छोकत,
 हरिदासन संग प्रेम उद्योती ।
 रसिकदास जनकी प्रतिज्ञा,
 हंसा मान सरोवर गोती ॥ २

— — — (०) — — —

करौ श्री सर्वोत्तम रसपान ।
जाकी महिमा कहाँलौ बरनौ,
श्रीमुख करत बखान ।
अतिही करुणा मय आय कलिमें,
कियो पुष्टि जीवनको दान ॥ १
अर्ध निमिषकी बिलंब न करीये,
अब आइ सुख खान ।
एक एक अक्षरहे अधरामृत,
गुप्त रीति गुण गान ॥
रसिकदास जनके रंग रंग्यो,
सोइ भक्त निधान ॥ ४

०—०—०—(०)—०—०—०

सर्व वैष्णवोंने नमृता पूर्वक जणाववानुं के, श्री महुलालजी महाराजनां पद दाखल करवा माटे तैयार करेल, परंतु पुस्तकनुं कद विशेष वधी जवाथी अहीं दाखल करवानुं मुलतवी राख्युं छे. श्री बेट-द्वारकांना छप्पन भोगना धोळ पण लखी शक्या नथी ते माटे क्षमा याचना छे. हवे बीजा भागमां बाकीनां १०० थी १२५, पद इत्यादि तमाम साहित्य आपशुं. सम्पादक,

श्री गोकुलाधीशजी कृत श्री रासलीलाऽमृत.

बजत कुंजमें मंजु बांसुरी ब्रजवधू बंधी प्रेम रासरी;
 घर तजी गई कृष्ण पांसरी, शरदचंद कीनो उजासरी.
 हरिक्रियो जबे मंद हासरी, निरखिके भयो तापनासरी,
 मुमनकुंज राजे बिकासरी. भ्रमर पुंज गुंजे सुवासरी.
 गुनभरी तिया रूप रासरी, पुन प्रवीन हे प्रेम गांसरी,
 अतनुमोद भाव प्रकासरी, मिल गुपाल कीने बिलासरी.
 मद गुमानही जान तासुरी, हृदयमें छिपे श्री निवासरी,
 विरह जात बाढो हुतासरी, तरु लतान पूछे उदासरी.
 मघन कुंजकीनी तलासरी, गुन कथा रचीयाही आसरी,
 भरत नैन ऊंचे उसासरी, करि कृपा मिले पीत बासरी.
 बदन कंज है चारु हांसरो मदन मान जातें निरासरी,
 कर ग्रहे जुरी आसपासरी, भरत अंक बाढो हुलासरी.
 अधर पान कीने हुं प्यासरी, मिटत नाहिं जैसे उपासरी,
 लिपट श्याम सूं ऐसी भासरी, घन सुदामिनी भादमासरी.
 करत कृष्ण के संग रासरी, सरस राग गावें खुलासरी,
 सुरजु सप्तनीके नीकासरी, मुरज बीन बाजे मिठासरी.
 बजत मंजु मंजीर लासरी, नचत मोर छाडें अवासरी,
 मुर विमान छाये अकासरी, परत पुष्प दृष्टि तहांसुरी.
 कटगई तबे गेह फांसरी, हर गयो जू संसार त्रासरी,
 चरनमांज दीजे निवासरी, सरन गोकुलाधीश दासरी.

॥ अथ श्रोनाथजीनुं घोळ ॥

ओरा आवोनें श्रोनाथजी सुहामणा रे ।
 तारी चटकती चालनां लउं भामणा रे ॥ १
 वारण वनमा गया ते ए ने जोईने रे ।
 जेम लाजथी धनी ते धन खोईने रे ॥ २
 नखरचंद्र चक्रचंद्रिकाविकासथी रे ।
 क्षीणभाव पाम्यो शशी उपहासथी रे ॥ ३
 हस्तचरणकोमलिमा नें देखी दुमतणा रे ।
 पल्लव नम्रवदन थयां लाजीनें घणा रे ॥ ४
 जेहर पायल ने वीछिया पगपाननी रे ।
 सोभा केतां न बने ते निरुपमाननी रे ॥ ५
 शोभा बनी तनीयानी घणी श्वेतनी रे ।
 देखी धजा लजामजित मीनकेतनी रे ॥ ६
 सूथन काछनीनी छबी छाई चित्तमा रे ।
 मान मेली घणी दीन थई नित्त मा रे ॥ ७
 द्रघंटिकानूपुरनी सांभली धुनी रे ।
 मेली समाधी विकल थया महामुनीरे ॥ ८

कटी जोईने लजाया मोटा केसरी रे ।
 नाभी जोई वापी जडतानें अंगीकरी रे ॥ ९
 उदरत्रीवलीनी सुषमानी उपमा नव मले रे ।
 विपुल वक्षस्थल मेलीनें रमा नव टले रे ॥ १०
 बाजू पोंची कडा सांकला हाथसांकला रे ।
 हीरामुद्रीका ते कलानिधिनी कला रे ॥ ११
 कंबुकंठ कंठाभरण हांस त्रिवलनी रे ।
 शोभा केतां बुद्धि घटी कवीप्रबलनी रे ॥ १२
 कौस्तुभपदकनी पंक्ति नें रत्नशी बदी रे ।
 मन मग्न थयूं ए तो शोभानी शदी रे ॥ १३
 रत्ननिकर रचित भूषण तेज शूंकहूं रे ।
 मिहरशीतरश्मिकांति तुल्य नव लहूं रे ॥ १४
 सामल अंग मोती गुंज कुसुम मालिका रे ।
 देखी मेघ इंद्रधनू बक थया फीका रे ॥ १५
 देखी पीतांबर चंचला चंचला थई रे ।
 गयां मानिनीना मान धीरज नव रइ रे ॥ १६

शोभा सदन विशद वदन कुमुद देखतां रे ।
 कुमुद पोतानी सुंदरता नही लेखता रे ॥१७
 नासा अधर शोभा शक्ति नथी भांखवा रे ।
 जेम कीरवदन बिंबफल चाख वा रे ॥ १८
 चंचल अरुण सजल नयनयुगल निरखतां रे ।
 खंजन कमल मीन रह्यां श्वास वरखतां रे ॥
 जीती कामनी कमान कान तैं खरी रे ।
 कुटिलभृकुटी ना भंग नेहथी करी रे ॥ २०
 मकरकुंडलनी झलक कपोलफलकमा रे ।
 मन अटकीरहुं खीटलीयाली अलकमा रे
 वेसर मुक्तामणी लपन उपर एम लसे रे ।
 चंद्र चुंबवाने तारा आवी आई वसे रे ॥ २२
 मंदहसन दशनशोभा तो घणी बनी रे ।
 चिबुक विमल वज्रकांति तेहमा सनी रे ॥२३
 लड सीसफूल अलकावली बाँकनी रे ।
 तिलकतणी शोभा घणी नगडाकनी रे ॥ २४

मोरमुगटनी लटक मनमा वसी रे ।
 शतचंद्रनी शोभानें जोई ते हसी रे ॥ २५
 खर्व गर्व थयो वेणी जोई नागनो रे ।
 तेथी वास कीधो अधोभूमिभागनो रे ॥ २६
 वेणुरागथी सराग चित्तनें कीधूं रे ।
 वेत्र धरी नेत्रयुग्मनें ते सुख दीधूं रे ॥ २७
 तारां वचनसुधा करणचषकमां भरी रे ।
 चित्त तृप्त नथी थातूं पाननें करी रे ॥ २८
 एवां राधा वचन सुणी हरी आवीया रे ।
 कुंजकेली करी घणा मन भाविया रे ॥ २९
 हलीमली कुंजपुंजथी सदन गयां रे ।
 करी हास नें विलास बे मगन थयां रे ॥ ३०
 गसरूप एवा श्यामने श्यामा बेउ रे ।
 एउतूं ध्यान धरे प्रेमथी निज जन सउ रे ।
 दास मागे लीलानंद मने आपजो रे ।
 गज ध्यान हृदे स्थिर करी थापजो रे ॥ ३१

अथ श्रीद्वारकाधीशं ध्यात्वा ।

- वेनी चालो जोइये द्वारकाना ईशने रे ।
 चरणकमल उपर धरीये जइ सीसने रे ॥ १
 नखररत्नकिरण भूषण थाशे एहने रे ।
 सेवा करी सफल करीये आय देहने रे ॥ २
 विरहतापतप्तभक्तहृदयसद्मने रे ।
 शीतल करवा धन्युं हस्तमाहे पद्मने रे ॥ ३
 गदा सदा धरी दुष्टने विदारवा रे ।
 पदाक्रांतभक्तत्रिविधदुःख हारवा रे ॥ ४
 हृदयतिमिरमिकर टालवाने प्रेमथी रे ।
 हस्त सुदर्शन धन्युं छे चक्र नेमथी रे ॥ ५
 दैवीजीववृंदपंक अंक गंजवा रे ।
 धन्यो अंबुतत्व कंबु हस्तकंजमां रे ॥ ६
 देवा चार ते पुमर्थ मारगपुष्टिना रे ।
 धन्या हस्त चार मेघ अभयवृष्टिना रे ॥ ७
 हस्त चरण नेत्र शोभा लेवा जलविषे रे ।
 पद्मपुंज कंठमग्न तपे जनिमिषे रे ॥ ८

जानुजंघयुगल शोभा केता केम बने रे ।
 चित्त विवश थइ शोभासुधामा सने रे ॥ ९
 चतुर्वदन जननसदननाभिन्हदतणी रे ।
 शोभा कहूं एवीबुद्धि मारी शूं घणी रे । १०
 सिंगाररसतरंगिणीतरंगनीतती रे ।
 सुंदर उदर त्रिवली छे एवी मारी मतीरे ॥११
 हृदयकमल तो गंभीर देखीने रमा रे ।
 कांत वदन जोवा वास कीधो जेहमा रे ॥१२
 एवुं इंद्र नीलविमल वक्षस्थल लसे रे ।
 कंठें कास्तुभमणी करुणां कुरजेवो वसे रे ॥१३
 श्याम चुबुक विशद वज्र तो एवो कहूं रे ।
 इंदीवर उपर बेठाछे कवि व्युतिबहू रे ॥ १४
 विद्रुमअधरकांति दंतपंक्ति तो धररे ।
 दाडिमबीजउपमा पूरण तारें ते कर रे ॥१५
 सुंदरनासापासे मुक्तामणी एम लखे रे ।
 कीर हंसअसूयाथी मुक्ताने भखे रे ॥ १६

કુટિલ નિશિત અસિત શ્રકુટીના મંગની રે।
ઉપમા બનો મુખ્યરસવિપુલતરંગની રે ॥ ૧૭

વિવિધરત્નજટિતક્રીટમુકુટની છટા રે।
જાળે ચંદ્રઉપર કોટિમિહિરની ઘટા રે ॥ ૧૮

નિજભક્તચિત્તચંચલા લપટીરૂ રે।
વિમલપીતાંબરની શોભા તો એવી થઈ રે ॥ ૧૯

નાનારત્નના આકલ્પ ડ્યામલ અંગમાં રે ।
જાણે તારા લસે સ્વચ્છ અંબરસંગમાં રે ॥ ૨૦

એવા સુંદર બાલકૃષ્ણજીના લાડિલા રે ।
દેખી ક્ષીણ થઈ કલાપતીની કલા રે ॥ ૨૧

સાથે રાધા સદા યમુનાજીના રૂપથી રે ।
થયા બેઓ એવા જાણે રસભૂપતી રે ॥ ૨૨

જીવનપ્રાણ વ્રજસુંદરીના એ હરિ રે ।
એની ચાલ જોઈ લજાયા મોટા કરી રે ॥ ૨૩

એની સેવા કરે સદા ભક્તિભાવથી રે ।
શ્રીપુરુષોત્તમજી નિત્ત નવા ચાવથી રે ॥ ૨૪

धन्य कांकरोली गाम तीर छे जेनु रे ।
 रायसागर घणु मिष्ट नीरछे तेनु रे ॥ २५
 दास कहे मनैं निज जाणीने तारजो रे
 सारा कोटि कोटि दोष तमे वारजो रे २६

—(०)—

अथ मुवइनाश्रीबालकृष्णजीनुं धोळ
 आवो श्रीबालकृष्णजी ने जोइये रे
 भवना त्रिविध ताप सरवे खोइये रे १
 खेले यशोदाजीने अंके रे
 बालभावे छाया जोइ शंके रे
 अंग शोभा बधी ब्रज पंके २
 नंदरायना लाडिला लाल रे
 करे ब्रजसुंदरीने निहाल रे
 निजभक्त तणा प्रतिपाल ३
 नेत्रकंजमां अंजन फेल्युं रे
 देखी मारुं थयुं मन धेलुं रे
 चितैं भव आधीनें ठेलं ४

कुंचित कुंतल मुख उपर जाणे रे ।

इंदिवर पर मकरंदटाणे रे ।

आवी मधुप तेनूं सुख माणे ॥ ५

अलकावलि तिलक दीसे रूडा ।

उपमा देवा कवी थया कूडा ।

एवा नंदरायना बालुडा ॥ ६

भ्रकुटीपासं अंजनबिंद रे ।

कामचापपासे शूं मिलिंद रे ।

मारा चित्तने आनंदकंद ॥ ७

तीखी पातली श्याम नासातणी रे ।

शोभा झाझी करेछे मुक्तामणी रे ।

देखी फिकी थड उपमा घणी ॥ ८

ओष्ट विद्रुमजेवा लाल रे ।

स्रवे मुक्तामणीबिंदु लाल रे ।

रससिंधुतणी ए नाल ॥ ९

नाहांना दंत बे तो कुंदनी कली ।

तेमां अधर लालकांति मली ।

एतो शोभा केवा कोण बली ॥ १०

करकंजथी अंजन चोलीकरी ।

गोल बे ने चिबुक लीधा भरी ।

मारी आंखो जोड़ने ठरी ॥ ११

झुमकी नाका ने करनफूल रे ।

उपर मोतीनी लड बे अमूल रे ।

देखी कविमती थड़ डूल ॥ १२

कंबुकंठे मोतीनो माला रे ।

वक्ष स्थल श्याम उडुगणशाला ।

एवा हरी लागे घणा मर्ने वाला ॥ १३

स्वल्पउदरनाभीनी शोभा भारी ।

उपमा केतां कवीनी बुधी हारी ।

हुं देखीदेखी जाउं बलीहारी ॥ १४

नानी कटिमां किंकिणी कनकतणी ।

मणिमय सुंदर वागे घणी ।

सुणि किलके बाल शिरोमणा ॥ १५

कोमल जंघजानुधी रिंगण करे ।

रत्नरचित अजिर नंदजी घरे ।

देखी यशोदाजीनां नेत्र ठरे ॥ १६

पद पंकजमां कलधौततणां ।

मणिमय नूपुर वागे घणां ।

ए शोभा देखी लउं भामणां । १७

नखचंद्रछटा फेली घणी ।

तेथी फीका थया रजनीमणी ।

एनी उपमा जाती नथी भणी ॥ १८

हस्तपादमां काजलबिंदु केहेवा ।

इंदीवरमरंदरत भ्रमर जेवा ।

दृष्टिदोष नाशक तेकेहेवा ॥ १९

दक्षिण हस्तमा माखणनो लोंदे ।

इंदीवरपर जाणे वेठा चंदे ।

देखी मननो ताप थाय मंदे ॥ २०

वामकरकुवलय क्षितिपर करी ।

तेने अभय आपे ते आनंद हरि ।

जेथी गोवर्धन लीधो धरी ॥ २१

नानारत्न भुषणनी शोभा भारी ।

एनी उपमा केतां तो बुद्धी हारी ।

एवी शोभा जोइ जाउं वारी ॥ २२

मेली अंगुठा मुखमा धावेरे ।
माता रमकडां लइने खेलावे रे ।

पलनामां सुखथी झुलावे ॥ २३

करे तोतली मुखथी वात रे ।
सांभलीने हरखे तात रे ।

बलिहारी जाय मात ॥ २४

लइ मिसरी माखणथी सठावे रे ।
आंगलीथी लालने चटावे रे ।

चित्तताप माता हटावे ॥ २५

गोकुलउत्सवदानउदार रे ।
एनी शोभा देखी लाजे मार रे ।

ए श्रीनंदराजकुमार ॥ २६

एवा नवनीतप्रिय बालरूप रे ।
एनी सेवा करे भक्तिना भूप रे ।

श्री गोवर्द्धनजी अनूप ॥ २७

बालकृष्णरूपथी गिरींद्र रे ।
सदा सेवे भक्तिमहेंद्र रे ।

एनूंध्यान धरेछे मुनींद्र ॥ २८

ब्रज यमुनाजी गिरीराज रे ।

पासे सुरभीकुंडनो साज रे ।

ज्यां जीवनां सरीयां काज ॥ २९

तया आपजो मुजने वाश रे ।

ए छे मारा मनमां आस रे ।

छउं चरणकमलनो दास ॥ ३०

करुणानिधि मारा प्रभु एवा रे ।

सदा आपी मने चरणनी सेवा रे ।

नित निजलीलानूं सुख लेवा ॥ ३१

—(०)—

॥ अथ श्रीदानलीलानुं धोळ ॥

श्रीराधाजी मणिमयमटुकीमां

महिमांखण लई चाल्यां ।

सांकडी खारमां श्रीनंदनंदनजीयें

जातां सरवेनें भाल्यां ॥ १

साथे सोहिये साहेलीयो सउ सरखी ।

महि वेचवाने नीसन्यां मन हरखी ।

एउनी गुप्त चतुराइ सके कोण परखी ॥ २

करकमल मटुकोउपर करी ॥
 एककरथी सखीनो एक कर धरी ॥
 चाल्यां मंथर लजाया तेथो मोटा करी ॥ ३
 श्रीराधाजीने साथे श्रीवंद्रावली ॥
 ललीताजीनि विशाखाजीनी जोडी मली ॥
 तेम बीजीयो सखीयो चाली हलीमली ॥ ४
 हसी वातो परस्पर करे आली ।
 गुप्त सुख दीधां जेह जेह श्रीवनमाली ।
 नेत्रथो सूचवीनें कर दइ ताली ॥ ५
 वय रूप शील गुण छे एवा ।
 रति कोटिकोटि लाजे जेवा ।
 श्रीकृष्णनूं मन हरीलेय तेवा ॥ ६
 केशमिषथी द्वीदल रस जाणे वसे ।
 सिंदूर वचे स्थायी अनुरोग लसे ।
 तेमां फूल गूंथ्यां हासरसजेवों विलसे ॥ ७
 सीस मोतीनी लड जाणे तारा आवली ।
 सीसफूल टीको जाणे चंद्र रह्या बे मली ।
 टीकी पासे रोहिणी जेवी दीसे छे भली ॥ ८

वक्र भ्रकुटीवचे अंजननी बिंदी ।
 स्मरचापवचे छे जाणी मिलिंदी ।
 नंदनंदनमननी ए छे फंदी ॥ ९
 आंख कमलजेवी ने घणी अणीयाली ।
 मांय काजलनी झीणी रेख काली ।
 टलती नथी प्रियनां मनथी टाली ॥ १०
 नासा शुकमुख पण गौर छे एथी ।
 मुक्तामणीनी कांति फेली छे जेथी ।
 मनमांशीतलता थाय छे तेथी ॥ ११
 उपमा नवनीत फूलगुलाब केरी ।
 मृदुपाटलकपोलनो नथी ठेहेरी ।
 एनी मृदुता शोभा छे तेथी घेरी ॥ १२
 मृदु लाल प्रवालजेवा अधर अने ॥
 कुंददंतवंचे मिसीरेख सने ।
 तेथी हास्यनी अधिक शोभा बने ॥ १३
 हडपचीये कपोलमा तिल जाणे
 लोलंब कमलनो मरंद माणे
 अथवा श्याम मग्न थया ते ठेकाणे ॥ १४

- श्रवणे ताटंक रविशोभा भरे ।
 मुखकमलतणो ते विकास करे ।
 तेथी कुटिल अलक अलिकुल विचरे ॥ १५
 वीडीरस अधरें अनुराग जाणे ।
 मनथी उमगी आवयो ते टाणे ।
 श्रीकृष्णनं श्रीमुख देखाणे ॥ १६
 श्रीमुखपासें अलकनी सुषुमा घणो ।
 इंदुसुधापानरत बे शूं नागणी ।
 एउनो वेणी शोभे वासुकी फणी ॥ १७
 कंठसुंदरदरमां मुक्तावली ।
 जलजत्वसंबंधथी शूंआवीमली ।
 एनी सुंदरता एवी थड छे भली ॥ १८
 वक्षोज लसे बे मुक्ताना हारें ।
 करी कुंभथकी शूं मुक्ता तारें ।
 निकल्या शूं प्रियकरने भारें ॥ १९
 कृश उदर गंभीर नाभी रूडी घणी ।
 लाज्या द्वीपी तनिमा देखी मध्यतणी ।
 जेने जोड ललचे गोपशिरोमणी ॥ २०

मृदु पान गौर देखी जुगजंघ ।
 घणी लज्जाथी नम्र कदलीसंघ ।
 जेने देखी मोह्या श्रीललितत्रिभंग ॥ २१
 पद सरसिजमां नखवसु तारे ।
 वसुमतीने करेछे वसुमति भारे ।
 तेउनी कांति देखी हिमकर पण हारे ॥ २२
 पदतल बहु मार्दवता लव ।
 धारण करे द्रुमनवपल्लव ।
 जेने सेवे सदा व्रजवधूपल्लव ॥ २३
 अणवट विछीया पगपान वली ।
 पायल नूपुर ने जेहर मली ।
 करे मंजुल सिंजित गली गली ॥ २४
 लाल लेंगो नितंबबिंब शोभा करे ।
 घेरदार किनारीनी चमक धरे ।
 हीरानी झाडी जाणे प्रियमन संचरे ॥ २५
 ते ऊपर वागे कंचन किकीणी ।
 तेमां ग्रथित मुक्ता लाल लीला मणी ।
 देखो तेने रीझे रसिक मुकुटमणा ॥ २६

चोली सोधे भीनी अरगजीरंगें ।
 श्याममगजी किनारी सोभे संगे ।
 रची पोताने हाथे जाणे अनंगे ॥ २७
 विसकोमल भुज कंचनव्रतति ।
 आभूषण जाणे सुमगुच्छतती ।
 जेमा लोभायो कृष्णमन मधुपपति ॥ २८
 हीरा बाजू मोतीनी बेरखी रूडी ।
 हीरापिछेली छंद बंद चांगठजोडी ।
 कडां पोंची वचे वचे श्याम काचनी चूडी २९.
 हाथने लटके आकल्प वागे ।
 हाथसांकला हीरानां मनोहर लागे ।
 निरखीनिरखी प्रिय अनुरागे ॥ ३०
 करसरसिज सुकुमार स्निग्ध लाल ।
 वशे तेमां सदा श्रीनंदलाल ।
 तेथी लोकवंद्य ए व्रजबाल ॥ ३१
 पाटल आँगलीपर नखनी छटा ।
 विद्रुमपर जाणे सीतकरनी घटा ।
 मुद्रिका जाणे प्रिय मन लटापटा ॥ ३२

સાડી શ્યામ કિનારી ગોખરૂદાર ।
 સલમાં કટોરી વચે તારા સાર ।
 છેડે કલગાની પાંતની છે ઘળી બાહાર ॥ ૩૩
 એવા સોલસિંગાર સજીનેં નાગરી ।
 પ્રિય મલવાની મન આસા ભરી ।
 ત્યારે ઘોરસાકડીની વાટ ધરી ॥ ૩૪
 ત્યારે ઉઠયા સખીયોને આવ્યાં જાળી ।
 આઢા ઉભા નંદનંદન દાળી ।
 ત્યારે રાધાજી બોલ્યાં ઘળી પ્રિયવાળી ॥ ૩૫
 તૂં કોણ છે મને રોકે શ્યાસારું ।
 એ જાણવાને મન ઘણું છે મારું
 અનીતીમાં મન દોસેછે તારું ॥ ૩૬
 ત્યારે સ્મિતયુત મુખ બોલ્યા શ્રીકૃષ્ણ
 છે ગોરસ પીવા મન મારું સતૃષ્ણ
 મન તાપ મટયો સાંભલી તારો પ્રશ્ન ૩૭
 છે ગોરસ પીવાની અભિલોસા
 તો પાત્ર રવો પત્ર લઈ ખાસા
 ત્યારે મટશે એ તમારી પિપાસા ૩૮

नहि परिमित गोरस पीवावाला	
गान करी भाजन देशूं ठाला	
करशो शूं अमारुं तमे छओ बाला	३९.
छो कोणने तारो केनछे तात	
बल केनु छे कोण तारी मात	
एवी मुखथी करेछे ओछी वात	४०
छउं कृष्ण नंदजी मारा तात	
माता जसोदाजी बलराम भ्रात	
मारा वलथी करुंछुं एवी वात	४१
वजराजकुमार थई दान माँगे	
तेथी तारा रे कुलने लाज लागे	
ए तो दानलेवूं द्विजने भागे	४२
तेथी युक्त एवुंछे मारे आज	
मूलपुरुष अमारा छे द्वीजराज	
तारां वचने सरीयां मारां काज	४३
सुणी राधा हसी बोल्यां तेवारें	
कलंकनी लाज नथी तारे	
पण लोकलाज छे घणि मारे	४४

તેથી આઢોથી સ્વસીજા કાલા કાન
 નંદજીનું છે ઘણું મોટું થાન
 રાખુંછું તેથી હું જ્ઞાણ માન, ૪૫
 રાખશો જો માન તો હું મનાવીશ
 પણ શું અપરાધ જે કરશો રીશ
 સ્મિત કરીને બોલ્યા એમ જગદીશ ૪૬
 તારે હસી લજાનમ્ર થયાં રાધારાણી
 ચંદ્રાવલી બોલ્યાં ત્યારે ઋકુટી તાણી
 તુને કીધો કેળે છે ગોરસદાણી ૪૭
 ગોરસનું દાન દેવાવાલા તમે
 સદા સુખથી લેવા વાલા અમે
 એવી રૂઝી વાત કેત્તાં તમને કેમ ગમે ॥ ૪૮
 મુળી ચંદ્રાવલી સસ્મિત રહ્યાં છાનાં ।
 લલિતાજી બોલ્યાં ત્યારે ઘણાં દાનાં ।
 લાલ એવું શું બોલો છો છઓ નાહનાં ॥ ૪૯
 નાહનાછડ્યે અમે છઓ તમે મોટા ।
 ક્ષમા કરો યદપિ અમે છડ્યે સ્વોટા ।
 પણ રસદાનમા છે શું તમારે ટોટા । ૫૦

- रस समय बना आपीयें केम ।
स्थाने आपवानो छे अमारे नेम ।
वेचवानूं शुं आपीये मूलविना एम ॥ ५१
स्थाने आपवानूं छे तमारे नेम ।
मारे लेवूं मनमां जारे आवे प्रेम ।
एनूं मूल आपीये कहो तेहेम ॥ ५२
गोरसनूं मूल हेम कोणमात्र ।
गोरस पीये थाय जे सेवा पात्र ।
आग्यावश थाय परवश करे गात्र । ५३
ए वात अमारे कांइ नथी हलकी ।
पण तमे एम बोलोछो केम छलकी ।
मारुं लकुटी गोरस जाशे ढलकी ॥ ५४
त्यारे बोल्यां विशाखा विशालमती ।
एवी छोकरबुध अड नथी गमती ।
राखो सुरत तमे कांई ब्रजना पती ॥ ५५
राखूं सुरत ए तो गमती वात ।
राखी सुरत तारे आज लाग्यां हात ।
हवे गोरस पीयूं केम लइ पात ॥ ५६

गोरसनूं योग्य पात्र पल्लव छे ।
 तेमां पण जात ए बल्लव छे ।
 एने आगल सरवे संपल्लव छे ॥ ५७
 लज्जानम्र थया त्यारे लोचन ।
 अनुराग वध्यो विसाखा मंन ।
 स्मितयुत मुख थयां सर्वे सखीजन ॥ ५८
 लाल बोल्या हवे कां करोछे वार ।
 दान गोरसनूं आपवूं निरधार ।
 वणो तमारे मस्तक छे भार ॥ ५९
 राधाजी बोल्यां लालचु थया शुं लाल ।
 गोरस घणुं पाइशुं आवीने काल ।
 उतावलमां तमे थशो शुं निहाल ॥ ६०
 हाथ आव्या मालनुं दाण मेले केण ।
 वातमां घणुं नाखेछो शु मोण ।
 दाणमेली मारी वात हूं करुं शुं पोण ॥ ६१
 हवे दाण आपो तों सुख घणु वसशे ।
 दान लीधाविना दाणी आय नइं खसशे ।
 चढवाड थशे दुर्जनलोक हसशे ॥ ६२

ए सुणी लालनो अभिलाष जाणी ।
 मन चतुराइ रची राधाराणी ।
 सखीजनथी बोल्यां मधुरी वाणी ॥ ६३
 दाणी थाये छे अडीयल निरधार ।
 दधि वेचवाने घणी थायछे वार ।
 तमे जाओ अमे समजीलइशूं चार ॥ ६४
 स्निग्धसखीजन सुणी मन हरखभरी ।
 चाल्यां लटकेथी निजमारग धरी ।
 फण्या आडा लकुटी हाथ लइ हरी ॥ ६५
 सखीजन घणां पोतें एक शौरी ।
 रोकी केम सके तारे बोल्या फरी ।
 रोको रोको ग्वाल राखो मटुकी धरी ॥ ६६
 आव्या ग्वालते सांकडीखोल ने बार ।
 रोक्यां रक्षां नइ जोरावर व्रजनी नार ।
 पाछल आव्या ग्वाल बाल हंजार ॥ ६७
 तारे एकला श्याम राधा ने सखी ।
 चंद्रावली ललित विशाखा मुखी ।
 कीधा विविध विहार रस विविध चखी ॥ ६८

दधिभाजन लइ करकमलविसे ।

खाये नाचे ने मंदमंद हसे ।

ग्वाल बाल बोलाव्या उच्चस्वर ने वसे ॥ ६९

हरी मुख दधि लागूं देखो तारे

ग्वालबारनूं मन हरख्यूं भारे

दधि तेउने आप्युं प्रभु तेबारे ७०

ते देखी बलीमुख आव्या पास

देखी सरवेने घणो आव्यो हास ।

दधी दइ प्रभु पूरी तेओनी आश ॥ ७१

मोरमुकुट भूषण सूथन काछनी ।

पीतांबर मुरलीनी शोभावनी ।

ऐवी शोभासुधामां मारी द्रष्टी सनी ॥ ७२

एबा गोरसरसिया श्री नंदनंद ।

सदा रासरसिक श्री गोकुलचंद ।

ए प्रभु मारा मनना आनंदकंद ॥ ७३

श्री यमुना वृंदावन गिरिराज ।

श्री गोकुल नित्यलीलानो साज ।

प्रभु त्यों अविचल करजो राज ॥ ७४

श्री गोवर्द्धन पदरज दास ।

मागूं गोकुलोत्सवदानदक्षपास ।

नित्यलीलामां मने देजो वास ॥ ७५

मारा जीवन धन बालकृष्णलाल ।

मागूं आपीने मनें कीधो निहाल ।

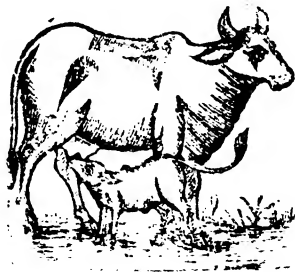
छे सदा ए मारा प्रतिपाल ॥ ७६

नंदेंद्वकेंदुविक्रमवर्ष ।

मास जेष्ठकृष्णमाहेंमिति दर्श ।

थोल पूर्ण थयूं मन वध्यो हर्ष ॥ ७७

क्रमशः

श्रीशुद्धाद्वैत भक्ति प्रवर्त्तक सस्ती ग्रंथमाला.

श्री कन्हेयालालजी

प्रा. श्रावण वद ८

શ્રી જસોદા બેટીજી (નિજજન),

રત વાઝા શ્રીમદ્ ગોસ્વામી શ્રી૧૦૮ શ્રીજદુ-
નાથજી મહારાજશ્રીનાં બેટીજી શ્રીજસોદા
બેટીજી મહારાજનું જોવનચરિત્ર લખવાને જીવ બુદ્ધિ
અસમર્થ છે. સર્વ સદ્ગુણાલંકૃત ને અલંકારની ઉપમા
પાછલ પડતી જાય છે. અર્થાત્ અનુપમને કોઈ ઉપમા
પહોંચતીજ નથી એવાં શ્રીજમુના મહારાણીજીનાં સ્વરૂપ-
ભૂત શ્રીજસોદા બેટીજી મહારાજનું ચરિત્ર જેટલું લખીએ
તેટલું થોડું છે. જેથી અમારે અહીં ટુંક પરિચય આપીને
સંતોષ માનવાનો છે.

બેટીજી મહારાજ બાલ્યાવસ્થાથીજ શ્રી.....ની
સેવા કરવામાં ચતુર શિરોમણી હતાં. બધી અવસ્થા સે-
વામાંજ વ્યતિત કરી છે. સેવાના અનવસરમાં વિપ્રયોગ-
માં ભગદાવેશયુક્ત રહેતાં હતાં અર્થાત્ પોતાને વિપ્રયોગ
સિદ્ધ થયો હતો તે તેઓશ્રીનાં રચેલાં વિરહનાં, દાનનાં
માનનાં વિગેરે વિષયોનાં કિર્તનો વાંચીને વિચારેથી
સ્પષ્ટ માલુમ પડે છે કે પોતાને વિરહનું દાન થયું હતું.
આટલું છતાં પણ આપનામાં નમૃતા અને વિનયનો ખંડાર
ભરપૂર હતો. વડીલોની માન મર્યાદા સાચવવી એ તો
શીખોનેજ ખૂતલપર પ્રગટ્યાં છે એમ સર્વને થતું.

ઉત્તરાવસ્થામાં પોતે ટુદ્ધ હોવા છતાં પોતાની અં-
તાવસ્થા પર્યંત ઉત્સવોને દિવસે અને આસ્વા શતિકા-
ઝમાં પ્રાતઃકાળે વેહેલાં જાગ ને શ્રી.....ની સેવામાં
તત્પર થતાં, તે આસ્વા દહાડો સેવામાંજ રોકાતાં હતાં.
તે એટલે સુધી કે ભોજનનો સમય થયો હોય છતાં તેની
દરકાર ન કરતાં અને ભોજન પળ સ્વલ્પ કરતાં. રાત્રિના
સ્વક્રિય વૈષ્ણવો પાસે ભગવદ્ વાર્તા વાંચતાં અને એકાં-
તમાં પ્રભુ ગુણગાન કરતાં ત્યારે વિવિધ રાગ-રાગણીમાં
બાલ પદ બનાવતાં,

કાલક્રમે શ્રીમદ્ ગોસ્વામી શ્રીમગનલાલજી મહા-
રાજશ્રીએ લીલા વિસ્તારી અને ત્યારપછી થોડેજ સમયે
લાલબાવાશ્રીને બાલ્યાવસ્થામાંજ છોડીને શ્રીવહુજી મ-
હારાજ (લાલબાવાશ્રીનાં માતૃશ્રી) પળ લીલામાં પધાર્યાં.
એ દિલગીરી ભરેલો સમય સાંભળી પાટણવાળા શ્રીમાજી
મહારાજે મુરત પધારીને સમ્ય વૈષ્ણવ ગ્રહસ્થોની મંડળી
નીમીને મોટા મહોત્સવ સાથે લાલબાવાશ્રીને શ્રીજસોદા
વેડીજોની સત્તા નિચે સોંપ્યા. પરંતુ આ વ્યવસ્થા કેટ-
લાએક સ્વાર્થી અને વિઘ્નસંતોષીઓને પ્રસન્ન નહીં પડ-
વાથી તેઓએ મંદીરમાં એક વીજાને ઉંધુંચતું સમજાવી
માંહોમાંહે લડાવ્યા અને કુસંપ ઉત્પન્ન કરીયો તે એટલે
સુધી કે મોટું મંદિર જે આનંદભુવન હતું તે રણભૂમિવત્

વની રહું હતું. એ કટાકટીને સમયે પણ શ્રીજસોદા
 બેટીજી મહારાજે પોતાના ગંભીર અને સહનશીલતાના
 ઉત્તમ ગુણે કરીને થતાં અને આવી પડતાં સર્વ વિઘ્નોને
 પ્રભુએ જેમ દાવાનલ્લં પાન કીધું હતું તદનુસાર સહન
 કીધાં. એ દરમ્યાન સારે ભાગ્યે કેટલાક હિતેચ્છુઓને
 શ્રીઠાકોરજીએ સારી બુદ્ધિ પ્રેરી કે તેઓએ ડિસ્ટ્રીક્ટ
 સિવિલ કોર્ટના હાથમાં એ કામ સોંપ્યું જેથી તેમની
 તરફથી એક મેનેજર મંદીરનો વહીવટ શ્રીજસોદા બેટીજી
 ની સલાહ લઈને ચલાવવાને નિમ્નો. એટલે ફરીથી પૂર્વ-
 વત્ મંદીર મુખ્યવસ્થિત વન્યું, ક્રમેક્રમે કોર્ટનો અભિપ્રાય
 શ્રી બેટીજી માટે ઊંચા પ્રકારનો બંધાયો એટલે શ્રીલાલ-
 વાવાનાં જાતનાં વાલી તથા મંદીરના ધર્મ સંબંધી સર્વ
 કામનાં વહીવટદાર નીમ્યા. ત્યારથી આપ શ્રીલાલવાવાને
 પધરાવીને અનેકાનેક પ્રદેશોમાં ફરીને મંદીરની ઉપર
 જે અતિઘણું કરજ હતું તેમાંથી અથાગ મહેનતે મંદીરને
 રૂળ મુક્ત કીધું. અને ઉમર લાયક થતાં વિદ્યાભ્યાસ
 અને સેવાક્રમ શિખવ્યો અને સાત વર્ષની અવસ્થાએ
 શ્રી લક્ષ્મણલાલાજી પધરાવી જઈ ત્યાં ચૌલ સંસ્કાર
 કરાવ્યો અને તુરતજ સુરત પધારી યજ્ઞોપવીત સંસ્કાર
 મોટા સ્મારંભથી કર્યો અને શ્રી લાલવાવાને પધરાવીને
 શ્રી નાથજીની યાત્રા કરાવી. શ્રી નાથજીનાં ચરણસ્પર્શ
 કરાવી ઘણાજ આનંદ સાથે સુરત પધરાવ્યા.

ત્યારબાદ ટુંક સમયમાંજ પોનાના સ્વસુર પક્ષના સ્થાવર-જંગમ મિલકતના માલિક શ્રીમદ્ ગોસ્વામી શ્રી વ્રજરત્નલાલજી મહારાજ (લાલ્લુલાલ) થાય એવું વિલકરી આપવાની પોતાના પતિની જીજ્ઞાસા જોઈ તે પ્રમાણે થવાને પોતે સંમતિ આપીને વિલકરાવ્યું. ત્યારબાદ તેમના સ્વામીજી દેહ છોડી ઇટલે પોતાની સ્થાવરી મીલકત પણ મહારાજશ્રીને સુપ્રત કરી દીધી અને મંદીરના વહીવટનો તમામ વંદોવસ્ત કરી પોતે નિવૃત્તિ પરાયણ થઈ ગયાં અને પ્રભુ ભજન કરતાં કરતાં સંવત્ ૧૯૬૪ ના આષાઢ વદી ૯ ને દિવસ રાત્રિના પહેલે પોહોરે પોતાનું જે સ્વરૂપ તેમાં પોતે ઐશ્વર્યતા કરી અર્થાત્ લીલા વિસ્તાર્યાં આપનું સંપૂર્ણ ચરિત્ર લખવામાં આવે તો એક સ્વતંત્ર ગ્રંથ બને, પરંતુ સ્થાનાભાવથી અહીં દીગ્દર્શન માત્ર કરાવ્યું છે

આપે અનેક રાગ-રાગણીમાં વિવિધ ધોલ, પદ, ચાલ, કીર્તન, રેવતા, ટુમરી, લાવણી, કવિત, ગજલ ઇત્યાદીની રચના કરી છે.

શ્રી જમુનાજીનાં પ્રાકટ્યનાં ચાર ધોલ જે આપે રચ્યાં છે જેમાં ઇટલો થયો ગૂઢ અર્થ સમાયલો છે કે સર્વ સાધારણ જીવો તેનો મુખ્ય હેતુ શો છે, તે સમજવાને અશક્ત છે. તેમજ પૂર્વાપર તપાસતાં આજ પર્યંતમાં

શ્રી જમુનાજીના પ્રાકટ્ય વિષે આવી સ્પષ્ટ સમજ સહિત સમજાય એવું ગદ્ય પદ્યાત્મક કોઈ તરફથી વહાર પડ્યું જાણવામાં નથી, જેથી સિદ્ધ થાય છે કે પોતે શ્રી જમુનાજીનાંજ સ્વરૂપાંશ હતાં, તેથી પોતાનું સ્વરૂપ શું છે તેનું આપ સિવાય અન્યથી વિવેચન થઈ શકવું દુર્લભ છે. પ્રસ્તુત ધોળ આ નિચે આપવામાં આવ્યાં છે તે વાંચવાથી અને ભાવ સહીત વિચારવાથી સર્વ વૈષ્ણવોને તેની પ્રતીત થશે. સિવાય ઉપર કહ્યા મુજબ પોતે પોતાની સ્થિતિમાં જે રચના કરી છે. અને તે સર્વે નિજજન દેહાપથી પ્રસિદ્ધ છે. તેનો પળ મોટો સંગ્રહ છે જે વધાં અહીં સ્થાનાભાવને લીધે આપી શકાય તેમ ન હોવાથી નમુના તરીકે થોડીક કવિતા આ નિચે આપવામાં આવે છે. તેથી વૈષ્ણવોને સંતોષ માનવા નમ્ર વિનંતિ છે. વાકીની કાવ્ય આ પુસ્તકના બીજા ભાગમાં આપવા ઇચ્છા છે. તે ભગવદીઓની કૃપાથી પ્રભુ પૂર્ણ કરે એ ભાવન! સાથે વિરમું છું.

અસ્તુ૦

મંગલાચરણનું ધોળ

રાગ— મારા રે સ્વામી બોલોની વ્હોલા—એ રાગમાં

દાસજાણી આશ પુરણ કરજો,

સદારે મારૂ ચિત્ત પ્રેમે ભરજો. દાસજાણી ૧.

आश मुख्य मोटी छे मनमां,
 दर्शन उत्कंठा थाय तनमां, दास जाणी. २.
 प्रथम श्री वल्लभ पद वंदु,
 श्री विट्ठलेश छे जन सुख कंदु. दासजाणी ३.
 दासी ब्रज भक्त तणी जाणो,
 आपनुं ते ध्यान हृदय आणो. दासजाणी ४.
 वंदन हुं करुं छूं भानुं तनया,
 कलिंदगिरि नंदनी धन धन्या. दासजाणी. ५.
 आप रूप मेघश्याम रंगे,
 भक्तने संभारो श्याम अंगे. दास जाणी. ६.
 वंदन हूं करु हरिदासराइ,
 ए तो गिरि श्यामने सुखदाइ. दास जाणी ७.
 वंदन करु राधाजी रंग भीना,
 कीधा त्रिभुवन पति आधिना. दास जाणी ८.
 वंदुं अष्ट सखी मुख्य अधिकारी,
 ते तो श्यामा प्यारीने अति प्यारी दास. ९.
 वंदन करु अष्ट सखा संगे,
 गाय रस लीला ते उमंगे. दास जाणी १०.

वंदन हुं करुं व्रज चोर्याशी,
 जेथी रे जाय जन्म मरण फांसी. दास.
 वंदन करुं वैष्णव चोर्याशी,
 निर्गुण पथ अंगना सुखराशी. दासजाणी. १२
 वंदुं बसो बावन श्री प्रभुना,
 लीधारे सेवक शरणे त्रण गुणना. दास. १३
 वंदुं वंदुं केाटि केाटि वंदना,
 चरण रज दीजे लक्ष्मण नंदना. दास. १४
 करुणामय कांति छे समदृष्टि,
 कीधीरे दास दासीने रस वृष्टि. दास. १५
 हुं छुं लोभ-क्रोध युक्त कामी,
 कृति नव जोशो वल्लभ स्वामी. दास. १६
 दोष बळवंत सुशक्य माहारा,
 गणती करतां आवे नहीं पारा. दास. १७
 लेखुं करतां श्रम झाझो थाशे,
 ग्रही बांहे छोडो तो प्राण जाशे. दास. १८
 साधन मुने बीजुं ते नहिं भासे,
 कृपाबळ मात्र पाप नासे. दास जाणी. १९

तुच्छमति मुखथी शुं कहुं कथी,
 कृपा आप करो कांइ दूर नथी. दास. २०
 प्रगट निःसाधनने दान करता.
 सदा निजजनमां ते रस भरता. दास. २१

————— ०:[८]:० —————

कवित.

राते न सातैं मद माते उनीदे दृग,
 जागे चार जाम वर कैान वह अंगना;
 जाके रस पागे लाल सांची किनकहु रसाल,
 सोइ मन मेरे बसी ताके संग जंगना.
 सकुची बिहाइ मन कपट नसाय श्याम,
 रामकी सैं सुधे भाय गहिकें उमंगना;
 मो तें दुरावो पर वंदन लग्यो हे भाल,
 निजजन बीन गुन नख लग्यो कंगना. १

(२)

आज दोउ अषाढनमें गुलाबी मनोरथ भयो,
 गुलाबी वगीचामें साज सजवायो हे;

गुलाबी खंभ चार गुलाबी कमान मढी,
 गुलाबी सुखद होदें जलसों भरवाये हैं.
 गुलाब फुल मंडली सुंदर खसखानेकी;
 ताही मध्य बाळकृष्णलाल पधराए हैं,
 गुलाब रंग आरति उतारे श्री मगनलाल.
 न्योछावर करी निजजन हरखाए हैं. २

(३)

श्री बालकृष्णलाल रस रुप अति सुंदरकों,
 निरख निरखकें अतिहीं हरखानो हे;
 गुलाबी टिपारेो भाल तिलक अलकावली.
 घुघरारी अलके नेन रस बरखानो हे,
 गुलाब रंग पालनेमें झूलत झुकत आज,
 चंद्रिकाके आसपास कतरा सरखानो हे;
 गुलाबी सिंगार ओर गुलाबी हे फुलमाल,
 निजजन जय जय शब्द दरखानो हे. ३

श्री जमुनांजीनी गरबी.

श्री गोकुलचंद्र रमन मन हरणी,
हेरी श्री जमने महाराणीरे;
श्याम सुंदर संग सांवरी बिलरात,
सुंदर रति रस दानी रे. श्री गोकुल. टेक.
उर पर श्याम अलक लट सोहे,
मन हरणी सकुमारी रे;
भृकुटी कमान अलक घुघरारी,
पेहेरे कसुंवल सारी रे. श्री. गोकुल १
गुंथी हे बेनी मांग सवांरी,
अर्ध चंद्र सुखकारी रे;
जीव जीवी छेल कडी कलंगी,
बिंदीसींका भारी रे. श्री गोकुल. २
करन फूल लड सोहत बेनी,
शीश फूल छवि न्यारी रे;
मेघ श्याम दोनु जुगल मनोहर,
कांति किरन उजीआरी रे. श्री गोकुल. ३

तिनमनी हार हमेल सतलरी,
 पीत कंचुकी घाडी रे;
 कमल माल कमल कर लीनो,
 शत गुन शोभा बाढी रे. श्री गोकुळ. ४
 कर चूरी गजरा कंगन मेहेदी,
 मुंदडी बंद पीछेली रे;
 पोंहोंची हस्त फूल कर झलके,
 मोहे सकल सहेली रे. श्री गोकुळ. ५
 बांहे बजोठा बेहेरखी सवारी,
 लूम लटकन पर वारी रे;
 कटि किंकणी फोंदा लेंघा,
 मोती लरी बलदारी रे. श्री गोकुळ. ६
 जुगल चरणमें महौवर रंजीत,
 नख छवि चंद्र उजारी रे,
 नेपुर पायल अणबट बिछिया,
 गज गवनी पर बलिहारी रे, श्री गोकुळ. ७
 नकवेसर गजमोती ललकें,
 चिबुक अधर परवाली रे;

मृगनेनी अंजन आड बिराजत,
 सुंदर पाटि ढाळी रे. श्री गोकुळ. ८
 खेवत नाव पुलिन मध्य धारा,
 संग सखि सब सकुमारी रे;
 कमल फिरावत मधुप गुंजारत,
 फल फूल हुमनकी झारी रे. श्री गोकुळ. ९
 परम गंभीर सिंधु शीतलता,
 अति चंचल सुख देनी रे;
 भक्ति मुक्ति करि देत अभयता,
 चढावे वैकूण्ठनी श्रेणी रे. श्री गोकुळ. १०
 शूक पीक मोर नचावत भावत,
 संग पिया दिन रेनी रे;
 पद अंबुज रस रूप माधुरी,
 पाप काटनी छेनी रे. श्री गोकुळ. ११
 करत कृपा निजजनकों पूरन,
 सकल सिद्ध करी लेनी रे;
 निशादिन केली करत श्री वृंदावन,
 सुंदर श्याम रीझेनीरे. श्री गोकुळ. १२

रासनुं पद-राग भैरवी.

देखो नागरी निरतत नटवर संग,
 नटवर संग लजावत अनंग. नागरी टेक.
 सब गुन सागर रुपकी आगर,
 गावत गीत सुछंद रंग. नागरी नि० १
 लेंघा पीत कसुंबी सारी,
 नील कंचुकी ऊर उतंग. नागरी नि० २
 नेनन खंजन मीन रहे थक,
 मेन कमान भृकुटी भ्रुव भंग. नागरी नि. ३
 मदन मोहन पिये बस कर लीने,
 शोभा सिंधु तरंग अंग. नागरी नि० ४
 निजजन प्रभु प्यारी मुख निरखत,
 चंद्र थक्यो खग माग उमंग. नागरी नि. ५

क्रमशः

पुष्टिमार्गीय शिक्षामृत.

दरेके दरेक वैष्णवोए अवश्य मनन करवा योग्य छे.

नोछावर ०-२-०

पोष्टेज ०-०-६

छटक मगावनारे पोष्टना स्टॉप बीडवा.

શ્રી વ્રજોત્સવજી (વ્રજજન)

શ્રી ગુસાંજીના સપ્તમલાલજી શ્રી ઘનશ્યામ-
લાલજીના દ્વિતિયલાલજી શ્રી ચાચાગો-
પેશ્વરજીના લાલજી શ્રીરમણજી મહારાજ
ને ત્યાં શ્રી વ્રજોત્સવજી મહારાજનું પ્રાકટય સં. ૧૭૧૯
ના મા. વદ ૧૩ ના રોજ થયું છે. આપને ત્યાં સંવત્
૧૭૫૭ ના અષાઢ સુ. ૪ ના દિને શ્રીવ્રજરમણજી નામે
એક લાલજીનું પ્રાકટય થયેલ ત્યારપછી આપનો વંસ
નિત્યલીલામાં સ્થિત થઈ ભૂતલપરથી અદૃશ્ય થયો છે.
આથી વિશેષ કોઈપણ પ્રકારની માહિતી મળતી નથી.

આપે વ્રજભાષા અને ગુજરાતી ભાષામાં ઘણાજ
થોડા, કીર્તન ઇત્યાદિ બનાવ્યાં છે. તેમાં પળ શ્રી ગોવ-
ર્દન લીલામાં ગવાતું કીર્તન (ગોદ બેઠે ગોપાલ કહત
વ્રજરાજસોં) ઇટલું વધું પ્રસિદ્ધ છે કે દરેક વૈષ્ણવોને
કંઠસ્થ જેવું થઈ રહ્યું છે,

અમોષ અહીં આપનાં થોડાં પદ-કીર્તન નમુના
દાખલ લીધાં છે.

श्री यमुनांजीनां पद-राग रामकली.

यमुना यमुना नाम भजो ।

हरनिश करो आराधन इनको,

ओर को पंथ तजो ।

दे हैं सकल पदारथ तुमकों,

इनको नाम रजो ।

व्रजपतिकी अतिही पियारी,

ताते सकल शृंगार सजो ॥ १

(२)

निरखतहि मन अति आनंद भयो,

देख प्रभात प्रभाकर कन्या ।

जल परसतही सकल अघ भाजे,

ज्यां हरि देख हिरनकी सैन्या ॥

ओर जीवकों ओरनकी गति,

मेरी गति तो तुमहिं अनन्या ।

व्रजपतिकी तुम अतिही पियारी,

तुम संगमते जान्हवो धन्या ॥ २

(३)

यमुनासी नहीं कोइ दुःख हरनी ।
 जाके स्नान ते मिटत हैं पाप,
 होत हैं आनंद सुख कीजु करनी ॥
 महिमा अगाध अपार इनके गुण,
 वेद पुराणन वरणी ।
 कहत ब्रजपति तुम सबनको समुजाय,
 छुटे यम डर जो आवे इनके सरणी ॥

(४)

जयति भानु तनया, चरण युगल वंदे ।
 जयति ब्रजराज नंद प्रिये सर्वश देत,
 आनंद जुं शरद चंदे ॥
 जयति सकल सुखकारिणी कृष्णमन हारिणी,
 श्री गोकुल निकट बहत मंदे ।
 जाके तट निकट हरिरास मंडल रच्यो,
 तहां नृत्य ताता थेइ थंदे ॥
 जयति कलिंगगिरि नंदिनी दंत आनंदनी,
 भक्तके हरत सब दुःखद्वंदे ।

चितमें ध्यानधर मुदित ब्रजपति कहें,
जयति यमुने जयति नंद नंदे ॥ ४

(५)

जगतमें यमुनाजी परम कृपाल ।
विनती करत तुरत सुनलीनी,
भये मोपें दयाल ।
जो कोउ मज्जन करत निरंतर,
तातें डरपत हैं यमकाल ।
ब्रजपतिकी अति प्यारी कालिंदी,
सुमरत होत निहाल ॥ ५

(६)

पियसंग रंगभर कर विलासे ।
सुरत रस सिंधुमें अतिही हरषित भइ,
कमल ज्यों फूलतें रवि प्रकाशे ॥
तनतें मनतें प्राणतें सर्वदा करत है,
हरिसंग मृदुल हाशे ।
कहत ब्रजपति तुम सबनसों समुजाय,
मिटे यम त्रास इनहिं उपासे ॥ ६

पवित्रानुं पद-राग सारंग.

पवित्रां पहेरावत श्री विठ्ठलनाथ ।

सुंदर सुभग पाटके रचे हे, सातो बालक साथ॥

श्री गिरिधर गोविंद गोद भरे,

गोकुलेश रघुनाथ ।

श्री यदुनाथ-घनश्याम बालकृष्ण,

लीये पवित्रां हाथ ॥ २

भिन्नभिन्न पहेराय भेटधर,

दिये चरण पर माथ ।

मिश्री भोगधर वारत तन मन,

वृजजन गावत गुणगाथ ॥ ३

-----०:[०]:०-----

श्री लळिताजीनी वधाइनुं पद-राग सारंग

आज सखि शारदा कन्या जाइ ।

भादेां सुदि षष्ठी हे शुभदिन,

शुभ नक्षत्र वर आइ ॥ १

भेरी मृदंग दुंदुभी वाजत,

नंद कुंवर सुखदाइ ।

गोपिजन प्रफुल्लित भइ गावत,
 मंगल गीत वधाइ ॥ २
 नाम करनको गर्ग पराशर,
 गौतम वेद पढाइ ।
 दीने दान पिता विशोक जु,
 नारद बीन बजाइ ॥ ३
 आभुषन पाटंबर बहु विध,
 गो भू दान कराइ ।
 नंदराय वृषभानराय मिलि,
 विशोकहि देत वधाइ ॥ ४
 सकल सुवासिनी धरत साथिया,
 कीरति पंजीरी धाइ ।
 ब्रजपतिकी स्वामिनी यह प्रकटी,
 ललिता नाम वधाइ ॥ ५

श्रीचन्द्रप्रिया बेटीजी.

काशीस्थ गोस्वामी श्री १०८ श्रीजीवनलालजी महाराजनां
छोटी बेटीजी अ. सौ. श्रीचन्द्रप्रिया बेटीजीनां

रचेलं पद—राग बिलावल.

नागर नट नन्दलाल, लोचन चंचल विशाल,
यसुदा को कुंवर लाल, मांखनको चोर चोर.
बिथुरी अलक तिलक भाल, मोर मुगट अति
विशाल, कुंडल छवि अति रसाल, चितवा
को चोर चोर ॥ संग लिये ग्वाल बाल,
यमुना तट खेले लाल । मुरली धुन अति
रसाल, मन हरलियो मोर ॥ भ्रकुटी छवि
अति विशाल, कंठ सोहे बन माल । दीन
दासी पे दयाल, मांखन दधि ढेर ढेर ॥

—————:(०):—————

पलना राग आसावरी.

श्रीमुकुन्दराय पालने झूलें झूलावें, श्रीगिरि-
धरलाल हो ॥ रत्न जटित को पलना बनायो
हीरा लागे लाल हो ॥ गजमोतिन की डोर

बनी है झूमर अति विशाल हो ॥ झगुली
टोपी सीस धरे है, कंठ मोतीनकी माल हो॥
चकड़ भौरा झुझुना फिरकी खेलावे श्रीमुरली-
धरलाल हो किरतनियां तो किरतन गावे
वैश्रव होय निहालहो ॥ धन धन भाग्य दासी
निजजन के प्रभु तुम हौ परम दयाल हो ॥

— — — :०: — — —

मलार.

सुनो री सखी श्याम नहीं घर आये ॥
श्याम नहीं घर आये, सखीरी कृष्ण नहीं घर
आये ॥ आवन कहि गये प्रीतम प्यारे किन
सैतिन भिरमाये ॥ बादल गरजे मेहा बरसे
पपीहा शब्द सुनाये ॥ हरी दरसन के प्यासे
नैना पल पल नीर बहाये ॥ दिन नही चैन
रात नहीं नींदिया कृष्ण कौन बन छाये ॥
दीन दासी कर जोड कहतुहे मोहि सपनेमें
दरस दिखाये ॥

क्रमशः

— — — ० — — —

શ્રી વ્રજભૂષણજી.

ગુસાંઈજી શ્રીમદ્વિઢલેશમ્ભુચરણના તૃતીય કુમાર શ્રીબાલકૃષ્ણજી, શ્રીદ્વાર-કાંધીશના તિલકાયતના વંશમાં ૭મી પેઢીએ છઠ્ઠા ટીકેત શ્રી વ્રજભૂષણજી થયા છે. ચોથા ટીકેત પણ શ્રી વ્રજભૂષણજી નામાભિધાનથી વિરાજતા તેનું મા. ૧૬૯૯ ના શ્રાવણ વદ ૯ નું છે. તેઓની લીલા પણ જાણવા-વિચારવા જેવી છે. પરંતુ આપણે અત્યારે છઠ્ઠા ટીકેત સંબંધે લખવાનું હોવાથી વિષયાંતર કરી શક્તા નથી.

મસ્તુત્ શ્રી વ્રજભૂષણજી મહારાજનું માકટય, સં. ૧૭૬૫ ના માગસર સુદ ૯ નું છે. આપણે કાંકરોલીની ગાદીએ, સંવત્ ૧૮૧૦ ના શુભ મુહૂર્તમાં ઉદેપુર નરેષ દ્વિતિય પ્રતાપસિંહજીએ અમિષેક કર્યો હતો. આપણાં છગ્ર આસોડીયા ગામમાં થયાં હતાં. આપણે ત્યાં કાંકરોલીમાં બે લાલજોનું માકટય થયું હતું. તેમાં જ્યેષ્ઠ પુત્ર શ્રીવ્રજ-નાથજી સંવત્ ૧૭૮૮ ના જેઠ સુદ ૭ ને દિને અને બીજા પુત્ર શ્રી મુરલીધરજી સંવત્ ૧૭૯૦ ના વૈશાખ વદ ૧૨ ના દિને પ્રગટ થયા હતા. આપણે સ્નાન માટે

जल बहु जोतुं जेथी १६ खवास नित्य खवासीमां रहेता
बळी राजभोग सरवानो समय थाय त्यारे श्री द्वारकां-
धीशने बदामनो शीरो खुब आरोगावता. आ प्रमाणे
लाखो रुपिआनो बदामनो शीरो श्री-ने आरोगाव्यो.
अने शीरानो महाप्रसाद तमाम सेवको उपरांत पशु-पक्षी
अने घोडां शुद्धांने आपता. कांकरोलीमां गढ अने
दरवाजा आपे कराव्या छे. तेमज मोटो बगीचो पण
आपेज कराव्यो छे. जेनी अंदरजी बावडीनुं जल
अद्यापि श्री द्वारकांधीश आरोगे छे.

एक समय आप बेठकमां विराजता हता. ते समये
उदेपुरथी राणाजी दर्शन माटे आव्या. तेमनी साथे
तेमना भाणेज माधवसिंहजी पण आव्या हता. आ
बखते आपे राणाजीन आशिर्वाद आप्यो. अने भाणे-
जनेो आवो “ आमेरपति ” ए प्रमाणे कहीने सत्कार
करीो. त्यारे माधवसिंहजीए विनती करी के अन्नदाताजी
“ मोटा भाइ विद्यमान छतां आप आ शुं ! आज्ञा करो
छो ? त्यारे राणाजी बोली उठ्या के हवे तो आपश्रीनी
आज्ञा थइ चुकी छे एटले तुं निश्चय आमेरपति थइ
चुक्यो तेमां संदेह नथी ” त्यारे माधवसिंहजीए विनती
वरी के, राज ! जो हुं जेपुर जइश तो आपना पधायीं
सिवाय राज्यासन पर नहीं बेसुं ए मारो निश्चय छे. माटे

आप पण समयपर जरूर पधारशो. त्त्यारे आपे आज्ञा करी के “ शुभस्य शीघ्रम् ” ।

त्यारवाद थोडे दिवसे माधवसिंह जी जेपुर गया अने राज्याधिकार प्राप्त थयो त्त्यारे पोताना एक दिवाने कांकरोली आपने पधराववा मोकल्यो. अने पोतानी सरहद सुधी रस्ताना दरेक गाममां मुखी उपरे हुकम लखाव्यो के, कांकरोलीथी महाराजश्री पधारे तेनु स्वागत यथायोग्य करवुं. दिवान कांकरोली आव्यो ते समये आपने चौथीओ ताव आवतो. एथी श्रीअंग घणुज कृश थइ गयुं हतुं. ते एटले सुधी के नित्यलीलामां पधारवानी तैयारी थइ गइ हती. आ अरसामां जेपुरथी तेडुं आव्युं. आपने विनति पहांचाडतांज आप जवा माटे तैयार थइ गया. माणसेाए आपनी अत्यंत बीमारी जोइ न पधारवानी प्रार्थना करी. त्त्यारे आपे सर्वेनो भ्रम दूर करवा माटे रतन चौकनां तमाम कमाड बंध करावी एक जलधरीआने अंदर राखी स्नान कर्युं. अने वस्त्रो धारण करी श्री-ना चरण स्पर्श कर्या. शुभकामाळा लइने जगमोहनमां पधार्या, आ समये आपनु श्रीअंग बीलकुल निरोगी अने सशक्त जणावा लाग्युं. आ जोइ बधाने आश्चर्य लाग्युं अने जेपुर जवानी तैयारी करी पधार्या. आप ज्यारे जेपुर नजीक पहांच्या त्त्यारे मोती डुंगरी

मुधी राजा सामे पथराववा आव्यो. आपे जेपुर जइ राजाने शरणे लीधो त्यारे राजाए गुरुदक्षिणामां त्रीश हजार रुपिआनी आमदानीना अंदाजनां पंदर-सोळ गाम भेट कर्या. त्यारबाद आप थोडाक दिवस जेपुर बिराजीने कांकरोली पधार्या.

आपे सर्वोत्तमजीनुं धोळ, नामरत्न तथा नबरत्ननुं धोळ-वधाइओ, चोरासी कोष व्रजपरिक्रमानो धोळ तथा बीजा छुटक पद घणा बनाव्यां छे. तेमांथी थोडां आ प्रथम भागमां आपवामां आवे छे. बाकीनां बीजा भागमां आपथुं.

दीनता आश्रयनुं पद.

श्री बल्लभ शरण तीहारे आयो ।

बहोत जन्म भटकत भयो मोकुं,

अजहु पार न पायो ॥ १

जा साधन ते होत जीव गती,

सो कलु न बनी आयो ।

देखी परपंच जगतके, ताते जीव अकुलायो ॥

तीरथ व्रत जप तप संजममें,
 यह सब जरात बुलायो ।
 ए अघोर कळीकाळ जानी,
 सबहीन फल दुरि दूरायो ॥ ३
 करुणा सागर अधम उद्धारण,
 एह जस सब जग छायो ।
 चरण कमल अब आय ग्रहे,
 मन वचन कर्म करी आयो ॥ ४
 तुम बीन अनंत ठोर नहीं मेरे,
 ढेरत हों सीर नायो ।
 धगे पानि मेरे माथेपर,
 मेरो भयो मनोरथ भायो ॥ ५
 देवी जीव उद्धारण कारण,
 पुष्टिमार्ग प्रगटायो ।
 अपने बल प्रताप तेज तें,
 रवी सुत त्रास नसायो ॥ ६
 तुमसो दाता भयो न ओरे,
 वेद पुराण बतायो ।

आपहि शर्वस ब्रजभूषणको,
शरणागति दरशायो ॥ ७

—o:[*]:o—

श्री महाप्रभुजीनी वधाइ,
हुं बलिहारी तैलंग कुळदीपक,
श्री लक्ष्मण तातनेरे लोल ।
ते कुळ प्रगटया श्री वल्लभदेव,
जगत हित कारणे रे लोल ॥ १
एमना बेउ सुत छे परमकृपाळके,
चतुर शिरोमणी रे लोल ।
श्री गोपीनाथ श्री विठ्ठलनाथ के,
अम शिर ए धणी रे लोल ॥ २
जाणी ए पोते सात स्वरूप धरीने,
प्रगटया मही रे लोल ।
श्री गिरिधरजी परम सुशील के,
सुभट अति शोभितारे लोल ॥ ३
श्री गोविंदराय तणु मुखचंद के,
भक्तजन लाभतारे लोल ।

श्री बाल कृष्णजीना अतिशय नील के,
चरण चित्त लावीएरे लील ॥ ४

श्री गोकुळनाथना चरणनी रेणु के,
जगतमां कहावीएरे लोल ।

चतुर शिरोमणी श्री रघुनाथ के,
तेना गुण गाइएरे लोल ॥ ५

श्री जदुनाथजीना चरण सरोज के,
तेने दुर्लभ धारीएरे लोल ।

समर्थ वेद तणो नहीं वरणव के,
गुण घनश्यामनारे लोल ॥ ६

गखो चरण कमळनी छांय के,
पहोंचे कामनारे लोल ।

सात स्वरूप तणो निज वंश के,
जगतमां बिराजजोरे लोल ॥ ७

सकळ स्वरूपना चरणनी रेणु के,
अम शिर गाजजोरे लोल ।

ए श्रो वल्लभना निजवंश के,
जगतहित कारणेरे लोल ॥ ८

श्री ब्रजभूषण जोइ मुखचंद्र के,
जाय वारणे रे लोल ।

हुं बलिहारी तैलंग कुळदीपक,
श्री लक्ष्मण तातनेरे लेाल ॥ १०

-----:(०):-----

मुरलीनुं पद-राग गोरी.

मुरलीवारे सामरे नेकु, मारग मोहि बतायहोरे
संग न सहेली फीरों अकेली,

कीत नंदीसूर ग्राम रे ॥ १

मूलपरी संकेत सघन बन,

हौं अबला कीत जाउ रे ।

मृगनेनी के बचन सुनतही,

आय मीले तीहिं ठाउरे ॥ २

मारग मीले अंक भरि भेटे,

भलो बन्यो यह दावरे ।

ब्रजभूषण हीत लाडिली प्रभु,

राधा रमन भयो नाँवरे ॥ ३

(२

अहो प्रिय मुरली सुंदर बांसकी,

सीखीमें जतन अनेक ।

मोही छीन जीवे नहीं अरु यह मुरलीकी टेक ॥

अहो प्रिय मुरली छीन छांडो नहीं,

अरु जहीं जहीं जाउं ।

के कटि के करमें रहूं, के अधरनपें ठाउं ॥ २

वसी कुलन मुरली भई, अरु वसों करनके हेत

लुमकों आनि विवाही हों,

निज मंदिर संकेत ॥ ३

मुरली मेरी मोहन मोह्यो, सब ब्रज ग्राम ।

गुढम् स्थाने रटौ श्री राधा राधा नाम ॥ ४

अहो प्रिय मुरलीमें गुन गान,

घनेरेहों कृपा अनुराग ।

तन धन वारों यह सब मेरो बड भाग ॥ ५

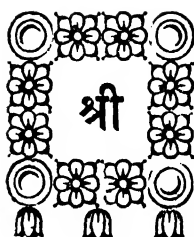
रीझि पिया मुरली दर्ई, ओर कंठको हार ।

ब्रजभुषन हीत लाडिली मिलि,

लीख्यो बिपिन बिहार ॥ ६

श्री देवकां बेटीजी.

नाथद्वाराधीश श्रीमद् गोस्वामीवर्य श्री
१०८ तिलकायत श्री गोवर्द्धनलालजी
महाराजनां भगिनी श्री देवकांबेटीजी
(श्री बेनांजी)नां रचेलां धोळ-पद.

सं १९६५ना मागसर मासमां कोटाथी श्रीमद् गो.
श्री रणछोडलालजी महाराज पोताना निधि स्वरूप श्री
मथुरेशजी सहीत श्रीनाथद्वारा पधार्या हता ते समये
श्रीनाथजी साथे मागसर सुद १५ ने वार्षिक छप्पन
भोग आरोग्या हता ते समयनां आ धोळ रचेलां छे.

छप्पनभोगनु वर्णन तथा ते संबंधनां बीजां धोळ-पद
घणां छे, ते स्थाना भावथी अहीं अपायां नथी ते बीजा
भागमां आपहुं

छप्पन भोगनी सामग्रीनु संक्षिप्तमां वर्णन.

(राग-बुरानपुरी).

श्री बल्लभ मधुने लागुं पाय, समरुं श्रीबिटुल सुखदाय,
नमुं जमुनाजी माय, रहेजो हृदये वसी. १

बसो हृदये श्री त्रिजराज, पुरो नीज सेवकनां काज,
गावुं लीला सुंदर ताज, छप्पन भोग तणी. २

मा भारत भूमि मांछ, श्रीनाथ धाम सोहाय,
 पूरण पुरुषोत्तम नोरखाय, राजे गोवर्द्धननाथ. ३
 न्यां छे आनंद अपरंपार, सेवे बल्लभ राजकुमार,
 पाये ओच्छव हारे हार, लीला नवीरे नवो. ४

लीला नवी जहां नीरखीए, छप्पनभोगना साज ।
 माल बागमां जाणीये, मनोरथ मोटा आज ॥

मोटा मनोरथ छे भारी, यज्ञ लीला ए छे न्यारी.
 श्री बल्लभकुळनी बलीहारी, भली रचना रची. १
 सात चंद्र नंद जाण, रस शंकरमुख प्रमाण,
 चैत्र वद सातम बखाण, महा ओच्छव थयो. २
 दर्शन करवा अगणित लोक, आवे वैष्णव थोकाथोक,
 मोड भारे मारग चोक महा मेळोरे भयो. ३
 नथी मारगमां कंड माग, लोक भरायां अथाग,
 आगल जावा नथी लाग, जेवो समुद्र भयो. ४

जन समुद्र गरजी रह्यो, दिसे नाना विध रंग ।
 आभूषण सुंदर पहेरीआ, वाध्यो अति उमंग ॥

आव्या उमंगे नरनार, दरसन काजे श्रीजीद्वार,
 आव्या राणाने सरदार, तजीने अहंकार. १
 वैष्णव मंडल कीर्तन करता, अति आनंद उरमां धरता.
 मली सोहागणो गातां, गीत मंगल बहु. ३

થાય આનંદનો બહુ સોર, દરશન સુઝ્યા પહેલે પહોર,
જન કરતાં શોર વકોર, વાગ્યાં વાનારે ધણાં. ૨
વાગો નોવત ગડગડાટ, લોકો દોડે ધડધડાટ,
જય જય કરતાં સોધે વાટ, દરશન કેમ થશે. ૪

દર્શન સૌને થાયછે, છે પ્રભુ પરમ દયાળ ।

શ્રીગોવર્દ્ધનલાલ આજ્ઞા કરે, રાખે સૌ સંભાળ ॥૧

સેવક સંભાળીને લેતા, દુઃખી થાવા નહીં દેતા,
સમાધાની ફરતા રહેતા, દર્શન સુખથી થતા. ૧
કરે સ્વરૂપની સૌ જ્ઞાંત્રી, નીરખે મનમાં ધીરજ રાખી,
શ્રી ગોવર્દ્ધનલાલે લીલા દાખી, ઘણી કૃપારે કરી. ૨
શોભે સામગ્રી અપાર, શું વરણીય પ્રકાર,
રચી નાના વિધની હાર, જેઃઈ ચક્રોત થયાં. ૩
માંવન મીશ્રી લીલા મેવા, મર્યા પાત્ર શોભે જેવા,
પ્રભુને ભાવે સુંદર તેવા, સજ્યાં નીકટ સડ. ૪

અનાર દ્રાક્ષ દીપી રહ્યાં, નારંગી રુઢે રંગ ।

આંવાફલ સીતાફલ સજ્યાં, જામફલ કેળાં સંગ

મેવા વિધવિધના શોભાય, સોના પાત્રોમાં જ્વલકાય,
વઢી સામગ્રી છે ત્યાય, દૂધ ઘરની બહુ. ૧
વરફી પેંડા કેસર રંગ, સુવા છાડુ છે તે સંગ,
સાજ્યા ધરીને ઝમંગ, મીઠો માવોરે ધર્યો. ૨

अनसखडीनी शी खोट, मोटा ठोर तणा छे कोट,
साज्या एक एकनी ओट, झाझी जुगत थकी. ६
महेसुर मोहनथारने मउडो. सकरपारा साथे थपडी,
एवी अगणित छे अनसखडी, पकवान घणां. ४

पकवान दीसे बहु भातनां ।

एक घहुंनां प्रकार कहेवाय ॥

छप्पन वस्तु साजी धरी ।

नौतम नहीं ओळखाय ॥ १

ओळख्या गुंजा मोटा धारी, साथे संजुरी छे भारी,
मेवा मावानी छे घारी, तवापुरीरे रची. १

श्रीखंड बासुदी रुपाळी, जोयां दुधपा ह त्यां भाळी,
रची पुरी ने सुंवाळी, सेव खीर सजी. २

आंवा रस केसरी धरीया, सेना कटोरामां भरीआ,
पोळी उपर घत ठरीयां, मांहे मेवारे भळयो. ३

अनसखडी छे वह जाट, रची न्यारी रुडी भात,
तेवी सखडी शोभे साथ, शुं वरणी कहुं. ४

सखडी घणी शुं वरणीये,

छे साग सधाना अपार ।

दाळ कढी कठोळनां, धर्या कुंडां हारो हार ॥

हारो हार घणी शोभाय, सखडी अनसखडी नीरखाय,
 नहीं गणाय, नव ओळखाय, जेहेवो सागर भयो. १
 अपार सामग्री छे जहांय, नजरे जोतां नहीं पहांचाय;
 सहस्र मुखथी हारी जाय. कवी शु रे कथे. २
 बचे चोळ छे चीत्राकार. मध्य गिरिराज नीरधार;
 ध्वजा शोभे उपर सार, तुलशी माळारे धरी. ३
 छुटे सुगंध घमघमाट, पांन बीडानां छे ताट;
 बरास कस्तुरीना थाट, पुष्प बेहेकीरे रत्नां. ४
 शीतळ श्रीजमुनाजळ तणा, माट भर्याछे खास।
 रत्न कनक झारी भरी, धरी सात स्वरूपनी पास।।
 जहां विराजे सुकुमार, श्रीवल्लभकुळ तणो परिवार,
 पेहेरी आभुषण शणगार, शोभा अनुप बनी.

श्रीगोवर्द्धननाथजी कृत पद.

(पल्लवानुं पद-राग मलार)

श्री लाडिलेश मदन मोहन,

गव्हर बन कुंज मध्य ।

जुवतिन भुज बीच आज, झुलतहें पलनां ॥ १
 पीत बसन मुकुट धरे, शोभित बनमाल तहां
 राजतफल पुष्प लिये, करनमांझ ललना ॥ २

इतही श्यामा श्याम संग, सुरत रंग केलि करत
 श्रमजल कहा परत शांत भई काम ज्वलनां ३
 तेसैं उत तडीत साथ,

क्रीडत घन मानो मंद बरष ।

नाप दूरि करत, त्रिविध पवन चलनां ॥ ४
 अधरामृत पानसोई, भोजन मिल करत दोउ,
 रसमय सुखमय, बरनो कहां अतही अतोलां ५
 दास गोवर्द्धनकी येही, विनती दीजे कृपाकर ।
 मुखते तंबोलनां ॥ ६

—————०:[१]:०—————

नित्य पाठ-राग धनाश्री.

भक्ति थकी वश थाय दयानिधि,

भक्ति थकी वश थाय ।

भय भंजननी भक्ति कर्याथी,

जन्म मरण भय जाय ॥ दया. १

विद्यानिधि मोटा मुनि छोडी,

पशु गज माटे धाय;

दुर्योधन भोजन तजी रुचीथी,

शाक विदुर घरखाय—दया. २

जेना मुख प्रसाद कण सारु,

ब्रह्मादिक ललचाय;

शूद्रस्त्री भीलडीनां बोर,

लेतां ते न लजाय—दया. ३

जे पर छत्र धरे प्रेमथी, अमर छत्रपतिराय;

ते गिरि छत्र धरी स्थिर करमां,

भीजे गोपने गाय.—दया. ४

विधि शिव शेष अशेष वेदमां,

जेना दास कहाय;

अगवाणे पद द्रुपद सुताना,

दास बनी ते जाय—दया. ५

विद्या वैभव विविध वचन बल,

कोइ थकी न रीझाय;

गोवर्द्धन प्रभु प्रेम बंधन थकी,

दीन बंधु बंधाय.—दया. ६

चतुर्थ पीठार्थेश्वर नित्यलीलास्थ
गोस्वामी श्री १०८ श्री कन्हैयालालजी०

(श्री विठ्ठलनाथ जी महाराज कृत-पद)

तुम तो अखिल लोकके स्वामी, दीनबंधु भक्तन
मनरंजन आप ही गरुडागामी ॥१॥ पुष्टिभक्ति और
नवधा भक्ति निज जन सेवक पामी, श्री विठ्ठलेश की अब
गूढ विनति मन की जानत अंतरयामी ॥२॥

(२)

अब वश नाहीन नाथ रह्यो, विप्रयोग छुटाइ हो
कब नाहीन जात सह्यो ॥१॥ आप इच्छा प्रबल जानी
प्रेम ताप सह्यो, श्री विठ्ठलेश के श्रीगिरिधर प्यारो प्रभु
तुम पकरी बांह ग्रह्यो ॥२॥

(३)

श्रीगोकुलेश अलबेलो, हमारो श्रीगोकुलेश अलबेलो,
शरद पुनमनो सुधाकर कहीए, मुज मन रंग रसिलो. १
लटपटी पाघ अटपटी बांधी, तुम अजब जुकेलो,
विठ्ठलके प्रभु कोटि काम हवि, रस वृण्ड रंग रेलो. २

*श्रीकन्हैया प्रभुतुं विस्तृत जीवन चरित्र, अन्य स्थलेथी
प्रगट थयुं छे. एटले अनेए अहीं लख्युं नथी.

सम्पादन.

(४)

अब तो बहुत भइ हे नाथ, सनमुख तुलसी दल दै
मेकों द्रढ़ कर पकरे हाथ. ॥१॥ क्षमा करो आ अपराध
हमारो, निशदिन राखे साथ, विठल उपर दया करो
प्रभु हुं अनाथके नाथ ॥३॥

(५)

श्री गोकुलनाथ भक्त पोखे, दान दया नित अपने
जनपे, ताते रहत संतोखे. ॥१॥ श्रीमुख वचन भगवदी
जनने, लीख लीए बावनदोसे, श्री विठल प्रभु निडर
रहत हैं, एक जु आप भरोसे. ॥२॥

(६)

हमारे श्री गोकुलेश निज ठोर, पार्वती वर श्री
गोकुल पति, जहां रसिक शिर मोर. ॥१॥ इनके चरण
कमल तें छुटत, मनकी दोडादोड, श्री विठलजी रसिक
बतायो बल्लभ, कहा कहूं अब ओर. ॥२॥

(७)

निशदिन बल्लभ बल्लभ करीए, मन प्रबोधको नित्य
नेमसुं, करत पाठ अनुसरीये. ॥१॥ नित्य चरित्रके धोळ
बांचके, भाव हरदेमें धराए, विठलके प्रभु गोकुलपति
के, नित्य उठ पाये पडाए. ॥२॥

(८)

हमारे श्री गोकुलेश वर रुडो, श्याम सचीकण केश
सुशोभित शीश एठमा जुडो. ॥१॥ पहेर्यो हे मन दृढ
करके, अचल सुहागको चुडो, विठल कहे यह स्वरूप
अलौकिक, ज्ञान ग्रंथको गुडो. ॥२॥

(९)

मनमें निश्चै भइ श्रीगोकुलपति, अवतो मनमें निश्चै भइ.
श्रीगोकुलपति निज जान कृपाजु कीनी, मन चिंता हरी
लइ ॥१॥ ग्रंथ दुग्धवत भाव दधिवत, तामें मन मेरो रइ;
कृपा कटाक्ष अवलोकी विलोकत दरशन प्रथम सही. ॥२॥
विरह रूप जलतत्त्व भयेई नवनित मिलन हितसही,
भगवदीयनकी भाव भावना, ताको पार नहिं,
विठलके श्री गोकुलपतिने, दृढ करी बाह्य ग्रही. ॥३॥

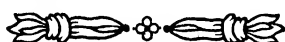
(१०)

तुम वीन ओर न कोइ, श्री वल्लभ-तुमारी कृपातें
एकही क्षणमें सिद्ध मनोरथ होइ ॥१॥ इच्छा बिना
पान नहीं हाले, करो आप होये सोइ, विठलके मन
दृढ यह आइ, राखें चरण समोइ ॥२॥

(११)

वल्लभ सुनो हमारी वितति, हमतो दास तिहारें हे,
अतिही निकट समीपकें सन्मुख पास तिहारे हे ॥१॥

आप बिना नहीं कोउ मेरो, प्राणवत धारे हे;
इतनी ओर कृपा अब कीजे, श्रीमुख निहारे हे.
वल्लभ विठ्ठल के हृदयमें बसो गोकुलपति प्यारे हैं. ॥२॥

नित्यलीलास्थ श्रीमद् गो. श्री गोकुलेशजी

(जुनागढवाळा) कुत, निज मंदिरमां विराजता

स्वरूपोनी वधाइ—राग सारंग.

गाउं श्रीकृष्ण मम देव तीनके गुन; पाउं सदा मनमग्नमयी
१मदनमोहनको मुरलीनाद सून २स्वामिन्यादिक धाइ गइ.
३श्री दामोदर देत सबनको; भक्ति कृपारश आनन्दमयी.
४श्रीगोवर्द्धननाथ चरण द्वे. धरे चित्त तब बुद्धि दइ. २
५मथुराधीश प्रभु युगल चरणों. निज दासनकी शुद्ध भुलइ;
६हरिदास जब ७विष्णुरूप वहै, दैवी जीवनको भक्ति दइ. ३
८विठ्ठलनाथ प्रभु हस्तों लिखदियो, दियो दान रसवृष्टि भइ
९निजाचार्य पादुकारूपों. देत दरस तब मति विजयी. ४

---

१ श्रीमदनमोहनजी. २ श्रीस्वामिनीजी ३ श्रीदामो-
दरजी. ४ श्रीगोवर्द्धननाथजीना चरणारविन्दनां बे मोजां
५ श्रीमथुरेशजीना चरणारविन्दनां बे मोजां. ६ श्रीगिरि-
राज. ७ श्रीशालीग्राम. ८ श्रीगुसांइजीना हस्ताक्षर,
९ श्रीमहाप्रभुजीनी पादुकाजी.

- १० श्रीबालकृष्ण हैयंगव हस्तहरि. दृष्टि पर गोपी खीजइ;
 ११ नटवर नृत्य करत आंगनमें ग्वालन सवनकों तब रीजइ. ५
 ग्वाल बाल हूँदत गलियनमें. कान कुंवरकों ले जु गइ;
 नुपूरनाद सुनत सब आये. खेलन आये छेल सही. ६
 १३ श्रीव्रजवल्लभ रूप धर्यो जय, तब दैवीको अधिक छइ;
 निजदासनके कोटी मनोरथ, तत् छीन होत सब सिद्धसही.

१० श्रीबालकृष्णजी. ११ श्रीनटवरजी. १२ श्रीदामो-
 दरजीनी पीठिकामां चार ग्वालवाल १३ श्री तातजी.

અમારા તરફથી
પ્રસિદ્ધ થયેલાં પુસ્તકો.

૧	શ્રીસૂરદાસજીનું જીવન ચરિત્ર	૩-૬-૦
૨	સંપૂર્ણ રાસ પંચાધ્યાયી (નંદદાસજીકૃત)	૦-૪-૦
૩	પ્રેમ-શૃંગાર દોહાંવલી	૦-૪-૦
૪	પ્રલભકૃ દર્પણ (સ્વજ્ઞાતિને લેટ)	૦-૦-૦
૫	પતિવૃત્તા—પ્રભાવ	૦-૩-૦
૬	શ્રી ગિરીરાજ ભૂષણ (તૈયાર નથી)	૦-૦-૦
૭	સૌરાષ્ટ્રની સાંધવી } કાચાં પુઠાં .... ૦-૧૦-૦ કપડાનાં પાકાં પુઠાં ૧-૨-૦	
૮	શ્રી વૃજમંડલ—અને } બંને ૦-૧-૦	
૯	શ્રી વલ્લભ અષ્ટોતર શતનામ } સાથે	
૧૦	પુષ્ટિમાર્ગનો સાચો સિદ્ધાંત	૦-૧-૬
૧૧	પુષ્ટિમાર્ગીય શિક્ષામૃત	૦-૨-૦
૧૨	શ્રીમદ્ ભાગવત અને બોપદેવ તથા— સર્વોત્તમ ધર્મ કેને કહેવો ?	૦-૧-૬
૧૩	શ્રી વલ્લભવંશ પદ્યવચનામૃત	૧-૪-૦
	ફાદા—સૌરાષ્ટ્રની સાંધવી મીરાંબાઈ ૦-૧-૦	
	શ્રી દારકેશલાલજી સાંધવ મોટી ૦-૧-૬	
	બાવા શ્રી , , નાની ૦-૦-૬	

અણુધાર્યો લાલ.

ચારસો વર્ષે અલૌકિક પ્રકાશ.

શ્રી રાસ પંચાધ્યાયી—(નંદદાસજી કૃત).

(કઠણ શબ્દોના અર્થ સહિત).

સર્વ લગવદીય વષ્ણવો અને સાહિત્ય રસિકોને જણાવતાં આનંદ થાય છે કે, આજ પર્યંત શ્રી નંદદાસકૃત રાસ પંચાધ્યાયની જેટલી આવૃત્તિઓ પ્રસિદ્ધ થઈ છે. તે તમામ ૩૦૧ તુકની અર્થોત અપૂર્ણ છે. એમ હાલમાં પુરવાર થઈ ચુક્યું છે. આમ થવાનું કારણ એજ કે પ્રકટ કરાવનારાઓએ કાંઈ પણ શ્રમ વેઠ્યા વિનાજ. પ્રથમ છપાયેલાં પુસ્તકો પ્રમાણે નકલે નકલ છપાવેલ છે, જેથી દરેક પુસ્તક એક સરખું જોવામાં આવે છે. વળી કેટલેક સ્થળે લહીયાની ભૂલો થી શબ્દો અને મુળ છંદમાં પણ વિકૃતિ આવી ગઈ છે તે તરફ પણ પુરતું લક્ષ અપાયું નથી. પરંતુ શ્રી રાસ-રસિકેશ્વરની ઇચ્છાથી રહી રહીને આજે ચારસો વર્ષે એક પ્રાચીન ગ્રંથ પ્રાપ્ત થઈ છે.

અમે મુંબઈ, રાજકોટ, અમદાવાદ, ભાવનગર, પ્રયાગ, લખનજી અને કાશી ઇત્યાદિ જુદા જુદા સ્થળોએથી પ્રસિદ્ધ થયેલ રાસપંચાધ્યાયી (નંદદાસકૃત)નાં

પુસ્તકો મંગાવીને મેળવી જોયાં, પરંતુ તેમાંનાં વિશેષ ભાગે એક બીજાના ઊતારા કરેલાજ જોવામાં આવ્યા, તેમજ દરેકમાં એકજ પ્રકારની ૩૦૧ તુક જોઈ તેમ શબ્દોમાં પણ ફેરફાર જણાયો જેથી અમે પંચાધ્યાયી નાં જેટલાં મળી શક્યાં તેટલાં-તમામ છપાયેલાં તથા હાથનાં લખેલાં પુસ્તકો એકત્ર કરી તમામને મેળવીને એક ખરડો તૈયાર કરી પુસ્તકાકારમાં છપાવેલ છે. જેમાં દરેક પાના નિચે વ્રજ ભાષાના કંઠણ શબ્દોના ગુજરાતીમાં સરળ અર્થ લખ્યા છે, ઉપરાંત નંદદાસજીના ભાષા સાહિત્ય વિષયનો એક મહત્વનો લેખ પણ સાથેજ દાખલ કર્યો છે.

વંશુવ વર્ગ તો નંદદાસજીની અલૌકિક રસિક વાણીના આરવાદનથી પરિચીત છેજ, પરંતુ ઉત્તર આર્યાવર્તમાં પણ કહેવત પ્રચલિત છે કે,

और सभ धड़ीआ—नंददास जड़ीआ.

અર્થાત્:-અન્ય કવિઓ ભાષા સાહિત્યરૂપી દાગીના ઘડનારા છે ત્યારે નંદદાસજી દાગીનામાં નંગ જડનારા છે. ઘડતરની અપેક્ષાએ જડતર કામ વિશેષ મહત્વ-પૂર્ણ જણાય છે. તે કાંઈ બધા સુવર્ણકાર (સોની) કરી શકતા નથી. તે મુજબ કાવ્ય પણ અનેક કવિઓ કરી

ગયા છે. પરંતુ નંદદાસજીની કાવ્ય રસિકતા તો કેઇ અલૌકિક વસ્તુ છે.

આવા મહાન ભગવદ્ ભકત રસિક શિરોમણી નંદદાસજીની કાવ્યની આલોચના સાથે શ્રીનંદદાસજીકૃત સંપૂર્ણ રાસ પંચાધ્યાયી, કઠણુ શબ્દોના અર્થ સહિત, ચારસો પંદર તુકની જે આજ પર્વત પ્રસિદ્ધ થયેલ નથી તે અમોઝે હાલમાંજ અતિ પ્રયાસ કરીને પ્રગટ કરાવી છે.

સારા ગ્લેઝ કાગળમાં, પાંચ ફાર્મ જેવડું મોટું પુસ્તક, છતાં નોછાવર રૂ. ૦-૪-૦ પોષ્ટ ખરચ રૂ. ૦-૧-૦ પાંચ આનાની પોષ્ટની ટીકીટો મોકલવાથી મળી શકશે.

શ્રી પુષ્ટિમાર્ગનો સિદ્ધાંત.

શ્રી ચતુર્થ પીઠાધીશ સદા લીલાસ્થ શ્રીમદ્ ગોસ્વામી મોકન્ડેયાલાલજી મહારાજના ભાષણનો ગુજરાતીમાં સરળ અનુવાદ,

આ નાનું પુસ્તક ગાગરમાં સાગર ભરવા જેવું છે. આની અંદર પુષ્ટિ માર્ગ એટલે શું? પુષ્ટિનો અર્થ, સિદ્ધાંત, અષ્ટાક્ષર મહામંત્ર, બ્રહ્મસંબંધ થયા પછી

ફલપ્રાપ્તિમાં વિલંબનાં કારણો, પુષ્ટિમાર્ગીય મર્યાદા
 પુષ્ટિ-પુષ્ટિ અને શુદ્ધ પુષ્ટિ, અંતઃકરણ પ્રબોધ, શ્રીમદ્
 આચાર્યજીનું સ્વરૂપ, આંતર સાધન, ભગવદ્દલીલાનું ગાન,
 બાહ્યસાધન, માલા-તિલક મુદ્રા પુષ્ટિમાર્ગનું ગાંભીર્ય
 ઇત્યાદિ વિષયોનું ઘણુંજ સુંદર વિવેચન કરેલું છે.

સિવાય સાસ્ત્રીજી મગનલાલ ગણપતરામનું ભાષણ
 કે જેમાં આચાર્યોની શિષ્યો તરફ ફરજ, પુષ્ટિનો સત્ય
 અર્થ, વિષયાસક્તિ અને ભગવદ્ ભક્તિરસમાં તારતમ્ય,
 પુષ્ટિનો ભેદ, પુષ્ટિ ભકતે ચાતક મત હંસમત ધારણ
 કરવું વગેરે ઉપર એક શાસ્ત્રીય લેખ છે કે જેનું દરેક
 વૈષ્ણવોએ અવશ્ય મનન કરવું જોઈએ. ઘટાડેલી નોંધાવર
 ૦-૧-૬ પો. ખ. ૦-૦-૬.

શ્રી મહાપ્રભુજીના તાદ્રશી સેવક

શ્રી સૂરદાસજીનું જીવન ચરિત્ર.

(બીજી સસ્તી આવૃત્તિ)

સૂરદાસજીનો ગ્રંથ વાંચવાની અને પુસ્તકને પોતાના
 વાંચનમાં પધરાવવાની દરેક વૈષ્ણવને ઉત્કંઠા છે, એવું
 અનેક વૈષ્ણવો પાસેથી અમે સાંભળતા, પરંતુ પુસ્તક
 છપાયા બાદ એમ કહેવામાં આવતું કે, કર્મિત એક

રૂપિઓ છે તે વધારે છે, એટલે તમામને પુરતો લાભ મળી શકતો નથી. જેથી દરેકે દરેક વૈષ્ણવ લાભ લઈ શકે માટે અમોએ બીજી સરતી આવૃત્તિ થોડા ફેરફાર સાથે બહાર પાડી ઘણીજ ઓછી કર્મિત રાખવાથી જલદી ઉઠાવ થઈ ગયો છે હવે ફક્ત ૧૨૫ પ્રતિ બાલાંશમાં રહી છે તો દરેક વૈષ્ણવોને તુરતમાં મગાવી લેવા વિનંતિ છે. નોંધાવર ૦—૬—૦ પોસ્ટ ૦-૧-૦.

શ્રી વ્રજ—મંડલ.

તથા શ્રીવલ્લભ આઠોત્તરશત નામનું પ્રાચિન ધોળ.

શ્રી વ્રજ ચોરાસી કોસની અંદર તમામ સ્થળોનું ઘેર બેઠાં દર્શન તથા સ્મરણ કરવું હોય તો, શ્રી વ્રજ—મંડલ મગાવો. સાથે સાથે શ્રી મહાપ્રભુજીથી આજ પર્થત ભૂતલ પર પ્રગટ થયેલ તમામ બાળકોનું નામ સ્મરણ કરાવનારું પ્રાચિન અપ્રસિદ્ધ ધોળ પણ દાખલ કર્યું છે. ઘટાડેલી નોંધાવર ૦-૧-૦ પો. ખ. ૦-૦-૬.

સૌરાષ્ટ્રની સાધ્વી

(માતાજી શ્રીમીરાંબાઈ)

અને

યાત્રાનો અનુભવ.

શ્રીભગવદ્ ભક્તિનું સાક્ષાત્ મૂર્તિમંત સ્વરૂપ એક
ભક્તાત્મા વિદુષીબાઈનું અલૌકિક જીવનચરિત્ર.

પ્રસ્તુત ભક્તિ-રસપ્રાધાન્ય ચરિત્ર પુસ્તકમાં સેવા-
પરાયણ, આદર્શભક્તિસ્વરૂપ, સમ્યચરિત્રવાન સતિ-
સાધ્વીનું બોધક, ભક્તિનૌતિ ભરિત, પ્રભુ-પ્રેમ રસ-
સાગરની છાંટો ઊછાળતું સત્યઘટનાથી ભરપૂર. જીવન-
વૃત્તાંત હોવા ઉપરાંત તેમાં ભારતવર્ષનાં પવિત્રતીર્થોનું
વર્ણન, ઐતિહાસિક તેમજ ભૌગોલિક માહિતી સાથે
આપેલ છે.

વળી તેમાં તીર્થ રથજોમાં આવેલાં પ્રસિદ્ધ મંદિરો
અને પ્રાચીન રથજોની ઉત્પત્તિ-સ્થિતિ વિષેનાં વર્ણનો
પણ અવશ્ય જાણવા યોગ્ય છે; સિવાય ગુરૂ-મહિમા,
સત્સંગ, માહાત્મ્ય, નીતિધર્મ, ગૃહસ્થધર્મ, એકાદશી-

વ્રત-વિધાન ઇત્યાદિ ધર્મનાં તરવો, દષ્ટાંત-પ્રમાણ સાથે
આપેલ હોવાથી પુસ્તક અતિ મહત્વ પૂર્ણ અન્યું છે.

કેટલાક નીતિધર્મ અને ભક્તિ-વિષયક શ્લોકો
અને હિન્દીભાષાનાં કવિત-સવૈયા વાંચતાં વાંચતાં મન-
મંત્ર-મુગ્ધવત્ બની જાય છે.

પુસ્તકની અંદર પરમપૂજ્ય ચરણ શ્રીમાતાજી
મીરાંબાઈની દર્શનીય છબી પણ છે.

આ પુસ્તક ખુદાવિંદ નેકનામદાર જીનાગઢ સ્ટેટના
કેળવણી ખાતાએ ઇનામ તથા લાઇબ્રેરીઓ માટે મંજૂર
કયું છે.

કાગળ ગ્લેઝ, પૃષ્ઠ ૨૦૦ થી વધારે—

કૌમત-પાકાં પુઠાં કપડાંનાં સોનેરી નામવાળાં ૧-૨-૦.

સાદાં પુઠાં..... ૦-૧૦-૦.

સૂચના—એક રૂપિયા સુધીની કીમતનાં પુસ્તકો
મગાવનારે નોંધાવર તથા પોષ્ટ ખર્ચ માટે ટપાલની
ટીકીટો મોકલવી. વી. પી. કરવાથી વૈષ્ણવોને ચાર
આનાનો વધારે ખર્ચ આવે છે.

મળવાનું ઠેકાણું,

કવિ નરસિંગદાસ ભાણુભાઈ બ્રહ્મભટ્ટ.
કુતિઆણા (કાઠીઆવાડ).

लाल बहादुर शास्त्री राष्ट्रीय प्रशासन अकादमी, पुस्तकालय
Lal Bahadur Shastri National Academy of Administration Library

मसूरी
MUSSOORIE

अवाप्ति सं०

Acc. No.....

कृपया इस पुस्तक को निम्न लिखित दिनांक या उससे पहले वापस कर दें।

Please return this book on or before the date last stamped below.

[illegible]

H
294.538

~~7.02599~~

वल्लभ

LIBRARY

LAL BAHADUR SHASTRI

**National Academy of Administration
MUSSOORIE**

Accession No. 121108

1. Books are issued for 15 days only but may have to be recalled earlier if urgently required.
2. An over-due charge of 25 Paise per day per volume will be charged.
3. Books may be renewed on request, at the discretion of the Librarian.
4. Periodicals, Rare and Reference books may not be issued and may be consulted only in the Library.
5. Books lost, defaced or injured in any way shall have to be replaced or its double price shall be paid by the borrower.

Help to keep this book fresh, clean & moving